

8641

శ్రీరస్తు.

సింహాననద్వాత్రింశిక.

ద్వితీయభాగము.

కొలవి గోపరాజకవికృతము.

100



కాకినాడ:

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచే బ్రకటింగుబడినది.

1933.

వెల రు 1-0-0.

కాకినాడముద్రాక్షరశాల, కాకినాడ.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

ద్వితీయభాగము.

ద్వాత్రింశతాస్థంజకలను శేషుగల ముప్పదిరెండుబొమ్మలు చెప్పిన విక్రమాద్భుతకథలు. కొఱవి గోపరాజకవితే రచింపఁబడిన పండ్రెండాశ్వాసముల పద్యకావ్యము. దీనికిఁ బరిషత్తుస్తకభాండాగారములో రెండు ప్రతులు గలవు. మొదటిది తాళపత్రపత్రి, శిథిలము. రెండవది చెన్నపురిలో రాజకీయ ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారమునందలి 13-5-9 సంఖ్యగల ప్రతినుండియు, 14-4-8 సంఖ్యగల ప్రతినుండియు వ్రాయఁపఁబడినది. ఈ రెంటినిబట్టి మేముక ప్రతిని వ్రాసితిమి. దానిలోఁ బ్రథమభాగమున విశేషము సవరణలు కావలసినభాగములు, లోపము లుండుటచే దానిని బ్రచురించుట కవకాశము కలుగలేదు. ఈద్వితీయభాగమునకు బ్ర॥ పోతా ప్రెగడ బ్రహ్మానందరావు పంతులగారొసఁగిన కాగితపుఁబ్రతి యొకదవ యాశ్వాసమునుండి కలది యొకటి కొంత సాయము చేసినది. సులభసాధ్య మైన యీ భాగమును ముందుఁ బ్రకటింపఁగలిగితిమి. రెండవది యగు మొదటిభాగమును జాలవఱకు సవరించినారము. శీఘ్రముగనే దానిని ముద్రించెదము.

ఈముద్రితభాగములో షష్ఠాశ్వాసము మొదలు ద్వాదశాశ్వాసమువఱకుఁ బూర్తిగాఁ గలదు ఇందుఁ బదుమూడవ బొమ్మ చెప్పిన కథ మొదలు ముప్పదిరెండు బొమ్మలకథలుం గలవు. ప్రథమసంపుటములో మొదటియైదాశ్వాసములలోను బండ్రెండు కథలుమాత్ర మేకలపు గాని గ్రంథ మించుమించుగా నింతకు మించి యుండును. కృత్యాదిపద్యములు దానిలోనున్నవి, కావునఁ, బీతిక, కవి కాలనిర్ణయము మొదలగునవి యందే విపులముగా నొనర్పఁబడును.

ఈ గోపరాజు తండ్రి కసవరాజు, తల్లి కామాంబిక, తాత గోపరాజు-హరితసగోత్రజుడు. ఈతని తండ్రి నివాసస్థానము వేముగల్లు. ఈతని మూల పురుషుడగు వెన్న సూనూత్యుడు, సనదనోలులో వెలనాటి చోడులయొద్ద మంత్రిగా నుండెను. అతని కితఁ డేడవతరమువాఁడు కావచ్చును.

ఈభాగము తొమ్మిదవయాశ్వాసములో 69 వ పుటలో రెండు పద్యములర్థము కాలేదు. చెన్నపట్టణములోని ప్రతులలోఁ గూడ వీని యర్థము విచార్యమని వ్రాయఁబడియున్నది. కాఁబట్టి వీనిని మేముందుఁజేర్చఁ జాల మైతిమి.

సాకకులు దీని నాదరించి ప్రథమభాగము త్వరలోఁ బ్రకటింపఁబడునట్లాశీర్వాదింతురుగాక !

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

ద్వితీయభాగము. *

షష్ఠాశ్వాసము.

— 1 పదుమూడవకథ —

- క. శ్రీకరుణారసమయ విభ, వాకరనయనద్వయప్రభామిత ఘననా
భీకమలస్థితసుతు విను, తాకారు వికారదూరు నఖలాధారుణ. ౧
- క. మనమునఁ దలఁచుచు భోజం, డను వగులగ్నమున నెక్త నరుదేరఁగ నా
సనపాంచాలిక నిలునిలు, మని జనులకు నెల్ల విస్తయంబుగఁ బలికె. ౨
- క. సత్వము సాహసమును దా, తృప్త్యును విక్రమార్కులెఱఁగునఁ గనకే
సత్వరగతి నరుదేరఁ బ్ర, భుత్వము ఘన మానె యతని బురుడించెదవే. ౩
- క. మదిఁ దలఁచి చూడు నావుడు, విదితంబుగఁ దన్మణములు వినిపింపుము స
మ్మద మొదవ నిచట ననినం, బదుమూడవబామ్మ భోజపతి కి ట్లనియె. ౪
- ఉ. ఖండితవైరిమండలుఁ డఖండపరాక్రమదర్పశాలి యా
ఖండలవైభవుండు త్రిజగద్భరితామలకీర్తిచంద్రికా
మండితమండలాగుఁడు సమగ్రజయాస్పదబాహుయుగ్మఁడై
చండతరప్రతాపుఁ డగుసాహసభూషణుఁ డుర్వి యేలుచు. ౫
- గీ. ఆటునెలలు గడపి యంత దేశాంతర, మరిగి వనము లూళ్లఁ దిరుగుచుండి
కనియె గంగపొంత జనమేజయుం డను, ధర్మశాలి దెనధర్మపురము. ౬
- క. ఆయగ్రహార మొయ్యన, డాయఁగ మా పైన నొక్కటక ద్విజానింట
రే యుండి రేపకడ నది, తోయంబులఁ గ్రుంకఁ జనుచుభూర్జటిఁదలఁచె. ౭
- ఉ. కామునిఁ గాల్చి బూడిదను గంధముగాఁ గొని యెద్దు నెక్కుచు
బాములుఁ దోలు నెమ్ములుఁ గపాలములుం దనమేని సొమ్ముగా
గాములఁ గూడి యాడుచును గాడు గృహంబుగ నున్నవాఁడు గం
గామృత మాదలం జలికి నంత సదాశివుఁ డయ్యె నెల్లెడ. ౮
- క. అనుచుం గనుఁగొనఁ గృతముని, జనసంగక ద్విజసురంగఁ జపలతరంగక
ఘనకంకణలసదంగక, జనితామితదురితభంగ జాహ్నవిగంగక. ౯
- వ. కని మొక్కి శుచి యై సచేలస్నానంబు సేయుచు. ౧౦

* ప్రథమభాగము, అయిదాశ్వాసములు, త్రిశ్శ్రింశరము కేమిదేఁ బ్రచురింప ననుభవదలేడు.

క. మలినుడు మై గడంగిన ని, ర్నలుఁ డౌ టది చెల్లు లోకమాతా నీలో
దలఁ దడిపినఁ జలి లే దని, మెయిట యాహరునినుదుటి వేడిమిఁజమ్మి.

గీ. ఒకనియడుగుఁజేరియొకనియకాఁదలయెక్కి, యొకని వెంటవచ్చియొకనిఁ గలసి
వెడలి పాటి తనుచు విందు మ ట్లయ్యు నీ, జీవనంబు లోకపావనంబు. ౧౨

చ. అని కొనియాడుచుక జలకమాడి శివార్చన దీప్తి సూర్య నిం
పునఁ బ్రణుతించి యూఁదెసఁ బోవఁగ వీనుల కెల్లఁ దేనియల్
చినుకఁ బురాణవాక్యములు చెప్పెడికిపుని జూచి యమ్మహా
జనసభఁ జేరి మ్రొక్కి సరసస్థితితో వినుచుండ నయ్యెడక. ౧౩

గీ. దానధర్మములకుఁ బూనక తనపొట్ట, నినుపుకొనఁ దలంచుజనుఁడె యశువు
పసరమైన మెఱుఁగు బండియీమచుదున్ను, నంతకంటెఁగఘ్నఁడంపుబుధులు.

క. వదనము ప్రసాదసదనము, హృదయము సదయంబు మాట లింపుల తేటల్
మెదలుట మేలునఁ బొదలుట, సదమలవర్తనుల కివియ సహజగుణంబుల్.

క. సురలకు ధరణీసురులకు, హరిహరులకుఁ బియమైనర్చుయాగము లెల్ల
సరిగూర్చి యెత్తుచోటను, శరణాగతరక్షణంబు సరిగా వెందుక. ౧౪

చ. అని చదువం బురాణవచనార్థము సత్యముగా నెఱింగి న
జ్ఞులు మనంబులోనఁ గడు సంతసమందుచు నుండఁగా భయం
బున మదిఁ దల్లడిల్లుచును బొబ్బలు వెట్టుచు నొక్కవృద్ధకా
మిని కఱతెంచి వారలసమీపమున న్నొకచేసి యేడ్చుచుక. ౧౫

గీ. పొలములోన జింకఁ బులి పట్టకెవడి, పడి నెదిచ్చి సంద్యవ ర్చువేళ
గంగలోన మొసలి మ్రింగెను నాకతి, ననదఁ గావరయ్య యయ్యలార!

చ. అనుచుం బెదవులు దడపుచు దీనవదన యె మ్రొక్కి న నక్తజంబుగా నక్తా
మిని యక్తఁజఁ జక్తఁబెట్టలేమి నక్తటా యనుచు నొక్కటియు ననలేక
విప్రజాతి గావున నొంఁపొరులమొగంబులు చూచుచు నున్నెడ నిగుఱు
గప్పిన నిప్పు చొప్పున నున్న యప్పురుషరత్నం బప్పుడ దిగ్గున లేచి. ౧౬

క. తల్లి యొక నుల్లంబునఁ, దల్లడ మందకుము మొసలితలఁ ద్రెంపుదు నీ
వల్లభు విడిపింతును నే, కల్లోలిసి గలఁతు హలకలోలముగక. ౧౭

గీ. అనుచు నభయమిచ్చి యటభద్రసహితుఁ డై, గంగఁజొచ్చి రాజపుంగవుండు
కొంతులేక యాఁది అంకెలు వేయుచు, గడిఁది మొసలిఁదృఢముగాఁదలంచె.

గీ. పిడుగుకంటె మిగుల బెడిదమా నడిదంబు, పూని డాసి వేసి దానిఁడుంది
యంటుఁగోత లెకపి గంటి మిల్లించుచు, బడుగుబాఁపనయ్య వెడలనడిపె.

క. నిజనామము దలఁచిన నం, బుజనాథుఁడు వచ్చి మొసలిఁబొరిగొని కరుణన్
గజపుంగవుఁ గాచినక్రియ, ద్విజపుంగవుఁ గాచి మరుజదేవుఁడు పెడలెన్.

శా. ఆవేళ జను లెల్ల నుల్లములఁ జోద్యం బుదుచు స్తేలు మే
లీవీరాగ్రణి సాటిచెప్పఁ గలరే యేవీరు లైన న్భువి
దైవం బీతనిపాలుఁ గల్గె నని వింత ల్లాఁ బ్రశంసించఁగా
నానిపుండు నిజ ప్రియాసహితుఁ డై హర్షించి దీవించుచున్. ౨౪

ఉ. సాహసికాగ్రగణ్య రథసంబుర నీ వరుదెంచి యప్పుహా
గ్రాహముఁ దుంచి నన్నుఁ గృపఁ గాచితి దీనికి మాటు మేలుగా
నీహిత మే నొనర్చెదను నీ వతిరుద్గథ మంచు దీని సం
దేహము లేక కై కొనుచు దేవపమానుడ వీవు గావునన్. ౨౫

క. ఓపురుషవర్య నే నొక, తాపసు దయఁ దొల్లి నర్హదాతీరమునన్
గోపాలనుం త జగమున, నొపినక్రియఁ దపము సేయుచుండఁగ నాకున్.

వ. ఒక్కనాటి గాల్గి సుఖిచ్చి ప్సానసరంబున. ౨౬

సీ. మేసుంబు కడఁబొల్చుమెఱపుకై వడినున్నపీతాంబరముదిండు బిరియఁగట్టి
తరుణాతపన్యత్రి హరిచందనం బొప్ప రవిధంగి నురమున రత్న మలర
యమునాజలమ్ముపై ననుచు నెత్తుల తమ్ములా తెలిగన్నుఁడమ్ము లమరఁ
గరిరాజశిరమున ఘనగత్తుఖచిత మా దండచాక్పునఁ బీలిదండ యమర
వన్నెలన్నియుఁడనఁబోనివ న్నెలనఁగఁ, గరుణఁబొడవై నహంపశ్యంగారమనఁగ
గోపికల మరులుకొల్పిన తీపులాఁడు, రమణఁగనుపట్టెగోపాలరత్న మెదుర.

వ. ఇట్లు సన్నిహితుఁ డై. ౨౭

శా. ఆదేవుండు మహాప్రసన్నవదనుఁ డై యాహ్లాదం గృహ
శ్రీదైవాఁడఁ నన్నుఁ జూచి తలఁపు ల్పిడ్చించు నీ కివ్వ యో
భూదేవోత్తమ నీజపంబును దపంబు న్నాశ్త్రం దైకొంటి నే
నీదైవంబ ఫలంబు దీనికిఁ దగ్గ నిర్పించి నీ కిచ్చెదన్. ౩౦

వ. వినుము స్ఫటిక సౌచానంబులును గనకఘటికలును నింద్రనీలస్తంభంబులును
మహారజతకుఁడ్యంబులును రమ్యహృద్యంబులును చీనాంశుకధ్వజంబును గుసు
మితపర్యంతవనంబును విద్యాధరీగణంబును గామగమనంబును గలుగె ది

వ్యవిమానంబు దేహావసానసమయంబునఁ బ్రాపించు నని యానతిచ్చి చని
యె నట్టిఫలంబు నీ కిచ్చి కృతార్థుండ నయ్యెదఁ గైకొను మనిన నమ్మను
జేందుండు. 30

క. అత్యాతురుఁ డని నిను నా, నిత్యకృపావృత్తిఁ గాచి నిలిపితిఁ గాకే
బ్రత్యుపకారంబున కీ, కృత్యము సేయుచునె దీనికిం బ్రియ మేలా. 31

గీ. అనదఁ గాచుట కులనిద్య యుండుమాకు, రాజపుత్రుండ నిదియధర్మంబుగాదె
నీకుఁ జేసిన మేలుగాఁ గైకొనకుము, శ్రుతియకులఁబుభునిచానసాత్త మగునె.

ఉ. నావును విపుఁ డిట్టివచనంబుల నాతని వికృమాన్తుఁగా
భావములోపలం దెలిసి పాఠివశేఖర నేఁడు నీ వనం
తీవిభుఁ డౌట నే నెఱిగితి న్నతి యన్యుల కిట్టిచిత్తము
నైనావును సాహసంబు శుభలక్షణము ల్విసయంబుఁ గల్గునే. 32

చ. ఇది కడు మేలు చేకుటె నరేశ్వర ని న్లనుఁగొంటి బ్రహ్మకుఁ
వదన భుజోరుపాదముల వర్ణము లుద్భవమందె నాల్గు చ
క్రందనమునందు విప్రులకు శ్రుతియజాతికి నొక్కవేళ మే
లొదవఁగఁ బెట్టుదుం గొనుట యుం దమలోపలఁ జెల్లవీడ్వడఁ. 33

ఉ. ఈమరవస్థ కష్టవశి హీనుని విప్రునిఁ గాచె నంచు నీ
మేదినిలోనఁ గీర్తియును మేలుఁ దలిర్పదె చిన్నచినుచో
నాదరణంబు సేయఁ దగదా సుకృతం బిది ముష్టదానమే
కా దననేల కొమ్మునుచుఁ గైకొనఁ బ్రార్థనచేసి యిచ్చినఁ. 34

ఉ. కైకొని విప్రు వీడుకొని గంగకు భక్తి నచున్లరించి కం
భాకరవాలయోగవిధిదండసమన్వితఁ డై నృపాలుఁ డ
స్తోకమనఃప్రసాదమున జోగివిధంబున నంతనంత ను
తేకము లేక యేగి బహుదేశములుం గలయఁ జరించుచుఁ. 35

నీ. రుచిరసరోలంబరోలంబలకంతకలకంతకులవృత్తకలకలంబు
బంధుక బంధుసాగఁధకగంధినికేతనకేతకీకేతనంబు
పరిభ్రుతభ్రుతప్రపంచాస్యనాగేంద్రనాగేంద్రనాగేంద్రభోగభూమి
సేకసము తేకభీకరసూకరకాసారకాసారభాసురంబు
చలపలాళపలాళరసాలసాల
తాలహింతాలకీతలోతాలరలము

మృగమృగాదనమృగనాభిమృగమయంబు

వింధ్యవనము సొత్తెంచె నవంధ్యబలుండు.

3౮

క. అక్షడఁ గడు దూరము చని, యొక్కెడ నిలుచుండినాహ మొలయఁగ జలమే
దిక్కునఁ గానక చీకటి, నక్షజముగ నిండి శూన్య మగుగుడిఁ గనియె. 3౯

క. శాశ్వతముగ నాముందఱ, నీశ్వరలక్ష్మీశ భారతీశ్వరయము మై
విశ్వజనాశ్రయముగ నొక, యశ్వత్థముఁ జూచి చేర నరుగఁగఁ గ్రిండ్.

క. వెడఁదమొగబురు గోత్రులు, మిడిగ్రుమ ముఱుచుచెల్లులు మిడిమీసమ్ముల్
సుడిగొన్న వెం పుకలతో, సుడియఁగ నొక బ్రహ్మరాక్షసుం గనుఁగొనియె.

చ. కని నిశ్చంకుఁడు సాహసంకుఁడు మహాకౌతూహలుం డై రయం
బున డాయం జని యిట్టి కాటకవిలో భూతంబవై యుని యె
వ్వనిమూలాంబున నయ్యె నెవ్వఁడవు సర్వంబుం దగం జెప్పుమా
యనిన నివ్వెఱఁ గంది వాఁడు నిజవృత్తాంతస్థుతిఁ న్ననుండై. ౪౦

క. ధరఁ గలపురాణముల వ్యా, కరణంబుల శాస్త్రముల నిగమములఁ గవితం.
బరిణతుండ మాళ వేంధ్రుని, పురోహితుండ జన్మపూర్ణం బురుహూతుండ.

గీ. అభిపుకొలుపున నేఁ బరీక్షాభికారి, నగుటఁజేసియు నొకపపుఁ దెగడి పుచ్చి
యట్టికీడన నిజం బైనయడవి, జచ్చి గతి తేక బ్రహ్మరాక్షసుండ నైతి. ౪౧

క. ఈయెడ కేనుడఁగ నిదె, వేయేడులు చరియెఁ గీడు విషవమ బలిమి
నీయట్టిపురుషరత్నం, బీయలజడి నాపనోపు నీశ్వరుఁడగుణ.

౪౧

ఉ. నావుడు వానిదీనవచనంబులకుం గరుణాన్ధ్రచిత్తుఁ డై
భూవరుఁ డాత్మనఁ దలపోసి వినిశ్చయబుద్ధి నీయస
ద్యావముఁ బాపనోపెడు నెహుబుగఁ జిత్తమానం దలంచి నా
జీవము వేడినం గొఱత సేయక యిచ్చెన వేడు మియ్యెడ. ౪౨

చ. అనవుడు వాఁడు సంతసము నచ్చెరువుం గడుఁ బిచ్చలింపఁగా
మనమునఁ బొంగి పాపము క్రమంబునఁ బాయఁగ గంగలోన వి
ప్రుని దగఁ గాచి కైకొనిన పుణ్యము నీకడఁ గల్గఁబోలు నిం
పెనయఁగ ముక్తిమార్గమున నేగెద నాఫల మిమ్ము నావుడ. ౪౩

౪౨

గీ. బ్రహ్మరక్షణమునఁ బడసిన సుకృతంబు, బ్రహ్మరక్షకుండు బక్తి నొసఁగ
బ్రహ్మరాక్షసుండు బ్రహ్మమూఁతినపర, బ్రహ్మపదముఁ జేరి భవ్యుడయ్యె.

- క. నిష్పాపదేహుఁ డై గతి, నిష్పన్నం బైన నెగసి నెలఁతలు గొలువం
బుష్పాయుధసముఁ డై మణి, పుష్పకమున నుండి మ్రొక్కి పోయెఁ దివికిఁ.
- వ. ఇ ట్లతం డరిగిన తదనంతరంబు గిం
- శా. ధాత్రిపాలకశేఖరుండు నటఁ దత్తార్థంబు సంధిల్లఁగాఁ
జిత్రం బుది విదేశపర్యటన మీక్షింపంగ నాకుఁ జగ
న్దైత్రీకారణ మయ్యె నంచు మది నానందించుచు స్థూఢచా
రిత్రుండు మగిడె న్యశంబు దిశలఁ రెట్టింప నుజ్జేరికిఁ. గిం
- క. కావున నీకీగుణములు, లే వీజ్ఞమున స్కృతే వీ వనినఁ
భావం బెడలఁగ భారా, భూవల్లభుఁ డంత నంతిపురమున కరిగెఁ. గిం

—| పదునాల్గవకథ |—

- వ. మఱియును గతిపయదిసంబులు చనిన. గి3
- క. కదలనివిల్లును గాలి, బాదలెడు నారియును నిర్దనోయెడుశరము
బదచుండు జడముడియుఁగల, ముదిజోదున్తోదలి వేల్పుముదమునఁదలఁతుఁ.
- క. అని భోజుఁడొక్క వేళం, గనకాంబరభూషణములు గను బెడఁ గడరం
జని సింహాసన మెక్కఁగఁ, గని పదునాలుగవబాహు కలకలఁ బలికెఁ. గి4
- క. ఓనరనాయక చెల్లని, పూరిక లని నెఱపనేల భువి నుజ్జయివీ
మానవనాభువి కెనయగు, గానగుణము లేక యెక్కఁ దరమే నీకుఁ.
- క. నావుడు నాతని వితరణ, మే నెరవున నెచట నొదవె నెఱిఁగింపు చునఁ
భావజ్ఞులు మనమున సం, భావింపఁగ నిట్లు పాలభంజిక వలికెఁ. గి2
- క. ఆయనవీఱతి కీర్తి, స్థేయుఁడు పరశ్శృంగులావిధేయుఁడు ధృతిగాం
గేయుఁడు విశరణగుణరా, ధేయుఁడు జనసత్వవైస తేయుఁడు చుమ్మి. గి5
- ఉ. పార్థివుఁ డొక్కనాఁ డనవిభారము ముత్రికి నప్పగించి ధ
ర్మార్థము మేన నించుక ప్రయాసము దోఁపఁ జరింపకుంకినఁ
వ్యర్థము జీవనం బని నయంబున వెల్పడి యోగివేషి యై
తీర్థములు) బురంబులు విదేశములుం దగ సంచరించుచుఁ. గి6
- క. అగణిత సౌఖ్యోజ్జ్వలరుచి, గగనస్థలి యభ్రగంగగతి నమరగా
నగకక్షవైరినగరము, నగియెడుగతి నున్న యొక్కనగరముఁ గనియెఁ. గి7
- క. ఆనగరముచేరువ ను, ద్వానవనాంతరమునందు నలరెకునదితో
ప్రభావంబుదేసి సిద్ధ, స్థానం బగు నచటిగుడికిఁ జని సంప్రీతిఁ. గి8

- క. అంబురుహంబులు దనహ, స్తాంబురుహంబులఁ దెరుల్చి యతిధీరుం డై
త్ర్యంబకునిదేని యగు జగ, దాబకు నంబికట భక్తి నర్చన లిచ్చెన్. ౬౨
- ఉ. ఆకడ మున్ను చండికకు నర్చన లిచ్చుచుఁ గొల్చియున్నయ
స్తోత్రపఃప్రసిద్ధుఁ డవసూతుఁడు చూచి యుదారమూర్తి నీ
ఏకడ కేల వచ్చి తను డేచు విదేశిఁ బరిభ్రమించుచున్
మీకృపఁగోరి తీర్థములు మెట్టచు నిక్కడ కేగుదెంచితిన్. ౬౩
- క. అనవుఁడు నాతఁడు నవ్వుచు, ననుచూసములేదు విక్రమాస్తుఁడ వగుటం
గని యెఱుఁగుమఁబూర్వంబున, ననుచూఁడుని కేసీ మొఱుగ నాయంబగునే.
- వ. అనిన నతం డే నియ్యెడం బరదేశి నగుట దప్పదు సకలరాజ్యభారంబున
నీతిధురంధరుం డగు ముత్రిశిరోమణి భట్టి బుర్రంబున నిల్చి భవాదృశు
లగు పురుషరత్నంబులు జూచుట కారంబుగాఁ దీర్థంబులు దిరుగుచున్న
వాఁడ ననిన నజ్ఞనల్లభునకు బుద్ధి నెప్పుచు సిద్ధవల్లభుం డిట్లనియె. ౬౪
- క. పూజ్యఁడవు సకలతిమిరహ, రజ్యోతీరూప మెనరవిమూర్తివి నీ
రాజ్యంబు నిఖిలధర్మ, ప్రాజ్యం బది విడిచి యిటకు రాఁ దగ వగునే ౬౫
- క. ధనముం గృషియును విద్యయు, వనితయు నృపసేవనంబు వాణిజ్యంబుం
దనగర్తంబుఁ జికిత్సయు, ననుదినమును గట్టిగాఁగ నరయఁగ వలయున్. ౬౬
- గీ. ధరణిఁ దిరుగ నన్యధరణీపతులచేత, నచట నొండు కార్య మయ్యెనేని
దిక్కు గలదె బేల తిమ్మరు టది యేల, చాలు నింక మగిడి చనుము పురికి.
- ఉ. నావును భూవరుండు మునినాథ ననుం గృపఁజూచి పల్లుచో
నీవచనంబు దప్ప దది నీతియుతం బగు వస్తురక్షకున్
దైవికమానుషంబు లనఁ దద్గుణముల్ ద్వివిధంబు లందులో
వేపురు దైవ మెక్కు డన వేపురు నుద్యమ మెక్కు డం డ్రిలన్. ౬౭
- ఉ. ఈయెడఁ గర్త భూమియగు డెవ్వరికైనను బుద్ధి నేర్పునం
జేయఁగ లేదు కాల మెడచేసిన నేతిము లెత్తి కాల్యలుం
బాయలఁ గోల్లు నూతులును బావులు రాట్నములున్ జలార్థమై
చేయఁగ నాయెఁ గాక మఱి చేయనినాఁ డని తామె పుట్టినే. ౬౮
- క. భాత మును నోరుఁ గన్నులుఁ, జేతులుఁ దగ నిచ్చి కుడువఁ జేకూర్చినచోఁ
జేతఁ గడి యందుకొనఁడే, నాతఁటిఁ గడి యేగి వచ్చి యెరిగిటఁ బడునే.

- క. ఉత్తముఁ డుద్యోగఫలా, యత్తుఁడు భాగ్యాభిలాషి యథముఁడు రెంటుం
జిత్తంబు గొల్పు మధ్యముఁ, శుత్తముకడ నుండ లక్ష్మి యొడఁబడు నెపుడు. 23
- గీ. లావు లేనివేళ దైవంబు గలిగిన, నెచట నైన లక్ష్మి యేగుదెంచు
నడవిఁ జొచ్చినంత యక్షులకృపఁజేసి, రాజశేఖరునకు రాజ్య మయ్యె.
- ఉ. నావుడు రాజశేఖరుఁడు నా నతఁ డెవ్వఁడు యక్షదైవసం
భావన యెట్లు గల్గె జనపాలక యాకథఁ జెప్పు మాన్మ నా
భూవరుఁ డిట్లనుకొన్ ద్రవిళభూమిసరుం డతఁ డాజిత్రులం
బ్రోవులుగా నొనర్చి సిరి వొందఁగ రాజ్యము సేయుచుండఁగన్. 24
- ఉ. నొచ్చినవారి సూను లగునూర్వురు రాజులు దండుగూడి నై
వచ్చినఁ గోటలోనఁ బరివారము గొంచెము గావున న్వడి
న్విచ్చి చనంగ నాన్మపతి వేగమ పత్నియుఁ దానుఁ గానలోఁ
జొచ్చి నిగూఢమార్గమున స్త్రుక్తుచుఁ గందుచు లోనఁ గుందుచున్. 25
- ఉ. అక్కడఁ బ్రొద్దు గ్రుంకఁగ మహావటవృక్షముఁ జేరి విన్ననై
చెక్కిటఁ జేయిఁ జేర్చి తనచేడియ చింతి మునుంగ నాత్మలోఁ
బొక్తుచు నిద్ర లేక తలపోయఁగ నానడురేయి వింతగా
నెక్కిటి మట్టిమీఁద గల యేవురు యక్షులు కార్యదక్షులై. 26
- చ. మనకు విహారదుర్గ మగు మద్రపురంబున కీశుఁ డైన యా
జనపతి నిన్నఁ జచ్చె మఱి సంతతి లేదు తదీయరక్షక
న్వని నిక నిల్చి రాజ్యసుఖవైభవ మిత్తము చెప్పుఁ డంచు నే
ర్పునఁ దమలోనఁ గూడి తలపోయుచునుండఁగ నొక్కఁ డిట్లనుకొన్. 27
- ఉ. ఇంతవిచార మేల మన కీవటవృక్షము క్రిందనున్న భూ
కాంతుని నప్పురంబునకుఁ గరగఁ జేయుద మెల్లి నావుడు
సంతసమంది యందఱును సమ్మత మౌ నిది యంచుఁ బల్చినం
జఁతి దొఱంగి యాన్మపతి చెల్వయుఁ దానును నుల్లసిల్లఁగన్. 28
- ఉ. ఆకమలాపసూతుఁ డుదయాద్రికిఁ జేరుచుఁ దూర్పుదిక్కునం
జేరిని కెంపుగుంపు గొనఁ జేయుచుఁ దారల పెంపు డింపఁగా

జీతటి రాజశేఖరుని చీకటితోడన కూడి పాయఁగా

నాకడ యక్షు లాతనికి నప్పరమార్గముఁ జెప్పి యుండుఁగా.

౮౦

ఉ. భాస్కరుఁ డంతలో నుదయవర్వత మెక్కఁగ భూవిభుండు శ్రే
యస్థరి యైనలక్ష్మీక్రియ యంగన తోడుగ నేగి కానలోఁ
దస్తరమార్గము ల్గడచి దవ్వులఁ *గాంచెఁ దటాంతకీలితా
హస్తరత్నజాలవలయం బగుయక్షవిహారదుర్గమున్.

౮౧

ఉ. ఆనగరంబుచేరువ వనాంతముఁ జొచ్చి సరోవరంబులో
స్నానము చేసి భాస్కరుని సారజపంబునఁ గొల్పుచుండఁగా
మానవు లెల్ల నెవ్వనికి మద్రపురాధిపతిత్వ మిత్త మం
చూనినచర్చ నున్నయెడ నొయ్యన యక్షులు బుద్ధి గొల్పినఁ.

౮౨

క. మదకరిణిచెలి కొక చ, క్షుదనపు వనమాల† యిచ్చి కదలించినచో
నది యెవ్వనిమెడ నిడియెను, విదితంబుగనతఁడెమనకువిభుఁడౌననుచుఁ.

క. అందఱు నొక మదహస్తిని, నందముగ నలంకరించి హస్తాగ్రమునం
జెందావలదండ యిది వే, ధ్రం† దూర్యధ్వనులు చెలఁగఁగదలించినచో.

క. జంభారి నెదురుకొనఁ జను, కుంభింస్రతోడి పిడియొకో యిది యనఁగాఁ
గుంభిని పురి వెల్వడి యా, కుంభినిఁకతియఱుత దండ కొమరుగ వైచెఁ.

వ. ఇట్లేనుఁగు పువ్వులదండ మెడ జెచిన.

౮౩

ఉ. ఆద్రవిశేషుఁ డాత్మసతి యవ్వరలక్ష్మియుఁ బోలె మున్నుగా
భద్రగజఁబునెక్కి కఃపాతకగాయకకీరసీయుఁ డై
మద్రపురంబు సాచ్చెఁ దను మంత్రులు గొల్పి మహాసనస్థుఁడై
కుద్రసఖుండు వోలె సతిరూఢికి నెక్త నుదారనంపదఁ.

౮౪

మ. రమణీచందనగీతవా ద్యకుసుమ స్రగ్వస్త్రభూషాదిభో
గములం గోరికి మూరిఁబోవ నతిసౌఖ్యం బందుచు స్తంత్రివ
ర్ణము కార్యంబులు దీర్పఁ జారు లనురాగం బంది నందింప రా
జ్యము సేయంగ సహింపలేక బలిమి నామంతభూమిపతుల్.

౮౫

ఉ. ఎక్కడివాఁడో వీడు మన మిందఱ ముండఁగఁ దేరకాఁడు చా
నిక్కడఁ జేరి మద్రపుర మేలెడి వీనికి రాజ్య మిం కిటం

* గాంచెన రత్నకాశితా, హస్తరత్నరాజనలయంబగు - † చక్కదమగుతనమాల - ‡ పెను
కం దూర్యధ్వనులు.

డక్కిన హాని యా నని కడంగి తదుద్ధరణాభిలాషులై

యొక్కడ దండు గూడుకొని యుక్తునఁ గోటకుఁ జట్టుముట్టినఁ. ౮౯

గీ. అపుడు సంధిచూట లైన నాడింపక, దొరల నైనఁ బోరి కరుగుఁ డనక
ధరణివల్లభుండు తా నైనఁ గదలక, యతివతోడ నెత్త మాడుచుండె. ౯౦
వ. అయ్యవసరంబున మంత్రులును దొరలును బరివారంబును వ్రేలు లెత్తి వచ్చి
కోటమీఁద విడిసినప్పుడు నీ వూరకునికి రాజభర్తం బగునె మాకునైన సెల
వాన తిమ్మనిన విని యు విననిభంగి నున్నఁ దల్తొంతారత్నంబు పాచికలుచే
తంబట్టుకొని. ౯౧

గీ. తఱిమి సామదానదండభేదములలో, నొకట నైన వైర ముడుపవలయుఁ
బగతురెల్లఁ గూడి *వై నెత్తివచ్చిన, నెత్త మాడుచుండ నీతి యానె.

క. అనవుడు జనవల్లభుఁ డిది, మనచేఁగిల నొనె †దైవమాయాగత మై
చననున్నవి చను నెచటను, మననున్నవి మను జలాగ్నిమధ్యములందుఁ.

క. వృక్షముననున్న యేగురు, యక్షులు మనరాజ్యమొసఁగ పారియింపఁగ న
ధ్యక్షులు మన కిది పనియే, యక్షంబులు వ్రేలు చాలు నాడుద మబలా.

వ. అని యనంతరంబ తత్తత్తస్థరణంబుగాఁ బలికిన మనంబున నెఱంగికొని
యయ్యక్షు లక్షణంబ మన మిచ్చిన రాజ్యంబున కుపద్రవంబు పుట్టుచున్న
యది యొక యుపాయంబు తర్కింపవలయు నని వచ్చి యాకూడిన రాజుల
లోఁ బరస్పర వైరంబును మనోవైకల్యంబును బుట్టించిన నాదండు రెండ
టలై. ౯౨

మ. తమలోఁ బోరుచు సత్ప్రభుత్వన సముద్యద్భూరిపహ్నిస్ఫులిం
గము లాశాంతములం బశంగములుగాఁ గావింపఁగా బాహువి
క్రమముల్ చూపి గజాదిసైన్యములు మ్రగ్గం దోర మై రక్తపూ
రము కెందూళి నణంపఁగాఁ గడఁగి రారాజన్య లాజి న్వడిఁ. ౯౩

డి. అక్షలహంబు చూచి చని యాన్మపశేఖరుఁ డాజిభూమిలోఁ
జక్కిన యశ్వీరత్నములు సింధురబ్బదములు సైధింబులుం
బెక్కుధనంబు లస్త్రములు భేరులు జోళ్ళును గోటలోనికిం
గ్రక్తునఁ గొంచు నేగి యధికం బగుసంపద నెలె సప్పడిఁ. ౯౪

*వైకచ్చి విడిసిన, అపుడు నెత్తమాడ సర్పమగునె †దైవమత మెగతయో, చననున్నవి
తేగమ చను.

వ. అనిన విని యయ్యవధూతకుం డిది భాగ్యం బంటి వేని పూర్వకృతసుకృతి
 విశేషంబున నిది లభించె గాక కానినాఁ డిటు గా నేర్చునే తొల్లి నేడు
 నుం జేయవేని నింతియ కాదు యక్షసహాయంబు గలిగియు నుద్యోగి య
 య్యరణ్యంబు గడచి మద్రపురంబుఁ జేరిన కతంబున రాజ్యంబు గలిగెం
 గావున దైవంబున కుద్యోగంబు ఫలసాధకం బగు నదికారణంబుగ నీవును
 రాజ్యంబేమటక పాలింపు పొ మ్మని వీడ్చొలుపును. ౯౮

క. నీమహిమకుఁ గడు నెలవగు, భూమిశ్వర భూమి నిది యపూర్వం బనుచుం
 గామితఫలదాయక మై, లేమి యుడుపు చంద్రకాంతలింగము నిచ్చెన్.

క. ఇచ్చినఁ గైకొని పురికి, న్వచ్చు నడ న్విపుఁ డొకఁడు వదనము వాడ
 న్వచ్చని యూర్పుల నాఁకట, వెచ్చుచుఁ జనుదెంచి యనజవిభు దీవించెన్.

గీ. మూఁడు దినము లయ్యె వేఁడంగ నెచ్చట, గమికెడన్న మైనఁగలుగదయ్యె
 గ్రాసమాత్ర మేమి గలిగిన నాకిచ్చి, నన్నుఁ గరుణఁ బ్రోవు మన్నఁ జూచి.

క. ఇక్కడ నన్నము దొరకదు, దిక్కితనికి నెద్ది పసిఁడి దినరా దిక నీ
 యక్షుటకు నడ్ల మగు నని, లెక్కింపక చేతి సిద్ధలింగము నిచ్చెన్. ౧౦౨
 వ ఇచ్చిన. ౧౦౩

శా. ఆగ్రపుండు మహిమ భావమున దివ్యాకారుఁడై యుత్పిపా
 సావైకల్యము లెల్లఁ బాసి చనియెన్ త్నాపాలు దీవించుచున్
 దేవేంద్రప్రతిమానుఁ డొనతఁడు నాదేశాంతరవ్యాప్తి నా
 కీవెంట హిత మయ్యె నంచుఁ గళితో నేతెంచె నుజ్జేనికీ. ౧౦౪

గీ. నీకు నట్టిగుణము లేక యీగర్హియ, నెక్కరాదు చలము దక్కు మనిన
 నచ్చెరువుఁ బ్రియంబునొచ్చెముఁ బెనఁగొనఁ, దిరిగిభోజుఁడంతిపురముసొచ్చె.
 వ. అంతటఁ గొన్ని దినంబు లరిగిన. ౧౦౬

— ౧ పదునైదవకథ. —

క. కమలారిఁ గమలహిత దృ, క్షమలుని గమలాంకనాభికమలాకరుని
 గమలాంకరమణిరమణు, గమలాసనహృదయకమలకమలప్రి యునిగ.
 క. మదిఁ దలంచుచు భోజం డొక, సుదినంబున నె క్కఁగోరుచుం జరుదేరక
 మొదల నె పొరించుచు నా, పదియేనవబొమ్మ యిట్లుపలికెం బెలుచున్.
 క. మర్యాద యెటుఁగ విడి తగు, కార్యమె యీవిక్రమా ధ్తు కరణిని నీకున్
 ధైర్యము సాహసమును నొ, దార్యమును లేక యెక్కఁ దగవే దీనిగ.

వ అనవుడు నతని సాహసాదికోదారభావంబు లెట్టి వనిన వచ్చుచాచిక నప్ర
కుంచంబుగా ని ట్లని చెప్పం దొడంగె. ౧౧౦

ఉ. ఏ మనిచెప్పఁ దక్కిన నరేశ్వరు లెవ్వరుఁ గారు గాని నేఁ
డినుహి విక్రమాన్త విభు నీమన కొడు రమోనుబాణ సం
గ్రామమున ప్రతి నివసితఖండన మై బలిమి న్నఖస్థభా
రాముఁడఁ గాముఁడుం బరశురాముఁడు భీముఁడు సోముఁడుంగదా. ౧౧౧

గీ. అట్టి మనుజువిభుఁడు భట్టి ప్రధానిగా, నయ్యచంతి నేలు నాదినములఁ
గలఁడు వేదవేది ఘురుఁడు ధర్మఁడు, సుశ్రుతుఁడు నాఁగ నాశ్రితుఁడు.

ఉ. సుశ్రుతుఁ డెల్లతీర్థములుఁ జూచెద నంచు దృఢ వ్రతఁడుఁడై
యాశ్రితకల్పవృక్ష మగు నాకతివంపున నేగి ధర్మ న
న్విశేషముగా సుదేశములు ముట్టచుఁ బుణ్యముఁ గూడఁజెప్పఁచు
నివసిత మైనతన్నహిమ వించు వెసం జనియె బ్రయాగకుఁగ. ౧౧౩

మ. తరగ లేతులు పక్షి జాతములకూఁత ల్లింకణకావ్యాముల్
*నురువు లెల్లని చామరంబు లన నన్యోన్యంబు నుప్పొంగుచు
స్ఫరి గంగాయమునల్ తగం గొలువఁగా ఛాయావటచ్ఛత్రసం
స్ఫురణం జెల్వగు తీర్థరాజ మచటం జొచ్చె బ్రశంసించుచుఁగ. ౧౧౪

క. నీలము ముత్యముఁ గూర్చిన, పోలిక హరిహరులు గూడుపొందున నొకచోఁ
గ్రాలెడి గంగాయమునల, నోలాడ నినుండు మకరయుతుఁ డావేళ. ౧౧౫

మత్తకోకిల. అందు భక్తులు ముక్తిప్రోవకు నందుకోలగు నందమా
బిందుమాధవదేవునిం గని ప్రీతిఁ గొల్పి విసీతుఁడై
యిందు కేఖరు విశ్వనాథు ననేకభంగులఁ గొల్పునా
పొందుచేకుట నేగె విప్రుఁడు పుణ్యరాశికిఁ గాశికిఁగ. ౧౧౬

వ. అచ్చటంగదలి య ళ్లేగి యష్టభైరవేశ్వరంబును, భూతభైరవేశ్వరంబును,
గాలభైరవేశ్వరంబును, గహలేశ్వరంబును, బాతాళభైరవేశ్వరంబును, మ
తంగేశ్వరంబును, జంబుకేశ్వరంబును, మణిక్పణ్డికేశ్వరంబును, సాంబాది
త్యంబును, గరుడాదిత్యంబును, లోలాన్తంబును, బిందుమాధవంబును
మున్నగాఁగల బహుకోటితీర్థంబులచేత నలంకృతంబైన కుంచక్రేశంబుఁబ్ర
వేశించుచుఁ దద్గుణప్రశంసోన్ముఖుడై. ౧౧౭

క. శివుఁ డెందుఁ బడ్డవానికిఁ, జెని మూత్రముఁ జెప్పఁ బూని శివ మటు మరక
శవమువఱుఁ బడినసురనది, శివపదరాజ్యోచితాభిషేకము సుమ్మి. ౧౧౮

క. ఊడు మైనఁ దొండ మైనను, గడఁ జైనను దుప్పిమైనఁ గడువెన వీటం
బమనవృష పురుషుండును, బడఁతియు నగుమాపు వడసి వడనేరదట.

వ. అని కొనియాడుచు.

౧౨౦

కా. స్రాతేయాచలచందనద్రవసుధాస్రాచుర్యవీచీలస
క్షేరీహోల విశాలశీలసుయనఃస్త్రిజాలఫాలస్థలా
వ్యాలోలాలకమాలికానుకలనావ్యాలంబరొలంబరీ
లాలోలాంబుజచిహ్నితం గనియె మధ్యాహ్నంబునగా జాహ్నువిగా. ౧౨౧

వ. కని యాదు నిమజ్జనం బొనర్చి భస్మశ్రీ పుండ్రాద్రివైవలక్షణలక్ష్మీతుండై నకల
దైవతారాధ్యు విశ్వేశ్వరశ్రీ చుక్కహడేవుని నందర్పించి సాష్టాంగదండప్ర
ణామంబు లాచరించి నిటలతటకరకమలపుటుండై నుతియించుచు. ౧౨౨

కా. వింటి సుర్యపురాణము ల్లివిజు లేవెంట న్నినుం బోలలే
రంటం దీర్ఘవిలోకనా జవతపోయశ్శాదిపుణ్యంబు లొం
దొంటి స్త్రీఱగ భాగ్యవైభవము నేఁ దుప్పొంగ ముక్తంటి ని
స్సంటిగా జన్మఫలంబు గంటి నిచటం గాశీశ విశ్వేశ్వరా. ౧౨౩

మ. నినుఁ జూడం జరుచెంచు నప్పట నెడ న్నెక్కున్న మార్గశ్రమం
బున విచ్చాయములైన భక్తులవదాంభోజంబు లత్యంత న
మ్రనిలింపావళిమాళిరత్నములచే రక్తాతిరక్తప్రభం
గనుపట్టుక శివరాజ్యపట్ల మగుచుం గాశీపురాధీశ్వరా. ౧౨౪

వ. అని కొనియాడి కృతకృత్యుండై యాదు మాసత్రయాలు గడపి వదంపడి
ఫలసవర్ధనంబును, జహ్వలోలంబును, దక్షిణమానసంబును, ను త్తరమా
నసంబును, బ్రహ్మవరోవరంబును మున్నుగాఁ గల స్థలంబులఁ బితృపిండ
ప్రదాన తర్పణమరుండై, పితృముక్తికారణంబు లగు నీశానవిష్ణుకమలానసకార్తి
కేయవహ్నిత్రయా ర్చరజనీకగణేశ్వరాది దేవతాచతుర్దశపాదంబులను, నక్ష
యవటచ్చాయయు, జనార్దనహస్తంబును, మొద లగుస్థలంబులఁ గల్పితపితృ
తర్పణుండై గదాధరునకుంబ్రణమిల్లి, యుగళగారికి మ్రొక్కి మగిడివచ్చుచో
నొక మహావనంబున. ౧౨౫

సీ. కన్యకాధీన మై ఘనవైభవంబుతో మణిమయప్రాకారమహిమ గలిగి
పురుషవర్జిత మైన పురము గనుగొని యట న్నొక్క దేవాలయంబుఁ జేసి
దానిచేరువ నుష్టనూనెకొప్పెర పొంత విపులమా కనకమండపము క్రింద
మోహనం బైన వివాహవేదికమీఁది *రత్నప్రకలోని న్నాఁత చూచి
నరుఁడు తైలకటాహంబు నడుమఁ బడిన, నెఱయఁ గందర్పసంజీవినీసమాఖ్య
నమరుకన్యయురాజ్యంబునతనిసొమ్ము, లనుచు నేర్పడియున్న పద్యంబుచదివి.

వ. దానికి విస్తయభయసంశయాన్వితంబై. ౧౨౭

క. ఈయుడుకునూనె డగ్గఱ, బోయినఁ దాఁ జచ్చుఁ జచ్చెఁబో యీనిభవం
జేయనుభవమున కగు నని, దాచుక మది నులుకు మిచ్చటంబై మగిడెఁ.

క. డిజ్జయిని కరుగుదెంచి ను, చ్ఛాజ్ఞనములఁ గూడి వార లెల్ల. వీతిం
బజ్జం జనుదేరం జని, యజ్ఞనవల్లభుని నుత్తు నభినందించెఁ. ౧౨౮

క. ఆవికన్యూర్గుఁ డతిసం, భావననైఁ గుశల మడిగి కరభూముల నీ
వేవేంటఁ దిరిగి చోద్యము, లేవేఁ జూచితివొ చెప్పు మేర్పడ నన్నఁ.

సీ. ధరణీశ యెల్లతీర్థంబులు చూచుచు వెలసిన నిర్జనములకు నేగి
మగిడియేతెంచుచో మాణిక్యమయమైనపురములోగుడియొక్కఁబొంగిక్రాంగు
నూనెకొప్పెరఁగంటి నానూనెలోపలఁ బక్షవాదికి న్నోవట్టణంబు
సందులకన్యయు నగపడు నని యున్య పద్యంబుఁ జూచితిఁ జోద్య మదియు
ననిన సాహసాకుఁ డచ్చెరువంగుచు, వాపురంబు చూత మనుచుఁ గదలి
చనియె నతనిఁ గూడి శత్రుసహాయుఁడై, నుగ్ధమంబు బైనమార్గములను.

వ. చని చని యచట దేదీప్యమానం బైనపురంబు సొచ్చి తద్విభవంబు వర్ణిం
చుచు ముందట నతి సుందరం బైన పదిరిక్రింద సువర్ణమయ జలపూర్ణక
లశంబులను మృగవాభిలేపనంబులను ముత్తాఫలరంగవల్లికలను, గనకరం
భాస్తంభంబులను, రత్నతోరణంబులను నలంకృతంబైన వివాహవేదిపై పల
కలోని పద్యంబు చూచి సముత్సుకుం డై. ౧౩౨

క. చేరువగుండములోపలఁ, గోరికతో జలకచూడి గుడిలో లక్ష్మీ
నారాయణులం గాంచియు, ఘోరం బగు నుడుకునూనెకొప్పెరఁ జేరెఁ.

వ. ఇట్లు చేరి. ౧౩౪

క. సలసలఁ గ్రుంగు తైలము, కొలఁది యెఱుంగఁ దలంచు భంగి గుణరత్నసము
జ్వలుఁడు గుబేరున నుడికెను, జలనిధిలో నస్పృశించు జలజాపు క్రియఁ.

వ. అంత సంఘాంగనయుం బోలె హరిచందనారుణపయోధరభారయు నార
క్షాంబరయు వికసదిందీవరాక్షియు రాగవళియు నైనకందర్పసంజీవనీ నాగ
కన్య చనుదెంచి సిజవిద్యాప్రభావంబున నారాజుం బునరుజ్జీవితం జేసిన.

గీ. జలజకాంతి మెఱయ జలధివెల్పిసి తూర్పుఁ గొండ యెఱ్ఱనట్టి యెండఱేని
చొప్పు దోచు నూనెకొప్పెర వెల్పిసి, నిలిచె విప్రుమోము తెలివికెక్కు.

ఉ. ఆతనిఁ జూచి కన్య వినయంబున మ్రొక్కి యమేయసాహస
భ్యాతచరిత్ర నాదుస్త్రతకల్పత నేడు ఫలించె నే నిక
న్నీతగుదాసి నైతిఁ గరుణింపుము రాజ్య మనుగ్రహింపు సం
ప్రీతి యొనర్చుదానఁ దగురీతి ననుం బని వంపు మిత్రజిహ్వా.

౧౩౮

ఉ. నావుడు దాసివేని పిను నావచనం బిఁకఁ ద్రోపుసేయ కీ
దేవసమానునిధి ధరిణిదేవుని శుశ్రుతు నాశ్రయింపు త
ద్భావము పల్లవింప నని పార్థివుఁ డానతి యిచ్చె నంత ల
జ్జావనతాస్య యోచు నెదురాడక లేమ వరించె విప్రునిధి.

౧౩౯

మ. ధరణీనాయకుఁ డిట్లు చేకుటినకాంతారత్నముఁ రాజ్యముఁ
ధరణిదేవున కిచ్చి నిల్పి లనయత్నం బీగతిఁ ధర్మసం
చరణానక్తి ఫలించె నంచు మదిలో సంతోష ముప్పొంగఁగా
నకుదెంచె నిజదానధర్మగుణగణ్యం బైన యుజ్జేనికిఁ.

౧౪౦

క. విను మదికారణముగ నో, జననాయక యెక్కుఁ దగదు చను మనవుఁడునె
మనమున నచ్చెరు వందుచు, మను జేంద్రుఁడుసదనమునకుమగుడంజనియె.

శా. ఉష్ణాంశుద్విజరాజులోచను నపాయోపేతలావచ్ఛిదా
నిష్ఠాతస్థిరత త్వబోధమయమానిన్వాంతపంకేజవ

ర్తిష్ఠఁ నిష్ఠు నగణ్యపుణ్యధనవర్ధిష్ఠ స్తదాభృష్టు భా
జిష్ఠు న్సంతతకృష్ణ కాంతిచయరోచిష్ఠం దమోజ్జిష్ఠునిధి.

౧౪౧

ఉ. నిర్జరసిద్ధసాధ్యభజనీయపదాంబుజయుగ్మఁ దిగ్గపా
దార్జునరశ్మిమారుతహితాక్షుని రక్షితయక్షరక్షకుఁ
గర్జితభాసుర ప్రళయకాలసమంచితపంచవక్త్రు న
త్యూరితతర్జనాచరణదుర్జయు దుర్జనుమారు ధూర్జటిఁ.

౧౪౩

మాలిని. ప్రవిమలతరచిత్రా బ్రహ్మసంస్తుత్యవృత్తా
 భువనభరితక్షీరీ పుణ్యలావణ్యమూర్తీ
 దివిజభరణలోలా దీనరతౌనుకూలా
 భవమురఃపురూపా భాగ్యభోగ్యవ్యరూపా.

౧౪౪

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమండలీక భేక ఫణీంద్ర వీర ఘోటవిభా
 శకలింగ దేశనిర్ధామధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాటద్రవిళాంధ్రమహారాష్ట్ర
 భూపాలరూపనూపురసుందరచరణారవింద సనదస్రొలిపురవరాధీశ్వర వెల
 నాటిపృథివీశ్వరరాజ్యసమృద్ధరణ శ్రీకొటవి పెన్నయామాత్యపాత్ర హరిత
 సగోత్ర పవిత్రసకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతం బైన
 సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు విక్రమార్కుని ధైర్యసాహసాదా
 ర్యప్రశంస యన్నది షష్టాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

సప్తమాశ్వాసము.

- క. శ్రీసంపన్నకు బేర, ప్రాసాదోపవనపవనపానస్ఫురదు
ల్లాసఘణీంద్ర ఘణామణి, భాసురనిజమూర్తిఁ బరమపావనకీర్తి. ౧
- క. మదిలోపలఁ దలఁచుచు న, భువ్విదయం బగునట్టిలగ్నమున గద్దియపైఁ
బదమిడు నెడ వారించుచు, బదియాటవబొమ్మ భోజవతి కి ట్లనియె. ౨
- ౧ పదాటవబొమ్మ చెప్పినకథ —
- క. అతిశయముగ నుజ్జయినీ, క్షీతిపతిక్రియ దానగుణము సిద్ధింపక సం
గతిమాలిన చేతల సుర, పతిసింహాసనముమీఁదఁ బదమిడఁ దరమే. ౩
- వ. నావుడు నతనియతిశయగుణజాలం బెట్టి దనిన. ౪
- మ. వినుమీ భోజధరాతలంద్ర త్రిజగద్విఖ్యాతకీర్తిప్రియుం
డనుకూలక్షీతిపాలరక్షణకళాయత్రప్రభావుండు న
జ్జనచిత్రాంబుజమిత్రఁ డిష్టవనితాసంభోగపంచాయుధుం
డనఘం దుజ్జయినీవిభుండు నిజరాజ్యం బింపుతో నేలఁగ. ౫
- శా. ఆరాజన్యశిరోమణి గొలువ నెయ్యం బొప్పఁగా నింపు పెం
పారం దక్తనభూమిపాలురు మహాయత్నంబుతో రత్నము
ల్నారీరత్నములుం దురంగములును న్నాగంబులు స్తున్నగాఁ
డేర న్వచ్చి వనంబులో విడిసి రాసీమావిభాగంబుల. ౬
- ఉ. ఇంతులమానభంగము మహీరుపాపంక్తులదర్పమూల మ
త్యంతమహోత్సవంబుల విహారము జాణలభోగభాగ్య మా
కంతుని ప్రాపు కోకిలశుకంబుల వాచవిపంట నాఁ బ్రజల్
సంతకమంద నంతట వసంతము వచ్చె వనాంతభూమికి. ౭
- మ. మొదలఁ దక్షిణమారుతంబు వనభూము లోసఁకుచు న్వీక ను
స్తదపంచాయుధవహ్నిచిహ్న మగు ధూమంబో యన న్వీవఁగాఁ
దుద తొక్కించుక యెండఁ గందు వెడలం ద్రోచెం గడల్ స్తుక్తఁగాఁ
బద నింక బిరు సయ్యెఁ బండఁ బడియెం బర్ణంబు లుర్విస్థలి. ౮

- క. కాకులలోఁ గోకిలములు, కాకులఁ బడలేక కులము గలయఁగఁ బవనుం
డాకులపాటానరింపఁగ, నాకులపాటయ్యె విరహులగులోకులకుఁ. ౯
- క. కీలము వదలనిపథకుల, తాలిమిఁదూలించు మారుతముపెల్లున నా
భీలం బగుమదనాగ్ని, జ్వాలలక్రియ బాలశల్లవము లొప్పారెఁ. ౧౦
- శా. ఏచెం గ్రొన్నన మాధవీలతలపై సంపెక్కి సంపెంగలుం
బూచె న్నావులుఁ బొన్నలుం బొగడలుం బొల్పొందె రాచిల్లలు
న్వాచాలత్వము నూపెఁ బుప్పొడి దిశ ల్వాసింప సొంపారఁగా
వీచెం గమ్మనితెమ్మెరల్లరునకు. నీచోపులె ప్రాపులె. ౧౧
- శా. కాయం జొచ్చె రసాలము ల్విరహు లాకంపింపఁగాఁ గోయిల
ల్గాయం జొచ్చె మనోజదిగ్విజయ మాఘాపించుచుం దుమ్మెదల్
మ్రోయంజొచ్చె నవీనపుష్పశరము ల్కొత్తంబుగాఁ జిత్రజం
డేయంజొచ్చె నతుల్లదిం గలఁగఁగా నెచ్చోటులం దానయె. ౧౨
- సీ. గంధబంధురఁ డైన గంధవాహుండు మున్నేర్చినపట్టపుటెనుఁ* గనఁగఁ
బచ్చపక్వైరలట్లు పక్షంబు లొప్పారు వరకీరములు వారువము లనంగఁ
బదనాతిఁ బుప్పొళ్లు పర్వఁగా నేతెంచునలులమూఁకలుకాలిబలములనఁగఁ
బంచమస్వరములఁ బరిణమింపఁగఁజేయు పికములు కీర్తిగాయకు లనంగ
నేచియున్న మాపు లెల్ల గొల్లెన లన, లలిత మైనరాజ్యలక్ష్మి మెఱసి
యితరనృపులభంగి ఋతుచక్రవర్తియు, నతనిఁ గొల్వవచ్చి యచట విడిసె.
- క. ఆవృత్తాంతము దెలియఁగా విని సచివేంద్రుఁ డచట గందర్పసఖుఁ
భూవరులను సక్రియ సంభావింపఁ దలంచి సార్వభౌమున కనియెఁ. ౧౩
- గీ. ధరణిపాలురెల్ల ధరణీశ మిముఁ గొల్వ, వచ్చియున్నవారు వనములోన
గౌరవంబు మెఱసి వారల కవసరం, బిచ్చి కరుణఁ జూడ నిచ్చగింపు. ౧౪
- క. ఇంతియకాదునరేశ్వర, యింతులతోలువేటఁ బుట్టువు తేలడుఘనుఁ డా
కంతుని ప్రాణసఖుండు వ, సంతం దున్నాఁడు కొలువఁ జనఁగావలయుఁ.
- క. “కాలో వసంత” యనువా, క్యాంకృతి నన్నిఁబుట్టువులం దధికుండు త
త్తాలోచితపూజలచే, గాలాత్తుం డైనవిభుండు కిడుఁ బ్రియ మందుఁ.
- గీ. పూజ్యులైనవారిఁ బూజింపకున్నచో, మేలు దొలఁగునందు మేదినిశ
యమసిద్ధు లాది నగపడ్డ వనక నేఁ, డవ్వసంతపూజ కరుగవలయు. ౧౫

క. అనవుడు నాఁగా కనినం, జని యుపవనమధ్యమున వసంతోత్సవభే
లనమునకుఁ దగిలవస్తువు, లొనగూర్చియమాత్యచంద్రుఁడొయ్యనమగి డాఁ.

వ. ఇట్లు మగిడి.

౨౦

ఉ. పంచశరాధిదేవతలపట్టులుగా మఁచేదీపంక్తిని

త్తిందితి రత్నమండపము మించులబట్టల మేలుకట్లు గ
ట్టిందితిఁ గాంతి దిక్కుల నటింపఁగఁ గాంచనతోరణంబు లె
త్తిందితి విన్నవించ నరుదెందితి రాఁ గరుణించు భూవరా.

౨౧

సీ. అని విన్నవించిన జనవల్లభుడును జతురంగబలములు సరస నడువ
భేరులు శంఖము ల్పెన్ద్రకారులు మ్రోయ దిక్కుల నినదంబు స్ఫిటిలఁగఁ
గవిరాజగాయక స్తనములు నిగుకంగ శూరులు ధీరులుఁ జేరికొల్వ
నర్చుకూత్సనమున కాధరణంబుగా నంగనారత్నంబు లరుగుదేరఁ
బ్రజలకల్లును గన్నులపండుగాఁచు
వాయువేగ మనుత్తమాశ్వంబు నెక్కి
గతులఁ ద్రొక్కించి మెఱయుచు గవనివెడలి
యరిగె నుద్యానవనముగో నవనివిభుఁడు.

౨౨

ఉ. అప్పుడు చేరవచ్చి సమయా బిది దర్శనయోగ్యమంచు న
వ్విప్పెడుకాంతలుం దురగయాశము రత్నచయంబు ముచ్చగాఁ
గప్పము ల్లెఁ దెచ్చి మది గప్పెడుభీతి దొలంగ నప్పు లై
యొప్పున చేసి రాన్వపతు లుజ్జయివీపతికిం గ్రమంబునఁ.

౨౩

సీ. అంగాధిపతి వీఁడె వంగాధిపతి వాఁడె నేపాళపతి వాఁడె భూపతిలక
కల్లాటపతి వీఁడె కాంభోజపతి వాఁడె సావీరపతి వాఁడె సార్వభౌమ
గూర్జరపతి వీఁడె కోంకణపతి వాఁడె కుంతలపతివాఁడె కంతురూప
బర్బరపతి వీఁడె పాంచాలపతి వాఁడె మత్స్యాధిపతి వాఁడె మానవేంద్ర
యనుచు వేటువేట నందఱు నెఱిగించి, యధిపుచేతఁ గుశల మడుగఁజేసి
వీడియముల గారవింపించె నీతిన్వ, తంత్రబుద్ధి యైన మంత్రివరుఁడు.

౨౪

క. అజ్ఞనపతు లందఱుఁ దన, పజ్ఞం జనుదేర మండపముగోనికి వి
ద్యజ్ఞనదంతామఁచి యగు, నుజ్జయినీధరణిపాలుఁ డొయ్యనఁ జనియెఁ.

ఉ. అందు వసంతుని న్రతి ననంగుని లక్ష్మి, నుపేంద్ర గారి న

య్యిండుకళాధరు నృచి సురేంద్రుఁ గ్రమంబునఁ బూజచేయఁగా

దుందుభిమర్దళప్రముఖశూర్యరవంబులు నిండ నేర్పున

న్సుందరు లాటపాటల వినోదము చూపి తీపులంటగఱ.

౨౬

వ. అప్పుడు కర్పూరాదిసుగంధస్రవ్యంబులు వసంతచాలనం బూనర్చెడి వారి
లో నుండి కలహకంటకుం డను రాచలెం వెడలి వచ్చుచుఁ దనమీసము
లను నంటిన సుగంధంబు విదిర్చికొనుచుఁ జూచిన నెదుర నున్న యేకాం
గవీరుం డను సంగపతిలెంక తనదు దురభిమానంబునం గనలి.

౨౭

క. ఏరా ముందట గానక, నేరమి పైఁ చెచ్చుకొనుచు నీమీసలు నా
చేరువ వడిపెట్టెడ విడి, యోగీ యేకాంగవీరుఁ డుంట యెఱుంగవే.

౨౮

క. నావుచుఁ బరిమాళించెద, నీవుండుట యెఱిగి కాదె యిది వ్రేటుగ నేఁ
గావించెదఁ బేరికిఁ దగు, లా విందుక కలిగె నేని లటపట లేలా.

౨౯

వ. అనినం దివియు మనుచు నయ్యిగ్గఱు గప్పిన దుప్పట్లు తొలంగవైచి
జిప్టునం గతారంబులు దుప్పిన డగ్గఱు గల తలచరు లెడసాచ్చి పట్టితొలం
గం దిగిచి యీమహోత్సవంబులో నిట్టిగలబలు నేయ మీయట్టి బలుబం
ట్లకు నందిక్రంతలజగడంబులు వల దని తోడ్కొని చని రత్నమండపమాఖ
ళాల యైన కొల్వమండపంబులో నున్న గోవిందచంగ్లం డనుపడవాలు
ముందటం బెట్టి యీకలహకంటకుం డంగాధిపతిలెంకతోఁ బోట్లాడఁగడగ్గ
ఱునెడ మానిపించి యిద్దఱు దోడితెచ్చితి మవధరింపు మనిన నతండును.

క. తగునోయి కలహకంటక, జగడంబులు నేను కొంచునను మునులేదే
పగపాటి నీకు నితనికి, దగిలిన దీనిందుతో వితండము గలదే.

౩౦

గీ. అనుచు నతని దూటి యూతనిదెసఁజూచి, యితనితోడ జగడ మేల యయ్యె
ననుచు నతఁడు వలికె నను నితఁ డిప్పుడు, వ్రేసెఁగాన నిట్టివివర మయ్యె.*

క. ఆపడవాలును దమభటుఁ, గోపించుచుఁ గవుల బాతకుల శూరుల నా
లోపలఁ గూర్చుండఁగ నిడి, యాపాడి దగంగఁ దీర్చుఁ డని నియమించె.

సీ. వారలు నేకాంగవీరుండ వ్రేటున కైతగిలినవాండ వనుచుఁ జూచి
కలహకంటక యేలకలహంబుగైకొంటి వనుచుఁబోట్లాడవే ధైర్యమైనను
మఱి తావు లేదె యీమర్క మేర్పడఁ జెప్పు మనవుడు వ్రేయుటయదినిజంబు
నామీసములసుగంధము విదిర్చికొనంగ నితఁడు నేనుండుటయెఱుంగ వనిన
మాటమీఁద నదియె వ్రేటుగాఁ జేసితిఁ బిఱికి వీఁడు బురుకపిట్టయంత
గాని లేఁడు వీనిఁ గైకొందునా నేను, జెడి పాటవైతు ఛండనమున.

౩౧

*వ్రేచెగాన నిట్టివైరుమయ్యె.

వ. అని పలికినఁ గలహకంటకుం గోపించి తుచ్చపూబలుకులు పలుకుదురె
 ఖగవాని ఘనతచేసినఁ దనదొడ్డతనం బెప్పుడగు నతని హీనంబుగాఁ బలికిన
 సరిపూనికె చానును హీనుం డగు నింతియ కాదు విక్రమాన్తందును నం
 గాధిపతియును మిత్రులు వారికన్నులం బుట్టిన కొడుకులు మీలో జగడంబు
 వలవదు. 39

క. మగతనము నెఱపఁ బూనియుఁ, బగ యేమియు లేనిచోటఁ బరిమాళింపం*

దగ దతనికి నది నీకుచుఁ, దిగులువడ న్నిలువనాడఁ దగ చాతనితో. 3౬

గీ. అనఁ గలహకంటకుం డచునల్ల నవ్వి, పంతుమా మీరెఱుంగని పాడిగలదె
 గుడికొలుపుబంటు మల్లనికొలఁది పంతు, మయ్యె నిచ్చట నదియెట్టు లంటిరేని.

వ. ఒకడు దేవరభాండాగారంబు నింటికడం బాలెము వడం గొలిచి పల్లెరం
 బులఁ బ్రసాదంబు దినుచుఁ బోతు క్రియ నుండ నొకనాఁడు దేవర దర్శింప
 వచ్చి వారిసందడిలో నొక్క యాడిగ తనకాలు ద్రొక్కినం గోపించి యే
 మీరా బంటుచున్న న న్నెఱుంగ వాతన్నితి వనిన నతండు నేనెఱుంగన యీ
 సందడిలోఁ గాలు చాకె ననిన నెరయం దన్ని యెఱుంగ ననినం బోని
 చెప్పదనా యచుచు నందంద దట్టించిన నయ్యాడిగ డాకేలి కటారి వలకేల
 నందుకొని తన్నినాడ నే మనియెదవురా యనిన నతని బిఱుసు చూచి
 బంటుచుండు స్త్రుక్కి యేమియు నే మనియెద దేవర కూడిగంపుబంటుం
 గాన దోస మనియెద ననియెం గావున. 3౮

క. ఆపంతము గాకుండఁగ, నాసేరును నతనిపేరు నాణెంబులుగా

మీపిన్నవాండ్ర మమ్మును, జేపట్టియొకింతవేడ్త సేయింపఁదగున్. 3౯

వ. అని ప్రొక్కిన నట యంగపతిభటుండు-

౪౦

గీ. మీకుఁ బిన్న వాడ నేకాంగవీరుండ, అంకెవై చిన నడబింక మైన
 నగినఁ గేరడించిన స్త్రీసలంటినఁ, †బట్టి తివియ నాకుఁ బాడిగాదె. ౪౧

గీ. నృపులుగవులుభటులుఁగృపఁబులుశూరులు, నొక్కచోటఁగూడియున్న వారు
 వీరుమెచ్చమమ్మువిడిచిమన్నించుట, ఘనలియిదియుమీకుననుచు మ్రొక్కె. ౪౨

క. అత్తూటలు విని పెద్దలు, మర్రిట మన్నించి మీరుఁ మాకిట జగడం
 బిమ్మనినఁ గలహకంటకుఁ, డెచ్చెయి మెయికొనక యున్న నిరవడనిమితి.

*బగగతిపంపదగదతనికేని నీకును. †మాడ నిదియు నాకుఁ పాడిగాదె.

వ. మీర లిద్దఱు రాచలెంకలు గావున నారాజులు సూడంగఁ బోట్లాడవలయు నాయితపడి రం డనిన మాకు నిదియ యాయితంబు బంటువానికిం గటారి చేత నున్నం జాలదె యచుడు నేమియు బంటుతనంబునకుఁ గొఱత గాదు రాజు వెడలివచ్చునంతకుం బోయి రండ్ని యొడ్డొండ యనిపినం జని రనంతరంబ. ౪౪

సీ. కఱకంచువలిపెంబు గట్టిగాఁ గాసింది చెలిత్రాడుకాసెపై బలియఁజట్టి దేహంబు కప్పుగా లోహకంచుకలీల జిగిబిగిగల నల్లజగు రమర్చి వక్షఃస్థలంబున రక్షపూసలపేరు దండతామెతులును దగ ధరించి తిలకంబు దళముగాఁ దీర్చి చుగులపాగ తలముడితోఁ జొల్లెమలవరించి కేలఁ బుల్లతియును నీలి నూలునఁ బూని కేలిగతిఁ గటారికోల వట్టి సంగడిలుగొల్పఁ జనుదెంచెనొకమత్తగజముభంగి కలహకంటకుండు. ౪౫

వ. అటఁ గొందఱు సంగడిలం గూడి. ౪౬

క. నగుమొగమలరఁగఁ గస్తురి, తిగురు మెయిన్నలఁది కాసె దిటమై మెఱయి మగతనముఁ గటారియుఁ దో, డుగ నయ్యేకాంగవీరుఁడుంజనుదెంచె. ౪౭

సీ. అపుడుచుక్కలోన నన్యతాంశుగతి దోఁప రాజులు గొలువంగ రాజు వెడలి వచ్చినఁ దర్పరివారసమేతుఁడై పడచాలు డగ్గటి భటులఁ జూపి వారివైరముఁ బరివారంబుఁ దగవును మున్నుగా నన్నియు విన్నవించెఁ దనలెంకఁ దిట్టి యిద్దఱు స్కొట్టిగఁ జేయ భట్టి నంగాధిపుం బాలుపెట్టె చారు మాకు సెలవుగా రెండుచూటలు, విడువుఁడనియున్యపుని వెఱపుసూకుఁ బనిచెఁ గర్త గాన బంటుతనమునకు, విడుతురయ్య... ౪౮

క. నావుడు నిద్దఱుఁ జని పృథ్వీవరునకు వాంఛఁచలము వినిపించిన నే నీవీరుల నొప్పించుట, భావం బొడఁబడ దటంచుఁ బతి చింతించె. ౪౯

క. ఆవేళ నమాత్యుడు మ,హీవర నీమాట సేయ రేమనవచ్చు లావరులై లెంకల మని, కావరమున నున్నవారు గైకొన రొరులక. ౫౦

గీ. పసుల కుయ్యిగాదు బ్రాహ్మణుఁడెఱగాదు, స్వామిహితముగాదువ్రతము గాదు లోకహితముగాని యేకాంగిపోరునఁ, జచ్చువాని కేమి స్వగ్రహాన. ౫౧

వ. నావుడు వీరకులోత్తముం డగు వీరకులోత్తముండు. ౫౨

గీ. మానభంగ మైనమరణంబు శూరుల, కదియ చూడ నాత్మహత్య గాదె యాత్మహత్య పాప మది నీవయెఱుఁగును, పాప మొందకున్నబ్రదుకుబ్రదుకు.

- వ. వ్రేసినవ్రేటును గాడినమాటయును లేకయుండుటది మహావ్రతంబు. ౧౪
- క. బొంకుట సుర సేవించుట, బొంకమి వేయశ్వమేధములఫలము భటుం
డంకమున సత్యమునకై, శంకింపక వచ్చెనేని స్వర్గము గాదే. ౧౫
- క. అది యెట్లనినను మిత్రుడు, మదిఁ గలఁగెడుననియు వీండ్లుమడిసెదరనియుం
గొది కెడు నామన మనవుడు, నిదియెంత ప్రసంగమనుచుహితమతిఁబలికెన్. ౧౬
- క. *అంగాధిపతి యు నేను ను, ముంగల నిరుదెసల నిల్చి మొనయుకతారులే
ఖంగనఁగఁ బట్టి బంట్లకు, భంగము గాకుండ మనసుఁ బట్టెద మనఘా. ౧౭
- క. అనునెడ నిర్దృఢు బంటులుఁ, జనుదెంచి కడంక మ్రొక్కి జనవర మముఁజూ
డ నవధరించియు విడుమా,యనవుడుఁ బంతముల కొలఁడు లడిగె న్వాడిక. ౧౮
- వ. అప్పు యొక్కదండ నె పోట్లాడంబూని యేకాంగవీరుండు. ౧౯
- సీ. పుల్లతి వెట్టిన భూమికిఁ గొసరిన నెదిరిపోటునకుఁ జే యొదుఁగుచున్న
దండకైదప్పినఁ దప్పుగ్రేళ్ళుఁజీకినఁ బంతంబుగొన్నఁ జౌబళము గొన్న
దానికిఁ జొచ్చిన దాఁచిన మానిన నరువనొడ్డిన బయలాసపడినఁ
జాఁగఁబొడువకున్నలాఁగంబునకుఁగొన్నమడమగెంటినవ్రేళ్ళుమగుడఁబడిన
దాటుమాటులైనఁ దలవంచి పొడిచిన, బాగుగాఁ దలంచు పంతమిదియె
కదిసి యొక్కపోటు పదిముఖంబులుగాఁగఁ, బొడుచువాడ దేవరదుగులాన. ౨౦
- వ. అను సంతకమున్న వానిపంతంబులకొలందిం బుల్లతి మున్నగా నన్నియుం
గొని యున్న కలహకంటకుండు. ౨౧
- సీ. మతిఁ గాకదృష్టి నేమటక రక్షించుచు సూకరదృష్టిమై ధాకగొలిపి
గర్జనసేయక మార్బాలదృష్టిమైఁ దరలక పరుజించి తాఁడఁబూని
భల్లూకదృష్టి నపాంగసంగతి గని కపిదృష్టి వంచింది కాపుసూపి
చేష్టదప్పక గృధ్ర దృష్టి గనుంగొని యొయ్యన ఫణిదృష్టి నొడియఁజూచి
మనసుదేఱఁజూచియును జూడకున్నట్లు, దృఢముగాఁగఁ జోరదృష్టి నడఁగి
జంకిమీదఁనొడిసి శార్దూలదృష్టిఁ బైఁ, బడుటసురియకాండ్ర పంతమిదియ. ౨౨
- క. తొమ్మిదిదృష్టులలో నా, యిమ్మగు పులిదృష్టిఁ జొచ్చి యెదుఱొమ్ము కతా
రమ్మున నది తొలుపోటుగఁ, గ్రుమ్మెద నేనొండు లేక కుంభినిఁ గూలక. ౨౩
- వ. అనుడు వింతపంతంబుల కచ్చెరు వంది పొందుగాఁ జూచి విడువుం డన
భట్టియు సంగాధీశ్వరుండును నిలువంబడి వస్తారంబు గలుగ వ్రహ్మశిర్షి

యెల్లజనులం గూర్చుండ నిడి గలబపుటకుండ నెడ నెడం దలవరుల నిలిపి
వట్టెడువారల మాట మాటలలోనఁ బట్టుం డని నియమించి నలుపురుబంట్ల
నడుచునిడి కతారంబు లొక్కకొలందిగాఁ గొలిచి నిచ్చుపండ్ల దొడసి యెడ
గలుగ బంట్లచేతి కిచ్చినం బమ్మకొని యవ్వీరులు చూచువారి చూపుగముల
కెల్లఁ దార లక్ష్యంబు లగుచు ధీరధీరంబుగఁ జొచ్చి. ౬౮

క. మ్రింగెడు కృష్ణార్కముల, భంగి నృబ్బులులక్రియ నిభంబులకరణి
సింగములభాతి నలవడు, సంగతితోఁ గదిసి రెల్లజనులుం బొగడక. ౬౯

వ. కదియుచుం గలహకంఠకుండు తెలిసి పొడుపు మోయన్న యని తెలుపుచు
ఘాతగొనంగ నోహో చాలుం బట్టుం డని యిద్దఱం బట్టించి భట్టి నృపుని
దగ్గఱందెచ్చి విజగడంబులు సంతసపడియె* ననిన. ౭౦

క. విను కవాకింటకుండ గ్ర, క్తున నాతని గౌగిలించుకొను మనవుడు నే
మని సంతసపడుదుమొకటి, యను వీడము పోటులాట యుడిపితిరేలా.

గీ. అనుడుదెలిసిపొడుపుమమాయన్నయంటి, యన్నదమ్ములకొకకలహంబుగలదె
యనిన దక్కలపడుచు నెట్లాడిరేసి, నేమి దప్పగుననుడు మంత్రశ్వరుండు.

క. ఓకలహకంటకుండయిది, నికొఱకై కాదు శత్రునికై దగ్గఱుచు
రాకొట్టి పిలిచి వది ను, ద్రెకము పుట్టించి పోటు దెలుపఁగవలయు.

గీ. కవులు పొగడువేళఁ గాంతలు రకవేళ, సుతులు ముద్దువేళ శూరవరులు
రణము సేయువేళ రాకొట్టి పిలుచుట, పాడి యిదియ మిగుల భజనకెక్కు.

వ. వెండియు నీ వెఱచలంబు గొన్నను గారణంబు లేజగడంబు గావున
భగవతియు బెఱాఱుడును నెట్లాడించి రింకఁ బాడిగాని చెఱలకుం జొరక
రమ్మని దగ్గఱం దగించిన నప్పుడ రాజులం బరివారంబును బ్రజలు నిదియ
పంతంబనం గలహకంటకుండును నేకాంగవీరుండును గౌగిలించుకొని యెడ
యని యడుగులం బడిన. ౭౧

మ. ధరణీనాయకుఁ డిద్దఱ న్నిమముగాఁ దాంబూల జాంబూనదాం
బరభూషాదుల నాదరించి వరుసం బార్శ్వంబుల నాజులుం
బరివారంబుఁ గవిందులుం గొలువఁగా భద్రాసనాసీనుడై
సరసాలాపకథానుకర్త సముల న్నిప్రీతితో నుండఁగ. ౭౨

క. ధనహీనుం డొకఁపు, డనువఁగుచోఁ బెండ్లనీయ నరము వేడం
దనయఁచెయి పట్టకొనుచుం, జనుదెంచెక దైన్యవృత్తి జనవతికడకు.

చ. దినకరతేజః డా జనపతిం గని దీవన లిచ్చి పిపుఁ డి
ట్లనియె నృపాలకేఖర దయాపరిపూర్ణ మదీయభాగ్యజ్ఞ
వన యిది నాతనూభవ వివాహము చాగదు నేడు మేరగా
నెనిమిదియేడు లయ్యె ధనహీనుడఁ గావున వేడవచ్చితిఁ. 2౪

సీ. రాజ్యంబు వదలక రసికత్వ మెడలక జయశీల ముడుగక నయము చెడక
దీనులఁ జంపక దేశంబు నొంపక నిజ ముజ్జగింపక నేర్పు గలిగి
విపులఁ జుట్టల వెన్నుసాచ్చినయట్టివారిని గొల్చినవారిఁ బ్రజల
హర్షంబుతోఁ గాచి యన్యాయముడుపుచు మున్ను చెప్పినరీతిఁ జెన్నుమీటి
చేత లొందు లేక ప్రాతల విడువక, యశము కలిమి దమకు వశముగాఁగ
వసుధయేలు రాజవర్గంబులోన న, య్యాదివిష్ణుమూర్తి వంశ్రు నిన్ను. 25

వ. ఈసీసపద్యంబులో గీతసహితంబుగా నాఱుపాదంబుల మొదలియక్షరం
బులు, నందర్థంబుల మొదలియక్షరంబులుఁ గ్రమంబునం గూడకొనంగ
నైన నా విన్నపం బవధరింపు మనిన నచ్చెరు వంది క్రమము జదివించి
మొదళ్ళ నర్థంబులఁ బండ్రెండక్షరంబుల నిడుకొని “రాజ దీని వివాహము
చేయవయ్యా” యని యున్న బంధకవిత్వంబున కితి విస్మితం డై తదైన్యం
బుడుపం బూని. 2౬

క. జననాయకుండు విప్రున, కెనిమిదికో ట్లర్థ మిచ్చి యెల్లనరేంద్రుల్
తనుఁగొల్చినడువఁగా నొ,య్యనఁబురికరుడెంచె వైభవాధ్యతమేఱయఁ.

క. కావున నీవారని సరి, గావు నృపా మగిడిచనుట కార్యం బనినఁ
భావమునఁ దద్గుణము సం, భావించుచు భోజవిభుఁడు మగుడంజనియె. 2౭

వ. మఱియుఁ గొన్నిదినంబు లరిగినఁ బదియేడవవాకిటం జనం జూచి. 2౮

—(పదునేడవబొమ్మకథ.)—

క. నీలాంబరశోడరు రజ, నీలాంఛనదివసచిహ్న నేత్రవిలాసుఁ
నీల గ్రీవప్రియసఖు, నీలోత్పలనీలవర్ణు నీలారమణుఁ. ౨౯

కా. తాత్పర్యంబున సంస్తుతించుచుఁ బ్రశస్తం బైనలగ్నంబునన్
సత్పాత్ర ప్రతిపాదితాత్మఁడయి భోజియోఁగిపాలుండు సం
వత్సార్థంబగు వైభవంబు మెఱయ నృద్రాసనం బెక్కఁగాఁ
దత్పాంచాలిక నిల్వ నిల్వ మని తత్రస్ఫూర్తిగా నిట్లను. ౩౦

- క. నృపరత్న మైనయుజ్జయి, నిపత్క్రియ సాహసాదినిపుణత్వము నే
త్యుపకారంబును గలుగక, చపలమతీ దీని నైక్య జనునే నీకు. ౮౨
- క. ఉద్యోగాయకుఁ డయ్యును, నిర్వాణుల మీటి యర్థనిస్పృహఁ డగునా
సర్వజ్ఞుని సద్గుణములు, నిర్వచనముగాఁగ వినుము నే వినిపింతు. ౮౩
- క. మాటలయం దెఱిగెద నే, నాటను ముంజేతికంకణంబున కద్దం
బేటికి వితరణగుణమునఁ, బాటిల్లెడి గుణము లెల్లఁ బ్రభువుల కుద్వి. ౮౪
- క. మతిగలిగి చదువుఁ జలుకలు, *హతముం గాను బోటులాడుం బశువుల
వితరణ మెవ్వఁ గణమగుఁ, జతురుండు శూరుండు నతఁడె జనులందెల్ల. ౮౫
- గీ. విక్రమార్థబాహువిక్రమం బుద్విలో, నరులచెతనెల్ల నరులుగొనఁగఁ
గీర్తనీయ మైన కీర్తిఁ గీర్తించుచు, నర్థు లర్థములఁ గృతార్థు లైరి. ౮౬
- సీ. ఆదివనములవర్షాత్మయోచితముగా దలమైన వానలు వెలుచునంతఁ
దెల్లవాఁసినయట్టితెఱఁగున నావేళఁ దనమేళనం బెల్లజనులు వొగడ
హంసనాదములు కాహళలుగాఁదత్పక్షులఘృతాదనములుతాళములుగాఁగ
మదములఁ గ్రాలు తుమ్మెదలయుంకారమ్ము లమరినవీణాస్వరములొయనఁగ
యోగనిద్రఁజెందియున్నవిష్ణునిమేలు, కొలువఁగడఁగు గాయకుం డనంగ
బంధుజీవహర్షపరమాచుఁ దద్రాగ, మయముగా శరత్సమయమొనర్చె. ౮౭
- క. శరదాగమమున సంభో, ధరపటలము విచ్చి చనినఁ దపనుండు మహా
కరి తెరవెల్వడుక్రియఁ బుష్కరవిలసన మలరఁ జెలఁగెఁ గరసత్వమున. ౮౮
- క. పంకంబులాతె నేఱుల, పొంకంబులు దిగ్గె తెల్లు పూచును ఘవి ని
శ్శంకముగ వంచపిండు కొలంకుల విహరించె నట జలములుదేత. ౮౯
- ఉ. దీ ప్రముఖంబులొచు నలుదిక్కులు నేర్పడ దుగ్గసింధుపూ
రప్రభ నొప్పువెన్నెలలు రాత్రి దివాకృతిఁ దేజరిల్ల లో
కప్రియుఁ డైనచంద్ర సమకక్ష్యులఁ జక్రలు నిక్రఁగాఁ దదీ
యప్రతిబింబలీలఁ గుముదావళి వొల్చె సరోవరంబుల. ౯౦
- ఉ. తెల్లనిరాజహంసలను దెల్లనికల్వలఁ దెల్లఁదములం
దెల్లని తెల్లుఁబువ్వులను దెల్లనిశితమరీచిరోచులం
దెల్లనిచుక్కలఁ జగము తెల్లనయై యమ్మతాభిమీఱినం
దెల్లనికన్నుదోయిగల దేవర వచ్చె శరత్తు చూడఁగ. ౯౧

క. జడి గాక పెట్ట గాకయు, వడ గాకయుఁ జలియుఁ గాక వఱపిది యనియే
ర్పడక యిలఁ బసిమివండఁగ, బడుగులు ప్రియమందిరవఁగఁ బ్రభులకుఁడగదే.

చ. అనని నవంతిసూమివరుఁ డాదిగఁ బాఠవు లెల్ల లక్ష్మీయు
త్సవములు మున్నుగాఁ గడుఁ బ్రశస్తములౌ సమయంబులందు న
త్సవలను బాఠకోతముల గాయకుల న్నటుల నివృత్తిరివై
భవములఁ దప్పఁజొచ్చిరి ప్రభావసమృద్ధుల నిందు పుట్టఁగఁ. ౯౩

ఉ. అట్టిదినంబుల న్నృపకులౌ గ్రహదానసమృద్ధి యొక్కెడఁ
బట్టు నుతింపఁగాఁ బరస్పరాలకు లచ్చెరువంది మెచ్చ నా
యత్తిమహీనుఁ డథులఁ గృతార్థులఁ జేయుచుఁ గీర్తిచేకుటం
బెట్టెడునట్టిసగ్గుణమువెంపున నాతని మీఱినోపఁడా. ౯౪

క. అని యడిగిన నాబట్ట, య్యన నపుచు నోస్పరాల హరుని ప్రసాదం
బున సిద్ధపురుషుఁ డగు నా, జననాథుఁడు గుణములందు సామాన్యుండే. ౯౫

క. దానతౌ త్రంబులు నా, మానవపతియందకాని మఱి యొందుదెసం
గానము విను మాతని సరి, పూనద మనఁ దరమె తరణిపుత్రునకైనఁ. ౯౬

మ. అనినం జిశములోన లజ్జయు వృథాహంకారముం బుట్టఁగాఁ
దనలోఁ దాన యడంచికొంచు మృదువస్త్రస్వగ్లభూషాదు లా
తని కింపొందఁగ నిచ్చి పుచ్చి పిదపఁ దానంబున నిష్క్రమా
ర్చునిసాదృశ్యము నొందఁగోరుమతి నాక్షోణీశ్వరం దుండఁగఁ. ౯౭

నీ. ఒకనాఁడుకొల్లులోనికి సింధుఁ డొకరుండు చనుదెంచిసుఖగోష్ఠిజరపునపుడు
తాపసోత్తమ నాకు దానగుణంబున విక్రమార్కుని మీఱ వెరపు గలదె
యనపుడు సాహసహవనంబు చేసిన సిద్ధించు నందుల చేత వినుము
యోగినిచక్రంబు నొందుకుండములోన నొకలక్షగోళుతాపాతులఁ బోసి
పొదలఁజేసి మేను పూర్ణాహుతిగ వేల్చి, వెనుకఁదర్పిసాదమున నె బ్రదికి
దాన విభవమునకుఁదగినంత వేఁడుము, మెఱసి సాహసాంకుమీఱవచ్చు. ౯౮

చ. అనవుడు నుత్పసించి నృపుఁ డాతని వీడ్చిని రాత్రి సర్వయౌ
గినులఁ దలంచుచుం జని సకీలకమంత్రజపంబుతోఁ దదీ
యనిలయవహ్నికుండమున నాహుతు లన్నియుఁ బోసి తెంపునం
దనువును వేల్చె నిత్యమగు దానఘ్న జేహముకంటఁ దీపిగాఁ. ౯౯

- క. ఆయెడ యోగిను లాజన, నాయకు బ్రదికించి నిలిపి నరనాథ మము
 స్నీయత్నంబునకుం దగ, నేయిష్టంబైన నడుగు మిచ్చెద మనుచు. ౧౦౦
- క. దండాకృతిగా జనపా,లుండును ధరఁ జాఁగి నిచ్చలును ధనములు నా
 భాండాగారము లేడును, నిండఁ గరుణింపుఁ డనిన నేర్పున వారు. ౧౦౧
- క. నిచ్చలు నీవిటు చేసిన, నిచ్చెద మీకొలఁది నిండు లేడును నిండ
 స్వచ్చించుకొమ్ము నావును, నచ్చట నృపుఁ డియ్యకొని గృహంబునకరిగె. ౧౦౨
- ఉ. ప్రాద్దన లేచి యింట్ల ధనపూర్ణము లాట యెఱింగి యాత్మలోఁ
 దద్దయు నంతస్లి వసుధావరుఁ డుజ్జయినీశు మీటుచుం
 బెన్దల నంధులఁ హితులఁ బేదల నందఱఁ గూర్చి యర్థములో
 దొడ్లలు చేసి దాననిరతుం డనఁ బైకము చిక్కఁకుండఁగ. ౧౦౩
- క. ఈగతి ననుదినముచు భాం,డాగారములెల్ల రిత్రలైనం దనువ
 యోగినులకు నాహుతిగని, యోగించుచునిచ్చధనములొసఁగుచునుండు. ౧౦౪
- ఉ. ఈక్రియఁబర్వోర్ధి నుతియించుచు యాచకు లెల్లఁ జెప్పఁగా
 నాక్రమ మేర్పడ నివిని ప్రియంబును జోద్యము నగ్గలింపఁగా
 విక్రమభూషణుండు మునివేషముతో నటకేగి యోగిని
 చక్రగృహంబులో నతని సత్త్వముఁ జూడఁ దలంచి యుండఁగ. ౧౦౫
- ఉ. ఆనగరంబులోని నృపుఁ డల్లన రే యరుడెంచి మంత్రని
 స్థానిరతాత్మఁ డై జవము నల్పి ఘృతాహుతులిచ్చి యగ్నిలో
 మేనును వేల్చి యోగినులమెచ్చనఁ దొల్లిటిరూపుదాల్చి యా
 పూనిక నర్థము ల్వడసి పోయి భజించె విత్తిఁ గన్లుఁడై. ౧౦౬
- క. మఱునాఁటిరాత్రి మునుకడఁ,దటి యెఱింగి యవంతి విభుఁడు దయదైవాఱం
 గొఱఁతపడకుండ వెరపుగ, నెఱుంటలకుండ మున్నయెడ కరుడెంచె. ౧౦౭
- క. ఆహోమకుండమునఁ దన,దేహమువేల్వంగ నచటి దేవత లెలమి
 న్నాహాసము మానుపుచు నీ,యీహిత మేదేని వేడు మిచ్చెద మనిన. ౧౦౮
- గీ. ఇచటి భూమిపాలుఁ డీక్రియ నిచ్చలు, మిడుకునగ్నిలోనఁ బడకమున్న
 యతనియిండు లెపుడు నర్థంబుచేనిండి, యూడునట్లుగ వర మిండు చాలు.
- క. అనవుడుఁ గొనియాడుచు న, స్థానరించెద మనుచుఁ బలికి యోగినులంతం
 జనిరి నిగూఢుండై నృపుఁడు నవంతికి మగిడ నొక్కఁడును బెంపెక్క. ౧౦౯

సీ. తదనంతరంబ యాతఁడు తొంటిక్రియవచ్చి యాగంబు సేయఁగా యోగమాత
లరుడెంచి నృపుని ప్రయాసంబునకు నడ్డ మై విక్రమార్హభాత్రీవిభుండు
తనమేనువేల్వఁ గైకొని చుప్పు మెచ్చించి నీయిండ్లు ధనమున నిండఁజేసె
నిచ్చలుఁ జాచక విచ్చలవిడి ధన మెంతైన నర్థుల కిచ్చికొమ్ము
నావుడు నతండు దురభిమానంబు విడిచి, విస్తయంబుచు లజ్జయు విస్తరిల్ల
మీఱఁజూచట తనుమీఱిమెఱసినట్టి, యతనిఁబొగడుచునగరికినరిగఁగాన.

క. నీవును నాక్రియ నింటికిఁ, బోవుట మేలనుచుఁ గనకపుత్రిక వలకం
గా విని యాతఁడు నుజ్జే, నీవల్లభకృపయుఁ దెంపు నేర్పునఁ బొగడఁ.

క. లగ్నము దప్పినచొప్పుల, భగ్నంబగు యత్నమునకుఁ జారులు మది ను
ద్విగ్ను లయి చనఁగ లజ్జ, మగ్నుండై భోజరాజ మగుడం జనియె.

—పదునెనిమిదవబాష్పకథ—

వ. తదనంతరంబ యొకదినఁబున నస్తాదశద్వారంబునం బ్రవేశింపుటండై.

క. వెలిపట్టను బులితోలును, మలయజమును బూదిపూత మణులుఁ ఫణులుం
దిలకము నెఱగన్నుం గల, వెలఁదియు మగవాఁడునైన వేల్పుఁ దలంతు.

మ. అని భోజక్షి తినాయకుం డమరపీఠారోహణవ్యక్తుఁడై
చనుదేరం గని బాష్ప నళై ధరణీశా విక్రమాదిత్యు చా
డ్చున వేక్షఁ ఘనధైర్యము నివృతరణంబు న్లేక నీకీమహా
నన మౌక్తం దర మానె యాతని మహోత్సాహంబు సామాన్యమే. ౧౧౬

క. జనవర నిర్వచనముగా, విను ముజ్జయినీవిభుండు విష్ణునిక్రియఁ బా
లనశక్తి మెఱసి మనుజుల, మన మలరంగ మనుపుచుండి మహియేలంగ.

ఉ. క్రూరుఁడు నీరసాత్ముఁడును గుచ్చిత బుద్ధియు దూషకుండు నా
చారవిహీనుఁడుఁ ఖలుఁడు సత్యవిదూరుఁడు దుర్నయాఘ్యుఁడుం
జోరుఁడు నస్థిరుండు నలసుండును దుర్బలుఁడు స్తదాంధుఁడు
స్తారవికారకష్టుఁడును మందుఁడు మందునకైన లేఁ డిల. ౧౧౭

క. ఆడివసంబులలో నొక, వైదేశికుఁ డరుగుదెంచి వసుధాపతిచే
నాదృతుఁడై యతనికి నా, నాదేశస్థితులు నేర్పునం జెప్పంగ. ౧౧౮

గీ. మాటలందె యతని మహిమెల్లఁ దిరిగిన, ఘనుని సిద్ధపురుషుఁగా నెఱింగి
మిగుల నాదరించి జగతీవరుండు త, శ్రద్ధలు వినుచు మఱియుఁ గౌతుకమున.

- క. నిశ్చయముగ భువి దీర్ఘపురశ్చరణాస్తకి నుత్తరము దక్షిణముం
బచ్చిమముఁ దూర్పుఁ దిరిగితి, వాశ్చర్యం జేమిగంటి వానతి యిచ్ఛా. ౧౨౧
- క. నావుడు నాతఁడు నేఁ బృథ్వీవలయం బెల్లఁ గలయఁ దిరిగితి నుదయ
గ్రావసమీపంబున నా, నావిధమణిరమ్య మైన నగరము గంటిఁ. ౧౨౨
- క. కనకాహ్వయ మగునగరము, కనకాచలతట మనంగఁ గాంతిం బొలుచున్
ఘనమండల మందుచు న, స్థలిమండల మనంగఁ బసిఁడిగుడి గల దచటన్. ౧౨౩
- క. సూర్యప్రభయను నది త, త్పర్యంతమునందుండి పాటఁగ నతిగాం
భీర్యంబు గలిగి నకుకొని, మర్యాదనె నీరు నిలిచి మడుఁగై యుండున్. ౧౨౪
- గీ. ఆచటఁ జంద్రకాంతఖచితసాపానమై, నాల్గుదెసలఁ గాంచనంబులైన
హర్ష్యముల భజించు నఘనాశనం బనఁ, గలదు తీర్థము కడ గానరాదు. ౧౨౫
- మ. విను మావింధ్యమునందుఁ బ్రాశ్నన శిరోవివ్య స్తపీతాంక మై
కనకస్తంభము పుట్టి పుట్టి యినుఁడాకాశంబు వ్రాఁకంగఁ దా
నును నాచొప్పనఁ జక్షుఁగాఁ బెరిగి భానుం జేరి మధ్యందినం
బునఁ దద్భింబము ముట్టి క్రస్తులు నదిం బ్రార్థన్ దిగం బాటఁగన్. ౧౨౬
- గీ. ఇనుఁడు గ్రంకువేళ నిక్షణ దాఁ గ్రంకుఁ, బాడుచువేళ నట్ల పొడిచిపెరుఁగుఁ
జిత్ర మిద్ది రాజశేఖర స్పృహలో, నలువనేర్పు చెప్ప నలవి యగునె. ౧౨౭
- క. ఎన్నఁడు నిఱి విచిత్రము, కన్నది విన్నదియు లేదు కడపట గుణనం
పన్నుని నజ్ఞనమిస్త్ర జ, గన్నత నినుఁగంటి ననినఁ గడుమోదమునన్. ౧౨౮
- శా. తక్షాణోచితగోష్ఠి దీర్చి యతనిం దాంబూలపూర్వంబులౌ
సక్షారంబుల నాదరించి కొలువుం జాలించి యారాత్రి యు
ద్యజ్ఞేతూహలుఁ డౌచు ఖగ్గసహితుం డై యొక్కఁడు న్భూవరుం
డుఞ్చోచంబుననేగె నాదెసకు నాయుగ్రాటపు స్థిలుచున్. ౧౨౯
- మ. ఘనుఁ డ స్లేగుచుఁ గాంచెఁ గాంచనమయాగార ప్రక్షిణ్ణాఘనా
శనతీగ్ధాంతసమున్నమన్నిజవపుస్సంభూతిహేతుప్రచా
లనలీలాకృతడంబరాంబరతలాలంబోష్ణరుగ్భింబచుం
బనని స్తంభవిజృంభితాదృశితరసస్థారంభమున్ స్తంభమున్. ౧౩౦
- సీ. కని విస్తీతుం డౌచుఁ జని హేమగృహముల రత్నగోపురముల రమ్యమైన
పురము డగ్గటి దాని పొంత సూర్యప్రభ నానొప్పు నేటిలో స్నానమాడి

గుడిలోని యాదిత్యుఁ గడుభక్తిఁ బూజించి యిష్టదైవముఁ బరమేశుఁ గొల్చి
యుపవాస ముండి సముత్సుకుఁ డై దేవతాయతనమున నారేయిగడిపి
రేపకడన లేచి పాపవినాశన, తీర్థమునకు నేగి పార్థివుండు

జలకమాడి యచట సంధ్యనారాధించి, జలజమిత్రు నాత్మఁ దలఁచునపుడు.

గీ. తెలివపడఁగ మొదలి దిక్పతికె త్తిన, గొడుగుమీఁది పసిఁడిగుబ్బ యనఁగఁ
దూర్పుకొండమీఁదఁ దోఁచె మార్తాండుని, మండలంబుభవనమండనంబు.

గీ. తీర్థమధ్యమమున దివ్యపీఠాంకమై, జగి దొలంక బుగ్గ లెగయుచుండ
నవ్యమైనకనకనాళంబు గలమహా, కమల మనఁగఁ బుట్టె గంబ మపుడు.

క. కడుచోద్యమంది యీఁదినఁ, చడ వగు నని యాతఁ డదృశ్య స్తంభముపైఁ
బడనుటికి పీఠమీఁదను, జడియక కూర్చుండి యోగించందము దోఁపఁ.

క. *ధరణీశుండెక్కిన మొగ, తిరుగక కంబంబు తొంటితెఱఁగున నాభా
స్థరుగతికొలంది జంకక, పెరిగెఁ గపటవామనుండు పెరిగినకరణి. ౧౩గి

శా. †కంబం బీక్రియ నిర్మలచూ బిటుసుగల్గం బెదయు నిక్షిక్తఁగా
గంభీరుం డగురాజు కైకొనఁడ యాకాశంబు ముట్టంగన
య్యంభోజాపుఁడు చేరనిచ్చు టది హ్రేన్యంబంచు మధ్యాహ్నం
రంభంబేర్పడ నెండ చిచ్చు గొని పర్వంజేసె గర్వంబునఁ. ౧౩ఁ

ఉ. చేసిన నెండపెల్లనకుఁ జుక్తిక స్తుక్తిక నిక్షిమిక్తిల్లఁ
దాసినఁ గ్రమ్మట న్రవి దృఢంబుగ రశ్మిసహస్రమెల్లఁ బై
నీసునఁ గప్పినంతఁ జలియింపక నిల్చినవానిఁ జూచి యు
ల్లాసముతోడ నిటనియె లావును దాల్చియుఁ దెంపు మెచ్చుచుఁ. ౧౩౭

గీ. లక్షయోజనంబులను నిల్చి యైన నా, యెండ మానవులు సహింపలేరు
నన్నుఁ జేరనోపునా యన్యుఁ డట్లేని, గాలి నేలపాలు గాకయున్న. ౧౩౮

క. సరనాయక నీ వీయెడఁ, బరమేశ్వరుకరుణఁజేసి బ్రతికితి నిజను
స్థిరభావము సాహసమును, బరికించి మనంబు హర్షభరితం బయ్యె. ౧౩౯

క. నీవును నేనును నొక్క టి, గావున నాకుండలములు కైకొను మివి సు
భావనతో నిత్యమును మహిమర సౌవర్ణభార మిచ్చుచునుండు. ౧౪౦

గీ. ఎన్న నాల్గుమాడె లె తొక్కకర్లంబు

నాల్గుకర్ల లైన నగుఁ బలంబు

*ధరణీపుఁ డెక్కిన మొగ్గక, తిం మై-పా. †కంభంబీక్రియ-రెండ్రుపకులలోను.

వలము లొక్కనూలు తుల యగుఁ దుల లొక్క
యిరువది మితి భార మిది మతంబు.

౧౮౧

క. అని యిచ్చినఁ గైకొని యా, తనిపదములకెఱఁగి మగుడులేటిఁ గంబంబొ
య్యనఁ గ్రుంకఁగఁ దీర్థమునకు, మనుజేంద్రుఁడు చేరవచ్చు మాపటివేళఁ.

గీ. కంబ మచట మునుఁగఁగా గంతుగొని తీర, భూమి నిలిచి తగిన నేమమెల్లఁ
దీర్చి భక్తితోడ దేవతాలయములో, నుండిరేయి గడపి యొక్కరుండు. ౧౮౩

శా. ప్రాతఃకాలమునందు లేచి ధరణీపాలుండు తీర్థంబులో

స్నాతుండై నియమంబుతోడ శివపూజాకృత్యముం దీర్చి సు
ప్రీతింగ్రమ్మటి వచ్చుచోఁ దెరువునం బృథ్వీసురుం డొక్కరుం
డేతెంచెం గడుదీనుఁ డై యతని నింపేపార దీవించుచుఁ.

౧౮౪

క. చేరఁ జనుదెంచి యతఁడో, వీరోత్తమ పేదవాఁడ విప్రుఁడ నేనా
హారంబు వేడి వచ్చితిఁ, గారుణ్యము మెఱసి యిచటఁ గావుము నన్నుఁ.

మ. అనినం జూచి కృపారసం జెనయ నాహారార్థి యీవిప్రుఁ డీ

తని కిచ్చో నశనంబు లే దితనిచేతః ప్రీతి గావింప నే

ధనము న్లేదు ప్రదాతకుం దగిన పాత్రం బబ్బినం బ్రాణమె

నను వంచింపక యిచ్చు టొప్పు నని పుణ్యశ్లోకుఁ డుద్యుక్తుఁ డై. ౧౮౬

క. మితిలేని మహిమ నీకిది, ప్రతిదివసము నొకసువర్ణభార మొసంగుఁ

మఱిఁ జింతింపక పొమ్మని, యతిముదమునఁ గుండలమ్ము లాతని కిచ్చెఁ.

శా. దానం బీక్రియఁజేసి యొక్కయెడఁ దీర్థస్వార్థము లేసికుఱ

న్నానాచోద్యములెల్లఁ జూచితి జగన్నాథు న్రవిం గంటి న

న్దానం బచ్చట నొందితిఁ ద్విజాని దైన్యం బంతయుం బాపితిఁ

దీనం బుణ్యుఁడ నైతి నంచుఁ బురికేతెంచెం బ్రమోదంబునఁ. ౧౮౮

గీ. నీకు నీగుణములు లేక యీగద్దయ, యెక్కఁడగదు మగుడనేగు మనిన

మనములోననతనిఁగొనియాడుచునుభోజ, మనుజువిభుఁడుభ వనమునకునరిగె.

శా. సంసారాఁబుధిపూర్ణమగ్నజననిస్తారాంఘ్రిపంకేరుహుఁ

హింసావర్జితభావభవ్యమతి యోగీంద్రాత్మపడ్మావళి

హంసాకారు వికారదూరుని విమోహభస్మంబు నోత్తంసునిం

గంసారాతిఁ బురారిమిత్రుఁ ద్రిజగత్తత్త్వానిసంభాయకుఁ.

౧౮౯

ఉ. కంజభవార్చనీయపదకంజ నిరంజనునిం బురత్రయీ
భంజను సంజనాచలనిభద్విపదైత్యఘనప్రభంజనుఁ
సంజనితప్రమోదగిరిజాతనుమంజులవామభాగు మృ
త్యుంజయు నాంజనేయవిహితోన్నతగీతకృతాత్మరంజనుఁ.

౧౧౧

మాలిని. గిరివిరచితచాపా కృష్ణమేఘాభిరూపా
సురసరిదవతంసా యుగ్మదైతేయహింసా
గరళగిళనదతౌ కంజపత్రాయతాతౌ
పురహరహరిరూపా పుణ్యగణ్యస్వరూపా.

౧౧౨

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమండలీకభేకఘోండ్ర వీరఘోటవి
భాళ కళింగదేశనిర్ధూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాటద్రవిలాంధమహా
రాష్ట్రభూపాలరూప నూపురసుందరచరణారవింద సనదస్రొలిపురవరాధీశ్వర
వెలనాటిపృథివీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకొఱవి వెన్నయామాత్యపాత్ర
హరితనగోత్రపవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతం
బైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు విక్రమాశ్వునిదానమ
హోపకారసాహసాదార్యప్రశంసనం బన్నది సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

అష్టమాశ్వాసము.



క. శ్రీలలనాతనురుచిశం, పాలతికాచిరవిలాసపరికీర్ణవపు
 క్లిలాతిశయవిడంబిత, నీలాంబుదవర్ణః ద్రిభువనీపరిపూర్ణః. ౧

—పందొమ్మిదవబామ్మకథ—

మ. మతిలో నిల్చి యతండు నజ్జనుల సంభావించి దైవజ్ఞస
 మ్మతమా వేళఁ గడంగి యెక్కిఁజనుచో మాన్పించి యేకోనవిం
 శతిమద్వారముపొంతబామ్మ వలికెక్ యై పాలకా మూర్ఘ భా
 రతపర్వంబు పఠింపఁ బూనుట చుమీ రాగిల్లు నీయత్నముల్. ౨

క. భారానాయక భారుణి, నారూఢుం డైన విక్రమార్పునికరణి
 శూరుండును ధీరుండు ను, దారుండును గాక యెక్కఁ దగ దెవ్వరికిఁ. ౩

మ. అడి యెట్లన్న నెఱుంగఁజెప్పెదఁ దదీయం బైనచారిత్రము
 న్నదవైదిద్వికసింహ మర్జిజనతామందార మాభూవరుం
 దుదయాస్తాచలమధ్యభూమి దనకై నొప్పారు నుజ్జేని సం
 పదలం బొంపిరివోవ రాజ్యము నయప్రాజ్యఁబుగా నేలఁగఁ. ౪

ఉ. ఆజననాథుఁ గొల్చి కనకాభరణంబులఁ దెజరిల్లుకాం
 తాజనుల నివచిత్రవసనంబుల బంటుల నందలంబులం
 దేజులఁ జామరంబులను *దెల్లని యెల్లుల నేపు సూపుచుక
 రాజులు మంత్రులు న్సుకవిరాజులు నుండుదు రొక్క కైవడికి. ౫

గీ. అట్టిదివసముఁ సమ సైభూపాలురు, భటులుఁ గవులు హితులు బలసి కొలువ
 సురగణంబులోని సురరాజభంగి న, య్యవనిపాలుఁ దున్నయవసరమున.

క. ముకుళితకరుండై చావా, రికుఁ జెదుర న్నిలువఁబడి ధరిత్రీశ్వర కా
 నికగా సాళువముం గొని, యొకనల్లనిచెంచు వచ్చియున్నాఁ డనుడుక.

క. తత్తరణంబు దలయ న, ముల్లలీకుండై నీజాతిముఖమానవసం
 పత్తరదిర్బనుఁ డగు భూ, భృత్యులతలకుండు వానిఁ బిలువం బంచెక. ౬

* డెఱుయి నీటయి నేటు జూపుచుక - ప్రముఖులకుండై

మత్తకోకిల. నెమ్మి బచ్చని కుప్పసంబును నీలిచీరయుఁ బీలియుం

దమ్మిపూసలపేరు నెఱ్ఱనిధాతుబొట్టను జూడ నం

గమ్ముపైఁ దగు సొమ్ముగాఁ బిడికత్తి కాసె నమర్చి పా

ఱమ్ముల నివ్విలుఁ గేలఁ బూన్చొని యంతఁ జెం చరుదెంచుచుఁ.

క. దూరంబున నుడుగఁగవరి, వారుండై వెలుఁగు రజనివల్లభుక్రియ ను

ర్వీరమణులలో నొప్పెడు, నారాజంజూచి మ్రొక్కి యతివినయమునఁ.

గీ. నీవు చాడివెట్టి నగడిన నటుచుక, యీఁకఁగిరి గొందు లీఁగునృపుల

పగిదిఁ బులుఁగులెల్లఁ బఱవ వేఁటాడునీ, సాళువంబు గొనుము మాళవేంద్ర.

క. అని చూపి కొలువులోపలఁ, దనచేతి విహంగమమును ధరణీసుని కొ

ప్పన చేసి తాను వచ్చిన, పనిఁ జెప్పఁ గడంగి యతఁడు పతి కిట్లనియెఁ.

గీ. నృపులు గానలేని నీచుహావనరంబు, నేఁడు గంటి దొడ్డవాఁడ నైతి

మానవేంద్ర యేను మందరగిరినుండి, యరుగుదెంచినాఁడ నవధరింపు.

కా. ఓరాజన్యకులావతంసక తదీయోపాంత భాగమ్మునఁ

భేరుండాదిమహామృగేంద్రనివహాభివ్యాప్తమై యున్నత

స్ఫారానేకమహీరుహ ప్రకరవిస్తారావహుధార్ధసం

చారం బైనయరణ్య మున్నది తమస్సందోహసందప్త మై.

౧౪

సీ. ఆదివరాహ మాయడవి యేకలమాలు మన్నించి విడిచిన గున్నయొక్కొ

దిక్కురు లక్ష్మడ నక్తు నేనుఁగులచేఁ దోలుడువడి చన్న దున్నలొక్కొ

చండికసింహ మచటఁ బేర్చుసింగంపుఁగమపులోఁ దప్పిన కొదమయొక్కొ

కాలునిపో తండుఁ గల కారుపోతులఁ గూడిరా లేకున్న దూడయొక్కొ

మారకమ్మపులి యచట మలయుచున్న, పెద్దమెకములు పెంచిన పిల్లయొక్కొ

యనఁగ వాలుమృగంబుల కదియ మెపుడు, నాటకట్టగుజాడలు తేటపడఁగ.

సీ అందులపందుల దందంబు క్రమంబున లీలావరాహంబు నేలఁగలసె

నచ్చోటిమదలులాయములతో బెనగియూ యెనుపోతుయనులోకమునకుఁజనియె

నక్కడి కృష్ణమృగాఘంబుచేఁ జాలఁ దూలి సారంగంబు గాలిఁబోయె

నటకొండగొఱియలయచుటుననొచ్చి మహామేష మగ్నిపాలయ్యె ననఁగ

నొప్పు నితరజంతువులను జెప్పునేల, *చుప్పులెలుఁగులుఁ దోడేళ్లు దుప్పు లిద్దు

†కొరనువులుమెడినాగులుగుజ్జఁబిల్లుఁ, గణఁజ లేమలుఁగుందేళ్లుఁగలపు పెక్కు.

*చుప్పులెలుఁగులు వ్యాఘ్రంబు లుప్పతిల్ల-†వలం దురువాతులున్నదపతులుగల్గి- కొఱను

వులు మరినాగులు గుజ్జఁబిండ్లు.

- ఉ. అన్యోడ నొక్కయేకల మహాంకృతితో గుహనుండి నిచ్చలుగా
దయ్యము కైవడి న్నెడలి దాడలు గొల్లుచు బెట్టు రొప్పుచుం
జయ్యనఁ జొచ్చి యేర్చిన గజాబులు మున్నగు నర్చ్యగంబులకా
వ్రయ్యలుగాఁ బడం బొడిచి వారకచంపుచు నుండు గండునకా. ౧౭
- గీ. ఎదిరిపండులు దానిపైఁ గదిసిపోలియుఁ, బందెగాఁచొక్క వ్రేటుగఁబంతమాడి
యోలి నిలిపి యడిదమునఁ ద్రోలివ్రేయ, ఖండితములగు గుర్తుడికాయలట్లు.
- క. ఆకొమ్ముకాఁడు తొల్లిటి, యేకలమో కాక యముఁడొ యిట్టివిచిత్రం
బేకడఁ గానము విను మది, నీకజిఁగింపంగఁ బూని నేఁ బనివంటికా. ౧౮
- మ. వసుధానాయక వేటకుం గదలు సత్త్వం బెత్తు మేనంతకుగా
సుసరం బా లఘు వా జయం బగు రిపుక్షోభం బగు న్నన్దణ
ప్రసరం బేర్పడుఁ జేతి సూటి మెఱయింపం జోటగు న్వేట దు
ర్వ్యసనం బంపు ధర్మిత్తి నిట్టిగతి సౌఖ్యం బొందుచోఁ గల్గునే. ౨౦
- క. అంచుంజెప్పినఁ బ్రియకడి, చెంచు గనకాంబరములఁ జెలువారఁగ మ
న్నించి వరాహముఁ ద్రంపఁడ, లంచి మృగవ్యభయాణలాలసమతి యై.
- సీ. దీమంపు వేటలు దామెనవేటలు తెర వేటలును నేర్పు తెరలికలును
బందెమాడినభంగిఁ బండులనొప్పింపఁ బూటకాం ద్రనఁడగు వేటకాంతు
సారమేయంబు లో సారమేయంబుల పల్లెడగొలుసులు పట్టినడువ
భేరుండగండగంభీరత్వ ముడిగించు భేరీరవంబులు బోరుకొనఁగ
వారుపము నెక్కిమితపరివారుఁడగుచుఁ, బోటుకాంతునువడిగలయేటుకాంతు
వాటపడ వెన్నెరుదేర వేట గదలె, మందరంబున కవనిపురందరుండు. ౨౨
- వ. అట్లు గదలి కతిపయదినంబులకు దుశ్చరంబగు నగ్గిరికశ్చిమతటంబున గండ
భేరుండాది ప్రచండమృగాండజప్రకాండపరిగణ్యం బగునరణ్యంబు దరియం
జొచ్చి యచ్చటి శిలోచ్చయంబులం బ్రతిధ్వనులను నముదంచితంబుగం
బెంచు చెంచులయార్పులును శునకకోలాహలంబులుఁ గాహళాదివాద్యర
వంబులు దిక్కులు చెవుడుపడ నమీపించి. ౨౩
- క. మెలఁకువ లగుచోటుల మను, కులకందువులను జలంబు గొను నెడలను మే
తలపట్లను మృగములకును, వల లొడ్డుచు వేటకాంతు వలఁకులఁ జనఁగకా.
- క. పులియొడిఁగియెగసియశ్వము, తలదొడుకఁగనృపుఁడు సురియఁదలద్రెంచినమే
నిలఁబడఁగఁ బడక యాతల, లలితాశ్వంబునకుఁ బులితలాటము చేసెకా.

- చ. అటఁ జరునంతలోపల నవాంబుధరాసుము భంగి ముండటం-
గిటకిటఁ గోటలఁ ధరణి గీటును రొవ్వుచుఁ గొప్పరించుచుం
గిటిగణ మేగుదేరఁ గని క్రేవలఁబట్టిన వేటకుక్క లా
క్లట గొలుసు ల్వడి నివ్వువఁగాఁ బటచె బవమానవేగులై. ౨౬
- చ. పటచుచుఁ గొంకులు దొడలుఁ బట్టి విదుర్పుచు మాతెగట్టిన
నొంతుగుచుఁ గ్రమ్ముటా దొడికి మోటలఁ ద్రిప్పినఁ జోటు దప్పఁ గ్రే
ట్టునుచు సింగము ల్గుల నొక్కటఁ బట్టెను భంగి దాటుచు
గఱచుచుఁ జాగనీక యరికట్టుచు బెట్టుగ నేచె బాదులఁ. ౨౭
- క. కినిసి వరాహము వొడిచిన, శుశకముతల ద్రెల్లి యెగసి చొప్పేర్పడ నొం
డు నెలవునఁ బడియెఁ గవ్వడి, తునుమావిన యాజయద్రథునితలవోలెఁ.
- ప. అంతట వేటకాంధ్రును నొండాపులఁ గడవం బాటి గంటిలేని కుటుగం
ట్లం గలిగి మెఱుఁగారెడి సూటిగల పందిపోట్ల దృఢంబుగా నత్తుకొని
యొత్తిలి పోయి మొగము దప్పసూటున బలుమాటునం గదిసి పెద్దగున్న
లను, జిటుగున్నలను, బిడిపందులను, నెడమల్లరంబులను, కొమ్ముకాండ్రను,
నొక్కుమ్ముడిం గ్రమ్మునప్పును. ౨౮
- క. గంధగజలీలఁ బాది మ,వాంధంబై యొకని జీరినట్లుగఁ బాదువ
సౌంధింపం బడిన జరా,సంధునిక్రియ న్రయ్య లొక్కసరసం బడియెఁ. ౩౦
- గీ. అట్టివేళ నృపుఁడు కట్టెచురను*నారి బెట్టుపొడను, నమ్ము పెట్టి తిగిచి
బొట్టు పెట్టినగతిఁ బట్టలనం దేసె, దిట్టినట్లు పంది మిట్టి పడఁగ.
- ప. ఆసమయంబున బెట్టులిం గని పటచుపశుపులకగిది నవ్వనమదగజంబులు
మొదలుగాఁగల మృగంబులును వేటకాంధ్రునునొక్కదిక్కునకుం బటతెంచిన
నంతం దర్పశ్చిమభాగంబున. ౩౨
- సీ. సాతాళ మీఁగినపండి బోడికిఁ బిల్చు కైవడి నందంద కాలు ద్రవ్వఁ
గనునన్నఁ బ్రాణులఁగాల్పఁబూనినమాడ్కిఁగన్నులమిఁగుఱుల్లిమ్మఁజూచు
దిగ్గజంబులు మది బెగిలి మృగగా జుకించుగతి వెక్కుసముగ రొప్పు
నర్థునిహయముల నరికట్లఁ జరురీతిఁ గొనవెక్కుకలు నిక్క గొప్పరించుఁ
దిరుగుచోనడ్డమగుకులగిరులఁదునును, వాడియిచుభంగిఁగోటలుతీడికొంచుఁ
గాలమృత్యువు రేగిన కరణిలోక, మాకులంబుగఁ గవిసె నయ్యేకలంబు.
- ప. అట్లు దవుల మలయుచున్నం జూచి యచ్చెరువంది యిచ్చ మెచ్చుచుఁ
జిత్తంబున నుత్తలపడక యత్తలం బందుకొని. ౩౪

- ఉ. వాహముఁ దోలి రాజకులవర్ముఁడు చేరఁ గృతోల్లసన్తృగ్
ద్రోహము నిత్యవీరరసదోహము సంజనితాంజనాద్రిసం
దేహము నత్యుదగ్రఘనదేహము నుద్ధతకాననాంబుని
గ్రాహము సర్వభీతికరగర్వనిరాహము నవ్వరాహముఁ. 39
- క. చేరిన నది మది బెడరక, యీరసమునఁ గడచి యెరిసి నెదిరించెను భ
ద్రారమణుని జెనయఁగ భూదారాకృతివచ్చు మూకదానపుమాడ్చిఁ.
- క. అత్తటిఁ దనచిత్తంబునఁ, దత్తటపాటొండులేక ధరణీరమణు
డత్తలము వైవ నది గని, తుత్తుమురుగఁ బొడిచె లేతతుండిలముక్రియఁ.
- క. పొడిచినఁ దడయక పిడికిట, నడివము బెడిదముగ నెగడ నతఁ డశ్వము న
య్యెడ కడరించినఁ గ్రోధము, నడి మగుడఁగమగిడఁబుడమివడవడ వడఁకఁ.
- గీ. అల్లుడిరిగి చనిననయ్యెకలముపెట, హయముఁదోలుకొనుచునరిగెనృపుఁడు
వందిరూప మైన పాతాళకేతువు, నంటనెయిదుకువలయాశ్వు కగిది. 39
- గీ. తిన్నక్రివ్వలోన నున్నది నీరుగాఁ, గన్ను లగ్గిమెఱపుగములు గాఁగ
రొప్పటుఱుముగాఁగఁగవ్వుచొప్పడఁబుది, గాలిఁబటచుమొగులుకరఁగిబాతె.
- వ. ఇట్లు పాటిన ఘోరం బగు కాటడవిలో దూరంబగు నీరంబులందూటి.
- క. వందిపెరుపెంటఁ నరుగుచు, ముందట నరలోకపాలముఖ్యుఁడు గనియె
మందరముఁ బురందరరిపు, మందిరకందరము నిందుమణిసుందరముఁ.
- క. కని డగ్గఱునెడ నూకర, మనువుగ గుహ సొచ్చె నంత నచటితిమిర మా
తనిదృష్టిఁ గప్పె భయపడి, తనుఁజొచ్చిన వానిఁ గావఁ దగు ననుకరణిఁ.
- గీ. ధరణిపాలుఁ డంతఁ దురగంబు నచ్చోటఁ, గట్టి వాలుఁ గేలఁ బట్టికొనుచు
లొంక సొచ్చె నాత్తఁ గొంకక కాటుండు, కదిసి దివియ వట్టి పెదకుపగిది.
- ఉ. చొచ్చి మహామృగం బరుగుచొ ప్పటఁ గానక కందరాంతని
ర్యచ్చటులాంతుకూట మగు రత్నకవాటము గాంచి యిచ్చలో
నచ్చెరువంది యిందుఁ జని యావల నిండిన చివ్వుచీకటిం
గ్రొచ్చుచు నేగ వాలు కడక్రొమ్మెఱుగు ల్నిగుడంగఁ గ్రిందికిఁ. 40
- ఉ. ఆదెసఁ గొంతదవ్వుల మహారజతాంచితపాలమండల
శ్రీగనరార రత్నకలకీపరిచిహితతుంగశృంగసా
ధాదినికేతనప్రసర మైన మహానగరంబు దోఁచెఁ జం
ద్రోదయలీలఁ గన్నులకు నుత్సవమై దిరురం బడంచుచుఁ. 41

- ఉ. అందులపణ్యవీధుల నహర్నిశముం దిమిరంబు లీను సం
క్రందనరత్న గేహముల కాంతుల నేగఁగరా దటంచు న
వ్వుందరసీమలందు గరిమంబున దాచిన పద్మరాగముల్
క్రందుకొనుం బ్రదీపములకైవడి దివ్వెలపండుగో యనన్. ౪౭
- క. అందు బలిచక్రవర్తి ము, కుందుఁడు దన ద్వారపాలకుఁడుగా రత్నో
బృందములు గొలువఁగా నా, నందఁబున నుండు నురగనాథులతోడన్.
- క. అందులఫణికుల ముపవన, చందనసంపేష్టజఘజంగీవదనా
నందనసుందరతరమగు, మందానిల మానుచుండు స్త్రాన్తన్నిడుచున్.
- క. చెలువారెను నాపురిలో, పలి రక్షసు లొండుగడలభయ మెఱుంగక తీ
పులవింటికి జడియుచు మరు, నిలువేలుపుగా భజితు రింతులుఁ దారున్.
- ఉ. ఆపురిఁ గాంచి సమృద్ధము నచ్చేరువు న్నదిఁ బిచ్చలింపఁగా
భూపవరుండు పంది యెటువోయె బలంబెటు వోయె దివ్యమా
నీపుర మెట్లు తోచె నది యెవ్వని రాజ్యమొ చూత మంచు ని
చ్చాపర తంత్రుడై గవనిచక్రటి డగ్గఱ వచ్చె నమృతన్. ౫౧
- ఉ. చేతఁ బసిండిబద్ద విలసిల్లఁగ నొక్కఁడు వచ్చి మ్రొక్కి పృ
థ్వీతలనాథ నాథుఁ డగు విష్ణునిచే సెలవంది దానవ
త్రాత బలీంద్రుఁ డివ్వు డనురాగమున న్నినుఁ బిల్వఁ బంచె ర ౫౨
మ్మా తడయంగ నేల యనుమానము సేయక నీవు నావుడున్.
- సీ. ఘనుని సందర్శింపఁ గలిగె నిక్కడ నని యానంద మందుచు వానిఁ జూచి
పురిచొచ్చి రత్నమందిరములసొం పెల్లఁ గోరి చూచుచుఁబైఁడికోట దాటి
చని యవ్వటారుమోసలఁదూఱిమణిమండపంబులోదైత్యులుబలసికొలువఁ
గంకణంబులమ్రోతఁ గల్గనఁగాఁ బాఁపజోటులు వసిడి వీచోపు లిడఁగ
మెఱుంగుముత్రియముల పేరులఱులే మెఱయ, నలరుచుక్కులలోని రేఖలుఁగువోలే
మానికంబులగద్దియపైనిదీర్చి, యున్నబలిఁజూచి మ్రొక్కి నమస్కన్నతేడు.
- క. అతనిఁ గనుంగొని దానవ, పతి ప్రియమునఁ గాఁగిలింది భద్రానను
స్థితుఁ డేసి మిత్రకృత్యో, చితపత్తారము లొనర్చి సేమం బడిగెన్. ౫౩
- కా. ధర్మం బెల్లడఁ జెల్లునా ద్విజులవిద్యాగోష్ఠి రాజులునా
మక్తార్గంబు లడంగునా ప్రజలు సంతోషింతురా సత్ప్రియా
మర్థం బేర్పడ జన్నములే జరుగునా మర్యాద పర్తిల్లునా
నిర్మూలంబుగ కత్తులం గెడపుదా నీలక్ష్మి సొంపెక్కఁగాన్. ౫౪

కా. హర్షంబొంది పురందరుండు ధరపై నందందుఁ గాలంబుల
 న్వర్ణంబు ల్లరియించునా తగిలి విద్వాంసుల్ ప్రశంసించురా
 ఘర్షింపంగల రీతి నీతి దెలియంగా విందురా క్షీరీయు
 త్తర్ణం బందునె దీనులంగడపుడే దానం బనూనంబుగఁ.

గీ. ౧౬

వ. అనినం గృతాంజలి యై మానవేంద్రుండు దానవేంద్ర నేనెంతవాడ నన్నిం
 తకుకలం బడిగితిని నీవు మహానుభావుండవు.

గీ. ౧౭

సీ. కశ్యపసుతుఁడు రక్తసులమేటి హిరణ్యకశిపుండు నీవంశకర్త యనఁగఁ
 బరమవైష్ణవుడైన ప్రహ్లాదుఁ డద్భుతఖ్యాతచరిత్రుండు తాత యనఁగ
 వీరమాహేశ్వరుం డై రూఢి కైక్తిన బాణాసురుఁడు కూర్చి పట్టి యనఁగ
 దానవరక్షణజ్ఞానవిజ్ఞానాదిగురుఁ డైనశుక్రుండు గురు వనఁగ
 నమరలోక మేలుట పరాక్రమ చునంగ, భువనమంతయువితరణాభోగ మనఁగ
 దేవదేవుండు హరి యిష్టదైవ మనఁగ, నీవహత్త్వంబు నాకు వర్ణింపఁదరమె.

మ. ఘనుడౌ విష్ణుఁడు జన్నిదఁబు శిఖయుఁ గాయత్రిపల్లుల్ మృగా
 జనము న్గోచియు దర్భలు న్గొడుగు మాంజీబంధము న్గోపిచం
 దనము న్వేలిమిబాట్టఁ గుండలములుఁ దండంబు నందంబుగా
 నిను వంచింపఁ గడంగి తాఁ గుఱుచయై నీచేత వర్ణిల్లఁడే.

గీ. ౧౮

క. పెడమాయలవడు గడిగినఁ, దడయక మూడడుగు లిచ్చి ధర్మం బిలనా
 ల్గడుగులుగా నిల్విన నీ, కడిమి వొగడి నలవి యానె కమలజలై నఁ.

క. అలాగు కపటియైనను, వేలుపె యని యొసఁగు నీదు వితరణగుణముం
 జాలిమియు మెచ్చి త్రిభువన, పాలకుడచ్యుతుఁడుద్వారపాలకుడయ్యెఁ.

క. సాత్రత్యాగి యనంగ జ, గత్రయమునఁ బరఁగునట్టి ఘనుడవు నను నీ
 మిత్రునికీయఁ గనుఁగొంటి ప, విత్ర చరిత్రుండ నైతి విశ్వములోనఁ.

గీ. ౧౯

సీ. అనన్త్రుడు దనువేంద్రుఁ డతి సమ్మదంబున నున్వీక యీకలియుగమునందు
 వీరుండు శూరుం డుజారుండు మఱి లేఁడు నీవె కా కని యని నిన్నుఁ జూడ
 వేడుకపడి యేను విష్ణుని యాజ్ఞచే పెడలి తాలేక యీ పెరవు పూని
 నిన్నిటు రప్పించి కన్నులారఁగఁ గంటి నధికలాభం బయ్యె నంచుఁ జిలికి
 యిదిసువర్ణదాఁబు యిదిజరామృత్యుని, ర్హరణ మనుచు రఫరసాయనములు
 పేర్చి నిచ్చి యనితె విలమార్గ మెఱిఁగింతు, నవ్వరాహమైనయసురఁబనితె.

- ఉ. పంచిన, పాడు చేరి జనపాలక యీమొగసాలఁ గాచి న
క్రంచరవైరి యన్యులకుఁ గానఁగరాక వసించు, నట్టిరా
త్రించరనాయకుండు నినుఁ దెమ్మని పుచ్చిన నేకలంబనై
వంచనఁ దెచ్చి యిన్ని దురవస్థలఁ బెట్టితిఁ దప్పనైఁపుమీ. ౬౪
- ఉ. దానవనాథుఁ జూచితి సదాతనమా రససిద్ధిఁ గంటి వో
మానవనాథ నాపని క్రమంబున నీహిత మయ్యె నంచు స
న్తానముతోడఁ గొల్చి బిలమార్గము సూపఁగ వచ్చి వెల్వడ
న్వాని నతండు వీడ్చొలిపి వార్వము నెక్కె నుదాతచిత్తుఁ డై. ౬౫
- చ. మగిడి మహామృగౌఘము నమానుషభూములు నిర్భంబులు
న్నగములుఁ గంటకద్రుమవనంబులు దాటుచు వచ్చి యాత్మభృ
త్యగణము రోయుచుఁ జనపదంబును గానకి కానలోన నా
మృగయునిఁ గాంచి యొయ్యన సహిషముఁ జేరఁగ వాడు మెచ్చుచుఁ.
- క. మనుజేంద్ర నీవు క్రోడము, వెనువెంటం జనిన నిన్ను వెదక బలంబుల్
గనుకని చనియె న్ననొక, యనువునఁ దురగంబు జాడయరసెద నిచటఁ.
- క. కంటిఁ బని చెల్లె ననుచుం, గంటకములుఁ గండ్లు దప్పఁగాఁ దోడ్చొని రా
జొంటిపడకుండమ్మగయుండు, బంటుతనము మెఱసియొక్క బయలికిఁ దెచ్చెఁ.
- గీ. అచటనృపుఁడునిల్చియసహాయశూరుండఁ, దోడువలదుమాయముఁదోలువాఁ
డ । నీవు గూడ లేవు నిలువు నీవనిచెల్లె, ననుచు వేటకాని నాదరించి. ౬౯
- క. రసఘటికలుగట్టిన మృదు, వసనంబులు వారువంబు వాలుం దక్తం
బసదనము రత్నపథికా,ది సమస్తవిభూషణములు దిగ్గన నిచ్చెఁ. ౭౦
- వ. ఇట్లొచ్చి యసిపి తదనంతరంబున జోడన యు, జంగనడక యు, దురికినడి
యు రవగాలునడయుం గల వారువము నదలించి వాగె వదలి రాగసంజ్ఞం
గదలించి త్రోవిన. ౭౧
- క. వలకుం జల్లెడ లాదిం, గలత్రైకలకరణి నెగయఁగా నశ్వము ని
శ్చలగతి నాదిత్యునిహయ,ములనుం దనకాలిధూళి బోవంబాతెఁ. ౭౨
- వ. తదనంతరంబ ఘేనిలరక్తరక్తాననం బై ఖలీనచర్వణంబగు గంధర్వంబు నాఁగి
నాగంబుల నమలునాగాంతకుపై నున్న ముకుందునిచందంబునఁ గండ
మప్పలించుచుఁ గలంకదీర్చునవ్వడు. ౭౩

- మ. ధరణీనిర్జరుఁ డొక్కఁడై ధాతృసుతుఁడుం దానుం బుభుక్షాజరా
వరితావంబున మేను దూలి పడఁగాఁ బ్రాణంబు లుద్వేగముం
బొరయంగాఁ జనుదెంచి మూఁడుదినము లోవ్వయె న్నిరాహారతా
కరిణిన్నాత్మల మేము నేఁడు దయతోఁ బాలింపవే నావుడఁ. 28
- గీ. అన్న మిచటఁ బట్టెఁడై నను దొరకదు, తనియనిత్తు నన్న ధనములేదు
మేనితోడవులెల్ల మృగయుని కిచ్చితి, నిప్పు డిద్దఱికిని నేమి యిత్తు. 29
- క. ఆతురుఁడు దానసాత్రము, చేతం గలయదియె దానసిద్ధి యగుట ధా
త్రీతలఁగతి దలఁచి కృపా, స్వీతుండు యొక్క ఘుటిక నిచ్చెద ననుచుఁ. 30
- వ. రెండు ఘుటికలు రెండుచేతుల నిక కొని రసమిది సర్వలోహకాంచనీకర
ణంబు రసాయనం బిది జరామృత్యుహరణంబు వీనిలో నొకటి మీ రిద్ద
ఱు బుచ్చుకొనుం డనినం దండ్రి జరాజీర్ణు డగుటం జేసి (రసాయనం చి
మ్మనిన.) 32
- గీ. ఇతనిమాట పొసఁగ దెల్లలోహంబుల, నూనినంతఁ బసిఁడిగా నొనర్చు
రసమెయిమ్మునాకు రాజనయ్యెదనన్నఁ, దండ్రి వచ్చి కొడుకుఁడలఁగఁద్రోచె.
వ. ఇట్లు కరస్పరభిన్నమనోరథం బగు దుర్వాదంబున శిఖి లూడ దోవతులు
వదలఁ దమఘాదసాక్షుల నేన మున్నాశ్రయించినవాఁడ నిక నీ వడుగకు
మనుచుం ద్రోపుత్రోపులాడంగ నెడసాచ్చి. 34
- క. ఇటు మీలోవల నూరక, చిటిపాటి వల దె న మీకుఁ జిత్రప్రియసం
ఘటనముసేసెద నని రస, ఘుటికలు నృపుఁ డిద్దఱకును గొంకక యిచ్చెన్.
- కా. ఇష్టార్థప్రతిపాదనఁ ద్విజులఁ దా నీరీతి సత్యతసం
తుష్టస్వాంతులఁ జేసి వీడుకొని ప్రత్యుద్యోతమా సేన సం
దప్తంబై నలుదిక్కులం గొలువఁగాఁ దా నేకసిద్ధక్రియా
హృష్టాత్మం డగుచు స్తహివరవరుం డలెంచె నుజ్జేనికఁ. 36
- డి. వింటివె భోజరాజ పలుపెంటలఁ బూనియు వానిఁ బోలలే
వంటిఁ బ్రయత్నము ల్వలవదంటి విచారము లుజ్జగించి నీ
కింటికిఁ బోవు తొక్కు నన నిట్టి గుణశ్రవణోత్సవంబునం
గంటకిలొంగుఁడై యతఁడు క్రమ్ము నేగ గృహంతసీమకుఁ. 38
- వ. తథానంతరంబ కొన్ని దివసఁబులఁగిన నిరుపదియగువా కిటు నెక్కఁబూనుకొని.

— ఇరువదియవభాముకథ —

- క. నాగారిగమనమిత్తుని, నాగాననజనకు ననఘు నాగాభరణు
నాగాసురహరుని సువ,ర్ణాగధనుర్ధరుని సందనాగవిహారిక. ౪౪
- ఉ. నిష్ఠఁ దలంచి సర్వధరణీసురసమ్మత మైన వేళ భూ
యిష్ఠము లైన వాద్యము లనేకవిధంబుల మ్రోయ నాసన
శ్రేష్ఠము పొంతఁ జేరఁగఁ బసిండి నొనర్చిన బాష్ప న్యాయవా
ఙ్గీమూరవృత్తి దోఁపఁ బలికెం బృథివీపతి నడ్డపెట్టుచు. ౪౫
- ఉ. పొందొకయిం తెఱుంగక ప్రభుత్వము సూపెద వష్టభోగసం
క్రందనుఁ డౌ నవంతిపతికైవడి నీగియుఁ దెంపు లేక యె
క్తందర మానె నీవు నినుఁ గానపు గాక తలంచి చూడఁగా
నందని మ్రొనిపండులకు నజ్ఞులు సాఁచుట గాదె భూవరా. ౪౬
- ఉ. ఆతనివ ర్తనంబు దెలియన్వినుకోరికి వచ్చినాఁడ వౌ
నీతలఁ పిల్లుగంటి ధరణీశ్వర చెప్పెద నాఁటదాన నా
చాతురి లెక్కకెక్కుదు ప్రసాదముపెంపున నాదరింపు సం
ప్రీతి యొనర్చుదాన నిక మిన్నక మాటలు వేయునేటికి. ౪౭
- గీ. అయ్యవంతినాథుఁ డష్టదిక్కులఁ గీర్తి, నిక్త నచటనచట నేర్పుమెఱసి
యాఱునెలలు రాజ్య మర్థవర్షము ప్రవా,సంబు నియతిగాఁగ జరపుచుండు. ౪౮
- మ. దిననాథప్రతిమానరూపుఁ డెలమి దేశాంతరాస్తక్తిమైఁ
జని యాశ్చర్యకరంబుగాఁ బురములుకై లెంబులు న్వాఁగులు
న్వనమధ్యంబులుఁ జూచుచుం దిరిగి దివ్యస్ఫూర్తిఁ బద్మాలయం
బన సార్థం బగుపట్టణంబు గనియె హర్షంబు రెట్టింపఁగ. ౪౯
- చ. అట చని పణ్యవీధిఁ గలయం బరికించుచు న్నొక్కచోట ను
త్తటశశిదీధితిక్రకరధౌతములైన గతి నిష్కంకట
స్ఫటికమయాబు లైనగృహపంక్తులలోపల హేమరత్నసం
ఖాటనమునం దనర్చు గుడిఁ గన్గొని డగ్గఱ నేఁగునయ్యెడ. ౫౦
- ఉ. అస్థుఁడు గ్రుంకఁ జీకటి దిగంతముల న్నిగిడె బ్రయాంగసం
పర్కము లేని మానినులమానముదూల మరుండు మిక్కిలిం
గర్జకుఁడై చెలంగె నిలఁ గల్వలచెల్వము చూచి వానితోఁ
ద్ధరము పెట్టఁబూనినవిధంబున నెక్కున నిక్తఁ జుక్కలు. ౫౧

- క. ఆపయమౌబువఁబతి నం, ధ్వానముచిత్రపులు దీప్తి యాగుడిలోఁ నై
లాపనివాసునిఁ గోరి ను, ఖాసీమండైన నలుపు రటఁ దమలోనక. ౯౨
- సీ. మనము నేర్పుచ నిన్నిదివములు హాలోక మతముఁ దిరుగుట వ్యర్థమయ్యె
సిద్ధయోగిం, కృష్ణసిద్ధచారిశ్రునిఁ గాలవంచకునిఁ క్రికాలనాథుఁ
జాకలే మైతిమి చూడంగఁ గన్నులు గలిగియు నిచట నిష్ఫలములయ్యె
శ్రా లేయగిరిపాంతఁ బన్నగాటని వాతఁ దున్నతతపమున నున్నవాఁడు
తెనుపులహికులాసీవను శ్రరములయమఁ, జోవశే మైతియని తలపోసికొనఁగ
విని మనంబున నతనిదర్శనముగోరి, రాజశేఖరుఁ డచట నారాత్రి గడపి.
- క. అరుణు డుదయింపఁగ న, త్వరగతి ను శ్రరము గడలి తఱచైనమహా
తరులును గిరులును దాఁచుచు, దెను వెడలకనడిచికొన్నిదివసంబులకుఁ.
- క. దుర్వారశరభగండక, దర్శ్యకరసింహదంతిదంష్ట్రులనెల వై
శర్వాణిజనకుఁ డగు నా, పర్యతపతిపాంతఁ జేరె భయరహితుం డై. ౯౩
- మ. హిమవత్ప్రాంతము చేరి శీతశము హాసీరంబులు నిర్ధనం
యమిసర్వంబులు దేవదారుచయ దివ్యశ్రీకుటీరంబులు
భ్రమరానందమరందబిందువిలసత్పద్మాకరశ్రేణులుం
గుముదప్రోజ్జ్వలకుంజకుంజరమహాకుంజంబులం జూచుచు. ౯౪
- క. చల్లనికొండ నయంబున, నల్లున కింపయినయ్యి యాభరణగణం
బెల్ల వమకూర్చి దాఁచిన, యిల్లనఁ దగు సర్పవనము నెదురం గనియె. ౯౫
- సీ. కర్ణులమిణుఁగుఱుల్ గ్రమ్మంగ మ్రొక్కచు బున్నచుచో వేడిపొగలునిగుడఁ
బల్లఁదంబున మల్లు నల్లనాగులు నాగపెంజెరలును బెంటిపెంజెరలును
శంఖపాలకులును జాతినాగులు నుగ్గఁబెంజెరలును నెఱ్ఱఁబెంజెరలును
గూఁక వేటులుఁ జిల్లుగులియలుఁద్రాఁచులుఁబెరజలుగుఱ్ఱపుఁబెరజలచటఁ
గలవు తక్కి నజెఱ్ఱిపోతులునుదుంప, నాగులునుగొంటిగాఁడులునరియకొక్కు
లేనవాలములైదుగులు? నిరుమొగముల, పాములును బెక్కుతద్వనభూమినుండు.
- క. ఇవిధమున ఘోరంబగు, నవిపినాంతంబు సొచ్చి యరుగఁగఁ బాముల్
క్రొవ్వున ప్రొగుచు నాతని, నెవ్వంటలఁ దామెయగుచు* నెగురుచుఁబట్టె.
- గీ. పట్టి వరుణనాగపాశంబులట్లు మై, జట్టుకొనిన నతఁడు పట్టువడక
యట్టివేళ జలగ లంటినకరి నోలె, దిట్టతనము మెఱసి తిరుగఁ డయ్యె.

వ. అట్లు దిరుగక యుగగ్రహములకులొలె చుత్తుప్రకడ నిక్కము దై
ముదఱఁ జని. ౧౦౧

సీ. పులితోలు కచ్చకాబుగ మొలఁ గాసింది సర్వాంగములను భస్మంబుపూసి
శిరమునఁగెఁజెడ వెరవార బిగియించి విచిత్రముల హస్తమునఁ దాల్చి
యాననశక్తికి నాధార మగుయోగదండబుపైఁ బాశితలముసేర్చి
వట్టు గల్గిన యోగవట్టై పూనిన మేను స్వస్తికాసనమునఁ జక్కనిలిపి
కంధరము వంచి నాసికాగ్రమునదృష్టి, గదియఁ గదలకముక్తన్నుగానరాని
శూలిపోలిక నున్న త్రికాలనాథుఁ, జూచిపాష్టాంగమెరఁగెనాక్షోణివరుఁడు.

వ. ఇట్లు పాష్టాంగదండంబు గావించిన. ౧౦౩

క. అప్పురమయోగి యోగం, బప్పుడు వారింది లేచి యాతనిఁ గరుణం
దప్పక చూచిన మేనం, గప్పినసర్పములు విడిచి కనుకనిఁబటచెఁ. ౧౦౪

శా. దృష్టిం బాములఁ ద్రోలి యాతఁడు ధరిత్రీనాథు మన్నించి సం
తుష్టుండై వలికెఁ జకోత్తమ జగద్గుర్వారదర్శికరా
శ్రిష్టపాంతరమా మహాటవి మది నైక్తింప కీమంచులో
నిష్టాద్యోగముపూని వచ్చితివి నీమూ డెవ్వరిం జెప్పుదుఁ. ౧౦౫

గీ. ధరణిలోనఁ బాముతలగాము లుండునం, ద్రిట్టిపాములుమెయిఁజుట్టకొనఁగ
సీపు శంక లేక నేనున్నచోటికి, వచ్చినాడెవెద్దివాంఛితంబు. ౧౦౬

క. వినిపింపుము సురలకునై, నను బడయఁగరాని ప్రార్థనలు నీకిత్తుఁ
ఘనుఁ డని చేరినచోఁ నై, కొని యతనికి నొక్కమేలు గూర్చుం దగదే.

మ అనిన న్సంతసమంది సాంజలిపుటుం దై విక్రమాదిత్యుఁ డి
ట్లనియె నిన్ధయతీంద్ర విష్ణుక్రియ నిత్యానందవారాశిఁ జొ
క్తినచి త్తంబున నాక్షయోగవశము క్తిశ్రీసమేతుండ వై
యనువేలంబుగఁ దేలియాడు నిను డాయంగంటి నేఁ జాలదే. ౧౦౮

క. నినుఁ జూచినయవి కన్నులు, నినుఁ బొగడినయదియ జహ్వా నీగుణగణము
ల్వినయని చెవులు నీకుం, బనిచేసినయవియ పాణిపద్మము లనఘా. ౧౦౯

శా. నిత్యానందపదప్రతీతచరితా నీదర్శనం బైనచోఁ
బ్రత్యక్షంబుగ మేననున్న ఫణభృద్భృందంబు లిట్లుండె న
ప్రత్యక్షంబుగఁ గర్తృబంధములు నీథంగి న్వసం బాసె నా
దిత్యోగ్రన్యతి కర్వనం దిమిరముఁ దిగ్భూముల న్నిట్లునే. ౧౧౦

చ. కఙ్కణవశైలమిత్రుని ప్రకాశ ముకించుక వర్షి సూర్యకాం
తఙ్కణవకు దీప్తు లిచ్చినవిధంబున నీకరుణార్ద్రదృష్టి నం
యమివర వావఱుం బొలసినంత నె పావమువాసి యెల్ల పు
ణ్యములును గల్గె వేతె నినుఁ బ్రార్థన చేయఁగ నేల నాకింక. ౧౧౧

క. అనినఁ దనయిచ్చ నిష్ఠం, బొనరింపఁ గడంగి యోగి యొక నిమిబలకం
బును లాతము బొంతయు గ్ర. క్షున నాతనికిచ్చి వాని గుణములు చెప్పె. ౧౧౨

ప. ఈబలకపుఁగొడుపున వలసినయన్ని లెకలొడ్డి వ్రాసి యాలాతపుఁగోల నవ్య
హస్తంబునఁబట్టిముట్టించిన నన్నియు నీవుదలంచిన ప్రాణులై నిచ్చి నీవు నెప్పిన
వని నేము; నవి యుడుకవలసిన నెడమచేత నావ్రాతలు క్రమంబునం దుడి
చిన నడంగు; నెచట నైన నీబొంత దులిపినఁ గోరిన యంతథనంబు నీకిచ్చు
నరుగు మని వీడుకొల్పిన. ౧౧౩

ఉ. మ్రొక్కి విసేతుఁడై మగిడి ముందట ఘోరము లైన పాములం
దొక్కుచుఁ గ్రంప లీరములుఁ దూఱుచుఁ గాఱడవి న్ననంబులో
స్పృక్తక మాగ్ధము ల్గడచుచుం గడు దూరము వచ్చి భావరం
హ్మకైడఁ గావము ల్విఱుచుచున్న మనుష్యుని గాంచె ఖమ్మనిక. ౧౧౪

గీ. వానిఁ జూచి యేల వగచెను కట్టెల, కింతదవ్వరాఁగ నేమికతము
నాపుఁ డేను హూణనరపతిబంటఁ ద, తృప్తతోడఁ జావఁ బూనినాడ.

గీ. ఆకుమారుఁ డగ్ని నదె పడుచున్నాఁడు, చూడు మనినఁ గెలన సాదయొనర్చి
చిచ్చు పెట్టి కూల నిచ్చుగించెడువానిఁ, జేర నేగి రాజశేఖరుండు. ౧౧౫

క. నరవరసుత నీ కీడు, ర్మణమునకుఁ బూననేల మదిలోపల నే
వరిభేదము గల దది యె, వ్వరిమూలము చెప్పు మనిన వాఁడనుమతుఁడై.

సీ. ఏ మని చెప్పుదు నిటక్రింద హూణదేశాధీశుఁడైన మాయయ్య తీతె
నాయెడనున వచ్చి దాయాదు లందఱు రాజ్యంబు చేకొని ప్రాథవమున
వెడలఁ ద్రోపించినఁ గడు దుఃఖతుండనై యొకహితుం డైన సేవకుని గూడి
యేతెంచి యిచట నాజ్ఞాతులచేనైన యభిమాగ మోహ్యుగ నలవి గాక
యొంటి నడవి నిట్టిమంటఁ జాఁ గడఁగితిఁ, బరిభవంబునొంది బ్రదుకుకంటె
నిదియ మేలుగాఁగ మది నిశ్చయించితి, ననిన నాతఁ డతిదయాళుఁడగుచు.

క. పగవా రొత్తినయప్పుడు, జగ మెఱుంగం దెగుట యొండ నైరణయొండం
దగుఁ గాక మిగుల నొగులుచు, చుగవాఁడై మగువవగిడి మడియుట తగునే.

చ. ఇటు విను చేటులేని బ్రతు కేనొనరించెద నీకు వైరిసం
కట మడఁగుం బదాతి తురగద్విరదంబులు గల్లు నర్థము
తల్ల మగు వీని గొ మ్మని విధానము లేన్పడఁ జెప్పి చేతియా
ఖటికయు యోగదండమును గంధయు వానికి నిచ్చెఁ జెప్పెరన్. ౧౨౦

శా. తల్సామర్థ్యమునం బదాతితురగ స్తంబేరమాఘంబు న
త్సు తేనేభంబగు సర్వముం గలిగినన్ హూణక్షి తీతాత్మజం
దు తేకంబు మనంబునం బొదలఁగా నుత్సాహసంపన్నుఁడై
మాత్సర్యంబున భూమిఁ గొన్నరిపుల న్నర్పించ నేగె న్నెసన్. ౧౨౧

వ. అల్లక్తుమారుం డరిగిన యనఁతరంబున నిజాయుధధైర్యసహాయుండును నస
హాయశూరుండును నగు విక్రమార్థుండు. ౧౨౨

ఉ. సజ్జన దర్శనంబును బ్రసాదముఁ గల్గెఁ బరాధవవ్యధా
లజ్జల నగ్నిలోఁ బడఁ దలంచిన చుక్కనిరాజపుత్రునిన్
బుజ్జవ మేర్పడం గరుణఁ బ్రోవఁగఁ జేకుటె నంచుఁ బ్రీతుఁడై
యజ్జయిసీజనాధిపతి యొయ్యన వచ్చె నవంతిభూమికిన్. ౧౨౩

వ. ఇట్టి గుణాఘ్యుండు గావున. ౧౨౪

క. అవ్యక్త మార్తునరిగా, కెవ్విధముల నింటికేగు డిది తగ వనిన
న్నవ్వుచు నందుల కోర్తులు, దవ్వులుగా మగిడె భోజధరణీపతియున్. ౧౨౫

వ. మఱియుఁ గలిపయదినంబు లరిగిన. ౧౨౬

—: ఇరువదియొకటవబామ్మకథ :—

క. సింధుపతివైరిహితు సుర, సింధుప్రభవాదిచరణు సింధువిహారిన్
సింధురరూపాసురహరు, సింధుతనూజాత్మబంధు సింధురవరదున్. ౧౨౭

మ. హృదయాఁభోజములోపలం దలఁచి భోజేంద్రుండు ధర్మార్థకో
విదులున్ జ్యోతిషు లాగమజ్ఞులును సేవింపంగ సొంపారు సం
పద పెంపొంద శుభగ్రహోద్ధరణలబ్ధులైన లగ్నంబునం
ద్రిదివేంద్రానన మౌక్తవచ్చినఁ బ్రియోక్తిన్ బొమ్మ వ్రలెం దగన్. ౧౨౮

చ. విను విటు భోజరాజ యొకవిన్నప మే నొనరింతు విక్రమా
ర్థునిక్రియఁ జెంపు నీగియును రూఢికి న్నైకక యెక్కుఁ జెల్ల జే
మనఁ దగు నిన్ను నిచ్చలుఁ బ్రియంబున వచ్చెదు వచ్చి క్రమ్మటం
జనియెద వాళ మానవు యశఁబును నేర్పును దీనఁ గల్గునే. ౧౨౯

క. అతనిచరిత్రము వివరణ, నిత్యవేని నృపాల యవధరింపుము నాకే
చతురతయు లేదు తెంపున, నతివకు నృపునధల మాటలాడం దరమే.

శా. నామాట ల్విస నిచ్చగింపు మతఁడా నాకేశుఁ డిష్టుండుగా
సామంతార్చితపాదపీఠఁ డగుచున్ సామ్రాజ్యలక్ష్మీకళా
సీమం బొ భుజసార మొప్పఁగ నయ శ్రీమఁతుఁ డాభట్టిము
ఖ్యామాత్యుండుగ నేలె నుజ్జయిని నిత్యం బైనస్త్రీర్ణితోన్. ౧౩౧

ఉ. ఆదివసంబులందుఁ బ్రజలందఱు సంతతుల ససమ్మద్ధుల
న్తోదము నంది సత్రములు మున్నుగ ధర్మము లాచరించుచు
శ్వేదన లేఁయుం గనక వేడ్త మనంబుల నిండి యుండఁగాఁ
బేదలు మూర్ఖు లల్పులను పేరును లేదు పురంబులోఁకలన్. ౧౩౨

క. నిలుపు గలసీతి భట్టికిఁ, జెలికాఁ డనఁ బొలిచి బుద్ధిసింధు వనంఁగా
వెలసినయమాత్యుఁడొక్కఁడు, గలఁడతనికిసుతుఁడొకండుగ్రహిలుఁడనంగన్.

ఉ. ఆగ్రహిలుండు బుద్ధియు నయంబును శీలముఁ దప్పఁగాఁ బిశా
చగ్రహదప్పఁ దైన క్రియ సభ్యవిచారము పొందు మాని మి
థ్యాగ్రహవృత్తిఁ దిమ్మరుచు నాడఁగఁ జూడఁగ లేక యాత్మలో
నిగ్రహ మంది తండ్రి సుతునిం దెగి తిట్టుచుఁ జాల దూఱుచున్. ౧౩౩

గీ. ఓరిపాపకర్త యున్న*మంత్రి కుమారు, లవసనాలుఁ గొలిచి యచట నచటఁ
బనులు సేయఁగఁ జడుఁ డనుచు నాకును దఁ, వంపు సేసీతి సరివారిలోన.

క. అను వగులేనయుఁడు పుట్టిన, జనకుని కిహపరసుఖములు సమకూరు నన
న్దును వింటి నేను నినుఁగని, †మని మని నేఁడిట్లు నరకమగ్నుఁడ నైతిన్.

క. పిడ్డును బొడవును చూపును, దొడ్డతనము గలిగి ప్రజల్లోఁ బొదలనియా
బిడ్డని గనుకంటెను నతి, గొడ్డయినను మే లనంగఁ గుందుటగలిగెన్. ౧౩౪

గీ. ఎట్టకేనియుఁ దగు పుట్టువు గల్గియు, గట్టియైన యెఱుకపట్టు లేక
ఱిట్టిభంగి వ్యథలఁ బెట్టుటకంటెను, బుట్టినపుడె యేల గిట్ట వైతి. ౧౩౫

చ. గృహమున నుండి నన్నుఁ గలఁగించక యొండెడ కేగు మన్న నా
గ్రహిలుఁడు సిగ్గుదాల్చి యధికం బగు మానము పూనిలేచి యా
గ్రహమున తాత్ప్రము ల్పదిపికా నిక నింటికి రా నటంచు నా
త్పాతము గొరుచు న్నెడలి దక్షిణభువికి నేగె న్నొక్కఁడన్. ౧౩౬

* మంత్రికుమారుఁడగుకాకగారు నయిగావు-చెడ గుఁతులు నేయఁగడఁగి నాకిటు దల
† మనుడలేనట్టివరక.

వ. ఇట్లేగుచు నొక్కనాఁడు *భవనగిరియొద్ద నొక్కయగ్రహారంబు డగ్గటి యందుఁ
గొందఱు సభ్యులు పురాణశ్రవణంబు సేయుచున్న నట తానును జేరి వి
నునడ నప్పారాణికుండు తీర్థఫలంబు లెఱింగించుచు. గరం

గీ. ఏకభుక్తములు ననేకదానములు న,యాచితములు జపము లనశనములు
†జరపి పెచ్చుకంటె సరగునఁ గాశిలో, బొంది విడిచి ముక్తిఁ బొందవచ్చు.

క. మెట్టక పెట్టక పట్టక, గిట్టక తీర్థముల ముక్తికిం జనరా దే
తొట్టాను బొరయక మెయిమెయి, కట్టెదురన్ శ్రీనగంబు గనినంజాలు.

క. తనువు దొఱంగక యిది యె, క్షనలవి గాదంచు శివుఁడు గైలాసము గ్ర
క్షనవిడిచి బొంది తోఁజనఁ,దనభక్తులకొఱకు నందుఁ దరలక యుండు.

క. శిలలెల్లను లింగంబులు, సలిలంబులు దివ్యసింధుసారంబులు తీఁ
గలు సంజీవను లా ధ్రుమ,ములు నుందారములు చఱులు ముక్తిపదంబుల్.

మ. అని చెప్ప నివని చిత్రకల్పము వాయుజేయ శ్రీపర్వతం
బునకే పోవుట మే లటంచు నతఁడా పుణ్యాత్మలం బాసి చ
య్యన నాదిక్తున కేగుచు హృదయభృంగాఖ్యస్తగత్పూతమై†
ననగం బల్లన దాఁటి తీర్థసలిలస్నానాఁది యె ముందఱు. గరగి

మహాస్థగ్ధర. కనియెం గ్రీడద్విహంగఁ ఘనజలరవజాగ్రద్భుజంగ వృహాపూ
రనిరూఢపూర్వధదుర్వారభృతయచితటీరంగభంగ తరంగఁగ్య
జనిత శ్రేయానుషంగఁ జలధిహితపరివ్వంగ నార్ద్రాంతరంగఁ
జననిర్ధూతాభిషంగఁ శ్చతగిరికటకోత్సంగఁ బాతాళగంగఁ. గర౬

వ. కని యందుఁ గల దక్షిణావర్తంబునఁ గృతస్నానం దై మల్లికాకుండంబు
ను, ఘటికేశ్వరంబును, బ్రమరికాశ్రయంబును, గాలహ్రదంబును, దేవహ్ర
దంబును, సంధ్యామానంబును, జారుకేశ్వరంబును, నందిమండలంబును ము
న్నుగాఁ ద్రింశద్వ్యోజనాయతంబును ద్రింశద్వ్యోజనవిస్తీర్ణంబును నగుటం
జేసి బహుకోటితీర్థమయంబు నగు నారమాక్షమాధరంబుమీఁదికిం జని
కనకమయప్రాసాదంబు సొత్తెంచి. గర౭

క. అర్జవమున నచ్చటఁ బూ,ర్వార్జిత మగు పుణ్యసముదయమునం గనియె
న్నిర్జరగణసంసేవితు,నర్జునకిరణాంకు మల్లికార్జునదేవుఁ. గర౮

*శ్రీమహావనంబున కొక్కయగ్రహారంబు-మహాఘనగిరియొద్ద గొందఱుసభ్యులు. †జరపి చచ్చు
కంటె. ‡హృదయభృంగాఖ్యస్తగత్పూతమై- స్థరంగదత్కూలరంగఁ-రంగవృక్షశ్రురంగఁ.

వ. కనీ సాహ్వాంగం బెరంగి.

౧౪౯

క. గోవతపాహనునకు నల, కావతిమిత్రునకుఁ ద్రిపురఖండనసమయా
రోపితగిరిచాపునకును, శ్రీపర్వతనిభున కార్తదంతామణికి.

౧౫౦

వ. అర్చన లిచ్చి తనఫలంబునఁ గేలుదోయి గీలించి.

౧౫౧

సీ. పద్మమకముతోలు నిద్దంబుగాఁ గట్టి గాలిగ్రోలడుసాము లీలఁ దాల్చి
చలికొండకూత్తుకై సామేన నిమ్మిడి చదలేలు నలయును జడలఁజెరివి
యేనికమోముతో నలుక నెక్కిన చిన్ని బొజ్జపాపఁడు నీదుపజ్జ నడువ
ముజ్జోడు మొగముల ముద్దులకొమరుండు పురిగలపులుఁగుపై నరుగుదేర
వెన్నుఁడునునలువయును బల్వేలుపులును, గొలువ*గుబ్బలికొమ్మలగుజ్జునెక్కి
కలిమికొండకునే తెంచినలిచితనుచు, వింటి ముక్తంటి నినుఁగనుఁగొంటిమంటి.

క. అనుచు ననేకవిధంబులఁ, దననేర్చినకొలఁది నతఁడు తప్పనిభక్తి
వినుతించి పాపముల వీడ్చొని మగిడెం జత్తశుద్ధి కొనసాఁగంగ.

౧౫౩

ఉ. ఆదెసనుండి సర్వజగదాశ్రయు వేదపురాణవేద్యుఁ బ్ర
హ్లాదమనోవిధేయు నసురాంతకు శ్రీనరసింహమూర్తిఁ గా
కోదరరాజతల్పుని నహోబలనాథునిఁ జూడనేగి త
త్పాదసరోరుహంబులకు భక్తిఁ దగం బ్రణమిల్లి ధన్యుడై.

౧౫౪

చ. హరిహరసేవనాసుమతు లైన జను క్విలసింప నొకదా
కరమగుసాంపుపెంపు గల కన్నడభూమికి నేగి యొక్కభూ
సురవరునాశ్రయించి తగు సుస్థితి నక్తడనుండి యాస్థతో
సురగురునీతిశాస్త్రమును శుక్రునయక్రమముం బఠించుచు.

౧౫౫

ఉ. ఆకడ నీతిశాస్త్రుడై గురు వీడ్చొని యేగె వేడ్డతోఁ
గాకతమూలశక్తి గనిగా నొనరించిన వైడిచట్టునా
నేకశిలాభిధానమున నెన్నిక కెక్కి ధరిత్రిలోన నే
బోకలఁ బోయెట్టి సిరిపుట్టినయింటికి నోరుగంటికి.

౧౫౬

క. వసిడియు రత్నము మున్నగు, నిసుముక్రియం బెక్కుధనము లీనఁగ నిలకు
న్యసుమలియు రత్నగర్భయు, వసుధయు ననుజేల్లు నిక్కువము లానవట.

ఉ. చందనగంధులు నివ్విటులు జాణలు దాననినోదులుం బ్రభా
సుందరమూర్తులుం గవులు శూరులుఁ బెద్దలు నుల్లసిల్ల సు

క్రందనవైభవాఢ్యుఁ డగు కాకతిభూపతి రాజ్యలక్ష్మిఁ బెం

పొందెడు నవ్వరంబున మహోత్సవ లీలల నుండ నేర్పునఁ. ౧౫౮

వ. అట్లు కొన్ని దినంబు లుండి తత్పురజనపరిచయంబున సకలకళాప్రవీణుడై
మగుడు గడంగి మహాతీర్థవిలోకనార్థియై యట చని దూరంబున. ౧౫౯

క. ఆతఁడు త్ర్యంబకశిఖరో, ద్భూతను విఖ్యాతఁ బరమపూతఁ ద్రిలోకీ
మూత మహాపాతకసం, ఘాతవిఘాతానుయూతఁ గనియె గంగఁ. ౧౬౦

క. ఆనదికి మ్రొక్కి ముఖ్య, స్నానం బొనరింప దిగ్గి చని యుదకం బా
లోనం దెకతెక నుడుకం, గా నమ్మతమైన మడుగుఁ గని వెరంగందెఁ. ౧౬౧

క. పిట్టలు దివిఁ బాటఁగ నా, కట్టావుల నెఱక తెల్లఁ గమరిన నచటఁ
మట్టువడి కూలుఁ దొడిమల, పట్టాడినయట్టి మేడిపండులభంగిఁ. ౧౬౨

గీ అట్లు సూరమైన యయ్యుష్ణతీర్థంబు, చేర వెఱది శిశిరవారిలోనఁ
గెలన జలక మాడి వెలి కేగి యట గుడి, లోన నున్నశివునిఁ గానఁబోయి.

వ. అద్దేవు నుదితోపచారంబుల నారాధించి యచట నొక రాత్రి గడవం గ
డంగి యుండె. ౧౬౩

క. ఆయెడ నాకాశంబున, నాయుష్ణాంబువుల యావు లంటినఁ దవుం
డై యపరాంబుధి మునుఁగం, బోయెనొకో యీతఁ డన నభోమణి గ్రుంకెఁ. ౧౬౪

మ. చదలఁ జుక్కలు పిక్కిటిల్లఁగఁ దమస్సందోహము లుభయభా
గదిగంతంబుల నిండ రేయి నిగుడంగా నుష్ణతీర్థంబులో

నుదకం బుబ్బుఁగ గొబ్బున న్వడలి సాంగోపాంగసంగీతులం*

జదురాం ద్రా నెనమండు నచ్చి రట కాసర్వేశ్వరుం గొల్వఁగఁ. ౧౬౫

ఉ. మోహనదివ్యమూర్తు లగుముద్దియ లాశశిహాళికి స్తవో
త్సాహముతోడ హేమజలజంబులఁ బూజ లొనర్చి నాట్యన

న్నాహము సేయుచో నొకతె నాదవిశోధన చేయుచుండ నాఁ
గాహళ వట్టె గానగమకశ్రుతితానవిధాన మానఁగఁ. ౧౬౬

గీ. గానభిక్ష వేడ హీనస్వరంబున, వదరుకాయ లంది వచ్చినట్టి
వీణియలకు లయలు విప్పి చెప్పెను భంగి, నందు ముగురువాడి రందముగను.

క. †సాళాదిగీతములును సు, తాళము ధ్రువ గురువు లఘుయుతంబులుఁ దమలో
మేళనమునఁ జెడకుండఁగఁ, దాళము వాయించె నొకతె తగ్గతికొలఁదిఁ.

* సంగీతరై - † నాదవిశోదము - ‡ సాళాదిగీత.

- గీ. గళరవంబు లమర గమకంబుతోఁ బేర్చు, రాగమున మనంబు రంజిలంగఁ
బ్రియుఁడు వోలె నధరబింబాబుచుంబించు, వాసెగ్రోలువట్టె వనితయోర్తు.
- గీ. మూఢునైన బట్టి ముఖరునిఁ జేయుదు, ననినభంగి సతి మృదంగ మంది
కంకణములుతాళగతిమ్రోయ నాయుంచె, *దోయ్యలులకు నెద్దిదుష్టరంబు.
- చ. తతఘనమర్దభాదినదంబులు నర్వడినాల్గు హస్తని
గ్రతులును దృగ్విలాసములుఁ గన్నులపండుగ గాఁగఁ దాళసం
గతులు చెలంగఁ బాదకటకంబులు మ్రోయఁగ నాట్యమాడె నొ
క్షతె తొలుకారుక్రోష్టెఱుఁగు కైవడిఁ దద్రసభావపుష్టిగఁ.† ౧౭౨
- క. ఎలనాఁగలు మఱి తమలో, పల నృత్తాంగములు వీడువడ నాడుచుఁ గ్రొ
న్నలతాల్పువేల్పు నీక్రియఁ, గొలిచి మగిడి యేగునపుడు గుడిలోమూలఁ.
- శా. విస్తేరాకృతినున్న మంత్రితనయు న్వీక్షించి ప్రోయాంధ్ర మం
దస్తేరానన లొచు నీకు సుఖమందం గోరుకు ల్లలెనే
నస్తద్భూమికి రమ్మటంచుఁ జనఁగా నయ్యుష్ణతీర్థోష్ఠల
నృస్తా బయ్యెద నంచు భీతి నతఁ డాప్రాంతంబున న్నిల్చినఁ. ౧౭౩
- క. పాతాళంబున కేగిన, యాతరుఁబులద్రీపి భూతలాంతంబున ను
ద్యోతించునొయనఁదూర్పున, నాతతమగుకౌపుదోఁపనరుఁడువొడిచెఁ.
- మ. దిననాథుఁ డుదయింపఁగా వెడలి భక్తి గౌరవీరీక
ననము ల్దూఱుచు నొక్కనాఁడు కడుఁ బుణ్యంబైనకాళేశ్వరం
బున కేతెంచి మహాపదారకరుఁడై ముక్తీశ్వరుం గొల్చి నె
మ్మన ముప్పొంగఁగ ధన్యుఁడై మగుడఁ దన్మార్గంబున న్వచ్చుచుఁ. ౧౭౪
- క. హరిహరు లేకం బనియెను, పురాణవచనంబు దృష్టముగ నొకచోటఁ
నరసింహుండును రామేశ్వరుండును గలధర్మపురికి వచ్చెఁగడంకఁ. ౧౭౫
- చ. అట చని గంగలో జలకమాడుచుఁ గొందఱచే నెఱిగి మి
క్కుటముగ నింపుతో యముని కుండము దూటి కడంక బ్రహ్మకూఁ
కటియును ముట్టి వెల్వడి జగత్పతి యౌ నరసింహమూర్తి ముం
దటి కరుదెంచి మ్రొక్కి యుచితంబుగఁ బూజ యొనర్చి భక్తితోఁ. ౧౭౬

*దోయ్యలులకు నేడ్డ తొంగలింప. †ఈచంపకమాలకు, ప్రత్యంతరమలో- గీ. కంకణములు తాళగతి చెలంగఁగఁ బాద, కటకములును మ్రోయ నటనమాపె, దరుణి యొక తె క్రొత్తమి అపుకై వడి నిండి, రసము భావపుష్టిబాసఁగుచుండ. ‡హాకటి యను నేల్పుగొల్పుచు-

- ఉ. సర్వద తుంగభద్ర యమునానది జాహ్నువి కృష్ణ గౌతమిం
గర్జము వాయు నెన్ని జలకంబులు దీర్చితి నో దయామతీ
ధర్మము లెన్ని చేసితి నో దానము లెన్ని యొనర్చినాడనో
ధర్మపురీసమింహ నిజదైవమవో విభు నిన్నుఁ జూచితిన్. ౧౭౯
- వ. అనుచుఁ బునఃపునఃప్రణతుండై వెడలి తదాసన్నం బగు దేవాలయంబున
కుం జరుచు నద్దేవు నుద్దేశించి. ౧౮౦
- ఉ. శాశ్వత మాకృపారసముచాక్షున ముందట గంగ వాటఁగా
విశ్వజనీనవృత్తిఁ బృథివిం దగుమాపున నిచ్చి సంతతా
నశ్వరభుక్తిముక్తిసదనం బగు ధర్మపురీసుఁ డైన రా
మేశ్వరుఁ డెల్లకాలమును నీవుత మాకు నభీష్టసంపదలే. ౧౮౧
- చ. అని గుడి సొచ్చి యీశ్వరున కర్చున లెల్ల నొనర్చిమ్రొక్కి యిం
పున మగుడం గడంగి భువిఁ బుణ్యపదంబులు చూచుచు గ్రమం
బున నొకయేడు పుచ్చి తలఁపు ల్గురుకూసిన నిర్వికారుఁడై
జనకునిఁ జూడవచ్చె నయశాస్త్రునిశారదుఁ డయ్యవంతికిన్. ౧౮౨
- సీ. వచ్చితండ్రికి గౌరవముదోఁపమ్రొప్పుచుఁ బ్రియవాక్యములఁగడనయముసూప
బుద్ధింభువుఁ దనపుత్రుఁ గాఁగిటఁ జేర్చి న న్నుద్ధరించితే యన్నయనుచు
సంతసం బుచుచు జననాథు దర్శింపఁ జని వాఁడు పోయి వచ్చిన తెఱంగు
చెప్పిమ్రొక్కించిన క్షీతిపాలకుడును మోసంబుతోవాని నాదరించి
రాజనీతులుమంత్రికార్యక్రమాలు, లగుగుచును గొంతతపన కట విదేశ
మేగిచోద్యంబులచ్చటనేమిగంటి, చెప్పుచునపుడు గ్రహిలుడు చెప్పెనదియు.
- గీ. కడిమి నంద్రభూమి గౌతమి నో జల, ముడుకుచుండ నుడు నొక్కమడుపు
లోననుడిరాత్రిలోలాక్షు *లెనమాన్త, వెడలివత్తురచటిమృదుఁ గొలువ.
- క. వచ్చి తమయాటపాటల, నచ్చంద్రాధరణుఁ గొలిచి యరుగుచు నను వా
రచ్చటికిఁ బిలువ నుదకపుఁ, జిమ్మ సొర న్వెఱచి పోక చిక్కితి గుడిలోన్.
- చ. అనవుడు వేడ్త వానిఁ గనకాభరణాదుల నాదరించి వీ
ఞ్చొని నృపుఁ డొక్కఁడు న్వడలి కొన్నిదినంబుల కంద్రభూమి కా
ననములు దాటి పాపహిమనాశనసార్థము నుష్ణతీర్థముం
గని వెఱఁగంది పొంత నుదకంబులఁ గ్రుంకి శివార్చనామతిన్. ౧౮౩

- క. ఆగుడికిం జని హరు నను, రాగంబునఁ గొలుచు నంత రవిగ్రంథ నను
ద్యేగంబునఁ జేకటి ద్విగ్భాగంబుల నిండె మేఘపటలము భంగిక. ౧౮౭
- క. గుడగుడ నుడికెడి యుదకము, ముడివడ గర్జితములట్లు మ్రోయఁగ దెసల
స్వాదఁ గడర మెఱపుఁదీవల, వడువున నమ్మడువు వెడలి వచ్చిరి పథఁతుల్.
- గీ. అట్లు వచ్చి కుంచమాదిస్వరంబుల, శ్రుతుల లయలఁ దాళగతుల యత్తుల
ధావగేయగీతగాంధ్యభేదంబు, లలవరించి పాడి యాడునపుడు. ౧౮౮
- క. నరలోకము నహిలోకము, సురలోకముఁ జూచినాఁడఁ జూచినసత్తు లె
వ్వరుఁ గారు వీర లని భూవరుఁ డచ్చెరువంది యుత్సవముతో నుండె.
- క. ఆలోన నాటపాటలు, సాలించి యొకింత మగిడి జనకతిఁ గని నీ
వారోకమునకు రమ్మని, లోలాత్తులు పిలిచి మడుఁగులోనికిఁ జనినె.
- క. కడుఁదెంపరియై భూవరుఁడుడికె పువెడమడుఁగునడుమనుటికె మును గ్రాఁ
గెడునూనియకొప్పెరల్లో, బడి వెడలినవాఁడు నీళ్ళఁబడు టచ్చెరువే.
- క. ఉటికి తదభ్యంతరమున, నెఱమంటలు దాటి వెనుక నేతేరఁగ న
త్రైఱఁగెఱిఁగినిలిచి ప్రియమునఁ, దెఱవలు చెయివట్టిభూపతిందోకొనుచు.
- గీ. రజతసాధములును రత్నగేహంబులు, గనకమండపములుఁ గలుగుపురము
సాచ్చి నైభవములు సూపుచు మాక్రికా, సనముమీఁద నతని నునిచి రంత.
- క. కనకకలశోదకంబుల, జనపతిచరణములు తొడసి నెత్తారము లిం
పునఁ జేసి నలులు లోచన, వనజంబుల దీపముల నివాళింపంగ.
- ౧౮౯
- వ. అందు నొకసభశిరోమణి నృపశిఖామణికి నయ్యెనమండ్రను జూపుచు.
- సీ. అవసింద్ర యష్టమహాసిద్ధు లీరామ లాభ్యానగుణము లిం దమరి యుండు
నతిమాత్మరూపమియ. శిమచే జేకులు మహిఁబెద్దగాత్రమిమహిమనొదవు
†జలమున మింటను జలక నయ్యెడునట్టి లాఘవం బొనరు నీలఘిమచేత
ఁడువైనభావ మీగరిమచే నగవడు నీస్తాప్తిచే నగు నిష్కగతులు
నెనయుదలఁపులీస్తాకామ్యమునఫలించు, మనుషఁజెఱుపనీయీకత్వముననకల్లు
†నమరవరులైన నీవశిత్వమునఁజక్తి, నూలువల్లరుకైకొమ్ముమమ్ముఁగూడ.
- వ. ఈయష్టసిద్ధులకు మేము పరకాయప్రవేశాద్యుపసిద్ధులము. తత్పరిచారికా
సహస్రసహితంబుగా నీరాజ్యంబు నైకొని యందఱ నేలుకొమ్మనిన సతి
విస్తీర్ణం దై యతండు నయవినయంబుల నిట్లనియె.
- ౧౯౦

శబీనఁడు టచ్చెరువే- †జలమల మనుఁగఁగఁ జలకగానయ్యెడు. ‡నమరవరు లొడు
రీతికత్వమునఁ గాన, నూలుకత్తైకైకొమ్ముమమ్ముఁగూడ.

క. మీరలు దేవత లన్యులఁ, గోరం దగ జేను దీర్ఘగుణమెఱుంగఁగ జా
నీరంబుల మునిగితి మీ, కారుణ్యవిలోకనంబు గలిగినఁజాలుక. ౧౯౯

క. అని మ్రొక్కి లేచి చనఁజూచిన నాతలఁ పెఱిగి యష్టసిద్ధులు నగ్నఁ గై
కొను మని యెనిమిదిరత్నము, లనిమిషసతు లిచ్చి పెడల ననివీరి నృతరీతి.

మ. అకలంకుం డగు నస్తుహివరవరుం డానందసంస్కృ ర్తిచే
వికసన్నానసుఁ డై ప్రసిద్ధవనము ల్వీక్షించుచు నిష్కంఠభూ
మికి గోదావరి చాటి కాటడవిఁ బేర్చిం బోవుచో నొక్కవి
ప్రకుమారుం గనియె నిరంతరగళచ్ఛాపాకులప్రేక్షణుక. ౨౦౧

చ. కని యిది యేల యేడ్వనపు కానలఁ గ్రుమ్మర నేటికన్న నో
మనుజవరేణ్య నాజనని మజ్జనకుం గడు దూతె దూతిన
న్యనమునఁ గండి యాతఁ డభిమానముతో వనభూమికేగె నా
తని నరయంగఁ ద్రిమ్మరుచు దవ్వుగ వచ్చితిఁ గాన నావుడన్. ౨౦౨

క. మాతకడనుండు పొమ్మిదె, నీతండ్రిం బొపువాఁడ నిజమని యెఱిదుః
ఖాతురుని మగుడననిపి మ, హీతలఁగతి రత్నగుణము లెఱుంగం దలఁచెన్.

గీ. ఇతనితండ్రి యున్నయెడకు నిప్పుడయేగ, వలయు నతనిఁ బ్రోవవలయు ననుచు
రత్నసిద్ధి నంబరంబునఁ జల్లనై, యర్థుమాడ్చి విక్రమార్థుఁ డేగ. ౨౦౪

క. అన్విప్రుఁడేరి తెలియఁగ, నెవ్వఁడ వీవనుఁడు నాతఁ డిట్లనియె ధనం
బెవ్వంట లేక బ్రతుకుట, నెవ్వ యనుచు నింటితగులు నీఁగినవాఁడన్.

ఉ. కాశ్యపిలోఁ బ్రసిద్ధమగు కంచిన నుండుదు విష్ణుశర్మఁడం
గశ్యపగోత్రజాతుఁడ వికారవిదూరమనస్తుఁడక జగ
ద్వశ్యకళావిశారదుఁడ దైవము చెల్లు దరిద్ర భావనా
కార్యము నొంది భార్య గడుఁ గష్టపుఁబల్లులు వల్ల నోర్చితిక. ౨౦౬

క. పడఁ గుక్కి లేదు నేలం, బడి పొరలఁగ పొండులూఁడఁ బడితిని దలచా
జడగట్టఁ గట్టఁ గోకయుఁ, గుడువం గూడును నెఱుంగఁ గుండుట దక్షక.

సీ. కుండలముందఁజగ్గిగూర్చుండి పడుచులు గంజికి నేడ్చుచుగదలలేకు
మోఁకాశ్యఁ దల లిడి ముడిఁగి నిద్రింతు రేకాలమునను మేనఁ గష్టలేక

*గలిగెం జాలుక. †యాయ్యోద్యోతనమగుదనని. ‡పొండులూఁడ, అనన్వలూఁడ
బడెఁడుకల—గ్గిగుంటలమందఁ— గంజినేడ్చుచునదిగానలేదు

యతిదరిద్రునకు నిల్లాతాటకంతును జచ్చుట గడుమేలు సతుల కెల్లఁ
బావకర్తునిఁ జెట్టవట్టుట మొదలుగా నిడుమలేకాని యొం డెఱుంగననుచు
మగువ తెగివల్ల నవ్వగ మాన్పలేక
జీర్ణ దేహుండ ధనము లార్జింపలేక
యూరకొలయుఁ దోడుగా నాయ్య వెడలి
దూర మరుదెంచి *యడవిలోఁ జేరినాడ.

౨౦౮

చ. ఆనవుడుఁ జింత నొంద కది యట్టిద యెమ్ములు బూదిపూత దు
న్నని వసరంబుఁ దోలు మసనంబుల యుల్లియుఁ జూచి నిర్ధనం
డని శివుఁ బాసి రత్ననిధి యైన సముద్రునిఁ గూడ గంగ భా
మినులు ధనంబు లేనిఁగతి మెచ్చరు లేమియె కీడు గావునఁ.

౨౦౯

క. ధన మొకటి యేల తలఁచిన, యను లన్నియు వీనిచేత ఫలియించుం నై
కొను మని మహిమలు చెప్పుచు, నెనిమిదిరత్నములు నతని కిచ్చుంగరుణఁ.

కా. ఆవిప్రుండు మణిప్ర భావమున దివ్యంబైనదేహంబు న
ద్యావంబుఁ ధనలబ్ధియుం బడసి యుత్సాహంబుతోఁ గంచికిం
బోవగ గోరి నభోగతిం జనియె, నాభూపాలుఁడుఁ దానవి
ద్యావైచిత్రి నటించి వచ్చె నతిమోదం బైన యుజ్జేనికీఁ.

౨౧౦

కా. తత్సామాన్యగుణంబు లిట్లాదవినఁ ధారాపురాధీశ నీ
యుత్సాహంబు ఫలించు నిట్టిగతి నీ పూహింపుమా నావుడు
న్తాత్పర్యంబున నెక్కఁజెల్ల దని యాత్మం జూచి భోజండు వి
ద్వత్సంఘంబులు గొల్వఁగా మగిడ నాధాత్రిశు నగ్గించుచుఁ.

౨౧౧

కా. దుగ్ధాంభోనిధికన్యకారమణు నస్తోక ప్ర భామండల
స్నిగ్ధశ్యామలదివ్యదేహు నుచితశ్రీగోపవేషక్రియా
ముగ్ధస్త్రీహృదయాపహారిఁ గరుణాంభోరాశిఁ దేజఃకభా
దగ్ధానేకమహాసురుఁ సురహితుం దైలోక్యరత్నామణిఁ.

౨౧౩

కా. గీర్వాణాచలరూపచాపశిఖరాంగీకారదీప్తోరుస
న్తార్వీభూతఫణింద్రసంయుతమహానారాయణాస్త్రుఁ జగ
ద్దుర్వారాకృతికాలకూటగిళనాస్తోకాసిత్రిపు గం
ధర్వంద్రార్చితపాదపీఠ నిజభక్తవ్రాతచింతామణిఁ.

౨౧౪

మూలిని. దివిజనరిదుచేతా దేవదేవానుజాతా

ప్రవిమలనిజగోత్రా పాండుపుత్రైకమిత్రా

వివిధకుధరచారీ విశ్వరక్షావిహారీ

శివమధురిపురూపా సిద్ధబుద్ధస్వరూపా.

౨౧౫

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమంశలీక భేక ఫణింద్ర వీర ఘోట్రవి
భాళ కలింగ దేశనిర్ధూమధామ త్యాగ నాగార్జున కర్ణాట ద్రవిళాంధ్రమహారా
ష్ట్రభూపాలరూప నూపురసుందర చరణారవింద సనదప్రోలి పురవరాధీశ్వర
వెలనాటి పృథివీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకొఱవి వెన్నయామాత్యపౌత్ర
హరితసగోత్రపవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజ తనూజ గోపరాజ ప్రణీతం
బైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు సాహసాంకువీరసాహ
సమహోదారత్వ ప్రశంసనం బన్నది యష్టమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు. సింహాననద్వాత్రింశిక.

నవమూళ్యానము.

—ఇరువది రెండవ బాష్పకథ.—

- క. శ్రీరామోవిహరణగృహీ, నారాయణ సలిసవికసనగ్రహరాజా
కారాయమానదివ్యశ, శరీరాధ్యున్నతిననాథుః* ద్రిజగన్నాథుః. ౧
- కా. భక్తిం గోరి తలంచి భోజనపుల డాభద్రాసనంబెక్కును
ద్యుక్తుం దై యిరుదిక్తుల నైఱపుల ట్లాప్పారుపుణ్యాంగనల
ముక్తాశేషలు మాళివై నిడంగ సమ్మోదంబుతోఁ జేరఁగా
వ్యక్తాలాపము బాష్ప పేర్చి† వలిక న్నావించుచుం బెంపునఁ. ౨
- క. ఓరాజ యాన విడువఁగ, నేరపు మావిక్రమార్చనపుమాడ్చి మహా
దారత్వముఁ దెగువయు నుప, కారంబును లేక యెక్కుఁగాఁ దర మానే.‡
వ. లది యె ట్లన్నఁ దద్గణంబు లాకర్ణింపుము. ౪
- సీ. అవృథాగంబుల నైశ్వర్యమునఁ గళ బలవైరిఁ బురవైరిఁ బద్ధవైరి
నతిశక్తి నిలుకడ వితరణగుణమున నహిరాజ నగరాజ్య సంగరాజు
నానానోత్పవమున నభిమానమునఁ గీర్తి గపికేతు ఫణికేతు గరుడకేతు
దృఢముష్టి జేసూటి దివ్యాస్త్రసామగ్రి బలరామురఘురాముఁబరశురాముఁ
¹బావనత్వమున ఘనసంపత్తి దీప్తి, ననిలమిత్రుని హరమిత్రు నబ్జమిత్రుఁ
బోలు నితఁడనిజనులెల్లఁబొగడుచుండ, నవనితలమేలెనావిక్రమార్చవిభుఁడు.
- ఉ. వాసపుమీటి నిత్యవిభవంబునఁ బేదలఁ బ్రోచి వైరిసం
త్రాసవిహీనుఁ డౌ నతఁడు రాజ్యము మంత్రుల కప్పగించి ప
క్షాసముల నివ్వదేశగమనంబు చరించుచు నుండ నొక్కెడఁ
వేసని వచ్చెఁ బాంథులకు వేసట పుట్టఁగ పెట్ట గొట్టఁగఁ.² ౬
- ఉ. ఎండకు లావు గల్గఁగ మహీరుహశాఖల నాకు లెల్లఁ బె
లైండల వేఁగ నెందు జల మింకఁగ స్రుక్తఁగఁ బద్మమండము
ద్దండముగాఁగ లోకులు యథావిధి నీడలు గోరుచుండఁగా
రెండవసూర్యునట్లు ప్రసరించె నిదాఘము తద్గణంబులఁ. ౭

*దివ్యశరీరార్ధసతీసనాథు-శరీరార్ధసనాథుశయ్య-†అచ్చి-గాఁగ-‡యొక్క-దరమేసీకుఁ
గీ గిరిరాజు- చాపవైపునఁ సంపద సారశక్తి నచ్యుతునిమిత్రు-²పెట్టలంటుగన్.

- క. విరహులమనముల దినమును, బరితాపం చినుమడింపఁ బరిమళములచే
దిరిసెంబులఁ గలిగొట్లం, బరువం బేర్పడఁగ నుష్ణపవనము వీచె. ౮
- క. మండలమూర్తాండమృతి, నెండను నొండాండ నెతియ లేర్పడఁగా భూ
మండలము పూర్వమున నవ,ఖండము లయ్యును ననేకఖండము లయ్యె. ౯
- క. ఉదకముఁ గనవును సీదలు, మొదలఱుఁగఁడలఁకుమృగసమూహంబులయా
వద లెఱిఁగి యిట్టి యమృతా,స్పదమై కడుఁ జల్లనైన చంద్రునిఁ జేరె. ౧౦
- గీ. కార్య మయ్యెడు నెడ గర్వంబు పూనక, కాలమహిమఁ దన్నుఁగాచి కొనుట
యుదిత మనుచు వెట్టి కోర్వక చలువకై, యత్తవారిఁ జేరె నమృతుండు. ౧౧
- క. తొడిగినపాముల వినమును, మెదవినమును నొసలిచిచ్చు మెట్టులవడయు
ముడివడఁగా వడకాలము, గడపుట కడుఁ గడిఁది యయ్యె గరకంఠనకు. ౧౨
- క. చల్లనిగంగాజలమును, జల్లనిచందురుని గూడ జడలం దిడి తాఁ
జల్లనికొండకు నాశివుఁ, డల్లుండై కొంత బ్రదికె నావేసవిలో. ౧౩
- గీ. అమృతశీతలాంశు వగు వార్ధిలోనున్న, పద్మనాభనాభిపద్మగృహము
లోనఁ బుష్పాడియును దేవయఁ జల్లఁగా, నెండకన్నెఱుంగకుండెనజఁడు. ౧౪
- సీ. వినకకజ్జలు వట్టివేళ్ల చప్పురములుఁ జందనంబులు ఘనసారములును
జల్లనినీళ్లు నిచ్చాభోజనంబులు గలవారి కిష్టసాఖ్యంబు జరుగఁ
బనిచేసి గంజి యైనను నంబలైనను నెడ చల్లఁగాఁ ద్రాగి యెచటనైనఁ
బడియుండి వెన్నెలగుడిపాట* వాడఁగా బేదల కాత్మసంప్రీతి గలుగు
మంచురొంపిముచురు లేకమార్గికులకుఁ, జల్లపాలునఁ బయనంబు సాగుచుండు
నచ్చ వెన్నెల సుఖనిద్ర యంబుకేలి, యమరు వేసవి కితర కాలములు సరియె. ౧౫
- క. అమృతము రసమ్ముక్తియ వేఁడిమి నెగసి జలంబు కడకు దిగజాతిన చం
దముగా నవ్వేసవి జల, మమృతంబై జీవములకు నది చవికైకై. ౧౬
- వ. అట్టి దివసంబుల. ౧౭
- కా. గూఢంబొ నిజవర్తనం బమర నాక్షోణీవరుం డంత నా
రూఢుం డై పరభూములందుఁ గడవెం గ్రూరప్రవృద్ధాతపో
గ్రాహంశోరుహమిత్రదీప్తివిదళితస్వరసహమండల
పూర్వాకణ్డవిదాహిదావనముదగ్రోష్ణంబునగ్రీష్మము. ౧౮

* గడుబొట్టవాడగా. † చల్లబూటలు.

- ఉ. అత విదర్భభూమిఁ బ్రియమంది చరించి యవంతిరాజు వి
శ్రాంతి యొనర్పఁ గుడినపురంబున కేగి యనంతరంబ య
త్యంత మనోహరం బగు నుపాంతవనాంతము సాచ్చి రుక్మిణీ
కాంతకుఁ దొల్లి తాపి యనఁగాఁ దగు దుర్గగృహంబుఁ జూచుచున్. ౧౮
- క. రుక్మి యనుమతము లేకయు, రుక్మాంగదవరదుఁ* డగు వసుం డాగుడిలో
రుక్మాభరణాంచిత యగు, రుక్మిణిఁ గొని చనియెఁ దొల్లి రూఢికి నెక్కన్.
- గీ. అట్టిదేవతాలయము పొంతఁ గొలనిలో, జలకమాడి వెడలి జలజములను
భూవరుండు దుర్గఁ బూజించి ముందట, విశ్రమించియున్న వేళ నొకఁడు.
- శా. మార్గశ్రాంతి నొకింత డస్సి విలసన్నాకందసారభ్య మా
దుర్గారామము చొచ్చి వచ్చి నరనాథుఁ జేరి విప్రుండు దా
స్వర్గాచార్యుఁడు నోలె నావిభునిభావం బెల్ల నీక్షించి సం
†సర్గప్రస్తుతి వాక్యవృత్తి నెఱపన్ సంప్రీతితో నిట్లనున్. ౨౨
- క. ఆజానుబాహుఁడవు రవి, తేజఁడ వబ్బాదిచిన్నాధృతచరణుఁడ వం
భోజేక్షణుఁడవు భిక్షు, వ్యాజంబున నున్న చక్రవర్తిని చుష్కిన్. ౨౩
- చ. కరుణఁ దురంగమంబులును గాలుబలంబులు నెవ్వీ ఛత్రచా
మరములవారు లెంకలును మంత్రులు నయ్యడపంబువాండ్రు నెం
దరిగిరి రాజ్య మొల్లక మృషాకృతిఁ ద్రిష్ణురుటేమి నామతి
స్ఫురణము దప్పకుండ నిఁక బొంకక చెప్పము నీవు నావుడున్. ౨౪
- ఉ. సత్యము నీమతిస్ఫురణ క్షత్రియవంశకరుండ విక్రమా
దిత్యుఁడ నే నవంతిస్మృతతి బరదేశ విశేషదర్శనం
బత్యనురక్తిఁ జేయఁగ నయంబునఁ ద్రిష్ణురుచుండుదు న్సుఖౌ
చిత్యగుణంబు నా కిదియ చెప్పెడి దే మిఁక భూసురోత్తమా. ౨౫
- సీ. అనవుడు నాశ్చర్యహర్షంబు లొందుచు భూసురోత్తముఁ డాత్మబుద్ధి మెఱసి
మృదులాంబరంబులు మేనఁ బూనక జోగితైవడి నీకంఠ †గప్పనేల
హంసతూలికశయ్యయందు నిద్రింపక బూడిదలోఁ బడి పొరలనేల
ఘనమైనరాజ్య మేకచ్ఛత్రముగఁ గల్గఁ దిరిపెమై యూరూరుఁ దిరుగనేల
అష్టభోగములకు నాలయం బయ్యు నీ, వష్టకష్టములను నలయనేల
కుడువఁ గల్గి నీకుఁ గుడువ లేకుండుట, యల్పతరముగాదె యవనినాథ.

*రుక్మాంగదభార. †సర్వర్థం బ్రస్తుతవాక్యవృత్తి విలసింపన్ శ్లోకముతో నిట్లనున్,
సర్గప్రస్తుత.....విలసింపన్. ‡నీగంత-నీబొంభ,

- క. *ననుబోటి పేదయైనను, ధనమించుక కలిగె నేనిఁ దనమది స్రక్చం
దనవనితాదిసుఖంబుల, మనఁ గోరుం బసర మైన మరగదె సుఖముల్. ౨౭
- క. వికటం బగుదారిద్ర్యము, నకుఁ గడవల లేక జీవనము బహుళకుటుం
బకుండం గావున జరగక, యొకచో రససిద్ధి వడయ నూహించి మదిన్. ౨౮
- మ. అలసత్వంబునఁ బ్రొద్దుపుచ్చక నిరాహారుడనై కంచిలో
పలఁ గామాక్షి గుఱించి యుగ్రతప మేఁ బాడ్రెండుసంవత్సరం
బులు సేయగఁ బ్రసన్న గామి పిదపన్ భూపాల నాయత్తలోఁ
గలఁగంబాటుచు దేవి దూటుచుచు భిక్షావృత్తిమై వచ్చితిన్. ౨౯
- ఉ. నాకు మహాదరిన్తున కనాఘనకు న్భునిఁ ద్రిమూరం దగుం
గాక ధనంబు రాజ్యమును గల్గఁగ జోగ్రియు జరింపఁగా
లోకులు నవ్వరే నృపులలో నినుఁ బోలెడు నట్టివాని నే
నేకడఁ గానఁ జాలు నిక నేగుము నీపురికి న్సుఖంపఁగన్. ౩౦
- ఉ. నావుడు లేచి యొండువచనమ్ములు †హోవఁగనిమ్ము కంచిలో
దేవత సీతపంబునకుఁ దేరకొనం గరుణింప దంటి భూ
దేవకులార్గగణ్య యరుడెంచి భవత్ప్రియ మాచరింపఁద
తేనెన యొనర్చి యేను రససిద్ధి ప్రసిద్ధికి నెక్కఁ గాంచెదన్. ౩౧
- మ. పొద మాదేవత యున్నభూమి కని యాభూదేవునిం గూడి స
మ్మదలీలం జని రత్నహర్ష్యముల రమ్యంబాచు సొంపారు సం
వదలం బొంపివోవుకంచి నయమొప్పం జూచి యచ్చోటఁ జ
క్రదమాభావనఁ జేసేగె నృపుఁ డాకామాక్షి నీక్షింపఁగన్. ౩౨
- మ. అచటం దీర్ఘములాడి శంభునకు దైత్యరాతికిన్ మొక్తి పు
ణ్యచరిత్రం డొక కేయిఁ బుచ్చి మఱునాఁ డారాధనార్తకి మై
నచలంబా మతి మూఁడురాత్రులు నిరాహార వ్రతుం డైనచో
నుచితస్వప్నమునందు దేవి వలికన్ యోగప్రసన్నాత్మ యె. ౩౩
- చ. కల యిది నిక్తువం బనుచుఁ గైకొని ముగ్ధునిరెండులక్షణం
బులఁ జెలువారునట్టి నరపుంగవుకుత్తుక నెత్తు రిచ్చి ది
గ్బలి యొనరించినన్ ద్రవిణకారణమా రససిద్ధి చేకులు
న్యలవదు నీకు నీయనకనవ్రతభేదము మేదిసీత్యరా. ౩౪

- చ. అనవుడు మేలుకాంచి కడు నదృశ మందుచు విక్రమార్కుఁ డా
గొనములవాని నింక సమకూర్పుఁగ నొండెడ కేగ నేల నా
కని మతిఁ దా నె సర్వసుగుణాఘ్యుఁడు గావునఁ దెంపుతోడఁ గ
క్తున నడిదంబు దుస్సి తనకుత్తుక నొత్తె* నుదాత్తచిత్తుఁ డై. 3౧
- క. ఒత్తఁగఁ బ్రసన్నమతి యై, యత్తటి నడిదంబు వట్టి యాదేవత లో
కోత్తమ నీతెంపున నా, చిత్తం బిగురొత్తె నిష్టసిద్ధి యొనర్తుఁ. 3౭
- క. అడుగుమ యనవుడు మది నా, యెడఁ గడుఁ గరుణించితేని నీవిప్రుఁడు దా
నిడుమలఁ బడి పొరలెడిఁ గృప, యెడపక రససిద్ధి యితని కిచ్చునిమ్రొక్కెఁ.
- ఉ. మ్రొక్కిన నదృశంబును బ్రమోదము నొందుచు యోగమాల దా
నక్తఱ దీర్చునట్టి రస మాతని కిచ్చి యవంతినాయకుఁ
మిక్కిలి యింపునం బరిణమించి యదృశ్యత నొందె విప్రుఁ డిం
పెక్కితదీయవర్తన మనేకవిధంబులఁ బ్రస్తుతింపఁగఁ.
- ఉ. అనరనాథుఁ డంత వసుధామరు వీడ్చొని వేడ్తతోడ ను
జ్జేనికి వచ్చెఁ గావునఁ బ్రసిద్ధగుణాఘ్యుని వానిఁ బోలలే
వీనగుఁబాటుచేత లింక నేటికిఁ గ్రమ్ము మన్న నాత్మధా
రానరనాయకుం డతనిఁ బ్రస్తుతిసేయుచు నేగె నింటికిఁ.

— 1 ఇరువదిమూడవబొమ్మకథ —

- వ. మఱియుం ద్రయోవింశద్వారప్రవేశోన్ముఖుండై. ౪౦
- క. ఏవేళనైనఁ బొక్కిటి, †యా వెల్లని తప్పిమొగ్గ యరవిరి గాఁగఁ
రేవెలుఁగుఁ బొద్దుఁ గన్నులు, గా వెలిఁగెడివేల్పుకరుణఁ గావుత మమ్ముఁ.
- మ. అనుచు న్భోజనసుంధరాధిపుఁడు పుణ్యాహంబునం జందనా
ద్యనులేశాంబరమాలికాకనకభూషాలంకృతుండై మహా
సన మెక్కిం జనుచోట బొమ్మ వలికెఁ త్తానాథ యావిక్రమా
ర్తునిచందంబున దానవైభవము నీకుం బాలదల్లండుమా. ౪౧
- ఉ. ఆతనిదానవైభవమహత్వముఁ జెప్పెద భాస్కరాంశసం
గ్ధీజాతుఁడువాఁడు విక్రమవికౌలభుజాయుగదుర్బదాహిత

* నొత్తెను సంతలోపల † నాత్తలో, నానరనాయకుండతని సద్ధివర్తింపును.

† యాకలిగె తప్పిమొగ్గ గ్ధీ జాతుఁడువిక్రమార్కుఁడు విభా.

వ్రాతవిహితదక్షిణః డవంతిమహీశుఁడు తొల్లి చన్న యా
దాతలలోనఁ గర్జునికిఁ దండ్రిసుమీ తలపోసి చూచినఁ.

౪౩

శా. ఆరాజన్యనిపట్టణంబు విబుధేంద్రాకల్పితం బై సుధ
ర్వారూఢంబును భాస్వదీశ్వరవసువ్యాప్తంబునై పుణ్యవి
స్తారంబై యమరావతీపురవిలాసం బంది నిత్యోత్సవా
ధారంబై పరఁగుఁ దురంతదురితోదారవ్యథాదూర మై.

౪౪

సీ. అట్టిపట్టణ మేలు నమ్మహీకాంతుఁడు దేశాంతరాస్త్రకి దిరుగుచుండు
నలమితో వక్షాసములు పుచ్చి మగిడిన నప్పుడు మంత్రులు నాప్రజనులుఁ
బారు లుదారులుం బరివారమును గూడి పీలికూటంబులు మేలికట్లు
తలిరుదోరణములు నలరువందిరులును మొకరతోరణములుమున్నుగాఁగఁ
బురి యలంకరించి కరిరాజు మున్నిడి, కదలి పంచవాద్యఘనరవముల
నసఁగు దర్శనంబు లిచ్చి యెదుర్కొని, తెచ్చి రుత్సవంబు పిచ్చలింప.

౪౫

ఉ. ఆజననాయకుండు జననాశ్వము లెక్కి చెలంగి ముందటఁ
రాజులు భృత్యులై కొలువ రత్నవిభూషితమూర్తులైన యం
భోజదళాక్షు లారతులు మున్నుగఁ దన్నుఁ బురస్కరింపఁగా
రాజగృహంబు సొచ్చెఁ గవిరాజనవామరరాజభూజ మై.

౪౬

ఉ. ఈపగిదిగ్ గృహంబునకు నేగిన యాతఁడు తొల్లి యోగని
ద్రాపణిశీలియయ్య నుచితంబుగ రాజ్యము చేసె నేర్పునం
దాపనవేషియై జనపదంబులు గ్రుమ్మరి క్రమ్మటఁ ధరి
శ్రీపరిపాలనాభిరతిఁ దేకువకెక్కిన రాముకైవడిఁ.

౪౭

ఉ. పెక్కుదినంబు లక్ష్మడ నభీష్టవధూజనమందిరంబులం
దొక్కికనాఁడు రేయి మదనోత్సవలీలఁ దేలుచు స్వీభం
డక్రమ దీటఁ దొంటి విరహవ్యథ నెక్కుడు స్రుక్తి మిక్కిలి
న్తక్కువకెక్కువైన ముగనాలి గృహంబున రాత్రిపుచ్చుచుఁ.

౪౮

శా. అంతర్గేహములందుఁ గ్రొవ్విరులపర్యంకంబుపై వేడ్డతోఁ
గాంతారత్నముతోడఁ గూడి పిదపం గందర్పకేలీపరి
శ్రాంతంబై శయనంబు రెండుదెసలఁ రత్నంపుదీపంబు ల
త్యంతంబు న్వలుఁగొందఁ గామసుఖనిద్రాసక్తుడై యుండుచుఁ.

౪౯

- చ. బలబలఁ దెల్లవాఱునెడఁ బార్థివశేఖరుఁ డత్యర్థిష్టమా
కలఁగని మేలుకాంచి యధికం బగువిస్తయ మంది లేచి తా
జలకము దీర్చి సంధ్యపరిచర్య యొనర్చి యనేకభూషణో
జ్వలనిజమూర్తి యై కొలువుసాలకు వచ్చి కవు ల్నుతింపఁగఁ. ౧౦
- గీ. వచ్చి దొరలు గొలువ వజ్రసింహాసనా, రూఢుఁడై ముఖాబ్జరుచి యెలర్పఁ
దన్నుఁ గొలుచువారిఁ దగురీతి మన్నించి, తేరకొనఁగ హితులదిక్కుచూచి.
- క. వినుఁ డేను రక్తచందన,మున నంగము దోఁగ మేఘమున కెనయగు కా
రెనుబోతు నెక్కి యామ్యము, *చనుచుంటినొకండ నంచు స్వప్నముగంటిఁ.
- క. ఈకల శుభమో యశుభమో, నా కనవుడు నందఱు స్తనంబుల భీతి
వ్యాకులులై వదనము లా,లోకింపఁగ దృష్టకౌశలుం డొకఁ డనియెఁ.
- క. ధాతుగుణంబులఁ గల లుప,జాతము లొ+వినికెఁజూక్తి సంస్తరణమునఁ
రీతి యెఱిగి కల విఱుచుట, నీతి చుమీ విఱుపుకొలది నిజమానదియఁ.
- గీ. వినుము ధరశీనాథ విన్నప మియ్యెడఁ, దొల్లి యొక్క మనుజవల్లభుండు
దేవుఁ డుదయమైనయావేళఁ గలగని, లేచి యొద్ది వనితఁ జూచిపలికె. ౧౧
- క. సన్నపుగట్టుననుండి స,మున్నత మగుకొండమీఁది కుఱికితి నని నేఁ
జిన్నకలఁగంటి నీఫల, మెన్నఁగ నీమదికిఁ జూడ నెట్లగుఁ జెపుమా. ౧౨
- వ. †నావుడు నది ప్రేమపాత్రం బగుభోగస్త్రీ గావునఁ బరిహాసరూపంబుగా
నగుచు దిబ్బనుండి కొండ కుఱుకంబోయిన నడుముం గాలు విఱుగంబడి
యెద వనిన. ౧౩
- క. నగుచుం గేహము వెలువడి, జగతీశతి జలకమాడి సంధ్యార్చన యొ
వ్వుగఁ దీర్చి యేగి కొలువునఁ, దగువారలవంకఁజూచి తనకలఁ జెప్పెఁ.
- క. చెప్పిన గ్రీనతనికిఁ గలలో, నప్పుర్వత మెక్కుడిది మహాశుభ మగు నే
చొప్పున ఫల మొనగూడునొ, తప్పక వినిపింతుమనుచుఁదలపోసి యటఁ.
- క. నీరాజ్య మల్ప మిది యిఁక, నేరీతులఁ జూడ నీకునింకన్నధిక
శ్రీరమ్య మైనరాజ్యము, చేరం గల దనుచు వారు చెప్పిరి పలికిఁ. ౧౪

*చనియెడ నేనొకండ. †జాతంబులు. ‡క. నావుడునది భోగస్త్రీ, గావునఁబరియాచకం
బుగా గుబ్బలివం, డావలికొండకు నటుకిం, బోవుట యటఁ గాలు విఱుగఁబొరిఁబడి దనినఁ.

(ఒక్కప్రతి) గ్రీనందలు.

- ఉ. అత్రటి వచ్చి యొక్కఁడు రయంబున మ్రొక్కి నృపాలశేఖరా
యుత్తరదేశ మేలెడు నృపొత్తముఁ డీల్గిన మంత్ర లన్యులం
జితములందు మెచ్చక విశిష్టగుణాఘ్యుడ వంచు రాజ్యము
న్వొత్తముఁ గూడ నీ కొనఁగువేడుకఁ *బుచ్చినఁ గానవచ్చితి. ౬౮
- చ. అనవుడుఁ జోద్యమంది యతఁ డాపులమాటలు నిక్తమైన నె
వ్వునమునఁ బొంగి వారికిఁ గ్రమంబునఁ గోరిన వాని నెల్ల మె
చ్చున కొనఁగూడ నిచ్చి తగుశూరులు వీరులుఁ గొల్వ నుత్తరం
బున కధిక ప్రతాపమునఁ బోయె నరాతికులంబు బెగ్గిల. ౬౯
- వ. అంత నద్దేశంబుఁ బ్రవేశించుచు మనోల్లాసంబున. ౭౩
- క. తఱచైన మంది ముందఱఁ, †బరువడిఁ జని తలఁగ ధరణిపతి తురగంబుం
బఱపుచు‡ముందలఁదనకల, విడిదినక్రియ గ్రుంతఁ గాలువిఱుగంబడియె. ౭౪
- వ. అప్పు డందఱును హాహాకారంబుల గుంపులుగూడుకొని పలువరింపంగ వా
రిలో స్థిరద్యస్సంధాననిపుణుం డగుజెట్టి పట్టి దట్టి గట్టిగాఁ గట్టి మంత్రించి
ఽసుఖతుం జేసిన సుఖాసనంబుపై నాసీనుండై చనంగ. ౭౫
- శా. ఆదేశంబున మూలదుర్గ మగుప్రో లావాసమై యున్న ధా
త్రీదేవప్రకరంబుఁ దత్ప్రజలు మంత్రిస్తోమముం బూజితం
బాదంతావళముం బురస్కరముగా నంకించి యేతెంచి యా
హ్లాదం బొప్పఁగ రాజుఁ గూడుకొని వాద్యంబు ల్వడిఁ మ్రోయఁగ.
- ఉ. వచ్చినవారికెల్లఁ బతి వైభవ మేర్పడ నల్లపట్టులుం
బచ్చనిపట్టు కెంపు గల పట్టులు సొమ్ములు నాదరంబుతో
నిచ్చి గజంబునైక్తి తరలేక్షణ లాడుచుఁ బాడ వీటిలోఁ
జొచ్చి యమాత్యు లొననఁగ సుస్థిరుండై ధరయేలఁ గాపున. ౭౬
- క. తెలియక పలుకుట యుచితమె, జలజభవుం బోలునట్టి నదిపుని భట్టిం
బిలిపింపు మాతఁ డెఱుంగని, కల లెవ్వయు లేవు పొందుగా నది చెప్పు.
- చ. అనునెడ భట్టి వచ్చినఁ గృతాదరుఁ డై తన పొంత నాసనం
బునఁ దగ నుంచి విక్రమవిభూషణుఁ డాకలఁ జెప్పి యేవిధం
బున నిది యున్న దీవు లేలపోసి నిజంబుగ నాకుఁ జెప్పుమా
యనవుడు నయ్యమాత్యవరుఁ డాత్తఁ గలంగి కలంగ కి ట్లను. ౭౭

*బందిరి- †బరిపిరి- ‡పాదల. స్థిరద్యస్సంధాననిపుణు. ఽసుఖతుంజేసి.

మ. ధరణీనాయక వీరైఱుంగరై నిమేధం బంచుఁ జెప్ప నృయా
తురచిత్తంబుల నున్నవార లిచటఁ దోషంబు నిర్దోషము
న్వారవారం దలపోసి చెప్పఁదగు నుర్వీభరతు న్నేలుగాఁ
బరిశీలించు నిజాప్తవర్గమున కీభంగి నృయం బేటికిఁ.

20

గీ. కలకుమొదలిజాము ఫలమొక యేటిలో, నందుకొనుద్వితీయయామఫలము
అప్తమానములకు నబ్బుమూఁడవజాము, ఫలము చూడమూఁడు నెలలఁగలుగు.

క. తొలివేకువగాఁ దూర్పునఁ, దెలుపెక్కుఁగఁ గన్నకలలు దినదశకమునఁ
ఫలియించుఁ బసులవిడువం, దలఁకొనుకల సిద్ధిఁ బొందుఁదద్దివసమునఁ

క. ఏనుఁగు గుట్టముఁ బచ్చని, మానును మేడయును మెట్టు మగపసరంబుం
బూని కలలోన నైకిన, మానవునకు సుఖము రాజ్యమహిమయుఁగలుగుఁ.

క. కలలోఁ బాములుఁ దేళ్ళును, జెలగలుఁగఱచుటయుఁ బావుఁజెప్పెడుఁబారిమై
మలమంటుట పొందందగు, లలనలఁ బొందుట సుతార్థలాభము చుమ్మి.

క. క్షేతలఁ బేను దినటయును బ్రే
వులఁ జాట్టఁగఁబడుట మానవులనెత్తురుఁ గం
డలుఁ బెరుఁగుఁ బాలు మద్యం

బులు ¹నెయ్యిని ద్రావుటయును ముదమగుఁ గలలఁ.

21

గీ. నీరు నెత్తురుఁ గనిన ²నిడుదగు నాయువు, మంట గంట వసిఁడివంట గంట
తెలుపు తెల్ల మేలు కలలోన వెలిమిడి, యెముక ప్రత్తి లవణ ముముకదక్త.

క. వినుమిఁక ³మొద్దును గాడిద, నెన పోతును లొట్టపిట్టనైక్కిన నన్నం
బును బిండియు నుత్పలు గలఁ, ⁴దినఁగన నగుఁ గీడువనుమతీవరతిలకా.

క. నూనెయుఁ గలియును గ్రొవ్వను, దేనెయుఁగలఁ ద్రావెనేనతివ్యాధియగుఁ
వానరముఁ బొగయుఁ గాకియుఁ, గానంబడెనేని గీడు గానఁగవచ్చుఁ.

క. మదగజము దేవరయు మృగ, మదమను గోపురము నీలమణులు న్నవనీ
రదములుధరణీయుయమునయు, నుదకుంభము దక్త నలుపులొప్పవుగలలఁ.

చ. జనవర నల్పులందు మహిషం బతినింద్యము దాని నైక్కినఁ
ఘనమగుకీడు గాన నధికం బగుళాంతి యొనర్చి యాకృతం

* 2 నులఁ విడుకఁదలకొను- † జావుచేటావునుమై, ‡ కలఁచేనతీట, ¹ నెయ్యిద్రావుట-
² నిడికగు, నిడుదనా. ³ మొద్దును, మోదను, ⁴ దినగోరంగాడు-

తునకు మహాపచారములఁ దుష్టి జనింపఁగఁ జేయ మేలగు

న్నినుఁ బనివంప నిట్లారులు నేర్తురె రాజపు నీవు నావును. ౮౦

మ. ధరణీశుఁ డిది యెంతకార్య మని యుత్సాహంబుతో శాంతి చె

చ్చురఁ గావించి కృతాంతుఁ బూజల నతిక్షేమంకరుం జేసి న

ద్గురులం బేదల విప్రుల స్వరుసతో గోభూతిలార్థంబులం

బరమప్రీతులఁగా నొనర్చి పిదప స్పృహరితో ని ట్లను. ౮౧

క. భాండాగారములందుఁ బసిండియు రత్నములుఁ బట్టుఁజీరలు ధనము

న్నిండ నిడి తలుపు తెవ్వియు, నుండఁగనీయకుము నీవు నుండకు మచట. ౮౨

వ. నీ విప్పుడు పెద్దతలవరికి రాజు బండ్డారంబు చూపినిడిచె నేడు మొదలుగా

నేడుదినంబులుదాఁక జను లెల్ల నిచ్చకు వచ్చువానిం గొనిపొందని చా

టించి దేశంబువారి నెల్ల జూపకు రండని యీశ్రాద్ధే బంట్లనూరూఁకి బంచు

మని చెప్పు మనవుడు భాండాగారికుం డతివిస్మితుండయి ధనకనకాదివస్తువు

లం గోశగృహంబులు నింది విఘటితక వాటంబులుగఁ జేసి తలవరికిం దత్త

మం బెఱింగించిన. ౮౩

క. జనపతి యేడుదినంబులు, తనబండ్డారంబు వస్తుతతి చూపలుగా

నొనరించు వలయునది కొని, చనరో యని యతఁడు వీటఁజాటఁగఁబంచె. ౮౪

క. ఊహరికిఁ జెప్పఁగఁ దన, వారిని బనుచుటయు నెల్లవారును గుంత

న్వారింపఁబడక చేరెడు, వారిక్రియ స్వచ్చి రయ్యవంతీపురికి. ౮౫

గీ. వచ్చి వీరువారుఁ జొచ్చి విచ్చలవిడి, బుడమతోట వీటిఁబుచ్చునట్లు

నేడుదినము లం దనేకవస్తువులను, గొనుచు నేగి రింపు గొనలుకఁగ. ౮౬

క. తనిసి ప్రజ చనిన నష్టమ, దినమున బండ్డారి వసుమతీరమణునకు

వినిపించె బూని చూచిన, ధనసంఖ్య త్రయోదశార్బుదము లయ్యెఁజూచి. ౮౭

ఉ. ఈగతిఁ జన్న యీగి ధరణీశ్వర నీకడ లేదు గావున

వేగమె క్రమ్మటం జనుము వీటిఁడిచేతలు మాను మన్న నా

త్యాగనిరూఢికి నిగ్గుల నచ్చెరు వంచుచు భోజుఁ డాత్మ ని

త్యాగమనంబు రోసి తనయంతిపురంబున కేగె సిగ్గున. ౮౮

— ఇరువది నాలుగవ బాష్పకధ —

వ. మఱియు నొక్కదినంబునఁ జతుర్వింశద్వారంబునం గడంగి. ౮౯

క. శీతగిరిబంధునూతన, శీతక రాభరణ సింధుశీతలమాళిం

జేతోజాతవిఘ్నతి, నృశివిభూషణుని సర్వభూతాధ్యక్షు. ౯౦

చ. తలఁపుచు విక్రమార్కుని కథాశ్రవణంబున కిచ్చుగించి యు
జ్జ్వలముగిరికిలీతం బగు దివస్వతియాసన మ్మెక్లవచ్చుచోఁ
బలికెఁ బసిండిబామ్మ జనపాలక నీమతలం పెటింగితి
న్వల దననల మేలు వినవచ్చినవారల మాన్పవచ్చునే. ౯౧

కా. ఓభోజక్షితిపాల నిల్చి వినుమా యుర్విశుఁ డీశార్పనా
లాభానకుఁడు శక్తుఁ డింద్ర సమలీలాచారి యాచారి యా
కాభాగప్రవిక్తీహాయశమున స్పర్వాధిదారిద్ర్యము
ద్రాభంగమదృష్టదృష్టి కరుణోదారుడు ధీమం డిలక. ౯౨

కా. ఆరాజమ్యుఁడు నేల యేలునెడ నత్యాశ్చర్యమా నేటు లై
క్షీరంబు ల్పివహించు మ్రాకుల మధుశ్రేణు ల్మహావృష్టి సౌ
ధారాపాతములై స్రవించు ధరణిఁ ధాన్యంబులుం బర్వతా
కారత్వంబునఁ బండుచుండు నరలోకం బొప్పుఁ దత్సంపదక. ౯౩

గీ. అట్టి దివసముల జనాధీశ్వరుండు దే, శాంతగములు చూడ నరుగువేళఁ
*బ్రజలవలనఁ దమవిభాగముల్ దీఱక, వైశ్యసుతులు కోరి వచ్చి రటకు.

గీ. వచ్చి సాగి మ్రొక్కివసుమతీనాయక, నలుపురమును సోదరులము మేము
విన్నవించు మొకట వినుము పురందర, పుర మనంగ న్నొక్కపురము గలదు.

క. సుందరులు మేనకాదులఁ, గ్రింపుపటుపఁ బురుషు లమరకిన్నరులను లీ
లం దెగడఁగ నాపురికిఁ బురందరపుర మనఁగఁ జేరు రమణీయ మగుక.

ఉ. ఆపురమధ్యమంబున మహారజతాంబితకుంభదీప్తి సం
దీపిత మైన మేడ హిమదీధితి బింబము మీటు నందు సు+
స్థాపితవైభవుండు ధనదత్తుఁడు మజ్జనకుండు వైశ్యము
ద్రాపరిపాలకుండు ధనదప్రతిపాదకుఁ డుండుఁ బౌపురక. ౯౪

చ. సదమలచిత్తుఁ డౌనతని సద్గమనక ఘటసన్నిధంబు లా
పొదుగులపాలు క్రిక్కిరిసి భూమి తడియయశస్వరూపమై
చెదరఁగ మందయాసములఁ జెన్ను వహించుచు వేల సుఖ్యుల
న్మదపులు కామధేనునిజమూర్తు లన నివిలసిల్లె నయ్యెడక. ౯౫

*ప్రబలమైన ధనివిభాగముల్ — ప్రజలవలఁభర్మభాగముల్.

+సంపాదితవైభవుండు ధనవంతుండు

- క. కలలో నై నను గఱపును, దలయెత్తగనీక బహువిధంబులధాన్యం
బులరాసులుతద్గ్రహములఁ, గొలఁదియెఱుంగ రాకయుండుఁగొండలభంగి.
- క. అనిలునితోడివివాదం, బున డొల్లిన మేరుశిఖరముల కెన యనఁగా
దినకరున కెరురు * వెలుంగుచుఁ, గనకంబులప్రోవు లతనిగాదెలనొప్పు.
- క. ఓమనుజాధిప యతనికిఁ, దూమం డల్లినను బుల్లు తొంబది వండం
గామెఱయు పొలముగల స, ద్రామంబులు నూలుగలవు కంచికి నెనయె.
- ఉ. ఈగతిఁ బెక్కుసంపదల నెన్నిక కెక్కిన మన్దురుండు నీ
రోగశరీరుఁ డై బ్రదికి రుద్రసఖుం డనఁ గీర్తి చాల్చుచుం
ద్యాగము భోగముఁ జరపి దైవగతిం గడకాల మైన ఖ
ట్యగతుఁడై తనూధవుల వద్దికి నల్వరఁ బిల్చి యిట్లనెన్. ౧౦౨
- సీ. ధరణిపై నిడుండు ముందటిక్రియ సాగించుఁ డర్థంబునకుఁ గాటులాడవలదు
క్రమమున నాల్గుమంచముకోళ్ళక్రిందనే బాతినయవిమీకుఁబాల్లుగాఁగఁ
గై కొనుం డాప్రవర్గంబును బెద్దల వైశ్యధర్మంబుల వదలవలదు
సంతసంబును బుద్ధిమంతు లై † పెద్దలఁ బోలి బ్రతుకుఁ డంచు బుద్ధిసెప్పి
మిగుల నడలి నేము దిగువకు డించిన, యంత గురుఁడుశివునియందుఁగలిసె
నాత్మజాతికుచితమైన సంస్కారంబు, నడపి తద్దినములు గడపి పిదప. ౧౦౩
- క. సుముహూర్తంబున నామం, చముకోడులక్రిందఁ ద్రవ్వి చరువులలోఁ జి
ట్టముకయుమన్నునుబొగ్గులు, నముకలు వేర్వేఱఁజూచిహృదయములులికెన్.
- మ. భువిలో డాగఁగఁ జేసి రాగిచరువు ల్పూరించి యీతుచ్చవ
స్తువు శేలా మనయమృత డాఁచె ధన మిచ్చోఁ బెట్టఁడో కాక బు
ద్ధివినాశం బతఁ డొందె నొక్కొ మనలో దృష్టించి యెవ్వఁడో దొం
గవిధం బచ్చుగఁ ద్రవ్వి చేకొనియెనో కా కంచుఁ దర్తించుచున్. ౧౦౪
- * * * * *
- క. అయ్యవనిగాదు దాసులు, నియ్యెడ దృష్టింపనేర రెవరుం జొరలే
దయ్యముగా నాకెంపులు, దయ్యముగొఱయించెననుచుఁ దలపోతలతోన్.
- క. మూలోనప్తుకయును నొక, పాలుం దేలకయు బహుసభాస్థలముల నీ
మూలములు చెప్పి విసిగితి, మేలాగున నైన నిర్ణయించు నృపాలా. ౧౦౫
- ప. అని విన్నవించిన సుముహూర్తమాత్రప్రయాణోన్ముఖుండు గావున ధర్మా

ధికారులను మంత్రులను బిలిపించి దీని నిర్ణయింపుఁ దని యప్పగించి విక్ర
మార్తుండు కొన్ని పయనంబులు భట్టిసహాయుండుగాఁ జనిన. ౧౦౮

శా. ధర్మాధ్యక్షులు మంత్రులుం బిదఁగ దద్వాదంబు దీర్ప న్వణి
జ్వరం బేమియుఁ గాన లేక నగుచు న్నాకేల కల్లాడ నం
తర్తాయాకురుఁ డైన మీజనకుఁ డర్థం బుండఁగాఁ బాల్లుగా
నిర్మించె న్నును బొగ్గు లాది యగువానిం బొదికొం డిమ్ములన్. ౧౦౯

ను. అని హాస్యంబుగఁ జేసి పుచ్చినను నర్థాసక్తులై *వైశ్యనం
దను లూరూఁకి నేగి చెప్పికొనుచున్ ధాత్రిం బ్రతిష్ఠాననా
మనిరూఢం బగు వీడు చొచ్చి చని తన్మధ్యంబునన్ శాలివా
హనునిం గాంచిరి దివ్య తేజః డయి బాల్య కీర్తన గ్రీ డింపఁగన్. ౧౧౦

చ. కనుఁ గొని దివ్యమూర్తి యని గౌరవ మొతయుఁ దోఁప మ్రొక్కి యో
దినకర తేజ మాతగవు దీర్పుము ధారుణి నెల్లచోటులం
గనికని చెప్పి నిర్ణయము గానక వచ్చితి మంచుఁ దండ్రి చే
సిన నియమంబు మున్నుగ నశేషముఁ జెప్పిన నక్తు మూరుఁడున్. ౧౧౧

క. మీతండ్రియ పాళ్ళులు నిర్ణీతములుగఁ జేసి చనియె నేరక మీరీ
భూతలమునఁ దిరుగఁగ నొక, చాతుర్యము గలుగునట్టి జనుఁడును లేఁడే.†

వ. అయిన నేమి యయ్యెఁ దెలియ వినుండు. ౧౧౩

గీ. ఉముక భాన్యరాసులెముకలుపశువులు, మున్ను పాలముఁగలిగియున్న యూళ్ళు
బొగ్గులును బసిండి ప్రావులు పాల్లగా, నిచ్చివాఁడు వానిఁ బుచ్చికొనుఁడు.

గీ. పాదధనము పనులు పసిఁడి యర్థధనంబు, పావుగొఱత ధనము పండుభూమి
ధరణి నధికధనము ధాన్యంబుగావున, వానిఁగొనుఁడు పెద్దవానివరుస.‡

చ. అనవుడుఁ జోద్యమంది కొనియాడుచుఁ గ్రమ్మఱ మ్రొక్కి వైశ్యనం
దనులు కృతార్థులై మగిడి తాత్త్విగృహంబున నున్న సొమ్ము లా
తనివచనస్థితిం గొని ముదంబున నుండఁగ విక్రమార్కుఁ డొ
య్యనఁ బరదేశము బ్దిరిగి యాత్మపురంబున కేగి యిమ్ములన్. ౧౧౬

చ. వలనుగ నొక్క బాలకుఁడు వైశ్యులపాళ్ళులఁ దీర్చెనంచు మం
త్రులు వినిపించిన నివ్వని విరుద్ధము బాలున కివ్వితేషకా

*ననర్థాయానులై, †నినఁడే. ‡గీ. పాదధనము పనులు పసిఁడిపాదధనంబు, పాదధనము పొ
లముపంటయూర్లు. ధరణిపాదధనము ధాన్యంబుగావున, వాని గొనుడు పెద్దవానివరుస.

శల మని చోద్యమంది నిజశత్రునిగా మది నిశ్చయించి భృ

త్యులదెసఁ జూచి వాని నిట దోడ్చొనిరం డని పంచెఁ బంచినాఁ. ౧౧౭

ఉ. ఆనరనాథుభృత్యులు మహాబలులేగి రయఁబునం బ్రతి

స్థానపురంబు సొచ్చి శిశుసంగతి నాడెడు శాలివాహను

జ్ఞేనికి విక్రమార్కుని భజాపంగ రమ్మని పల్లునంత వై

శ్వానరుమీఁద నయ్యెలుకుచుండము గానఁగనయ్యె నయ్యెడఁ. ౧౧౮

గీ. వెట్టిజోగిఁ జూపి విక్రమార్కుం డని, వెఱపువెట్టి విట్టిపింగవలదు

మీనృపాలకుండు తానె రాజౌనేని, నిటకువచ్చి బ్రతికి యేగు మనుఁడు.

క. మీరుం బాలియక పొం డని, వీరుండై కలికె నంత వీరుం దమయు

రీర్షమణునకుం జెప్పఁగ, వైరం బింక బుట్టు ననుచు వచ్చిరి మగుడఁ.

వ. అంతకుము న్నొకదినాధికవర్ష యగు కన్యకకుం బుట్టినవాని సరయం బో

యిన బేతాళుండు సతనియునికి వినిపింపంగ నతని భృత్యులుం జని యో

మహారాజ నీయాజ్ఞతోడంగూడ మమ్మఁ బాఱఁ ద్రోపించె నబ్బాలుండు బా

లాధులీలం గ్రాలుచుండు నని చెప్పి *తద్ధీరోక్తు లెఱింగించిన. ౧౨౦

క. కలఁగియుఁ గలఁగక యాతఁడు, బలములు గొలువంగ నేగి పై తాణము ద

వ్వులవిడిసినఁ గొండలు భృత్యులు ముందఁబాఱిగవనిదూఱిరిపెలుచాఁ.

సీ. తూటి తోరణములు ద్రుంపఁగాఁ బ్రజ లెల్ల నడలిన వారిభయఁబు లుడిపి

తండ్రియానాగేంద్రుడలఁచితచ్చక్రిగృత్రిమహాపములకుఁబ్రాణములువడసి

కదలుచో నిండ్లు చృక్షఁబులుఁ గోటలు జంగమత్వము నొంది సరస నడచె

నొక శాల శక్తి బాలకుఁ డది యాదిగా శాలివ హనుఁ డను సంజ్ఞఁ దాల్చె

సేన లట్లు వెడలి భూనాథుభృత్యులఁ, బఱపి మొదలిదండుడై గడంగి

పోరునప్పు డురగములు శేషుపంపున, వచ్చి విక్రమార్కువారి నడిచె. ౧౨౩

మ. తననైన్యంబులు ఘోరసర్పవిషనిర్దగ్ధంబు లైన న్ననం

బునఁ జింతించి యతండు వాసుకి మహాభోగేంద్రు సేవించి యా

తనిశేత నుద్ధఁ దెచ్చి సేనలకుఁ జైతన్యంబు రప్పింతు నే

నని యేగెన్నిజభృత్యరక్షణగుణాయత్తుండు మఁథాదికిఁ. ౧౨౪

క. ఆమఁదరగిరితటమున, భూమి శుండు భక్తినిష్ఠ భుజగేంద్రకుల

స్వామికిఁ దక్షమొనరింపఁగ, నామహానీయుండు పునన్ముం డై వేడు మనన్.

- క. నీరూపం బన్ముతోద్భవ, కారణ మటు గాన నీవె కర్రపు నాసే
నారక్షణమునకు సుధా, పూరిత మగుకలక మిచ్చి పుచ్చు మహీంద్రా.
- చ. అని ప్రణమిల్లిన స్ఫటికులాధిపుఁ డయ్యమృతంబు కుండలో
నినిచి ప్రియంబుతో నొసఁగి నీరిక నేగుము నావుడు న్రయం
బునఁ దమతల్లి దాస్యము విముక్తము నేయ సుధారసంబు నే
ర్పునఁ గొని వచ్చుపక్షి పతిపోలికతో నృపుఁ డేగుదేరఁగాఁ. ౧౨౭
- ఉ. దీప్రముఖప్రసన్నుతు లతిప్రమదప్రకృతిప్రశస్తలో
కప్రియవాదు లప్ర కటకార్యులు సుప్రభలందు సూర్యచంద్ర
ప్రతిమాను లప్రతిహతప్రతిభాగతి నప్రమేయులౌ
విప్రకుమారు లంతఁ బృథివీపతిఁ జేరి నుతిప్రవీణులై. ౧౨౮
- సీ. శివుఁ డిచ్చ మెచ్చి యిచ్చిన దివ్యఫలముఁ గారుణ్యంబుతోఁ గుష్ఠరోగి కిచ్చి
యవధూతుఁ డిచ్చిన యాసిగ్ధలింగంబు నాహార మడిగిన యతని కిచ్చి
కంబ మెక్కిననాఁడు కమలాస్త్రుఁ డిచ్చిన కుండలంబులు యాచకునకు నిచ్చి
యసురేంద్రుఁ డిచ్చిన రసరసాయనములు కలహించునిద్ద అర్థలకు నిచ్చి
నయముతోఁ ద్రికాలనాథుఁ డిచ్చినబొంత, యాదిగాఁగ రాచపేద కిచ్చి
వీరవిక్రమార్క ధారుణిఁ జరియించు, పారిజాత మనఁగఁ బరఁగి తీవు.
- క. భేచరపతిశిబిరర్ణద, ధీచుల నినుఁ బోల్పరాదు దీనుల కర్థం
జేచోట నిచ్చి రుద్విని, నీచాగము సర్వవస్తునివహము గాడే. ౧౩౦
- క. అర్థం బన్యుల నడిగిన, యర్థులు వ్యర్థులును గడు నిరర్థులు నట యో
పార్థివ నినుఁ బ్రార్థించిన, యర్థులు సార్థులుఁ గృతార్థు లధికసమర్థుల్.
- మ. అనుచుఁ బెక్కువిధంబులం బొగడఁగా నాబాలవిప్రద్వయం
బును వారించుచు నింత యేల హృదయాంభోజంబులో నున్న సా
ర్థన మీకే మది వేడుఁ డిత్తు ననినన్ ధాత్రీశ్వరా నీవు ద
ప్పనిరాజేంద్రుఁడ వేని యాయమృతకుంభంబిమ్ము మాకింపగుగా. ౧౩౧
- క. అనుచు న్వాలాయంబుగఁ, దను వేడిన మనములోనఁ దలతటద* కే
మనవచ్చు మీరు నావ, రనమెఱుంగుదు రెవ్వరోక్తా దైవతమూర్తుల్.
- క. తెలిసెద నని నృపుఁడావి, పుల సఁజొధించి యచటఁ బొంకకుఁ డధిరో
జ్జ్వలము లగునర్థిరూపం, బులమీ రెవ్వరు సమస్తముం జెప్పఁ డనన్.

- గీ. *కాలివాహు నట్లు చంపఁ గడంగు నీ, బలము ఘటలచేతఁ బొలిసినంత
వాసుకికిఁ దపంబు సేసి నీ షమ్యతము, వడయుటజేఁగి మమ్ముఁబనిచె నతఁడు.
- క. వడుగు లయి విక్రమార్తుని, కడకుం జని వేఁడి యమృతకలశము మీచే
పడఁ జేసికొనుఁడు యాచకు, లడిగిన వంచింప కిచ్చు నతఁ డని చెప్పెన్.
- క. తప్పక చెప్పితి మేమును, దప్పక నీవును యథోచితము సేయుము నీ
చొప్పు వొగడ వేజిహ్వల, యప్పున్నగవిభున కైన నలవియె భూపా. ౧౩౭
- వ. అని నిజరూపంబులు చూపినం గొంత చింతించి విక్రమార్తుం డర్థు లడిగి
నం దనకు మోచినపని గాన నీక తలంగె నను నపకీర్తి వచ్చు దీని మీఁద
నఖిలజగదాధార స్తంభం బగుకుంభీనసేంద్రుండును దన్నింతవానిఁగా దలం
చి వీరలం బంచినచోట వృశపుచ్చుట నాదొడ్డతనంబునకు మిగులం గొఱం
త గావున వైరిమనోరథంబులతోడం గూడ నాయశంబు వర్ధిల్లుంగాక యను
చు నిశ్చయించి. ౧౩౮
- క. కుండలిబాలకులకు నధికుం డగు భుజగేంద్రనాయకుం డటు మెచ్చుం
గుండ యమృతంబు నేఁ డీ,కుండఁగఁ దగ దనుచుఁ దప్పకుండఁగ నిచ్చెన్.
- ఉ. ఈవెరవొప్ప నర్థులకు నిచ్చి యతం డరుదెంచెఁ గ్రమ్మటం
గావున నీకు నీగుణము గల్గిన గ్రక్తున దీనినెక్తుమా
నావుడఁ దద్గుణశ్రవణ నందితచిత్త సరోజుడైన భో
జావనివల్లభుండును గృహంబున కేగి మతి న్నుతింపుచున్. ౧౪౦
- కా. సారాచారవిచారచారుచరిత్రానిర్జరవ్రాతచే
తోరాజీవనిరంతరోల్లసిత విద్యోతప్రభాధామునిం
బారావారపయోవిహారభువనప్రారంభనిద్రాఖ్యమా
యారామాహతకైటభాది భువదైత్యస్తోము దామోదరున్. ౧౪౧
- కా. శర్వాణీహృదయాంబుజాహిమరుచి సుర్యంసహాభృద్ధను
ర్తాక్షీభూతమహాభుజంగమవర్తి మందాకినీజాటునిన్
సర్వజ్ఞ సుక లేశ్వరు న్భువనరత్నోదక్షిణప్రాభవున్
గీర్వాణవ్రజసంతతాభిలషితక్షేమంకరు స్మంకరున్. ౧౪౨
- మాలిని. విధురజనకరణ్యా వేదకా ప్రాద్యగణ్యా
బుధహిత సరవేషా భూషణీభూతశేషా

మధుకరనిధి తేజా మాక్తికాశీసమాజా

మధురిపుహరియాపా మ ర్తకర్తస్వయాపా.

౧౪౩

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణావైమండలిక భేకఫణీంద్ర పీఠ ఘోటవిభాళ
కళింగ దేశనిధూమధామ త్యాగనాగాజ్ఞున కర్ణాటద్రవిలాంద్రమహారాష్ట్ర
భూపాలయాప నూపురసుందర చరణారవింద సనదప్రోలి పురవరాధీశ్వర వెల
నాటివృక్షీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ కొఱవి వెన్నయామాత్యపౌత్ర హరితస
గోత్ర పవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతం బైన
సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు విక్రమార్తసాహస పరోపకార
స్వప్న శాంతివైభవ దానశూరత్వ ప్రశంసనం బన్నది నవమాశ్వాసము.

శ్రీగర్భ.

సీంహాననద్వాత్రింశిక.

దశమాశ్వాసము.

—1 ఇరువదియైదవబాష్పకథ. 1—

- క. శ్రీదయితావదనచ్ఛాయాదర్శభూతకాస్తభారుణతేజో
మేదురవక్షఃస్థలు దా, మోదరుఁ గాకోదరేంద్రయోజితల్పూ. ౧
- క. నెవ్వనమునఁ దలఁపుచు మో, హఘ్నున సీంహాననమున కరుదెంచినఁ జో
ద్యమ్ముగ నిరువదియేకవ, బాష్పు వలికె *నడ్డపెట్టి భోజనృపాలు. ౨
- క. ఏమని చెప్పదు నుజ్జయి, నీమనుజాధిపునిధంగి నియతంబుగ నో
భూమిశ్వర దివ్యంబగు, సామర్థ్యము లేక యెక్కు జన దెవ్వరికి. 3
- మ. అది యెట్లన్న నెఱుంగఁ జెప్పెద సరివ్యాపాదనాపాదనో
న్నదబాహాయుగళుం డనంతధనదానప్రీతితత్త్వతల
త్రిదశస్తోమ నిరంతరస్తుతిలన శ్రీర్త్రిప్రియుం డంగనా
మదనాకారుఁ డవంతినాయకుఁడు సామ్రాజ్యంబుతో నొప్పచు. ౪
- కా. ప్రాతఃకాలమునందుఁ గొల్విన నయప్రఖ్యాతు తారాజలు
న్నీతిన్యస్తమనస్తు తాసచిఁలు నిద్రిద్వాంసులుఁ గొల్వఁగా
జ్యోతిర్తథ్యమున న్వలింగెడు హిమాంశుబోలి సాంపాందుచో
జ్యోతిశ్శాస్త్రవిదుం డొకండు ధరణీశుం గాంచి దీవించుచు. ౫
- క. సర్వశుభంబులు నీకడ, నిర్వాహము గలిగి యుండు నీకేమని యా
శీర్వాదం బొనఁగుదు †నా, యుర్వృద్ధి దలంప నవియ యునికికిఁ గోరు. 6
- గీ. ధరణిమీఁద నధిక దానధర్మక్రియా, పరున కాయు వది యపార మగుట
తెల్లమనుచుఁ బలికి తిథివారనక్షత్ర, యోగకరణములను నొప్పఁజెప్ప. ‡
- సీ. ఐదింటఁ దానొప్పఁ డట నెన్నిదింటఁ దొమ్మిదియింటఁ బండ్రైంట మేలు శుక్రుఁ
డిందుఁ డాటింటను నేడింట చూఁటను బదిటఁ జేకొన్న శుభప్రదుండు
శనిరాహుకేతుభూతనయసూర్యులు మూఁటనాటింట మేలర్చుఁ డట్ల వదిట
రెంట నైదింట నేడింటఁ దొమ్మిదిటను గురుం దున్న నెల్లకోర్టులు ఫలించు

* నడ్డపెట్టి—1 జెప్పదనుచువ్యాపారకార్యోదయోన్నత, † నాయుర్వృద్ధిన మదియె తనకు
మనిసిం గోరుక- నాయుర్వృద్ధి దలంప నలవి యున్నది మీకు. ‡ సయోక్తిఁ జెప్ప.

బుధుఁడు జేరిగాని పొందుల నిష్ఠుఁ డా, వీనికెల్ల దుష్టవేధ లేదు

ఫలములొప్పుజనభవనంబు మొదలుగాఁ, బహునొకంటచున్న బరమచుఖము.

గీ. అందుకొరవితనుజాది మహా గ్రహంబు, లిప్పు డాటింటనునికి నీయిష్ట మొనరు
గురుఁడుబుధుఁడును బైపయికొనుటమేలు, శుక్రచంద్రులు మూఁటనిల్పుట శుభంబు
వ. అనుచు శుభస్థానంబులు నతని గ్రహంబులునూ జెప్పి. ౧౦

క. “ధర్మే తిష్ఠతు తే బుద్ధి ర్మనుజాధీశ” యనుచు దీవించినఁ ద
న్మర్మం బెఱింగి నృపుఁడా, ధర్మముచొ పెట్టి దనిన దైవజ్ఞుఁడు. ౧౧

క. నీవది యెఱుంగవె ధర్మము, త్రోవం జనువాఁడు భక్తితోఁ దనశక్తి
దేవబ్రాహ్మణపూజలు, గావింపఁగవలయు విగతకల్మషుఁ డగుచు. ౧౨

క. గురువును దేవరగా న, త్పురుషుని గురువుగ నిజాశ్రీతునిఁ బ్రాణముగాఁ
బరవసితఁ గన్నతల్లి గఁ, బరధనము విషంబుగాఁగ భావింపఁదగు. ౧౩

గీ. అన్నదానము దుర్భిక్ష మైనయప్పు, డంబుదానంబు నిర్జలం బైనచోట
నభయదానంబుకరణార్థమైనవేళఁ, జేయుట చితంబుఘనదయాశీలమలర.

క. కృత్యాకృత్యనిచారము, నిత్యోచితదాన మాత్మనియచుము బుధసాం
గత్యము శరీరకారము, సత్యము వినయంబు నయము జరపఁగవలయు. ౧౪

ఉ. ఈకొలఁదిం దదంగము లనేకవిధంబుల నుండు నన్నియు
న్నీకడ నొప్పుచున్న నవనీవర నావుడు విద్యలఁదుఁ బ్ర
త్యేకసమర్థుడైన నృపుఁ డిప్పటియేఁటి ఫలంబుఁ జెప్పుమా
నాకని యానతిచ్చిన మనంబున నాద్విజుఁ డుత్సహించుచు. ౧౬

మ. మహిమాఖండలఁ డుచు భూజనులు సంభావింప నీ వింపుతో
మహిఁ బాలించుచుఁ బుణ్యకృత్యముల ధర్మద్రవ్యమార్జింపఁగా
గ్రహదోషంబులు పుట్ట వట్లయిన నోగాజేద్ర యాయేట దు
స్సహపాపగ్రహసంధం బగునతితామంబు వర్తిలెడి. ౧౭

ఉ. అక్రమ మాచరించి విను మర్హతనూజుఁడు తొల్లి యున్న యా
శుక్రునిరాశిఁ దా విడుచుచు నృకటాకృతి నున్నరోహిణి
చక్రము దూటి మంగళుని స్తథము చేరఁ గడంగి యేటిలో
వక్రగతిం జరింపఁగ నవర్షణమై చనుఁ గొన్నివర్షముల్. ౧౮

క. పటిపటి నిల పటియలుగా, † నెఱిసిన వనపంక్తులెండ నిరుపమమగునా
పటపునఁ బండ్రెండేడులు, కల విఁక నతిదుస్తరంబు గాఁగల దధిపా. ౧౯

* అందురదిదనుజుఁడైముఖ్యగ్రహము - † శుక్రునిరాశి - ‡ నిరిసిన వనపంక్తులెండనెడ
తెప్పని - (నెడకప్పని)

- చ. అనవుడు దీనికడ్డపడునట్టి యుపాయము గల్గెనేని నా
యను వెఱిగింపు మన్న వసుధాసురతృప్తియె కారణంబుగా
నొనరిన దేవతార్చనల హోమములన్ గ్రహపూజ*మున్నుగా
జనవర †శక్తికిం దగినశాంతియొనర్పము వర్షణంబగున్. ౨౦
- క. ఇనుమున నాశనిరూపా, బొనరించి విసీలవస్త్రయుక్తంబుగ న
ర్చనము రచియించి ఖదిరేంధనమున హోమంబుసేయఁ దట్ప్రితియగున్.
- చ. అనినఁ ద్రివిక్రముండు మొదలైన పురోహితులన్ గ్రహాదిపూ
జనములు సేయఁ బంచి మృదుశాలిమయాన్నముఁ బాయసంబులున్
మునుముగఁ బిండివంటలు సమూహముగా నొనగూర్చి యిష్టభో
జనముల ‡భూసురు ల్లనియ శాంతి దలంబుగఁ జేసి శక్తితోన్. ౨౧
- క. దేశాధీశ్వరుఁ డథుల, కాశాపరిపూర్తి సేయ నారాధిత యా
నాశాపురమున దేవిని, వేశాంగణిమ హోమవిధి గావించెన్. ౨౩
- ఉ. ఈగతిఁ బెక్కుహోమములు సేగులుఁ బూజలుఁ జేసిచేసి వ
ర్ణాగమ మేమియుం గనక యుక్త యాగము మీఱు నాశుభో
ద్యోగము వ్యర్థమయ్యె శివయోగినియుం గరుణింపఁ దంచుఁ జి
తాగతుఁ డైనవేశ స్వీగగనస్థలి నయ్యశరీరి యి ట్లనున్. ౨౪
- ఉ. భూపకులేంద్ర యింత దలపోయఁగ నేటికి యాగమార యా
¹శాపురి సంతసిల్లి యతిసత్త్వము నీకొనఁగెం బ్రభావసం
దీపితదివ్యశస్త్రవిహతిఁ దిననాథతనూజవక్రమా
గ్రాపమునోహరోధ మధయంబునఁ జేయుము వృష్టి గల్గెడున్. ౨౫
- ఉ. పంటలు పెక్కుగల్గు నని పల్లిన నానృపుఁ డాత్మలోన ము
క్తంటి రఘూద్వహు స్విజయుఁ గైకొని మ్రొక్కుచు దివ్యబాణము
ల్వీంట నమర్చి పుక్తిరఘులీలఁ గడంగి ప్రతాపశక్తి మి
న్నంటి గ్రహంబు లెల్ల విరియంగ శనైశ్చరు నడ్డకట్టినన్. ౨౬
- ఉ. ఆశని నిల్చి నీబలమహత్త్వము మెచ్చితిఁ దొల్లి నీవు గా
రిశునిచేఁ దపంబున నభీష్టము లందితి, నేడు శక్తి నా

*మనోన్మదము- †శక్తికిం దగిన శాంతి యొనర్పము వర్షణంబగున్. యొనర్పమతర్షణంబులన్.

‡ భూజనుల్లనియ- § నింపుగఁబూజలు- సేగులుశాంతిఁజేసి- స్వీగగనాంతమునందశరీరి-

1 శాపురిశక్తిసంతసిలి సత్త్వము-

*కాశము గట్టి నాదగు ప్రకాశము ద్రుంచితి నేటినుండి నీ
దేశములోపలం గలపు దీఱఁ బ్రజ ల్పుఖయింపఁ జేసెదఁగ. ౨౭

శా. హర్షం బయ్యె భవత్త్వతంబున నృపాలాగ్రే సరా కోరిన
న్వర్షంబు ల్లురియింతు నెప్పుడయిన న్వర్షిల్లు పొప్పున్న ను
స్తర్షంబుటిన శౌర్య మొప్పుగ సుభిక్షం బుర్విఁ దోఁతుగ ను
ర్ధ్వంజై చనుదెంచి భక్తిఁ గొలిచెఁ ధాత్రితుఁ డాశాపురిఁ. ౨౮

వ. అది గావున. ౨౯

క. ఈసామర్థ్యము †నీకడ, ఏసంబునులేదు మగిడి వెనఁ జను మనినఁ
వేసరినభంగి భోజం, డాసింహాసనము డిగి గృహంబున కరిగెఁ. 30

వ. తదనంతరంబ కతివయదినంబు లరిగిన వడ్డింకతితమద్వారంబునఁబోవుచు.

—| ఇరువదియాఱవబొమ్మకథ |—

క. తెల్లనికొండయు గుఱ్ఱును, దెల్లనిపూతయును మేను దెల్లనిపాముం
దెల్లని చుక్కలతేఁడును, దెల్లనిచదలేఱు గలుగు తెల్లనివేల్పుఁ. 3౨

శా. చేతఃపద్మమునం దలంచి | విహితాశీర్వాదభూమిసుర
వ్రాతంబుఁ హితవర్గముం = గొలువ సావర్ణోజ్వలదూభవణా
న్వీతుండై సుదినంబునం గడఁగి దేసేంద్రాసనాస్తతి[†]
నేతేరం గని బొమ్మ వల్లె వసుధాధీశు నివారించుచుఁ. 33

క. కార్యంబుగానిచేతలు, మర్యాదలుగా వవంతిమనుజేంద్రక్రియఁ
ధైర్యమును సత్యమును నా, దార్యంబును లేకయెక్కఁదగదన్యులకుఁ. 3౪

ఉ. ఆతనిధర్మవర్తనకథామృతపానముఁ గోరుదేని పు
ఘీతలనాథ నిల్చి విను ధీరుఁ డుదారుఁడు శూరుఁ డాతఁడ
త్యాతతక్షీకాముఁడు స్త్రీపదామితదానవిసోది సాహస
ఖ్యాతచరిత్రుఁ డార్తహితకారణీలుఁడు నేల యేలఁగఁ. 35

మ. గజవాజిప్రముఖంబులౌ బలములఁ గర్వంబు రెట్టింప న
క్లజమా రాజ్యము సేయురాజులు మదిం గంపించి సేవింపఁగాఁ

*కాశముగట్టి నాదఁ బ్రకాశభజించితి. †చనుదెంచె నేగ నెలమిన్ ధాత్రితుఁ డుజ్జేనికె.
†నీకరిపంబునులేదు. విహితాశీర్వాదమా భూసుర. = గొలువ సావర్ణోజ్వలదూభవణా
గ్నిధాకరదానవిసోది. సుదారసదానవిసోది.

- బ్రజలెల్ల ధనధాన్యపుత్రవనితాభాగ్యంబులం బొందియు
న్నిజధర్మంబులు దప్పకుండిరి ¹మహానిర్వాహులై య దఱుక. 3౬
- కా. ఆకాలంబున విక్రమార్కుడు విధేయం బైన దేశాంతరా
లోకాస్తకి మహిం జరింపఁ జని వాలుఁ జోగి నేవంబు ని
త్యాకల్పంబుగ నంతటం దిరిగి ప్రత్యావృత్తుడై వచ్చుచో
నాకర్ణించె నతండు కాఱడనిలో ²హంభాయనుక ధేనువుక. 3౭
- చ. అట విని యిట్టి కాఱడని నద్భుతమైనది ధేనుఘోష ము
త్రటమదపుండరీకహరిగండకసంకుల మైనచోటి క
క్షట పసు లెట్లు వచ్చె విధికల్పన చూచెద నంచు నేగి ముం
దట గిరిపాంతఁ గొంతయెడ దవ్వల రేగడవెంచలోపలక. 3౮
- గీ. నాల్గుకాళ్ళు రొంపి నాటిన నుంకించి, వెడలి రాఁగడంగి వెడలలేక
దీనవదన మైన ధేనువుఁబాడఁగని, యతిదయాళుఁడయ్యె నవనివిభుఁడు. 3౯
- చ. అనువగువేళ డగ్గఱిన యాయతిథిం, జెఱనున్న భూమిదే
వునిఁ, గడురొంపిఁ బడ్డ పశువుక, వ్యసనాతురుఁ డైన యేలికం,
దన వగవారు గొన్న బిరుదంబున దుఃఖతుఁడైన మిత్రునిక,
ఘనబలుఁ డయ్యెఁ గైకొననికప్పునిఁ బాడఁగనోడుఁ గాలుఁడుక. ౪౦
- గీ. అనుచు వెంచ సొచ్చి తనకాళ్లు గట్టిగాఁ, బెట్టి లోకమట్ట పట్టి యెత్తఁ
జట్టుభంగి రొంపి పట్టును వీడక, మొదవు కొంతయైనఁ గదలకుండ. ౪౧
- క. *ఆయవసరమున ఘన మగు, నాయావు నలెత్త లేక యలసగతుండ
నాయకుని జగము గని నగు, నోయని వెలుఁగుడిగె నన నినుండటఁగ్రుంకెక. ౪౨
- గీ. మెట్టు గట్టుఁ జెట్టు మిట్టును బల్లము, బయలు ననుచు నేరుపఱువరాక
మిన్ను వచ్చి నేలమీఁద వ్రాలిన యెట్లు, దెసలఁ జీకువాలు దీటుకొనియె.
- క. వగలు బయలనుండక కొండగుహలలోఁ జొచ్చుకొని యడంగి దినాంతం
బగుదడవె వెడలె గూబలు, నిగుడం †జీఁకట్లు పోలె నీలాకృతులై. ౪౪
- సీ. అవ్వడు చీకట్ల కుప్పలచొప్పున ఘమఘమధ్వజుల మేఘములు వొడమె
నందుల మెఱపు లయ్యంజనాచలభూమి దావాగ్నిశిఖలచందమున మెఱసెఁ
బెల్లుగాఁ బెట్టులుపెట్టుల మ్రోయుచుఁ బిసగులు తొడితొడిఁబడియెఁగడల

¹మహానిర్వాహులై య్యుక ²సంభారవంధారిక. *ఆయవసరమున వాఘునఁ, దా
యావున—ఘనఁడై యయావున, †జీఁకట్లయట్లు.

రువున వడినెడత్రెవ్వనిగాలితో గవుకులంతలు చిన్తు లవనిఁ దొరఁగెఁ
బిదప నెత్తుగ బోరునఁ బెద్దవాన, కడవలను గ్రుమ్మరించిన వడువు దోఁపఁ
గురియుచుండంగ వజదలు గ్రుంత మిట్ట, లొకకొలఁదిగఁబాతె నీళ్లక్తజముగ.

శా. ధారాసాతజలాతిశీతఘనవారక్లిష్టమా వృష్టిలో

నారాజన్యఁడు *గోవుడించి చన నన్యాయం బటంచు న్నహా

ధీరుండై తనబాంత గప్పె నిజశ్రీద్రతసాహాయ్యుండై

యారే యెల్లను దానె మాటగుచు ధర్మాసక్తితో నిల్పఁగఁ.

౪౬

గీ. మిత్రుఁ డరిగిన యెడ శత్రువునై యిట్లు, గాసి వెట్టిన మదిఁ గలఁగఁ దీరఁడు
ధర్మశీలునెదురఁ దామసగుణములు, నిలువ వనుచు రజని తలఁగిపోయె. ౪౭

శా. ప్రత్యూషం బగునంత వాన వెలిచెం బ్రవృక్షమై దిక్కులం

దత్యాభాసము గల్గె జక్షవకవల్ హర్షించె జీకట్లు దే

శత్యాగఁబుగఁ బాసెఁ దమ్ములు వికాసం బొందఁ బూర్వాద్రి నా

దిత్యుం డుద్గతుఁ డయ్యెఁ గుంకుమగతిం దేజఁబు రాజిల్లఁగఁ.

౪౮

క. కత్తులు వలుకుచుఁ దమతమ, పక్షము లగువానిఁ గూడి బాలార్చురుచిం
బక్షంబులుకెంకడరఁగఁ, బక్షీంద్రుని పిల్ల లనఁగఁ బాటం దొడఁగెఁ. ౪౯

ఉ. అప్పుడు విక్రమార్కుఁడు ప్రయాసము వుట్టఁగఁ దోకవట్టి తా

నెప్పటి యట్ల పూసికొని యెత్తఁగ ధేనువు లేవకున్న నే

చొప్ప నెఱుంగ లేక యిది చూడఁగ సన్నము చాలవ్రేగు నా

కప్పరమేనుఁ డిచ్చిన మహాబల †వైక్లడ స్రుక్తై న్నక్టటా.

౫౦

ఉ. కొమ్ములు పట్టి యెత్తఁ బథికుం డొకఁ డైనను గల్గఁ డిట్టి ఘో

రమ్మగుకాశలోకల సరస్వరం బది యెట్లు గల్గు నా

యిమ్ముల యత్న మేల ఫలియించుఁ బురాకృతవృత్తి నైన భా

గ్యమ్మునఁ గాక యంచు మదిఁ గందుచు ముందటఁ బాటఁ జూచినఁ. ౫౧

సీ. ‡గజములంతేసి మృగఁబులఁ జెండాడుగోరు లంకుశముల కొలఁదిమీఱఁ

జాఱలు తనచేతఁ జచ్చినజీవుల లైకబొట్టలక్రియ న్నక్తజముగఁ

న్మోక్షపెట్టనఁ బ్రజ నుట్వఁ గూలఁగఁజేయు కాలదండకృతి వాల మెనఁగ

మదిఁ గ్రోధవహ్నికి మొదలైన నిప్పులపెంపునఁ గన్నుల †కెంపు గదుర

- బ్రహ్మచరీరసము పట్టినకడవనాఁ, దసరు రౌ ద్రరసము దాన యగుచు
నవని ¹మింగుమాడ్చి నాపులించెనుమహా, వ్యాఘ్రముకటి కానవచ్చె నెదుట.
- క. కని దీని నెత్తఁ దోడ్పడు, మరుజుని దలఁపంగఁ బసులమారియె వచ్చె
న్మను గండమాలమీఁదను, మొనకురుపుం బుట్టె నన్నమోసంబాయె.
- చ. ఇది కడు దుస్తరం బనుచు నెంతయు నాతురుఁ డైన నంతలోఁ
జెదరక బంటుమీఁదఁ బరజించుచు డగ్గఱుసూరుకై వడిం
బదములచప్పు డేర్పడనిబాగునఁ బొంచి చలించి వాలమున్
- వదనము చేయి నెత్తుకొని వ్యాఘ్రుఁడు పైఁబడియెం గడిదిగఁ. ౧౪
క. వడు నెడ నడ్డముసాచ్చిన, పుడమివిభుం గడిమి యెడమభుజ మడిచఁ దనుం
బొడగనియుఁబాడుచు తెఱిఁగియు, జడియఁడనుచుఁబొగడి చేతఁజఱచినమ్మాడిగ.
- గీ. పెడమరించి యతనిఁ దొడరక యాపులి, మిత్తిభంగిఁ గుట్టిమీఁది కుటికి
మును దిలీపుఁ డిష్టముగఁ గాచునందిని, నెగసివట్టు నామృగేంద్రకరణి. ౧౫
- క. ఉటికిన నాపులితల దెగ, నఱకినఁ బులి మాయ మైన నభమున సుర ల
త్తటి మెచ్చి పుష్పవర్షము, తఱచుగఁ ²గురియించి రథయ వాయుకుమీఁదఁ.
- చ. అనినివరుండు నెమ్మనమునం దతివి స్తయ మంద న్నొక్క లా
భువమున లేచి పల్వలము గ్రక్కున వెల్వడి కుట్టి లోచనో
త్సవమగు దివ్యభావమున సన్నిధి నై కొని యేచు గామధే
నువ నిను మెచ్చితి న్నడికి నూళ్లొనునిష్టము వేడు నాపుడున్. ౧౬
- క. తద్భావణమున మదిఁ గడు, నక్కుతముఁ బ్రియంబునిగుడ నాతఁడుసురసం
పద్యోగ భాగ్యనిధి యని, సద్భావముతోడ మిగుల సన్నతుఁ డగుచున్.
- క. అమృతాహారలు నసురులు, నమృతంబునకై మహాప్రయాసముతో న
య్యమృతాంభోనిధి దరువఁగ, నమృతము నీయఁద కలుగ నటఁ బుట్టితివే.
- క. పుట్టినయి ల్లంబుధి తోఁ, బుట్టువు లమృతేందుకల్పభూజము లవియ
వృట్టున నూరక మనఁగా, నిట్టి విరోధాబు నీకు నేలా కలిగెన్. ౧౭
- గీ. తల్లి యింతకును గతం బేమి తెలియఁగా, నానతీయవలయు ననుచు మ్రొక్కి
నిలిచి యున్న సురభి నృపవర్యుఁ దనపుత్రు, రీతి మిగుల నాదరించి వలికె.
- సీ. పురుహూతుఁ డొకనాఁడు గురువాదిగాఁగల విబుధసంఘంబు సేవింపుచుండ
నూర్వశియునురంభయునుమంజు ఘోషయునాతిలో త్రయయునునాఘృతాచి

¹నవని బీటతెట్టి యాపులించెను. ²గురియంజేసి రథయ దాయకునిపై శిక్ష. ³కల్ప భూజులచే, పట్టుకురలోకమనఁగా.

ప్రియధర్మనయు సుకేశియును మేనకయునా ననమండు దివ్యనాయకలుగొలువ
గరుడగంధర్వకిన్నరపన్నగేంద్రులు తమనియమంబులు తగభజింప
వసువులును రుద్రులు భయపార్శ్వముల నుండ
సిద్ధులెనిమిది తనపాంతః జేరి నిలువఁ
దుంబురుఁడు నారదుఁడును బ్రస్తుతులుసేయ
నధికసంపదఁ గొలుపున్నయవసరమున.

౬౩

కా. పర్యాయప్రకృతప్రసంగముల సంభాషించుచో దేవతా
చార్యుం డోపకలజ్ఞ నారదమునీశా నేటికాలంబునం
గార్యకార్యవిచారముం గృపణరక్షాదక్షకర్తవ్యంబు నా
చార్యంబుఁ ఘనధైర్యముం గలిగి యేధాత్రీశుఁ డొప్పు భువిఁ.

౬౪

మ. అనిన న్నారదుఁ డోసుపర్వకులవంద్యా యిప్పు దురీష్ఠలి
వ్యనుజాధీశులు లెక్కరూఱఁ గల శక్త్యాపాలురుఁ దీనపా
లనధైర్యంబున లావున నివృత్తణోత్సాహంబున నివృత్తమా
ర్జునిసాదృశ్యము నొందలే రతనిఁ బేర్చొన్న నృభోదర్శముల్.

౬౫

చ. అని పలుకంగఁ దానిని మహాసనసంస్థితఁ డైన పాకశా
సనుఁ డతివిస్తయంబుఁ గడుసంతసముం బొడమంగ సమ్ముఖం
బున నిలుచున్న నన్నుఁ గని పూని ధరిత్రికిఁ బొమ్ము విక్రమా
ర్జునిసుగుణమ్ము లేర్పఱుచురూపము గైకొనుమంచుఁ బందినఁ.

౬౬

జి నే నిట వచ్చి యిచ్చటికి నీవును రాఁగల వంచు దుర్బలం
బైన గవాకృతిన్నిలుచునంతట వచ్చితి వింద్రుమాయ న
వ్యాసయు గాలియుం గలిగె వ్యాప్తుము వైఁబడుటయ్యె నన్నియు
*స్తానవనాథ యిన్నిటికి మానుగ నోర్చితి గాన మెచ్చితిఁ.

౬౭

జి. నావును సమ్మదం బతిఘనంబుగఁ బొంగి యవంతినాథుఁ డో
దేవి భవద్విరోధము దివ్యపదస్థితికారణంబు నా
దైవము గల్గెఁ జాలు వివిధంబగుసంపద నీశుభానుకం
పావిభవంబునం గలదు భవ్యుడ నైతినటంచు మ్రొక్కినఁ.

౬౮

కా. ఊడేనాయక నేటి మెచ్చునకు నీ సాష్టేతిఁ గైకొమ్ము గీ
ర్వాణాధీశుఁడుఁ బొందలేని శుభము ల్పొపించు నీకంచు న

- క్షీణోల్లాసముతోడ వచ్చు సురభిం శేషట్టి దీనాతుర
 త్రాణానక్తుఁ డతంసు క్రమ్మటి మహోల్లాసాంబుతో వచ్చుచుగా. ౬౯
- ఉ. అంపెలు గట్టి చేత నొకయప్పి ధరించుచు నెత్తివెండుక
 త్పైంపల వ్రేలఁగా ముదిమి జీవనరంబులు తక్కిసుక్కి యా
 కంపిత మైనవక్ష మనుకంపకు హేతువుగాఁగఁ బ్రార్థనా
 లంపటుఁ డయ్యు మేనికి బలం బొడఁగూడమిఁ గుందువిపునిగా. ౭౦
- చ. కనుఁగొని యేల కుందెదపు కారణ మే మిది చెప్పు మన్న నో
 యనఘ మహాదరిద్రుఁడ ననల్పకుటుంబికుఁడ నివసప్తజీ
 వనుఁడను జావఁగోరి యిట వచ్చితి దేమని చెప్ప నావుఁడు
 స్తనమున నిట్టితెం పుడుగుమా యని రాజు కృపార్థచిత్తుఁడై. ౭౧
- క. నేవేడినకొరుకు లివి, గా ననఁగారాదు గానఁ గారుణ్యముతో
 నీవిపుని రక్షింపను, దేవీ పొప్పునచుఁ గామధేనువు నిచ్చెగా. ౭౨
- ఉ. ఇచ్చి నభిఃస్థలంబున సుకేశ్వరుఁ డాదిగ దేవసంఘము
 తైచ్చఁగఁ దొంటిమార్గమున మ్మిక్కిలి వేడుకతో నవంతికి
 న్వచ్చె నృపాలుఁ డిట్టి గుణవైభవ మింకిటఁ గల్గెనేని నీ
 విచ్చట వచ్చు టొప్పు మనుజేశ్వర యుక్తము నీ వెఱుంగవే. ౭౩
- క. నావుడు విని యజ్ఞయినీ, భూవల్లభునద్గుణములు పొగడుచు హితులగా
 సేవకుల వీడుకొని భోజావనినల్లభుఁడు నిజగృహంబున కరిగెగా. ౭౪
- వ. మఱియును గతిపయదినంబులు జరిగిన. ౭౫

—? ఇరువదియేడవబాష్పకథ ?—

- క. అక్షరవరదు రణరంగక్షీ డాశమితవిమతుఁ గమలారమణుం
 జక్షీశ్వరవర్యంకుని, జక్రాయుధభరణ దుగ్ధసాగరశాయిగా. ౭౬
- మ. అతితాత్పర్యమునం దలంచుచు నిలింపాధీశభద్రాసన
 స్థితినై సంపద పెంపుమీఱఁగఁ గృతాశీర్వాదభూనిర్జరా
 నివృత్తుఁడై భోజవిభుండు డగ్గఱునెడ స్వప్నించుచు న్నప్తవిం
 శతమద్వారము నొద్ద బొమ్మ సుజనాశ్చర్యంబుగా నిల్లనుగా. ౭౭
- ఉ. పూతచరిత్ర సాహసవిభూషణుఁ బోలఁ జరించుచోట దుః
 ఖాతురుఁ డై నవాఁడు తనకబ్బినయీగికిఁ బాత్రుఁడంచు నే
 జాతివిభేదము స్థానిచారము సేయక యిచ్చునట్టి యా
 దాతృగుణంబులేక వసుధావర నీ కిది యెక్కశక్యమే. ౭౮

- కా. పాత్రాపాత్రవివేక మంచు ధనలోభం బెక్కుడండేయు నీ
 ధాత్రి స్నీతులు గల్లుఁగాక ఘనచింతాఖిన్నుఁ డౌవాఁడె న
 త్పాత్రం డంచు నెఱుఁగు టొప్పు ననుచుం దత్తైలదానంబుల
 స్థితత్వంబు వహించు సర్వజనులు నైచ్చుంగ వాఁ డెల్లెడఁ. ౭౯
- మ. వివరింతు న్విను తద్గుణంబు లఖిలోర్వీనాథసంసేవ్యుఁ డ
 య్యవనీపాలకుఁ డొక్కరుండ పరదేశాలోకనాస్తకి యు
 త్సవమై సాంపు నటంపఁ గ్రుమ్మరుచుఁ బ్రాసాదోజ్జ్వలం బైన చం
 ద్రవతీమర్గము గాంచె * గాంచి కెనయై రాజిల్లుచు న్నుండఁగఁ. ౮౦
- ఉ. ఆపుర మద్రిమిఁడ వివిధావరణంబు ననేకలోకసం
 దీపితమధ్యమం బనుగతి ప్రకటికృతసోమసూర్యనీ
 ధీపరిణాహరమ్యము నతిస్థిరభూధృమపాశ్రయంబునై
 శ్రీపతియాజ్ఞానుడు నది రెండవయజ్జభవాండమోయనఁ. ౮౧
- ఉ. ఆనగరంబు సొచ్చి నవహర్మ్యనిరంతరమ్యవాటికం
 బై నవణిక్పథంబున ననంతసుషస్తుసమూహాదర్శన
 చ్ఛానిరతిం జరించి మణిసంఘటితంబగు న్నొక్కదేవతా
 స్థానముఁ జేరి భిక్షుకువిధంబున నచ్చట విశ్రమింపఁగఁ. ౮౨
- సీ. చెంగావి వలిపెంబుఁ జెలువార ధరియించి దలముగామేన గంధంబుఁ బూసి
 తిలకంబు కస్తూరిఁ దీర్చి జాదులఁ గలిగొట్టలఁ బాడవుగాఁ గొప్పుపెట్టి
 కందుదుప్పటిగప్పి యందియ డాకాలఁ గీలించి పువ్వులకోల వట్టి
 నిద్దమా కుచ్చుల యుద్దాలు కిట్టని మ్రోయఁగా నల్లాసమునఁ జెలంగి
 నలుపు శేవురుసంగడిలెలఁతోడఁ, బోఁకలాకులు † నొడిలోనఁ బోసికొనుచు
 జాణతనముననట్టహాసమఁ బునొలయఁ, బెచ్చు కేగుచుఁ గొలువఁగావచ్చెనొకఁడు.
- క. వచ్చి గుడిసొచ్చి యండఱు, దిచ్చులు లేనలిండికొఱకు ¹దీపులు పెట్టఁ
 మెచ్చుచు వేడుకయాటల, నచ్చోటం బ్రొద్దువుచ్చి యల్లన మగిడఁ. ౮౩
- క. మఱునాఁడు పెదవు లెండఁగి, నెటిచెడి వదనంబు వాడ ²నిస్సత్వముతో
 గుఱుగోచి గట్టకొని క్రమ్ముట వచ్చెన్వాడు దుఃఖమలినాకృతి యై. ౮౪

* గాంచికి నడువ్వలై వెలుంగొడఁగఁ - గాంచికి నడువలై వెలుం - † ఉద్దాహ -
 రణము. ఉద్దాహరణముగా నల్లాసమున తొక్కి యెయ్యి కేరి - ‡ బోటిలోబోసికొనుచు.
¹దీపులు పెట్టన్. ²నీచత్వముతో.

- గీ. వచ్చి వెచ్చనూర్చి యచ్చోటఁ గూర్చున్న, వానిఁ జూచి మనుజులభండు
నీవు నిన్న రమ్య మావేషమున వచ్చి, నేఁ డి తల వచ్చినాడ వనిన.౧౬
- సీ. చెప్పిన దీన నే సిద్ధియా నట్లయ్యు నడిగిన నాకిది యడఁపనేల
మేటి జూదరి యన వాటమా తివుటమై నాడుచుండుదు నే నహర్నిశంబు
దృష్టియేమటక ¹నందియు జోగరంబును దిగయును గాళనాఁ దేటకడిన
యచ్చులలోన నే యచ్చెనఁ గైకొని మాటలాడిన యట్ల పేటుగలుగఁ
దలఁపుగతి వచ్చుఁగోరినదాయమనఁగ ², శకునిజూదమువీనియచ్చొకటియనఁగ
గెలుపునాదిగ నొడ్డుదు గిలుబనేర్చి, యెల్లపిడికిళ్ళు విడిపించియేనకొందు.
- క. ధనము గలుగఁ జూచి తమకంబు పుట్టించి, మొదల గెల్వనిచ్చి పిదపగెలిచి
నలుపు రాననంగ బలవంతు నైనను, నిలువనాఁగి కొందు ³ నిమిషమునను.
- క. చతురంగంబున నే నతి, చతురుడఁ గరితురంగమం త్రిశకటభటప్ర
⁴స్థితి పరహస్తము సేయుదు, క్షితి మెచ్చఁగ రాజు బంటుచేఁ గట్టింతుఁ.
- క. ఎక్కడఁ గోరిన దాయము, లెక్కువతక్కువలు గాక యే తేరంగా
నెక్కటి నెత్తమ్మన గొ, మ్మెక్కటియును నాడ నేన యెక్కటిఁ జమ్మా. ౧౦
- క. తగులు విరి యైనఁ గడుమెచ్చుగ నాడుదుఁ బులుల మూఁటజూదంబులలో
మిగులఁగ నేర్పరిబాగిడి, తిగుటఁసొగటాల నే నతిప్రాఘండఁ. ౧౧
- ఉ. మేదిని నిట్లు బాణలకు మెచ్చగు నాటలు నేర్పువారికే
నాది యనంగ నొప్పుచు నవాంక్షతి నివ్వడు దక్కునాడి యా
జూదమునందుఁ జిక్కి విరసు ల్నును నవ్వఁగ మేనివజ్రభూ
షాదిసువస్తువు లైలిచినాతని కిచ్చి వివర్ణ మొందితిఁ. ౧౨
- ఉ. దైవబలంబు లేమి గతి దప్పిన సర్థము గోలుపోయితి
న్నావుడు బుద్ధిగా దని మనంబున కింపు జనింపఁ జేయ ను
ర్వీవరుఁ డిట్లను నివనుము వీఁడిచేఁతలు మాను మేదినిగా
దేవతల నృజంపు సుగతిస్థితుల్కొకట నీకుఁ జేకుఱుఁ. ౧౩
- క. †ధనమును సత్యము శౌచం, బును నాదిగఁ గోలుపోవు భువిదుర్వ్యసనం
బని యెన్నఁబడ్డ జూద,మ్మున బ్రుంగుడు వంగుడౌటఁ బొందిది యగునే.౧౪

¹నందియు జోగరంబును దిగయునుగరయునానంటయు జోగరంబును దిగయుగరము నై
దింటుబడిన. ²ద యపే నె- ³నాఁకొందు ⁴స్థితిపరహస్తము- †ధనము యశమును సత్యంబును...
బ్రుంగుడుబ్రుంగుడౌట-బ్రుంగుడు బుగ్గుడౌట.

క. జూదమున నలుడుచెడియెను, జూదంబున నట్టిధర్మజుండును జెడియెన్

*జూదమున ధాతువాదము, వాదంబున దొడరఁ జేటవశ్యము గలుగుట.

ఉ. హితుని తెలుంగునన్ హితము నిష్ఠముఁ జేకుట బుద్ధి చెప్పితి

స్తతిఁ బరికించి దుర్వ్యసనమగుఁడవై చెడకుంటి వేని ను

స్థితి యొనగూడు లోకమునఁ దేకువయుం జెడకుండు నన్న నా

†కితవవరుండు నన్వ యదిగేలిగఁ జేయఁచు బల్లెఁబ్రాథుఁడై. ౯౬

గీ. ద్యూతకేళిరసము త్రోవ యెఱుంగక, పలికె దీవు వెడఁగుభావమునను

‡వలనుగల్గి వాడఁ జెలమనీరునుమ్మాడ్చి, దీన నర్థ మొదవుతెరువు పుట్టు. ౧౭

క. ధనలాభఁబుఁ బురాణము, విడికియు వాద్యంబు యోగఃకద్యయు శాస్త్రం

బును సంగీతముఁ గావ్యం, బును నాటకములును జూదమున కెనయగునే. ౧౮

క. గెలుపుతమకమనఁ జిత్రం, బలరంగఁ గడటజూద మాడక యెవ్వం

డలనుఁ డయి చనియె భువి ని, స్ఫులజన్మఁడు వాఁడెకాఁడె పసరముభంగిక.

క. †ఒకరూక వట్టి పదివేలకు నొడ్డుచు నాడినట్టిలాభము గరద

పుకయిత్తురుఁ గొంద్రనువరు, లకటా జూదంబులోన ననృతము గలదే. ౧౦౦

ఉ. ఆట జయంబుఁజేకొనిన నర్థము చేకుట దాన మేటిగా²

నోటమిఁ జిక్కి ద్రవ్య మిడనోపని పేదల కడ్డమాచు మా

తాట భజింప ధర్మ మగు నతన మోక్షము గల్గుఁ గావునం

దోటికిఁ జూచువార లిది దుర్వ్యసనం బన నమ్మవచ్చునే. ౧౦౧

ఉ. హితభావంబున బుద్ధి చెప్పితిమి నాకిష్టంబుగా చాట సం

తతము స్సంతసమందఁ జేయు నొకచో దైవంబు దప్పించినన్

మతి వేటొందుల కెక్కునే ధనము సంపాదించె బూర్వంబున

స్తతిమంతుం డనురాజు బుద్ధిఁ జని సన్మానంబుతో నుండెనే. ౧౦౨

ఉ. నావుడుఁ ద త్రాఘాపివరణంబునకుం జెవి యాని భూవరుం

డావిధ మేర్పడం చెలుపు మన్న దురోదరశీలుఁ డిట్లనున్

దేవసమానుడైన జయదేవుడు నా ధరయేలుచుండె ర

త్నావళిసంజ్ఞ నొప్పిన మహానగరంబున ధర్మశాలి యై. ౧౦౩

* జూదమునం బాఁబూసడవాదంబున- † కిత్తవరుఁడల్లెవ్వి- ‡ వలనుగల్గియాడ- 1 ఒక మాడట్టి... కెరెప్పక- గొంద్రొడలు, గాఁడొడడుకు- 2 దాన గాఁబూ- దానదానగాడు పేరొటమి.

- చ. అతనికిఁ గాంతిరేఖ యనునంగనకుం బ్రథమాంతగ్గణ్యుఁడౌ
సుతుఁడుదయించి బాలుఁడగుచు న్నయశాస్త్రము లాగమంబులుం
గృతులుఁ బఠించి యోగములకీ లొకయింత యెఱింగి సర్వస
త్తులమగు నేర్పుకల్గి మతిమంతుఁడునాఁ బరఁగె బురంబునఁ. ౧౦౮
- మ. అతికాలంబునఁ బెద్దయై నృపుఁడు పుణ్యారణ్యవాసంబు ప్ర
స్తుతమైన న్నయభూషణుఁడను నచూత్తుఁ బిల్చి తత్సమృతి
న్పుతుని బట్టము గట్టి యేగె నట నస్తోకప్రభావాన్యుఁడౌ
మతిమంతుఁ డిల యేలుచుండెఁ దనసామ్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగఁ. ౧౦౯
- క. రత్నాకరమేఖలఁ దన, పత్నిగఁ జేపట్టి సుగుణబాధురుఁడనఁగా
రత్నావళిలో నాయక, రత్నంబై తేజరిలై బ్రజ రంజిల్లఁ. ౧౧౦
- క. రేలు నిగూఢాకృతితో, నాలు సహాయముగ లోకవార్తలుఁ గీడు
స్త్రేలుచు నరయుచుఁ దిరుగఁగ, బాలుని నొకనాఁడు ముత్రి ప్రార్థనచేసెఁ. ౧౧౧
- క. మేదినిలో నీనడవడి, యాదిన్మచాలకులచరిత మైనది నాకుం
గాదనరా దొకగతి నిది, గాదనియెద న్నాశ నొండుగాఁ దలఁపకుమీ. ౧౧౨
- గీ. నేఁడు చెప్పవలసి నృపుడు నీజాతక, మడుగునాఁడు బుధుల కడను వింటి
వినుము మొదలియంతమునఁ బుట్టినాఁడవు, చోరశిక్ష నిన్ను సోకుననిరి. ౧౧౩
- క. రజనిసమయములఁదిరుగకు, సుజనులతోఁ బాతు సేయు సోమకళాంకు
నృజియింపుము హితులను మముఁ, బజలను జేపట్ట మిదియ ప్రార్థనమాకుఁ. ౧౧౪
- గీ. అనుచు బాలన్యపతి యశాఁగాకయలయొండు, బుద్ధిఁజూచి బ్రదుకుపొందుగాదు
గామకోపలోభగర్వచుత్సరమోహ, ములనెకాని *రాజ్యబలముగొనదు. ౧౧౫
- క. కామక్రోధాదులు ని, స్పీయముగా విడువకున్నఁ జేబగు నొకచో
నేమునినై యుండఁగ మఱి, నామీఁదను జోరదండనం బేల యగుఁ. ౧౧౬
- మ. ఇది తక్కుంజను లొప్పునంచు ననురే యేకాకియై యేగి భా
తదయాళుం డనుమానిచేత శుభతత్వజ్ఞానుడై యుచికా
న్పదమధ్యంబునఁ బెక్కునాళ్లు పవనాభ్యాసంబుతో నుండె ను
న్పదసారంగకురంగ సంఘపరిగణ్యంపానరణ్య బులో. ౧౧౭
- క. బోడిమి చెడియును దనమది, వాడిమి చెడినీక లబ్ధవై రాగ్యుండై
వాడతినియమంబునఁబడు, †మూఁడేడులదాఁక ధ్యానముననుండంగఁ. ౧౧౮

* ములనెకాదు రాజబలముచనను. † మూఁడేడులదనుక - మూఁడేండ్లందాఁక.

- మ. ఒకనాఁ డేగురుదొంగ లంతిగమునం దొప్పారు మందారనా
మకమా దుర్గము లీల నేలుచు మహాత్మ్యాపాలుడౌ జీవర
క్షకుకన్యాసదనంబు కన్న మిడువాంఛ వచ్చి యద్దేవి క
త్యకల కం బగుభక్తిభావమున సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్కుచున్. ౧౧౧
- క. లోకేశ్వరి నీకృప నీ, త్సాకాతుని కూతురగు ప్రకాశినిసాము
ల్లాకబ్బిన నాదలరె ప, నాకల్పము నీకు నిచ్చి యరిగెదము చురూ. ౧౧౬
- క. అని కానికె మ్రొకొని చన, నననానుఁడు స్త్రాకెఁ దమము దిక్కుల నిండెన్
జనులు పరులుకిగి రారెకు, లచనరులై తిరుగఁ జొచ్చి రానగరములోన్.
- మ త్రకోకిల. గాలిచీరయు న్నొల్లిబూడిద గ్రద్దగోరుచు గొంకియు
గోలయు న్వెలుగాచ్చుపువ్వులక్రోవి ముండులబాతియున్
మైలమరుల కొయ్య కత్తెర మాటుగన్నపుంగ త్రియు
న్నీదిండులు నల్లపూతయు నేర్పుతోడుగ మ్రుచ్చులు. ౧౧౮
- క. చప్పల్లాలించుచుఁ దను, చప్పల్లడంచుచు జొచ్చి సందులలోనం
జొప్పెటుఁగకుండ * నేగుచు, తెప్పలు మాటైరదాఁగురింపుచుఁబురిలోన్
- గీ. ఉలుకు వుగ్గునంత నొకచోట మ్రొక్కుల, యల్లుమెవలకుండి † యన్నకదుపు
కొదవియంతనంత గొడుగుచు లోపలి, మెలకు వగని ‡ కోటచులుకదాటి.
- గీ. పాలె మున్నవారిపై న్నొల్లిబూడిద, మంచు చల్లి పెద్ద మగులు కొంత
కూలఁ ద్రవ్వి రాచకూతు రుండెడిమేడ, క త్తిరించినట్లు గంటు వెట్టి. ౧౨౧
- క. తొడిదొడిఁ గ్రోవులపువ్వుల, పిడిచి దివియ లార్చి గంటి వెలుఁ గాలోనం
బడకుండఁ † జెలులుమాటంగ, నొడయని క్రియచులుకు లేకయొకరుఁడుసాచ్చెన్.
- గీ. అచట నూర్పులరసి యాబాల నిద్రించు, తెఱిగియొయ్య దాయనేగి వాఁగు
మీలఁ బుడికిపట్టు జాలరికై వడిఁ, బుడికి పుచ్చుకొనియెఁ దొడవులెల్ల. ౧౨౩
- సీ. అన్నియు నొలకు నందిచ్చునప్పుడు ముచు స్వయంపరమున కనుచు డాచి
దండియపై నిడ్ల తపనీయమాలిక భుజము సోకిన దానిఁ బుచ్చుకొనుచుఁ
గన్నంబు వెడలి సంగడికాండ్రఁ గూడిన నందఱు నుల్లాస మతిశయిల్ల
దుర్గంబు వెలువడి దూరస్థలంబున సొమ్ముల తరబడి చూచునపుడు
వెనుకఁబురములోనఘనముగాఁతయ్యె, నారెకులునుదివియ లందికొనుచుఁ
గల్గపుట్టె ననుచు నెల్లదిక్కుల జాడ, లరయఁ జొచ్చి గిరివిహస్తులగుచు.

* నీగుచు † యన్నకరవుగది- యంతలేది- ‡ కోటచులుకదాటి- † గాలమాట- తెయ్య
మాటిడి ‡ రతిభయార్తులగుచు.

- క. ఆకలకలమున నిలువక, యాకులులై వసిడిపేరె యధికం బరుచున్
లోకేశ్వరికై గుడియా, వాకిటఁ బాటుచును లోనవైచిరి మ్రుచ్చుల్.
- క. ఆవసిడిపేరు గుడిలోఁ, దాపసుఁడై నిష్ఠ నున్న ధగణీపతికం
లోపాంతంబునఁ దగిలెం, బాపంగారానికర్థబంధముభంగిన్. ౧౨౬
- చ. తలవరు లంతలోఁ బ్రతిపదంబురు జాడలు వట్టి వచ్చుచున్
బలబలఁ దెల్లవాట గుడిప్రాంతము డగ్గటి యుతలోన ని
శ్చలనిజగాత్రుఁడై నియమసంస్థితఁడౌ మతిమాతుఁడేరి త
ద్గళమున ప్రేలుచున్న నవకాంచనమాలికఁ గాంచి యుగ్రులై. ౧౨౭
- ఉ. మ్రుచ్చిలి రాచసొమ్ము లిది ముచ్చుగ నన్నియుఁ దెచ్చి మానివై
యిచ్చట నున్నఁ బోవిడుతుమే వెనఁ జెప్పయు తోడిదొంగ లిం
కెచ్చట నున్నవార లని యీడిచి చేతులు గట్టి మోఁగుచుం
దెచ్చి కడంకతో వసుమతీపతిమందఱఁ బెట్టి రాతనిన్. ౧౨౮
- సీ. జీవరక్షకుఁ డరు నీవు జీవంబు వోనాడక చెప్పురా తోడివారి
నెక్లడనుంచితి తక్కినసొమ్ములు తెప్పుని కొట్టించి ధృతి యడంచి
యొకయు తరంబు నీయకయున్నఁజుపింపఁగడఁగియుఁ దనపేరికడిమిదలంచి
†కోపించి కాల్పేయిగోయించి వెడలించె నాలోననొకవైశ్యుఁడతని బ్రోవఁ
గరుణ నుడుకునూనె గాపించి వగయాచ్చి, కూడునీళ్లు నొసఁగి వాడుఁదేర్చి
పాటిగుడిసెయొక్తచోటఁ గట్టించి యం, మనిచి దినమునరయుచున్ననతఁడు.
- క. †తనజన్మఫలము దప్పునె, తను వెడలినమీఁదనైనఁ దప్పుదు నేఁ డీ
యనుభవమునఁ దీర్చెదనని, మనమునఁ దలపోసి యాత్మమరణంబుడిగెన్.
- శా. ఆవైశ్యోత్తము ప్రోవునన్ బ్రదికి పుష్టాకారుఁడై రాత్రి నా
నావైచిత్రి ననేకరాగముల గానం బింపుగాఁ జేయఁగా
దేవశ్రీక్రియ మేడనున్న నృపపుత్రీరత్న మాలించి కా
మావేళంబు భజించి దాది నటకుం బ్రార్థింపఁ బుత్రైందినన్. ౧౩౦
- సీ. అది వచ్చి యాతని యాకార మీక్షించి మది రోసి క్రమ్ముట సుదతిఁజేరి
యిలఁగల రాజపుత్రుల నెల్ల మెచ్చకయుండి నీ విప్పు డామొండివానిఁ

* శ్చలమునివేషయోగమున సంస్థితం † గొంతుచు నతనికాలుండేయు గోయించు—
లోహచునతనికాలుండేయి. ‡ జననఫలముదప్పునె యా- ౧౧ బారింది—స్మరించి.

దెప్పుని పుచ్చితి కొమ్మ నీ వెలుగవు నగుబాటు గాకున్న జగములోన
ననవుడు నమ్మక యాబాల తానభిసారికాకృతి నూతచారి యగుడు
వచ్చి చూచి దుఃఖవహ్నిచే గ్రాగుచు, చెలిని సెవక జేరూదీప్తిమెఱచు
నటకంబడిన పసిడితెఱచున నున్నయా, ధీరచిత్తుని జయజేవసుతుని.

క. చూచి తను మఱచి పైఁబడఁ, జూచిన నాదాది నిలిపి ట్లోడిపతికిఁ
నీచందము చెప్పి తదా, శ్లోచితగతి నితనిఁ గూఁప టొప్పు గృహంగీ.

వ. అదియునుం గాక.

౧౩౪

క. మును నీవు స్వయంవరమున, కని డాచిన కనకమాలికాభరణం బీ
తని ముక్తి వచ్చెఁ గావున, నొనరినపతి యితఁడె కాఁగ నొప్పు బడమా.

చ. అని ముగిసిచినం దిరిగి యుత్తిపురంబునకేగి మీనకే
తనుఁ డభిమానముం దగవుఁ దాల్చియు సిగ్గు నడంకుఁ దెపునఁ
జనకుని వేడి నీవు ననుఁ జూపినపాపము నొందువాఁడ నీ
పని కెడచేసితే ననుచుఁ *బ్రార్థన యేర్పడఁ జేసి మ్రొక్కినఁ. ౧౩౬

మ. అకటా పేరుచు బెంపు సొంపు నతిరమ్యాకారముం గల్గువా
నికి నే నిచ్చెద నంచు గారవముతో నిన్నుంక నీ విట్లు వం
శకళంకం బొనరించి తీవు మొద లెంచం గోర వీమొడివా
నికి మోహించితి మాకుఁ జచ్చిడితిలో నీవేల మేమేటికిఁ. ౧౩౭

క. అని పదరు టియ్యుకోలుగఁ, జని సఖులును దాను వెఱపు సమయించి ప్రకా
శిని మతిమతుని దోడ్చిని, తనమేడకుఁ †దెచ్చె బ్రజలు దను నవ్వంగఁ.

గీ. తెచ్చి జలకమార్చి దివ్యాంబరంబులు, గట్టనిచ్చి మంచిగంద మలఁది
యిష్టభోజనమునఁ దుష్టి గావించి యా, కొమ్మ తన్ను సతనిసొమ్ముఁ జేసె.

వ. అంత.

౧౪౦

క. వెఱ పుడిగి యతఁడురతికళ, లెఱుకపడంబొడలుతివుటహృదయముగరఁగఁ
నటకంబడియును జనిగల, చెఱకుక్రియం దీపులుట్టఁ జెలువం గలసెన్.

వ. ఇట్లు కలసి సతిపతు లుండునంత.

౧౪౧

క. ఒకనాఁటిరాత్రి తేజః, ప్రకటాకృతు లిద్ద అనిలపథమున డిగి మే
డకు వచ్చి నిలిచి రాజా, లికపతి పాదుపుననుడి లేచి తలంగన్. ౧౪౩

- సీ. నిలిచిన వారి యుజ్జ్వల దివ్యతేజంబు చూచి దిగ్గనఁ బాను లేచి యచట నిర్దళఁ గూర్చుండ నిడి యర్చనము లిచ్చి యేల విచ్చేసితి * రెవ్వ రనుచుఁ గార్యంబు నాచేతఘటియించు విఘటించు నీమెలతా నెంతనిలువుమనుచుఁ గలహంబు బుద్ధికీ గర్తంబునకు నైన నింద్రుండు మాన్పించియటకుఁబుచ్చె నీవు నిర్ణయింపు దేవేంద్రనానతిం, ద్రోవరాదు శిక్షితుండ వీవు బుద్ధిఘనమొ కర్తము ఘనంబా చెప్పమా, యేను బుద్ధి గర్తమీతఁ డనిన.
- వ. అతఁడు విని బుద్ధికర్తంబుల కిట్లనియె. ౧౮౧
- ఉ. ఎంతటివాఁడ నేను దివిజేంద్రనియానతి నన్నఁగూర్చి మీ యంతటివారువచ్చినఁ గృతార్థుఁడ నైతి ఫలానువృత్తి మీ వంశము మీరెఱుంగరె శుభం బశుభంబును గూడి చేయుచోఁ గొంతయుఁ గీడు లే దుభయకూటము గాదె ఫలంబు పట్టునఁ. ౧౮౨
- గీ. బుద్ధిదేవి నీవు పొందుగా కనిలువక, కర్తఫలము లెట్లు గదియు నైనఁ దండ్రి కర్త మీవు తనయవు మీతండ్రి, యెక్కుడైన నీకు నేమిఁకొఱఁత.
- క. దుర్మార్గునకును బుద్ధి స,ధర్మనకును విధికృతంబు తప్పదు “బుద్ధిః కర్తానుసారిణీ” యను, మర్తము చెప్పదురు నీకు మఱియొక తెలువా !
- క. మును బుద్ధి ద్రోవఁజాలని, నను దృష్టాంతముగ నమర నాయకుఁ డిటకుం బనిచె ననుఁ జూడ జగడము, పనిలే దని యొడఁబడంగఁ బలికి వినతుఁ డె.
- ఉ. చే టటుదప్ప లక్ష్మి నిరసించి వనంబున మానినైనచో నాటునఁ గాలుఁ జేయిఁ జనునాపదఁ బ్రాణము తీపినుంట నీ జోటియు వెంట వచ్చుటయుఁ జూడ నయుక్తము లైన వింక నే పాటులఁ బెట్టఁ జూచెదవా బాప్తు విధి ! నిను మీఱ వచ్చునే. ౧౮౩
- చ. అని వినయొక్తిగాఁ బలికినంత నె కర్తము బుద్ధియుం గడం కను దెరువేది మాకనుచుఁ గైకొని యొక్కటి యాచు నిర్ణయం బునకుఁ బఠంబుగాఁ గడుఁ బ్రమాదముతో నమృతంబు దెచ్చి పో సిన నతికాంతిగా నతని చేయును గాలును వచ్చెఁ జెచ్చెరఁ. ౧౮౪
- ఉ. ఈగతిఁ బ్రోచి వారు నన నీవల బాలిక యేగి హస్తపా చాగమన ప్రకారము ప్రియంబుగఁ దండ్రికిఁ జెప్పె నాతఁడు

* రవ్యరేఖ, కార్యంబు నాచేత ఘటియింపఁగా మదిఁ దలఁచి వచ్చితిరది తెలుపు మనిన. కవిద్య, విద్య.

స్వగమ వచ్చి యల్లుని నవీనరతిప్రియఁ జూచి యాత్మపు

త్రీగుణభాగ్యసంపద నుతించుచుఁ గాఁగిటఁ *జేర్చె నాతనిఁగ. ౧౫౨

చ. అతనిచరిత్రముం దెలిసి యత్యనురాగముతో నతండు దా

సుతరహితుండు గానఁ దనఁజేరికి నాతని రాజుఁ జేసిన

స్తతి నతిహృష్టుఁ డౌచు మతిమంతుఁడు తత్పురి యేలుచు నిజ

క్షీతి కరుదెంచి మంత్రికుల సేవితుఁడై సిరు లొందెఁ గావునఁగ. ౧౫౩

క. నీవెరవును నావెరవును, దైవగతిం గాని కొనమ దయ గలిగిన నా

త్రోవల నాడుచు నుండఁగ, నీ వర్థముప్రాపు గమ్ము హితభావమునఁగ. ౧౫౪

సీ. నావుడు నట్లకాఁ గావించు నూఱుడు మని వాని ననిపిన యవసరమునఁ

బరదేశు లిద్దఱు భాషించుచో నొకఁ డిల యెల్లఁ గ్రుమ్మరి యింద్రకీల

నగముపై నున్న మనస్పిఠి యనుదేవిఁ జూడ మైతిమి విశస్తలము మనము

అప్టదిక్కుల నున్న యవ్వభైరవులకు నప్టాంగరుధిరంబు లర్చనముగఁ

జేసి కంఠరక్తస్తిక్తంబు బలియిచ్చు, జనులకోర్కు లెల్ల శక్తి యిచ్చు

నమ్ముఁడనుచుశాసనమువ్రాసియున్నది, † యచటియాత్ర సేయ నరుగమకట.

క. అని పలుకఁగ వృత్తాంతము, విని విశ్రమభూషణుండు విస్మితుఁడై వా

లును మగతనముం దోడుగఁ, జనియె న్నునుచనిన సవ్యసాదికి నెనయై.

చ. అట చని కాంచె భూమివరుఁ డద్భుతసిద్ధితపోనకూలముం

గుటిలకిటిద్విపారిమదకుంజర సేవితసానుమూలముం

జటులగుణచ్చటారతితనంయమిరక్షణపుణ్యశీలముం

గటకమణిద్యుతిప్రకటకందరకూలము నింద్రకీలముఁగ. ౧౫౭

చ. కని గిరిమీఁద నున్న గుడికందువకుం జని యందుఁ దీర్థమ

జ్జన మొనరించి వచ్చి కొనసాగఁగ దేనికి భైరవాదికం

బునకుఁ బ్రియంబు సేయఁ దనమూర్తి వధింపను వేడ్తఖడ్గమె

త్రినఁ గరుణాప్రసన్నయయి దేవత యాతని నడ్డపెట్టుచుఁగ. ౧౫౮

శీ. ఇచ్చకువచ్చినట్టివర మేమట వేడుము కా దనాక నీ

కిచ్చెద నన్న భూమివరుఁ డీవు ననుం గరుణించితేని యే

యొచ్చెముఁ జూడ కాదుచును నోడుచు నిర్ధనుఁ డౌచునున్న యా

దిచ్చున కెల్లకాలము నతిద్రవిణం బొసఁగం దలంపుమా. ౧౫౯

*జేర్చెఁ జెచ్చెఁగ. †యచటఁజూడఁజోదవనచుట్టు. ‡నాకటయేళ్ళరుఁడుం గరుణించితేని.

క. అని వేడి యతని కర్థము, తనియంగ నిప్పించి సమ్మదంబునఁ బురికిం
జనుదెంచె విక్రమాద్భుడు, తనతిరుగుడు సర్వజనహితంబై నగడఁ.

ఉ. తెంచలఁ జెరువులఁ బయల వెన్నెల రేగటఁ జౌట నైన వం
చించక యొక్క చందమునఁ జిస్తులు మున్నడఁ బంచినట్లు వ
ర్షించు నవాంబుదంబుక్రియ జీవనకారణ మాచు లక్ష్మి ప్రా
పించిన నెల్లవారలకుఁ బెట్టినయారఁడె దాన గావునఁ.

౧౬౧

క. నీ కింత దానచతురత, లేకునికిని దీని నెక్కలే వనవుడు న
ట్లాకర్ణించి యతఁడు హిత, హాకము గొల్పంగ మగిడి లోనికిఁ జనియెఁ.

ళా. దుర్గానాయక మానసాంబురుహసంతోషక్రియాహంసు నం
తర్హాస్థితవైరిదానవవిభేదక్రీడనాప్రాధు స
న్ద్యారూఢముసీంద్రచింత్యనిజనామస్తోముని స్రక్మిత
స్వర్గాకాశతి నిందిరారమణుఁ గంసధ్వంసఁ దార్క్ష్యధ్వజఁ.

౧౬౩

ళా. హస్తస్యస్తసువర్ణభూధరధనుర్జ్వాపన్నగాకర్షణో
దస్తాంభోనిధికస్యకారమణబాణాగ్రానలాప్లుప్తదై
త్యస్తోమాశ్రయదుర్గనిర్గతకురంగాక్షీగణాగణ్యచ
క్షుస్తీర్ణోదకశాంతకోపదహనుఁ సోమార్చవహ్నిక్షణుఁ.

౧౬౪

మాలిని. దురితహరచరిత్రా తోషి తాత్ప్రీయమిత్రా

వరువజనవిదూరా భక్తరక్షోవిహారా

స్థిరతరనిజక్షీరీ దేవతాచక్రవర్తీ

పురహరహరియాపా బుద్ధసిద్ధస్వయాపా.

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమండలిక భేకఫణీంద్ర వీరఘోటవి
భాళ కళింగదేశనిధ్దామధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాట ద్రవి శాండ్ర
మహారాష్ట్రభూపాల రూపనూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రాలిపుర
వరాధీశ్వర వెలనాటి పృథ్వీశ్వర రాజ్యసముద్ధరణ కొఱవి వెన్నయా
మాత్యపాత్ర హరితఃకోత్ర పవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ
గోపరాజప్రణీతం బైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు
విక్రమాద్భునిదివ్యసామర్థ్యంబును సర్వదాత్మత్వంబును మతిమంతోపాఖ్యా
నంబును సాహసాంకు సర్వోపకారత్వంబు నన్నది దశమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

—1 ఏకాదశాశ్వాసము 1—

క. శ్రీసహితకంఠభూషణ, వాసుకిఫణరత్నరుచిరవపురర్థకృతా
*వాసనిజతోషమయ గౌరీసఖ్యనిహారి నిందురేఖాధారిణి.

౧

—2 ఇరువదియెనిమిదవబాష్పకథ 1—

మ. కడుభక్తి న్నదిలోన నిల్చుకొని లగ్నం బొప్పగాఁ గూర్చి పెం
వడర న్విప్పులు తన్నుఁ జేరి కొలువన్ హర్షానుకర్షంబు లే
ర్పడ నాభోజమహీవరుండు మఱియు స్ఫద్రాసనం బెక్కున
య్యెడఁ బాంచాలిక యడ్లపెట్టి మఱి సభ్యేష్టంబుగా నిట్లనున్.

౨

చ. ప్రియమున నిల్వరింపక గభీరగుణం బిటు లుజ్జగించి సెం
శయ మగునుద్యమంబునకుఁ జాగిన నేల ఫలించు నీకు ను
జ్జయినిస్సపాలుభంగి నతిసాహసము న్నకలోపకారమున్
దయయును లేక యిచ్చటఁ బదం బిడవచ్చునె భోజభూషరా.

౩

చ. అలనిగుణంబు లెట్టివని యానతి యిచ్చెదవేని నిల్చి నీ
మతి నిఁక నాదరించి వినుమా వినిపించెదఁ గొంతకొంత యు
ద్ధతపరిపంథికుంజరవిదారణసింహపరాక్రము స్మర
క్రతుసుఖసఖ్యు నారహితకారణు నెట్లు నుతింప నేరుతున్.

౪

ఉ. యాచకపాఠిజాత మని యథులు దన్ను నుతింపఁ ద్యాగభో
గాచరణంబునం బరఁగి యబ్బులు మేరగ నుర్వియెల్ల సెం
కోచము లేక యేలుచు నకుంతితవిక్రముఁ డై విదేశముల్
చూచుమనంబుతో నతఁడు జోగివిధంబున నేగి యొక్కఁడున్.

౫

గీ. గురిజపేరు లఱుతఁ గొమరారధరియించి, యడవి మొల్లలఁ గురులందుఁ జెరివి
పాటుటాకులు మొలబాగుగాఁగట్టి యే, తెంచుచెంచుసతులఁగాంచికాంచి.

క. మాకందములును రక్తాశోకములును జంపకములు సురపాన్నలు నా
లోకించుచుఁ బ్రియపడి నరఁ, లోకేశుం డొక్క వనములోఁ దిరుగంగన్.

౬

* వాసనిజతోషమయగౌ. † కరుణానారదేశ. — నారద్యుహిత.

- సీ. అతని ప్రతాపాగ్ని నవమానితం బైన వగిది బింబమునఁ దావంబు వొడల
నంభోజహితుఁడు మధ్యాహ్నకాలంబున నిప్పులు వర్షించుచొప్పు దోఁచ
సర్వజంతువుల కసహ్యంబుగా మహానగము లెండఁగ నెండ నిగుడఁజేయఁ
బలుచనయ్యను జొటిపట్టులు వేడిమిఁ గనవులు మొదలారఁగమరఁజొచ్చె
విహగకులము తాము విహరించుతరువుల, కేగ కీరములను నీఁగఁదొడఁగె
వడ ఘనంబు గాఁగ వాయువు వీ తేర, జగము శూన్యమై చుద మొదె.
- క. ఆవేశఁ బేదచెంచుల, కావాసం బైనపల్లె ప్రాకారంబున ఛా
యావితరములగు *పురుగుల, క్రేవఁ బశ్యమము దీర్ప క్షితిపతి నిలిచెన్.
- చ. అట వరదేశికు ల్గులుపు రధ్వపరిశ్రమభేదఖమ్మ లై
నిటలములందుఁ బెంజెనుట †నిల్వక చెప్పులు జాతి నొడచే
గటముల రక్తకాంతి నధికంబుగ జొత్తిల దప్పి నోష్టరం
పుటములు వాడఁగా వగరుపుట్టఁగ వచ్చిరి వెచ్చచూర్చుచున్. ౧౦
- క. వారిం గైకొని శీతల, వారిం దృష్ట దీర్చి గారవముతోడ ఫలా
హారంబు లొసఁగి ట్టుత్పరి, హారం బొసరించి యలఁత యంతయుఁ దీర్చెన్.
- క. సమంతరంబ మీ కీ, క్రమమున బెట్టలయనేల ఘర్జితపరి
భ్రమణమున నింత పుట్టినొ, విమతులు వధియుఁపఁగడఁగి వెనుదగిలిరొకో.
- క. నావును నొక్కఁడఁ దాతని, భావజ్ఞుఁ డచుచు మిగులఁ బ్రాబుతించి నిజం
బీవ యెఱిగితి వట్లా, నానిధ మేర్పడఁగ విను భయంకర మరయన్. ౧౩
- క. ఈతల మూఁడామడలం, దాతతముగ మూల్యవంత మచుగిరి మెఱయున్
వేతాళనగర మనఁగఁ గి, రాతేశ్వరుఁ డేలుకొకపురం బున్న దటన్. ౧౪
- చ. దయ యొకయిత లే దచట ధర్మము పేర్చినరాచు ప్రాణసం
శయము విదేశి కయ్యెడ రసాలవనాంతమునందు శోణిత
ప్రియ యను నొక్కదేవత యభీష్టవిధాయిని భీషణోన్నతా
లయమున నుండుఁ గొండరికులంబున కెప్పుడు నింటివేలు పై. ౧౫
- ఉ. ఏము విదూరయానమున నెంతయుఁ జిక్కి యనంతరంబ వి
శ్రామపదంబు గోరుచు రసాలసుశీతలమైన దేవతా
ధామము చొచ్చి చండికకు దండనమృస్మతు లాచరించి యా
సీమనె యుంటి మొక్కవలచేరినపక్షులభంగి నజ్ఞతన్. ౧౬

- క. ఆయోజనగరము దేవన, న్యాయతః బోధిక వట్టుఁ దరికట్టుఁడు నే
దాయుడు మెడగట్టుం దని, కూయుకఁ బెరు అతు పుట్టె గుడియందరఁ.
- చ. చందనకుంకుమార్ద్రాఘనసారనవాత్సరపాత్రహస్తయై
సుందరి యోర్తు భూషణుడు లైతయ న్వనలక్ష్మి పోలిక
న్తుందట నేగుదెంచి గుడిమోసలఁదూటుడు మమ్ముఁ గాంచి చూ
డ్చిం దయ దొంగలింకఁ బలికె బలుకు ల్లది కౌపుత్రట్టఁగఁ. ౧౮
- చ. వెలవక యున్నవార లిట వెచ్చితనం బిది గాదె కొండరుల్
చుటు కొకయింత లేక *మనుజుం దమదేవత కిందు నిత్యముం
జెటు పొనరింతు రిప్పు డది † నేగి విదేశులఁ బట్టుచున్నవా
రెటుఁగఁగ జెప్పితి న్వడలి యేగుఁడు ప్రాణము నష్ట గల్గినఁ. ౧౯
- చ. అనవుడు నేము నాత్మహృదయంబులు మ్మిక్కిలి తల్లడింపఁ జ
య్యన వెలి కేగి వాకిట యయంకర మైనఁ దదీయపశ్చిమం
బునఁ గలుకోట యెక్కి సురపొన్నలు నేపెలు నున్నతోటలోఁ
గనుకనిఁ బాటి వచ్చితిమి క్రస్తుతి చూచుడు బస్తురించుచుఁ. ౨౦
- మ నడుమ నిల్వఁగనోడి యారములలోన న్తుండ్ల గండ్లం దడం
బుచు న్లేచుచు రెండుయోజనములుం బ్రాణాపదంవాటి కా
టడవి స్మరముపట్టు గానక నిరాహారవ్యథం జక్కి యి
క్లడఁ బుణ్యాత్మని నిన్నుఁ గాంచితిమి సౌఖ్యం బయ్యె భాగ్యంబునఁ. ౨౧
- క. పోయెద మిఁక నీనా, కోయిల నగరంబు పొంతకుం జనవల ద
న్యాయులు వాంఁదని చెప్పుచుఁ, బోయిరి కుతుకమున జనవిధుం డిటకదలెఁ
- ఉ. అంతటఁ గాంచె నాతఁడు నిరంతరపక్షఫలప్రమానని
శ్చింతము రామపాదసరసీరుహదిహ్నునితాంతరమ్యప
ర్యంతము భూర్జపత్ర లిఖితోపగతోత్సుకకిన్నరీ ప్రియో
దంతము పుండరీకహరిదంతదురంతము మాల్యవంతముఁ. ౨౩
- క. ఆవర్వతంబు చేరువఁ, బాపాత్మలకెల్ల నునికిక ట్టగుపుర మా
భూపాలుఁడు గాంచి తదీ, యోపాంతవనంబులోని కొయ్యననేగఁ. ౨౪
- సీ. అచ్చట నొకసరోజాకరంబునఁ గృతస్నానుఁడై దేవతార్చనకు నేగి
నిచ్చులఁ గ్రొత్తయా నెత్తుట బొత్తిల్లు రంగంబు గల గుడి రాజచొచ్చి

ఖడ్గంబు మాతులుంగ ఫలంబు నభయంబుఁ బునుకయు నంకుశమును వరంబు
సురియయు నూత్రంబుఁ గరములధరియించిశోణిత ప్రియయున్న సాంపుచూచి
యుగ్రదేవత యని యూహించి తలఁకక, రక్తపుష్పము లనురక్తితోడ
నొసరఁ బూజచేసి వినుతించి ప్రణమిల్లి, యచటఁ గొలిచియున్న యవసరమున.

వ. ఆనగరంబు దెసనుండి దిమ్ము రేఁగినయట్లు *తూఁగొమ్ములుఁ బువ్వనం
గ్రోవులునుం దప్పెటలును డక్కులును బెక్కువిధంబుల దిక్కులు చెరుడుపటు
పుడు మ్రోయ నవ్వాద్యరనంబునకు బాసట యై తమ యాహ్వులుం బెడ
బాబ్బలును గిరిగవ్వారంబుల నుపబృంహితంబులుగా గంధపుష్పార్చితం
డగు నొక్క దీనుని నడుమ నిడుకొని కుటుచ † కాసకోటలు మెఱయించుచు
బరికెతలల కఱకుఁగొండరులు సనుదెంచిన నప్పరమకారుణికుండు. ౨౬

ఉ. దీనుని నేటి కిచ్చటికిఁ దెచ్చితి రింతట దేవి మెచ్చునే
హీనుఁడు దుర్బలుండు జడుఁ డేడ్చెడి వీఁ డవలక్షణుండు మీ
రీనరుఁ దెచ్చి చూపి జగదీశ్వరి ని ట్లడికింపఁ జూతురే
యేనుఁగు చిక్కినేని మఱి ‡ యెంపలిచెట్టునఁ గట్టవచ్చునే. ౨౭

క. వీనిం బోవఁగనిం డిదె, నే నుత్తమకులుండ మాంసనిబిడుండఁ బ్రియస
న్దాససుండ నన్ను నరబలి, గా నిచ్చిన దేవి మెచ్చుఁ గరుణా భోమకా. ౨౮

వ. అని యద్దేవికి నుద్రేకంబు పుట్ట వాని నిరసించి తాను మెయికొనిన నాబో
యలు నీకొండినినే చంపించుట మే లని వానిని విడిచిపుచ్చి యతనికి నట్ల
గంధపుష్పాక్షతాదు లిచ్చి దేవితేరువ గ మ్మని యతని ముందట నిడి
తలంగిన. ౨౯

గీ. మెచ్చుగాఁగ నిట్టి మెకము సాళించెద, ననుచుఁ జండిమం త్రమొసరఁజెప్పి
పూజకుం డొకండు భూమీశుతల ద్రుంప, బెడిద మైనవాఁడియడిద మెత్తె.

క. అతని ప్రభావమునఁ బరా, హతయై తద్గుణము మెచ్చి యయ్యెడ నాదే
వత యడిదము గొని మఱినా, తత మగురోషమున వానితల దెగ నడిచెకా.

కా. ఆపాపాత్ముని నట్లు ద్రుంచి నవరక్తాస్వాదన ప్రీతయై
భూపాలో త్తముధ ర్తముం దయయుఁ దెంపు నైచ్చుచుం బ్రేతభూ

* తూగొమ్ములునుం బువ్వనగ్రోవులునుం దప్పెట్లుం దిక్కులును డక్కులును (దిట్లును అనుటకు, నుట్లును అనియు) † కాసలతో గొఱకలు మెఱయిం- ‡ యెంపలిచెట్టు అని వాడుక, యెంపలి యని యందు భ్రయోగము. సాధించెద-

తోపేతంబుగ దాకినీసమదయం బుప్పొంగుచు న్నరన్

వ్యాపారంబులఁ దోచునూపఁ జెలఁగెన్ వ్యక్తస్వరూపంబునన్. 32

ఉ. అంతః బ్రహ్మ యై నిలిచి యార్తశరణ్యుని నిన్ను మెచ్చితిం
జఃతిత మైన కార్య *మిదె చేకుట నిచ్చెద వేఁడు మన్న భూ
కాంతుఁడు మ్రొక్కి నీమకృప గల్గిన నేమి కొఱంత నేడు నా
కింతియ చాలు మర్త్యబలి యెన్నఁడుఁ గోరక పూజ లొందుమా. 33

మ. అని ప్రార్థించఁగఁ బూజకుండు నట దివ్యాకారుఁడై యంబరం
బున భాసిల్లుచు నిల్చి భేదరుఁడఁ గర్పూరాంగుడఁ న్నేఁ గుభే
రుని శాపంబున సుక్తి యొగతి నతీక్రూపండ నై యిప్పు డో
జననాథా ధవదాగమంబు కలిమి న్నాపావధిం బొందితిన్. 34

క. నావ్రకు వెఱఁ గందుచు నీ, కేఁ ధమున శాప క్షమయ్యె నీకథ తెలియం
గా విఃపింపుము మాకని, భూవల్లభుఁ డగు దివ్యపురుషుఁడునల్లెన్. 35

గీ. ధనదు దేవపూజ కనువగుక్రొవ్వురు, లెచట నైనఁ గోసి యేన తెత్తఁ
X దెల్లవాఱ విరులు దే నొకనాఁ డేగి, మధువనమున న్నొక్తమగువఁ గంటి.

క. అన్నలఁతుక యెదురను సుర, పొన్నలు గోయంగవచ్చి పుష్పాయుధుచే
నున్న నెఱవాదియమ్ములఁ, గన్నుల నగుచున్న చెలియకడకుఁ జనియెన్.

క. అట చని మదిసమ్మద ము, త్తటముగ నఖఁ గాఁగిలింపి కానఁగరా నో
విటవంచని యిన్నిదినము, లెట పోయితి ననిన నదియు నిట్లని కలికెన్.

క. రతిలంఘింతుఁడును శృంగార, రతిలకుఁడు ననఁగఁ టిటులు రసికత్వమునన్
క్షీతిఁ దిరుగుచు గ్రీవావెర వ, వృథముగవిసినన్నుఁ గలువఁబూనికడంకన్.

క. నాయొంటికి నరుదెంచిన, నాయద్దట కేను జందనాగురుకస్తూ
రీయుతమాగ నుపచారము, సేయించితిఁ దెచ్చి¹రముగఁ జిత్తములలరన్. 36

వ. తదనంతరంబ వారలు కుసుమంబులుం దాఁబూలంబులుం బుచ్చుకొనియో
విటవంచని నీపేరు నిజంబుగ నెటువంటి టుల నైన మోసపుత్తు వట నిక్కు
వంజే యని యడిగిన. 37

క. కల్లునినిజములు ధర్మము, మొల్లంబును బ్రయము మోహమును నలుకయు న
య్యల్లసము నయఁచు² గాఁ, జెల్లుచు వి³యా⁴క్ష⁵కుండుక్షీతికతులంబున్.

*

*

*

*

*

*మిటు కర్పూర భుండన్ క్షాపయ్యె శాప మొనరె X కానకరి విరులు దేవోకనాఁ
కిచ్చు- యిష్టార్థ- గ్రీవాపేద్యుత- 1 తేజముగ.

సీ. మఱియు నొక్కండు బ్రాహ్మణునిఁ బడనువరి ననుఁగోరి చనుదెంచి నాకు నైన
తగులెల్ల విని నన్ను దర్శింప మఱి యుపాయము లేక సురపొన్న లమఁగట్టి
మూఁ డెత్తులుగఁ జేసి మును మాలకరి వోలె నేతెంచి నాచేతి కిచ్చినంత
నిరుదెసలందున్న యిద్దఱ కొసఁగి యొ దొక్కటి నేఁ గొన నుత్సహించి
యందుఁ దేనె గ్రోలు నళిఁ జూచి యిదియును
క్షణము సౌఖ్యమొందుఁగాక యంచు
ముడిచికొనక దండఁ దొడఁబూఁద నిడుకొంటిఁ

గ్రోత్రవాని కియ్యకోలు గాఁగ.

౪౭

వ తరువాత వానికిఁ బసిండిటాకం బిప్పించి సంచిలోఁ బసినయక్కకు గాని
యిది దక్షదని పలికి యీతఁడై ప్రియము చెడకుండు మాగవనియొద్దిను
రపొన్నమీఁద విడిచిపొన్నని వీడుకొలిపిన వాఁడును నట్లు చేయుచుంజని
మత్సరమాగమంబునకుఁ బెన్పుచిచారంబులు నేయుచు నెఱవఱాయగుటంజేసి.

ఉ. నిష్ఠము సంచిలోఁ బడుట నీరజమిత్రుఁడు గ్రుంకువేళఁగాఁ

బుష్టర నేత్ర చెప్పె నళి పొన్నఁబయి నిష్ఠమంట లోనికిఁ

నుష్టరవృత్తి గా దదియు త్రోవ చురీ యని చూపుటయ్యె నే

సుష్టవిచారము ల్వలను సూర్యుఁడు గ్రుంకిన నంద యేగెదఁ.

౪౮

క. అని నిశ్చయించుకొనునెడ, వనబాపుఁడు నిష్ఠమాక్షి వారిధిలోన

న్దునుఁగఁగ నెగసిన సొగ్గక్రియ, ఘనముగఁ దిమిరంబుదిశలఁగ నుకనిపర్వె.

గీ. అంతఁ బ్రొన్ప వుచ్చి యంధకారంబుగోఁ, బొన్నయెక్కివచ్చి పొంచిపొంచి

జగతిమీఁద నొక్కశయ్యపైఁ బురుషుల, నడుమ నిద్రవోపు నన్ను లేపె. ౧౧

*

*

*

*

*

వ. పిదపనయ్యిద్దఱం గదలించి యిప్పుడు నాతోడఁ గ్రీడనల్పినవాఁ డెవ్వండు

చెప్పఁడా యనిన వాండు నొండురులఁ జెప్పకొని తారు గాకుండుట దెలి

సికొని *కళవళపడి యిది యేరు చోద్య మని విచారించుచు నుండఁగ,

నేను, బగలు వచ్చిన మాలకరి యప్పుడు దెచ్చిన మూఁడెత్తులలో నిరు

దెసలనున్న మీకు రెంటి నిచ్చికడను వాకొసంగిన దండయందుఁ దుమ్మెద

సుఖముంపని మ్మని తొడమీఁద నిడుకొనినభావంబు మీ రెఱుంగరైతిరి.

క. ఆరసికుఁ డాఱిఁగి వచ్చిన, నీరీతుల నడుమఁ గలిసి యెఱుకవడఁగ మా

†చీరలువీడ్వటిచితిమి వి,చారింపఁగ నేల నాదు జయ మాఁ గాదో. ౧౨

క. నాపుడు వనితల నెవ్వఁడు, కావంగా నోపు మాత్రకార మొరులకు

న్నీ వెఱిగింపకు మని లజ్జావనతముఖాబ్జులగుచు నరిగిరి చెలియా. ౧౭

ఉ. నిన్నటిరాత్రి యీతగులు నీగతి విచ్చట విశ్రయించుచు

బాన్నలు గోయవచ్చితి నపూర్వపుంబంతము వింటివే యనం

బ్రన్నన నవ్వీ యీకొలఁది పంతము లెవ్వరుఁ జేయ రుద్విలో

నిన్నిఁకఁ గాముకు లెలువనేర్తురె యందు నుతించ బోటియున్. ౧౮

గీ. ఇట్టిగోష్ఠివినుచు నేను గూఢంబుగాఁ, దరువుమీఁదఁ బెద్దతడవు నిలిచి

విరులుగోసికొంచునరిగెఁ పంతలో, విభునివేవపూజ వేళ దప్పె. ౧౯

చ. అలుకుచు నేగ నాతఁడు శివార్చనవంచక మాల్యవత్తటి

న్నిలిచి దినంబు మానవుల నెత్తురుద్రావెడి శోణితప్రియం

గొలిచి మనుష్యహంత వయి కోవెలలోపల నుండుమాచు న

న్నలిగి శపించె నీశ్వరవిరాకరణం బిది రిత్రవోపునే. ౨౦

వ. అపుడు వడవడ వడంకుచు నేనపరాధి నైతిని బూర్వకార్యంబు నడలి దుగ్గో

ష్ఠి విన్నదానికి ధలం బిపు డిట్లయ్యె దేవయానతి తప్పునా నాకెన్నంకు

శాపావధి యాన తి మ్మని మ్రొక్కిన భవసఖుండు గొంత ప్రసన్నుండై నీ

వాదేవతం గొలిచి తల్లియ నుండొగ నెప్పుడే నొకవీరుండు నరబలి

మానిపింపం దాఁ జేరువయ్యెడి నప్పుడాదేవితేత శత్రుహతిని శాపముక్తుం

డవు గమ్ము పొమ్మనిన- ౨౧

క. భేచరభావం బుడిగి వ, నేచరభావమున విట్లు విచ్చలు జనుల

న్నీచుండ నై నధియుంచుచు, నీచేతం బూర్వపదము నేడిదె కంటిగ. ౨౨

మ. అనుచుం జెప్పి కుబేరకింకరుఁడు దా నాకాశమార్గంబునం

జనియెం గ్రమ్ముట శోణితప్రియయు నాత్మపాలు నగ్గించి నీ

మనమార స్తురు గోంపట్టికొలఁది స్వర్గోపహారంబు నై

కొను తు మానితి నూరి కేగు మని వీళ్లొల్పెం బ్రసన్నాత్తయై. ౨౩

వ. తడనంతరంబ- ౨౪

ఉ. దేవతఁ జూచితిగ జనులఁ సింఠయు మాన్నితి యశ్రథ్యత్వ స్స

ద్భావము నొందఁ జేసితి ముదం బిట చేకుతె నంచు వీటి కు

ద్వీపమఁ దేగుదెంచె నిక వింటివె వేగమ నీవు నింటికిం

బోవుట మే లనంగ విని †భోజనసౌఖ్యంబు కమ్మతె న్నెసగ. ౨౫

—? ఇరువదిలోమైదవబాముకథ ?—

- క. అంభోధికయరు గమలా, శంభోగప్రాధు నబ్జసంభవగురుని
జంభారివినుతగుణసం, రంభాటోపాంధపారకరాశబ్బలిక. ౬౬
- మ. తనచిత్రాబ్జములోఁ దలంచి మతియుఁ ధా తీకుఁ దాపాకళా
సనుసహాసన మ్మెల్లనచ్చిన సముత్సాహంబు వారింది కా
చనపాంచాలిక వచ్చె దానగుణనిష్కరంబున వ్వాహసా
కుని సాదృశ్యము నొందలేక యిది నీకుఁ జెల్లునే పార్థివా. ౬౭
- క. ఆతనిదానము భువన, ఖ్యాతము పకలోపకారకారణము దయా
చాతుర్య*తుర్యనిధను, త్యాతతధనకనకసముదయాకరము భువిక. ౬౮
- క. త్యాగంబున స్తోత్రియు, యోగంబున ముస్తతియు నుచితం బగును
ద్యోగంబున సంపదయును, భోగంబున సుందరియును బొందినఁగూడుక. ౬౯
- క. అనుచును ద్యాగము యోగం, బును నుద్యోగంబు నిష్కభోగంబును బెం
పొనగూడఁ దగినకాలం, బున జరపుచు నవ్వీభుండు భువి యేలంగక. ౭౦
- చ. ఉరగము లెల్ల శేషులు పయోనిధు లెల్ల సుధాబ్ధి లేలులం
బరనదు లన్త్ర లారజతపర్వతముల్ గ్రహము ల్పుధాకరు
ల్లరువులు కల్పవృక్షములు దైవతసంఘము లన్నియు స్తపే
శ్వరులనఁ జెల్లె నెల్లెడల †సాహసభూషణక్రిస్తనక. ౭౧
- ఉ. అట్టిదినంబుల స్పృపులు నాశ్రితులుం గవితారసజ్ఞులుం
జాట్టలు ముత్త్రులుం దొరలు శూరులు వీరులుఁ గొల్పియుండఁగా
దిట్టతనంపుఁబ్రాక యనఁ దేకువక్కై విదేశస్తయా
బట్టొకఁ డేగుదెంచి జనపాలశిఖామణిఁ గాంచి పెల్లుగక. ౭౨
- సీ. బ్రహ్మయు వని రాజుఁ బ్రస్తుతిచేసి తదాజ్ఞ సుఖాసీనుఁ డై భజించి
కవితయు పర్వలక్షణపరిజ్ఞానంబు సత్యవాదమును ధీచాతురియును
జాగంబు శౌర్యంబు సరసోక్తియును నాఁగ నియ్యేడుగుణముల నెన్నఁబడ్డ
చండపుత్రుండఁ బ్రచండవాచాలుండఁ జండపురాగాదీతౌగురుండ
నవనిపాలులెల్ల నరిగాఁపులట్ల నా, కిచ్చుధనము లెల్ల నియ్యకొనుచు
నుత్యవమునఁదిరుగుచుండియూజగములో, నినుచుహాప్ర దాతయనఁగవింటి.

- సీ. సత్తీర్తిచరికిని సత్తుక్కిలోపల భువనత్రయంబును బొదలుచుండు
గావున నింతకు నీ వెతాడివి నీదుధనము యాచకులకుఁ దల్లి సుమ్ము
తమపితృధనము లేతతైననైకొన్న విది భాగ మని భువి నెన్నఁబడు నె
తనకుటుంబముఁబ్రోవఁదా నెంతప్రియపడ్డనతఁడుమహోదారుఁడనఁగఁదగు నె
తగడుగానినీయుదారత్వమేనుని, పొగడవచ్చుఁ*దొంటిరంతుపొటఁదలఁచ
శమితకుజనత్త జయరమానంధర్ల, నిమతకెరవార్ల శిశ్రూక్ష. 2౪
- క. జలములు నైఁబడక మహానల మాటలు శౌర్యభూషణా నీకోపా
నలము రిపునతులకన్నుల, జలములు గనియాలు నెంతసత్త్వం బిచట. 2౫
- క. కావున యశముఁ బ్రతాపము, నేవెరవునఁ బొగడఁజెల్లు నెవ్వరి సరిగాఁ
గావింపవచ్చు దీనులఁ, గావం బ్రోవంగ నీవె కారణ మగుట. 2౬
- ఉ. దేవసమాన నిన్ను నినుతించుట వాంఛితస్థి భూమిలో
నేవసుధేశు నీయెదుట నెన్నఁగవచ్చు మదీయజన్మా ల
జ్జావశ యై చలింప దిశ సన్మణముందట సన్మణాశ్వుఁ బ్ర
స్తావన చేయనేరనియతం డతిమూఢుఁడు గానఁ జెప్పెద. 2౭
- గీ. విపులమర్గ మైన వింధ్యపర్వతసీమఁ, జంద్రకాంతసాధజాలరుచుల
రాజపురమతోడ రాముచు కుంచిన, రత్నపురమునాబురంబు గలను 2౮
- క. ఒకటొకటికంటె బొడవనఁ, బ్రకటముగా నచటిహస్త్యవంశులు వివిము
ట్టికలకథపుచేంధ్యా, ద్రికిఁగృతముననైన కొఱతఁ దీర్చుచుండు. ౨౯
- క. అందు జయసేనుఁ డనఁగఁ బు, రందరవైభవుఁడు †రాజరాజసనాధ్యం
డిదుధరభక్తివిరతుఁడు. వాచిజనప్రియుఁడు మనుజవల్లభుఁ డుండు. ౩౦
- క. ఆనరనాయకునేడిన, దీనులు ధనవంతు లగుచు దేశములోన
న్దానవనాథులక్రియ సతి,దానంబులఁ బరఁగుదురు శ్రదాత లనంగ. ౩౧
- సీ. అట్టివిజయసేనుఁ డధికంపత్తితో నొకనాఁడు నవవసంతోత్సవంబు
సేయ నుద్యోగించె నాయవసరమునఁ గవులును బట్టును గాయకులును
నర్తకులును నిజక్రీడి నుతించుచు సరసభావంబున సరస నడువఁ
జెలువార వారకాంతలు సుగంధద్రవ్యహస్తలై శలఁకుల నడుగుదేర
దొరలులెంకలుహితులుమంత్రులునుగొలువ,నశ్వరత్నము నెక్కియువ్యాసభూమి
శేగి యచ్చటకొకపొదరింటిక్రేవ, సురుచిరంబుగ మాకందరరుపుక్రింక. ౩౨

- క. అర్పింపందగు పూజలెల్లఁ దగుమర్యాద స్పృహించి కం
దర్పం దర్పియమిత్రుని స్పృహచిత్తోత్సాహంబునం గొల్చి యే
కార్పణ్యంబును లేక యింపెనయఁగాఁ గాక్షీరకస్తూరికా
కర్పూరాదివసంతభేలనములుం గానించె నుల్లాసి యై. ౮౩
- క. జనవరుఁ డయ్యుత్సవమున, మనమలరఁగ యాచకులకు మాడలు పదివే
లును దొమ్మిదిలక్షలు గ్ర,క్తుచనిచ్చొ గీర్తి దిశలఁ గొనసఁగంగఁగ. ౮౪
- వ. ఆనమయంబున- ౮౫
- ఉ. యాచకకల్పపూజ మగు సానరనాథు మహావదాన్యునిం
జూచితి వానిచేత నిలు చూటలు గొన్నగతి నుససన్ను
ల్నాచతురత్వదిహ్నములునాఁ గయికొంటి సతండు ధాత్రిలో
రాచగొనంబులం బగఁగురా జపుఁ గావున నెన్న నొప్పగుఁగ. ౮౬
- ఉ. లంచు సతండు రత్నపుఁయందలి మండలనాథచంద్రు వ
ర్ణించిన నయ్యవంతిధరణీధరుఁ డాతని చాగ మాత్మతోఁ
గొంచెమకాఁ దలంచి *నిజకోశగృహధిపుఁ డైన లెంక నీ
క్షించి యనంతదానగుణశీలసమగ్రత †నత్యుదారుఁడై. ౮౭
- చ. ఇతని కనర్థరత్నములయిండులుఁ గాంచనమందిరంబులుం
జతురతురంగసన్నములు సామజశాలలు సూపురాద్యలా
కృతిసదనంబులు స్వేదనగేహములుం బరిపాటిఁజూపు స
మ్మత మగువస్తుశాతము సమస్థమనుం గొనిపోవని మ్మటఁగ. ౮౮
- క. అనవుఁడుభండాగారికుఁ, డను వస్త్రయమండుచుం గడుంబ్రియ మదరం
దనలోన వెఱఁగుపడ నా, తనిఁదోడ్పొని యరిగి వరుసఁ దస్యహములతోన్.
- వ మదశుకానుకృతంబు లగు మరకతంబులు ను, బిఱిపుష్పరాగంబు లగు
పుష్పరాగంబులు ను, ధామాధికంబు లగు గోమేధికంబులు ను, బ్రభాసఫ
లంబు లగు ముక్తాఫలంబులును, విడంబితబాలప్రవాళంబు లగు శ్రవాళం
బులును, నిద్రప్తవైదూర్యంబు లగు వైదూర్యంబులును, యనునానీరసీం
బు లగు నీలంబులును, రుచిఁజిలవజ్రంబు లగు వజ్రంబులును, గల్పితపద్మ
రాగంబులగు పద్మరాగంబులును, నవధీరిత మేరుశిఖరంబు లగు కనకశిఖ
రంబులు ను, నధర్మీయతార్లవాజు లగు లేదలు ను, నుపదితదిగ్గజంబు లగు

మత్తగజంబులు ను, గర్జికారసువర్ణాకారంబు లగు సువర్ణాలంకారంబులును,
నానాంశుకంబు లగు చీనాంశుకంబులు ను, గనుపట్టం జూపిన నవ్వందివ
రుండు నివ్వెఱంగంది తత్యాగసంపదలకుం గంపితశిరస్టుం డై యందుందన
కావటం బగువానిం గొనిపోవం దలంచి. ౯౦

క. అనుచరులచేత మణులును, గనకము మూటలుగఁ దృష్టఁ గట్టించి నృపా
లుని గర్జుని మీఱితి వని, కొనియూడుచు నర్థ మట్లు గొనుచుం జనియెన్.

ఉ. ఆతఁడు చన్నపిమ్మటఁ దదర్థగృహస్థితఁ డైన లెంక సం
ప్రీతమనస్టుఁ డై నృపుని పెంపు మనంబున సన్నతించుచు
న్నీతియు భీతియుం గలుగ నేరుపు చొప్పడ విన్నవించె న
త్యాతత మైన యాజ్ఞ వినియంబునఁ జేతులు మోడ్చి నస్టుఁడై ౯౧

క. తనియంగఁ బట్టుకొనిపో, యినయర్థము కొలఁది మీకు నెఱుంగఁగవలయు
నివినిపించెద ననవుడు న, మ్మనుజేంద్రుఁడు చులుకఁ జూచి మందస్థితుఁడై.

క. చనువాఁ డని నే నిచ్చిన, చనవునఁ గొని చన్నధనము సంఖ్య యెఱుంగం
బనిలే దిఁక నాయర్థము, కొనియేగినవాఁడె యెఱిఁగికొన్నం జాలు. ౯౨

సీ. అనుడు నాలెంకయు నాశ్చర్యమందును ధరణీశ నీకు నుదారమతికి
నిప్పుటియానతి యొప్పు నట్లయ్యును బలికెద నాఁన్నపంబు వినుము
వయిలెక్తకాండ్రను గయికొల్పి వెఱపించి లెంక విశ్వాసంబు బొంకుచేసి
ధన మెంత గల్గినఁ దాఁ జల్లఁజూడక యాయవ్యయంబుల నడుగవలయు
వాని వివరమెల్ల వర్ణవుగాఁ గూడ్చి, నెఱయఁదెలుపులెక్త లెఱుంగుకొనుచు
వ్యయముపుచ్చి నిలువ వ్రాయించికైకొంట, ప్రభుల కిదియ నీతివిధవమంద్రు.

గీ. వ్రాతకాని నమ్మరా దర్థగృహముల, నుంచకున్న నేమి యొక్కనాఁడె
మెరసు గూడుమనినఁగరణము పండిత, న్యాయునఁగనర్థయచటఁదెచ్చు.

క. ఒకదెసఁ దెచ్చిన యాయం, బొకదిక్కునఁ జెల్లువ్రాసి యొకదెసవ్యయ మ
ట్లాకదిక్కునఁ జనవ్రాసినఁ, బ్రకటంబుగ వాఁడు మిగులఁ బాపాత్ముడగు.

క. వహి వారణాసి యనఁగా, మహిఁబరఁగిన దిందుఁ గవటమార్గంబుగ నా
గ్రహమున వ్రాసినవానికి, నివాసరములు లేవు నరక మెదురై యుండు.

గీ. రానిపైఁడి చెల్లువ్రాయుట యాయంబు, తక్కువై వ్యయం బదెక్కుడౌట
లెక్త తుడుపువడట లిపి సందియం బౌట, చెల్లు మఱచుటయును గల్లకనులు.

- క. కరణము తనయేలిక కుష, కరణము నిర్ణయగుణాధికరణము ప్రజకు
స్మరణము పగవారలకును, మరణము నా జెల్లి నీతియంతుం జైనక. ౧౦౧
- ఉ. వ్రాలకు సందియంబువడ వ్రాయక మోసము భుష్టసిక గ
ర్వాలనుఁ డై సుడిం బడక యప్పటికప్పటి కిష్టబుద్ధితో
నేలికది తన్నుల్లి జరియించుచు నుండియు నెద్దియైగఁ ద
ల్లాల మెఱింగి చేయునది కార్యము రాజహిత్యాధికారికిన్. ౧౦౦
- క. అధికారము గైకొని బహు, ధియుల నాయును ను వ్యయము వివిషింపక యే
యధికారి యడచె మఱివాఁ, డధికారియకాక పఠికి నాపుఁ పడుతా.
- క. కాపున నియ్యెడ నను హిత, సేవచువింగాఁ దలచి చిత్తముతో
భావించినయట్లునను, నావన్నచ మువధసొపు పురో కేంద్రా. ౧౦౨
- వ. అట్లు కా దేని యెత్తు పెరసైన నవధింపు ముఁ ద్రొక్కు యోవనాస్థికిరో
మణి బట్టు పట్టుకొని చచ్చు రత్నధనస్వస్థిపంఖ్య కూచిం నేఁడదికోట్లు నలు
వదిలక్ష లయ్యె ననిన నుల్లంబున సంతసిల్లి ౧౦౩
- క. తెలియఁగల దొకటి విను నా, నెలపున నతఁ డగ్గ మట్లు చేకొని చరియె
న్వల దనుచు నడ్డపెట్టక, నిలుపక పంపినదిచాలు నీపని యొప్పుక. ౧౦౪
- మ. అనిసం గ్రమ్మట మ్రొక్కి వాఁడు నరహోవాధీశ నీ చూజ్ఞం గా
చనరత్నాంచిత శేఖరంబు కిరణి నిర్వత్తుమాధీశులు
నివనయానమశిరస్సులై శిరముల స్విభ్రాతిగాఁ దాల్చి నీ
పనివారై నెగడంగ నీ నెలపుఁ దప్పజేయ నే నెవ్వడక. ౧౦౫
- క. ఎత్తెనైనను బతి దన, చిత్రగతిం దగవు మీఱి చెప్పిన పని మా
ఋతర మీయక చేసిన, నుత్తమసేవకుఁడు వాఁడె యర్హిరమణా. ౧౦౬
- చ. పనిచినఁ *బోనివాఁ డొకఁడు పంచినఁ దా నొరుఁ బంచు నొక్కరుం
†డను విది గా దటంచు నెదురాడు నొకం డొకఁ డొంటిఁ బోవరా
దను నొకఁ డిప్పు రోగిసను నాపని గాదను నొక్కిరుండు పా
మ్మనఁగఁ జలింతు నొక్కఁడు జనాధిప ‡యేడ్వరుఁ గష్టసేవకుల్. ౧౦౭
- గీ. ఆజ్ఞదప్పట పతి యాయువు దరపుట, కాన నర్థమెంత యైన నేడు
వోవుఁగాక యేను దేవరయానతి, దక్కజేయుదునె హితత్వ మేది. ౧౦౮

*బోయరాఁడొకఁడు. †డనువిదిగాదటంచు. ‡యార్దురు. అని మా.

వ. దేవ నీయాసతి కమగుణము సమూర్భరత్నాది మవస్తువు లెల్లను దా
పురుగు 'యక చూపిన నతింబు లేని యిచ్చకొలంది నె యవారింబుగా
నింతధనంబు గొని చనియె ననిన మిక్కిలి సంతసిల్లి నవ్వును నాలెంకకు
లక్షధనంబు కనదనం బొసంగె గావున ౧౦౯

క. నీకంత యీవి గలుగక, యీకడ నకు గిడఁ దరంబె యేగు మనిన నా
భూకాంతునిగుణము లుపశ్లోకించుచు నృపుఁడు మగిడి లోనికిఁ జనియెన్.

— ౧ మఘ్విదియవబొమ్మకథ —

వ. మఱియు నొక్క శుభావసరంబున. ౧౧౧

క. నెఱుమ మగతనము గలిగియు, నొఱుపుఁ జగములకు దల్లియుం దండ్రీయునా
నెఱుకపకనొప్ప మేనను, దెఱవయు నుగచాఁడునైన దేవరఁ దలఁతున్.

మ. అనుచు న్భోజనరేళ్వకుండు మఱియు న్యత్నంబున స్రత్నకీ
లనరమ్యం బగు నమ్మహాసనముపై లక్ష్మీకళాసుందరా
ననుఁ డై పాదసరోరుహం బిడునెడ న్వారించి యాపాంతకాం
చనపాంచాలిక యిట్లను స్మరనవాచాలత్వ మేపారఁగన్. ౧౧౩

ఉ. భోజనరేళ్వరా మగిడి పోయెద వెప్పటి యట్ల శ్రమ్మఱన్
రాజసవృత్తి నెక్క ననురాగము గైకొని వచ్చె దింతటం
దేజముగల్గునే పసుమతిం బ్రతిలేని వదాన్యవృత్తి మా
రా జగు విక్రమార్కు సరిగాక పదం బిడఁ జెల్ల దేరికిన్. ౧౧౪

క. అతని వదాన్యత్వము విన, మతిఁ బ్రియ మగునేని వినుము *మందారముసం
తతదానశాలియనఁ దగు, నతనికి సరిరాక వెలుకనై తలవాంచెన్. ౧౧౫

ఉ. దండితశత్రుమండలుఁడు దానగుణార్హసుతుండు నైభవా
ఖండలుఁ డార్తరక్షణనికామసముద్యతమానసుండు మా
ర్తాండసమాన తేజఁడు ప్రతాపసమగ్రభుజుండు మేదిసి
మండల మెల్ల నేతె గరిమంబున నబ్ధులు నాల్గు మేరగన్. ౧౧౬

క. సావాసభూషణుఁ డొకనాఁ, డీహితమునఁ దలఁచి నిశ్చయించి కలిమిచే
నైహికసుఖమగు ధర్మో, త్సాహమునఁ బరోక్షసుఖము సమకూరఁదగున్.

క. ఈరాజ్యంబున కిటుసం, చారసుఖం బొదవె జన్మసాఫల్యముగా
నేరీతినైన ధర్మ, చారంబున నొందవలయు స్వర్గసుఖంబున్. ౧౧౭

*మందారము సం, తతమును సంతానముఁ దా, నతనికి,

- మ. అనుచుం గల్పిత నిశ్చయుం డగు న క్షేంద్రానీశుచిత్తంబు వ
ర్తన మూహించి తదీయశక్తుకి నుత్సాహంబు రెట్టింప నొ
య్యనఁ దన్మంత్రివరుండు నల్ల నిరసాయపూర్వపాఖ్యంబు నీ
కనుమూనం బగునే యనంతపుకృతవ్యాపారపఃచారికిఁ. ౧౧౯
- సీ. అతిథినత్తారంబు నార్తరక్షణముచు దానంబు దయయు సశ్యవ్రతంబు
తటచుగాఁజేసినధ్వంబు తనతోడి నీడయై చరుదెందుఁ దోడుగాఁగఁ
జిత్తంబు నానాటి చింతనారకమున్న యూత్తసంపదంబు పెంపటకమున్న
ముదిమిచే సంఘులు వదలకమున్న గోగంబున నొకకీడుఁ గాకమున్న
పుణ్యమూర్ధ్నింపుఁ డవసరంబునకు మొదల
గట్టియాధనములు గూడఁబెట్టి టండు,
జీవ మెడలంగ సుకృత మూర్ధ్నింపఁజరుట
నిల్లు గాలంగ నుయి న్నవ్వనేగు టండు. ౧౨౦
- క. ఈవచనం బితరులకొఱ, కైవినిపింపంగవలయు నది నీకడ స్వా
భావిక మైనది గావున, నీవెఱుంగవియ్యి ధర్మనిరతులు గలవే. ౧౨౧
- క. నావును గను మదినుత్సుకుఁ, జై విప్రులయిండ్లుగృతులునర్థమువనముల్
బావులు నూతులుఁ జెఱువులు, దేవస్థానములునిలిపెదేఁకువ క్షే. ౧౨౨
- ఉ. ఎక్కడఁ జూచినన్ సుకృత మిన్నిక క్షే.గఁ గీర్తించద
త్పెక్కునిధఃబులన్ ధరణిఁ బెంపు వహించఁగ నానకేశ్వరుఁ
వొక్కఁడె తీర్థసేవనసముత్సుకుఁడై పరివార మెల్ల న
ల్లిక్తులయందుఁ గొల్పి చరుదేరఁగ నర్తద కేగ సొంపుగన్. ౧౨౩
- చ. కరితురగాదిపై న్యపరికల్పితమార్గనివేశుఁ డౌచు ద
వ్యరిగి యవంతినాథుండు నిరంతర పారివిహారశీలసుం
దరతరరాజహంససముదాయ సమాహితనర్తద న్నిజ
స్థరణివారితోన్మదభుజంగమచురదఁ గా చె నర్తదన్. ౧౨౪
- క. కనుఁగొనికడుఁ బ్రియమాన నె. మ్మనమునఁ బ్రణమిల్లియచటిమాంధాత్మపురం
బునవిడిసియనుచరులుఁదా, నుచునదికింజనియెనిజునోరథమలరన్. ౧౨౫
- మ. చనియాతీర్థములో సచేలముగ సుస్థానంబు గావించి నూ
తనవస్త్రాభరణానులేపముల గాత్రం బుజ్జ్వలస్ఫుర్తి గై
కొని రాజిల్లఁగ నిల్పి విప్రవరులన్ గోభూతిలార్థాది దా
ననిరూఢిం దనిపె న్నవిగ్రహాపుణ్యంబై నకాలంబునన్. ౧౨౬

క. కొంకణిప్పును వెలవడి, శంకరుఁ గొకరమహావశంకరు నురగా
లంకాను నచట పలికిన, మౌనా శేష్యునిఁగొలిచె నుచితార్థవలన.

ను భవనాధీశ్వరు నిన్న తత్సమతిం బూజించి సేవించి త
ద్భవనసంగతత్సమమముతో బర్హత మామీశులు
గవులు స్వర్గులు గానవైతలు నలంకారజ్ఞులు వృంధులు
న్యవశీలోనుము లెంకలుఁ గొలువఁగా నున్నామై యుండఁగఁ. ౧౨౯

ను. ఒకవైతాళికుఁ డేగుదెంచి నభిలో నుక్షి పుహాసాస్థుఁడై
ప్రకటాశీర్వచన, కృణుంబున నిజసాధత్య మేపార గా
నకభాభిష్టత మావఁ బూరి పలికెన్ ద్వాకాంత నీశీకాం
తకు నీశేషజగులు న్నొప్పునిపాధం బై వెలుగుండదా. ౧౩౦

ఉ. ఓనరవాధచార్త సుగు శోభను యిచ్చట న్నానవర్గమున్
దీనుల బట్టను ద్వరణిదేవతలం గవులం బ్రియోక్తి స
న్తానము లేర్పడంగ ననుమానము సేయక యాదరించు నీ
దానమహోత్సవంబు విని దన్వలయం డిదె చూడవచ్చికి. ౧౩౧

గీ. అస్థినన్య మెత్తు పటుగాక నేర్పరి, నన్న మెచ్చువడయు టపియ కడిది
నేటి యొక్కరిద్య నేమెఱుఁగించెద, నవవరంబు నాకు నానగిల్లు. ౧౩౨

క. అరుఁడుఁ దదీయకళావర్ణవలాలనుఁ డగుచు నవనరం బిచ్చినఁ దై
కొని నామేళము పూర్ణించి, పరినియోవ నంచుపెడలిపాతకుఁడేగెన్. ౧౩౩

సీ అయ్యెడ నొకప్పు శృంగుననుహసించు డాదియ దాకాల ననురం బూని
బాగుగాఁ బులిగోను పల్ల దిండుగఁగి నుచుచార మేనఁ జూడన ముంది
తిలకంబు కప్పురిఁ దిలకించి చొల్లెంబు చెంగులపాగతో జెన్నురూఱ
హనునూతు స్రావ యరిగెల్లయు నాటుఁగరములజ శుభక్తి గడలుకొనఁగ
నొకఁడువచ్చె వెరుక న్నొలింబాధరి, యుచుచుప్పటియునుఁ గమరఁబెట్టి
మేలికాంతి కప్పులోనఁగ్రిక్లిశ్చియంగ, హాసయానయగుచు నరుగుదేర.

క. *వచ్చి నృపుంగవి ప్రాప్తి, నచ్చో నొకమంత్రి యోమహాసించు నీ
వెచ్చోటనుండి సతితో, నిచ్చటి కరుదెంచినాడ వెవ్వెడ వన్న. ౧౩౪

తా.†అవీరుడు విసీతుఁడై మనుజులోకాధీశుతో నిట్లనున్
దేవాధీశునిబంట నొక్కెడ బలోద్దిష్టుండ నై త ప్పొగిం

*వచ్చి ప్రణమిల్లినిచ్చిన, †అవీరుడు విసతుండై, భూవరుతో నిట్లు పలికెఁ బలుపల
రంగా- దేవతల దానవాసుల, తోవైరముపూని నన్నుఁ దోడ్పడఁదలంచిన.

గానింపం గని నన్ను హీనపదునిం గాఁజేసిన న్యచ్చినా

*నీవామేక్షణ నాదుభార్య యిట నా కిష్టంబుగా వచ్చితిన్. ౧౩౫

క. క్రమ్ము నిండుఁడు రిపునై, న్యమ్ములు పోరాడ వచ్చునవనగ మని యు
ద్ధమ్మునకుఁ దోడుపడ నను, రమ్మని పుత్రైచె నిపుడు రాజవశేన్యా. ౧౩౬

క. నే నరుగఁగ న్నడ నా, దానవయుద్ధమున నుదతి దలఁకెను నిట నే
మానవుఁడు హితుఁడు లేఁడు, గాన నతికి నీవె ప్రాపుగాఁ దగుదధిపా.

గీ. †పాలనంబు నేయుప్రభుఁడవు నీకంటె, నొందుచోట నుంచు టురవుగాను
దిక్కులేనివ్రజకు నిన్ను నీ నటుగానఁ, దనుకీ నరసికొమ్ము తృప్తికరణి. ౧౩౮

క. అని యప్పుగించి పథతో, వినుచారలుఁ జూచుచాగ నిష్టయందుదన్
హనుచుంతుకొడ్డనముతో, హనుచుంతుని పగిది నెగసె నాశమునకున్.

క. మిన్నంట నెగసి నరులకుఁ, గన్నంటిన యతనవ్యఁ గానంబడి య
త్యున్నతగతిఁ గనుపట్టక, చన్నం గని చోద్య మందె జనపాలుండున్.

నీ. ఆమీఁద దేవాసురాహవం బైనట్లు పంచమహాద్యభితు తెనఁగెఁ
బాడువుఁడు తలద్రొచుండదువుఁడుసాన్ని పెడబాబ్బలార్పులుమునులువడియె
నంతలోపల హనుచుంతుకొడ్డనముతోఁ గూడ నాతని చేయిగూలె ధరణిఁ
దరు నాత నాఁలుతో దక్షిణహస్త బు నందియతోఁ గాలునట్లు వడియెఁ
దోడి కాలునుదెగింతొఁగెఁజెఁగులపాగ, చొల్లియంబుతోనెచ్చెదెల్పెదలయుఁ
ద్రుండతోడఁగూడ † మొడవబుదిగదొరెఁగొలుపుగానఁజూడ మోరమయ్యె.

ఉ. ఎక్కడినుండిఁ బ్తే నితఁ డెవ్వఁడో యిగ్రహనిబంట నంచుఁ దా
నిక్రమలాక్షి నుంచి దివికేగి సురాసుసంగరంబుచం
గ్రక్తున న్నొక్క డిల్లు కడికండలునయ్యె నటంచుఁ గొల్వొనోఁ
బెప్పుకథంబుల స్ఫురింపె బేల్లొని విష్ణుయమది రొదఁజున్ ౧౪౨

గీ. మీఁది మునుఁగువుచ్చి మెలఁతుక యలకలు, చ్చక్రమన్వీయపు డ్దక్తజముగ
నధిపునవయవంబు లామొడ్డనంబుతోఁ, గూడఁ దిగిది బెగడుగొనకవలికె.

క. ఓనరనాయక యికిట, నేనుండుట తగదు సమరనిహతుని వీరు
న్నానాథుఁగూడ నేగెద, నానతి యీవలయు నాకు నగ్గిసొరంగన్. ౧౪౪

* ఈవామేక్షణభాగ్యగా క్షీతితలం దిష్టంబుగా వచ్చితిన్ † భారమెల్లమాన్వప్రభుఁడవు-
నొందుచోటఁగార్య మొందుపుట్టు- పాపమెల్లమాన్వ- ‡ గుండములుద్రెళ్ళె- నెడనుకాలునుదెగి
పుడమిబడియె. గుండలములుద్రెళ్ళె.

క. నావినిమొరలనె యాతని, చావున కతిఖమ్మడైన జనపతి కృపతో
నో వీరకత్తి జనకుని, కైవడి నినుఁ బోతు నిల్లు గడఁగకు నునియె. ౧౮౧

క. ఇది చాగెడుకొఱకై నీ, పదములకడ నుంచె నిల్లు పతిపోయిన స
త్పదమున కేగెద ననుపుట, నుదిఁ జూడఁగ నిదియె తండ్రియన్నన గాడే.

ఉ. ఆకులపాటుతోడ నశుభాకృతియై యొక వేళనైనఁ బోఁ
కాకును లేక సొప్పులకు నట్లులు పాఁపక పేరఁటాబులు
బోక తొఱుగి పూతలును బువ్వలు దూరముగాఁగ మూడయై
యేకడఁ జేరిన నివ్వధన కెఱులె కాక †తరింపవచ్చునే ౧౮౨

క. చచ్చియుఁ జావక తనగో, వెచ్చుచు నియచుముల నింక నిధవాత్వమున
న్నిచ్చలు చూఁడుటకంటెను, జిచ్చులునుట మేలు సతికి క్షితి మెచ్చుగఁ.

క. పతి దుఃఖతుఁ డైనను చా, నతిదుఃఖత యగుచు చూక తడఁదరిగఁ బీ
డిత యగుచు నతఁడు సచ్చిన, ధృతితోడన సచ్చునది పతివ్రత చుట్టా. ౧౮౩

గీ. పుట్టలోనిపాముఁ బ్లు గారడికుండు, బలిమి వెడలఁ దిగియు పగిది నింతి
తోడఁ జచ్చి పతి యథోగతుఁ డైనఁ చా, నుద్ధరించి సౌఖ్యమొందుచుండు.

గీ. అతని కేమిగొఱత పతి హితంబునఁ బ్రాణ, మిచ్చినాఁడు దివికినేగినాఁడు
రమణుడగుచునచట †రంభాదిసతులఁగూ, క్షైవకమున్న ననుఁగూడ ననుపు.

గీ. ఉరక నూన్చితేని నునివ్వెగొనియొడ, గూడు గట్టి వీర్యఁ గూలి యొడ
నివముద్రావి యొడ విడుతుఁప్రాణాబు లా,తగవిచాపుకీడుదగులునిన్ను.

సీ. అటుగాక పుణ్యమా నగ్నిప్రవేశంబు చేయుపు మాకీసచెంద దిందు
నెన్న ముక్తోటియు నేఁబదిలక్షలు మానవు మేన రోనుంబు లుండు
నన్నియేఁడులు స్వర్గ చూడ్తనాయకుతోడ ననుగతమా సతి యచుభవించు
నీరునియాల నై విధన నై యూఁగుట నముచితం బదిగాను చాగనిమ్ము
తడఁచునేల యచుచుఁ దరుణి సార్థించిన, చూడు నలుక లేక మరుజనిభుఁడు
కొంత యచుచుతింప నాతఁగోఁ దజ్జను, లాయితంబు చేసి రాస్త లగుచు.

చ. ధృతి మతిఁ బొంగి రాజునకు దీవన లిచ్చి నిజాధినాథు మే
నితునుకలుం దదస్త్రములు నింది మృతపుత్రచందనేంధనా

స్వక మగు వన్నికుండమున నింది వెన న్నవవీరపుత్రికా

కృతిఁ బడి యంతఁగోనఁ గరఁగఁ జనులం దఱుఁ బ్రస్తుతింపఁగా. ౧౮౪

* అవీరభటుని చావునకై † తరింపవచ్చునే, భరింపవచ్చునే, భరింపవచ్చునే.
‡ రంభాదిసతులను గూడకుండ- రంభాదులను గూడుకొనక మన్న- అటుగాన యుక్తమా.

వ. తదనంతరంబ.

౧౧౧౧

క. వసుధేశుఁడు వెఱఁగందఁగ, వెన నరిగయు వాలు ద్రింకు విలసిల్లఁగ నా
కసమున డిగి యవీరుఁడు, కసుగండకవచ్చి తొంటికైవడి నిలిచెఁగ. ౧౧౧౨

ఉ. ఒక్కఁడు నిట్లు వచ్చి నినయోక్తులు మున్నుగ మన్నతేనికిఁ
మ్రొక్కి సురప్రచూనముల మోహనమా నొకదండ యిచ్చి నే
నక్కడ కేగి దానవుల నందఱు ద్రోలినఁ జూచి మెచ్చుగా
నిక్తుసుమన్రజంబు దివిజేంద్రుఁడు నా కొనఁగెం బ్రియంబునఁగ. ౧౧౧౩

క. క్రమమున నయ్యింద్రుఁడు నా, కమరపదం బొసఁగి నిజసభాంతరమున ని
త్యమునుండఁగవలయుఁగుటం, బముఁదోడ్తోనిరమ్మటంచుఁబనిచె న్నగుడఁగ.

క. ఆ : రణమునఁ గ్రమ్మఱ, నీకడ కరుదెంచినాడ నిక నేగడ నే
నీకప్పగించి పోయిన, నాకోమలి నిచ్చి మగుడ నన్ననువు నృపా. ౧౧౧౪

చ. అనవుడుఁ గొల్వలోనిజను లందఱు మ్మిక్కిలి చోద్యమందఁ గా
మనుజవరుండు వాని కొకమాటయు నాడఁగ తావు లేక వి
న్నన యగుచున్న మంత్రులు మనంబున విస్మితులయ్యి వీరుఁడా
యని మొన నీవు దీక్షిన మృగాక్షియుఁ జచ్చుటికెం బ్రియంబునఁగ. ౧౧౧౫

ము. అనిన న్వారలఁ జూచి వాఁడు దివి నే నాదేవసంఘములు
న్ననుఁ జూడ నిపు సేనలం బఱపి మందారన్రజం బింద్రు మ
న్ననగాఁ గైకొని వచ్చినాడ నిట నున్నాడ న్ననుం దీక్షినాఁ
డనిన న్నేత్తురె రాచవారిలకుఁ గల్లాడ న్ననం బొందునే. ౧౧౧౬

క. ప్రత్యక్షముగా నెదుర ను, సత్యము వలుకుదురు గాక చనువారు హిత
మాత్యులు నైమిరీతని, కృత్యము నడుపుదురు మిమ్ము గెలువం దరమే.

చ. అనుడు నిరు త్తరుం డగుచు నవ్వసుధేశుఁడు వానికంత నా
యనిమిషనాథునొండె మఱి యంతకునైనఁ గలంచి తెత్తు నేఁ
డని మది నిశ్చయించుకొని యాత్మహితుం డగు లెంకచేతి కాం
చనమయముఁప్పిరమ్య మగు శస్త్రైక యల్లన యందె నందినఁగ. ౧౧౧౭

క. ఆవీరుం డప్పుడె నిజభవము ప్రకటముగ నాత్మభామినితోడం
దాచైతాళికుఁ డగుచుం, కైవారము సేసె జనులు గడు వెఱఁగందఁగ.

క. నరనాథ నిన్ను నపు డవ, నర మడిగినవాడ నైంద్రజాలికురీతి
న్నరుల నణకించి నీచే, సిరి వొందం జోద్యమిట్లు చేసితి ననియెఁగ.

గీ. అనుషు వెఱఁగు పనుచు నవనీతుఁ డంతయు, నింద్రజాలనుగుటయెఱింగియతని
గారించి యెన్నికళ లెఱిసిందితి, వన్నివాకుఁ జెప్పు ముచు నతఁడు.

గీ. పెక్కుద్యలెఱుంగఁ బృథ్వీకి నెనుఁ గొల్ప, నేర్పుఁ గొన్నికళలు నేర్పుఁ దొల్లి
వానిపేళ్లు వినఁగ వలయును జెప్పెన, దాచునైన నన్నుఁ దన్జ్ఞుడనరె.

వ. కావున నవధరింపుము నాలుగు వేదంబులు ను శిక్షాదిషడంగంబులు ను
స్త్రుతులు ను బురాణంబులు ను బూర్వోత్తరమీమాంసలును న్యాయవి
స్తారంబులు ను నితిహాసంబులు ను వాస్తుశాస్త్రంబు ను శైలితంత్రంబు ను
నాయుక్త్యేదంబును ధనుక్త్యేదంబును విషయతీతారంబును హంత వతీకారం
బును గణితంబును మాంత్రికత్వంబును జలసూత్రంబును సత్తీతంబును సాహిత్యంబును
నుచితకృత్యంబును నాటకంబును గాఢ్యంబులు నలంకారం
బులు నానాదేశభాషలును నకల లిపిపఠనము ను దూరగమనంబును
దూరశ్రవణంబును ధురంధరత్వంబును, వశ్యార్థణాది షట్పర్వంబులును
వావానారోవాణ చాతురియు జలస్తంభన, శిలాస్తంభన, స్థలస్తంభన, అగ్ని
స్తంభన, ఖడ్గస్తంభన, వాయుస్తంభన, రసస్తంభన, శుక్లస్తంభన, రక్తస్తం
భనాదులును మహేంద్రజాలంబును, నష్టవస్తుసముద్ధరణంబును, జుతితార్థ
దానముష్టికరణంబును బ్రియభాషణంబును నదృశ్యకరణంబును నదృశ్యా
కర్షణంబును గృహిచాణిజ్యాదులును రక్తితయంబును రత్నగర్భాది పరీక్ష
ణంబును మనుష్యాది జీవపరిరక్షణంబును ద్యూతాదభిలనంబును యమనియ
మూర్ధ్యప్రాంగయోగంబును అష్టావధానంబును వైదికంబును లోకాచారంబును
రతిరహస్యంబును వాద్యకౌశలంబును నాట్యంబును బరకాయ
ప్రవేశంబును బరవంచనంబును, ఉచాయాపాయః వేకంబును వీరత్వంబును
వాచకంబును గండుక కుక్కుటాండ జలపూర్ణభాండ చక్ర భ్రమణంబును
బహురూపనటనత్వంబును వేణుదండభ్రమణంబును రాజముఖ మృగముఖ
స్త్రీముఖ చోరముఖ సింహముఖబంధనంబును హాలిక ప్రయోగంబు నాకారగుప్తి
యు భావజ్ఞానంబును గ్రామణికత్వంబును శిఖికత్వంబును బరిహాసంబును నా
చాలికత్వంబును సింహంపవృత్తియు సర్వజాతి శిల్పపరిశీలనంబును నానీచ
తుష్పక్షికళలయందును దేవరనాన్నిధ్యంబునం గొంత కరిచితుండ ననిన.*

క. భూవల్లభుఁ డాతని వి,ద్యావిజ్ఞానంబు మెచ్చి తనలోకల సు

భావింపఁ దలంచునెడక, దానరికుఁ డేగుదెంచి తగ నెట్లనియె.

* ఈ పదనాలుగు సుతావస్థాశీలము - 1. లోక విధముగా మార్పబడనవి, సంఖ్యపొచ్చినవి.

- క. ఓనరనాయక తమకుం, బూనిక ఫలియింపఁ బాండ్యభూపతిమంత్రుల్
కానుకలు గొంచు దేవరఁ, గానం జనుదెంచినారు కడు వినయమునన్. ౧౨౦
- గీ. అనిన వారిఁ దోడికొనిరమ్ము నావుడు, మగిడి యేగి యచటిమంత్రివరుల
వాండుదోడు కొనుచువచ్చిదర్శింపించె, గణకరత్త చయముమునుముగాఁగ.
- సీ. ఆమంత్రి వరులు సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్కి నిలిచి ముదనఁ గరంబులుమొగిడ్చి
జనలోకనాయక యెనిమిదికోట్లః దీనారముల్ *నూర్వరు వారసతులు
తొంబదిమూడు మత్స్యంబుల కానళ్లు నేజిదినుత్తకర్మీద్రములును
మున్నూఱు జవనాశ్వములును గళ్ళుబుగాఁబాండ్యభూపాలుండుఁ పంపెనీకు
నవధరించి దండయాత్ర యుక్తడమాని, యతని గావవలయు ననుచు మ్రొక్కి
†యన్నఁ గరుణఁజూచి యుర్వీశ్వరుండును, మోద మడర వారి నాదరించి.
- ఉ. అర్కులు గోష్ఠిచేయునమయంబున వచ్చిన దరైనంబు న
య్యర్కుల కిచ్చునేని ప్రభు వాతఁడె కావున వీడ్యనాని కా
యర్థము ముత్రియంబులు నవాంగినలుం గరులున్ హయంబులుం
బార్ధివుఁ డిచ్చి పుచ్చుఁ దను బాండ్యనిమంత్రులు ప్రస్తుతింపఁగన్. ౧౨౩
- క. అట్టిమహాదారుండు తన, పట్టణమున కేగి రాయబారులఁ గృపఁ జే
పట్టి సిరి నెగడెఁ గావున, నిట్టిగుణములేక యెక్కు నితరులతరమే. ౧౨౪
- క. అనవుడు భోజండును నె, మ్మనమున నవ్విక మార్పు మహనీయము లా
గొనములు గొనియాడుచు సి, గైనయఁగ నాసౌపుధర్మ యింటికిఁబోయెన్.
- శా. శృంగారాధిపతిత్వసంజనితలక్ష్మీసంగతాఁగు నివ్వియ
ద్దంగాకారణపాదపద్మనిఁ ద్రిలోకవ్యాపకుం గోపహూ
పాంగీకారకృతార్థితప్రజకురంగాక్షీమనోరంగునిఁ
సంగీతప్రియు సామవేదిమయుఁ గంసధ్వంసి విశ్వంధరున్. ౧౨౬
- శా. గంగాతుంగతరంగసంగతజటాకల్పాయమానాకృతిం
ద్వంగదోభగభుజంగరాజఫణరత్నజ్యోతిరుద్గీప్త సా
రంగాంకద్యుతిధౌతరాజతగిరిం ద్రస్థానరంగస్థలీ
రంగద్భృంగిరితి ప్రసంగసుఖపారంపర్యధుర్యుత్ శివున్. ౧౨౭
- మాలిని. శతధరశకలాంకా సస్థనోనిష్కళంకా
విశదగిరినివాసీ ¹విశ్వబాధానిరాసీ

*యమకులు నూజువురును †కోవల- ‡నిన్నువిందుటయును విని యవసీపతి శివయు
గొడలందున- చేయునెడ నప్పుని ¹విశ్వబాధానురాశి.

దశముఖవరదాతా దైత్యహింసావిధాతా

పశుపతిహరిరూపా ప్రాజ్యపూజ్యఃప్రయాపా !

౧౭౮

గద్యము. ఇదిరాయగజగంధవారణవైరిమండలిక భేకఫణేంద్ర వీరఘోష్టవిభాళ
కళింగదేశనిర్ధామధామ త్యాగనాగార్జున కణ్ణాటద్రవిళాంధ్రమహారాష్ట్ర
భూపాలయాప నూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలిపురవరాధీశ్వర వెల
నాటికృత్తీశ్వరరాజ్యసమధరణ శ్రీకొఱుని వెన్నయామాత్య పాత్రహరి
తనగోత్ర పవిత్ర సకలసుకమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతంబైన
సింహాసనద్వాత్రింశికయను కావ్యంబునందు సాహసాంకుని సాహసోపకా
రంబులును విటవంచని వచకత్వంబును గర్భరాంగుని శాపమోక్షణంబు
నువిక్రమార్థునాదార్యంబు నన్నది యేకాదశాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

—1 ద్వాదశాశ్వాసము. 1—

క. శ్రీవరిరంభణానమయ, ప్రాపితనవకుంకుమాంక భాసురనిజదే
హోకమితసాంద్రనీరద, రూపు న్సురవిమతనిహితోపాటోపుష్. ౧

చ. హృదయమునం దలంచి ధరణీశుడు క్రమ్మట నొక్క వేళ నా
త్రిదశవరాసనంబున కతిప్రమదాన్నద మైనరాజ్యసం
పద నరుదేరిగా నతని భావము గన్గొని యల్ల నవ్వవచు
దదచుమతంబు మాన్చి విదితంబుగ నచ్చటిబొమ్మ యిట్లనుక. ౨

—1 ముప్పదియొకటవబొమ్మకథ 1—

క. ముప్పదిమూలు క్రమ్మటి యప్పడ చనుదెంచి నాడ వాతనికథ లి
ట్లాప్పగదా యింకనొకకథ, చెప్పెద నీచేత నీకుఁ జెల్లదు చుమ్మి. 3

ఉ. నజ్జనరక్షణోన్నతవిశాలభుజాయుగళుడు సర్వసం
పజ్జితకిన్న రేశ్వరుఁ డపారభటోద్భటవై రిమేదిసి
భృజ్జలజక్షపాకరుఁడు భీమబలాఘ్నఁడు విక్రమాన్తుఁ డా
యుజ్జయిసీపురంబున గుణోర్జితుఁడై ధరయేలుచుండఁగన్. ౪

క. జననతుఁడు త్కాంతిశీలుఁ, డనఁగా నొకభిక్షుకుఁడు హరిన్మురికిఁ డా
నెనయగు భూవల్లభునిం, గనుఁగొనఁ జనుదెంచి ఫలము కానుకయిచ్చెన్.

క. ఇచ్చినఁ గైకొని నృపుఁ డీటు, విచ్చేయుం డనుచు గారవించుచు నతనిక
సచ్చరితుఁ డనుచు నాసన, మిచ్చి యుచితగోష్ఠి జరపి యెలమిని ననిపెన్.

వ. ఇట్లనిపిన తదనంతరంబున- 2

గీ. ఆఫలంబు తనగృహాధ్యక్షుచేతికి, నిచ్చి లేచి లోనికేగె విభుఁడు
మఱియు నాతపస్విమఱునాఁడు గ్రొత్తగా, నొక్కపండు దెచ్చియుం గెంటికి. ౫

శా. ఆపండు స్సృపుఁ డట్లు పుచ్చుకొని భాండాగారిచే నిచ్చె ని
ప్లేపార స్ఫలహస్తుఁడై యవసరం బీక్షించుచు నిభిక్షుకుం
*డేప్రాద్దుం గవిలాపిలాసమున నశ్లేందుప్రతీకాశుఁ డా
త్కాపాలుం గొలువంగ నయ్యె దశవర్షంబు ల్వివోదంబుగన్. ౬

* డేపారం గనరానిపేషమున లంకేశ్వరీకాకుండై.

- చ. అటు లొకనాఁడు కొత్తఫల మారఁడు దెచ్చినఁ బెంచినట్టి మ
 ధ్దటమున కిచ్చె నాకపియుఁ గైకొని మూర్ఖుని చూచి మెచ్చుచుం
 గటుకనఁ బడులం గొఱుకఁగా నొకరత్నము గింజమాఙ్గి ముం
 దటఁ బడియె నిజప్రథలఁ దద్గ్రహమండప మున్నెన్నగాఁ. ౧౦
- సీ. ఆరత్న మీక్షించి యాశ్చర్యమున విభుఁ డట గృహాధ్యక్షుఁడై నట్టి లెంకఁ
 బిలిపించి యిన్నాశ్శఫలములు దెచ్చున్న నరిగి మాణిక్యంబు లై ననాని
 నన్నిటిఁదెచ్చిన *నాదాఁపుటకు మెచ్చి వానికి నని యిచ్చి వరుసఁ బిదప
 తొంటిశీలుం డటు చనుదెంచుటయుఁ జూచి యనఘ సీన్హి యశ్వర్థమణులు
 నాకు నిచ్చి యేమి నాయెడఁ గైకొనఁ, దలఁచినాఁడ విప్రు విలువఁ జూడ
 నొక్తరత్నమునకు నుచ్చయంతయుఁ జాల, దన్నిరత్నములకు నెద్దియిత్తు. ౧౧
- క. అనవుఁడు నాభిక్షుకుఁ డో, జననాయక దీవికంటె పదుధికగుణమా
 పనిగలదు గాన వచ్చితి, ననఘుఁడ వభియుఁడవు సాహసాంకుఁడవగుటఁ. ౧౨
- చ. క్షితివర నాప్రియంబు విను కృష్ణచతుర్దశి నాఁటిరాత్రి యు
 న్నత మగుమణ్ణిక్రింద మననంబున నున్న పిశాచపంక్తి న
 న్నుతు లొసరించి హోమము మనోరథ సిద్ధికిఁ జేయువాఁడ నే
 కతమున నీవు నచ్చటికిఁ గ్రక్కున ర మ్మటు నాకుఁ దోడ్పడఁ. ౧౩
- చ. అనవుడు నింతకాలము ప్రయాస పడేటికి నాఁడ చెప్పినం
 బనివిననే యడంచి యొక బ్రహ్మయుఁ జేసితి నేఁడు నీవు చె
 ప్పిన సమయంబు దప్పక యభీష్టము నీకొనగూర్చ వచ్చెద
 జనుమని పీడుకొల్పి నృపచంద్రుఁడు మానస ముత్సహింకఁగఁ. ౧౪
- వ. అంతఁ గృష్ణచతుర్దశి వచ్చినం దద్రాత్రి సమయంబున. ౧౫
- క. నీలాంకితిభూషణములు, నీలాగురు శేషనములు నీలాంబరముల్
 నీలోత్పలములు నిజదేహాంకారములు గాఁగ నతఁ డొక్కండఁ. ౧౬
- సీ. కరవాలహస్తం దై పురము వైది వీరభావంబుతోఁ బూర్వభాగమునను
 డాకినీచండ తాండవనముద్దండంబు ఘూకఘూత్తానాది ఘోరకదము
 సంహృతశవదాహసమయసముజ్జ్వలచ్చటచటధ్వనిచప్పు సంగులంబు
 సకుటుంబవృద్ధజంబుకభీషణాక్రోశ సంతతబధిరాశాంతంబు

కర్పరాస్థిశూలకం కాశన్యకపాల, దారుణంబు భూతకారణంబు

నాగభయరసంబునకు నాస్పదం బైన, యాశ్శశానభూమి కరిగి యచట.

క. వటతరువుక్రింద ననలో, శ్చ మగు గుండంబుపొంతఁ దపసి గని యే

మట పనివంపుము నావును, భటభావముఁ బొగడి కార్యపరుఁడైయతఁడు.

వ. ఇచటికిఁ గ్రోతమాత్రమున న్నొక్కశిశుసావృత్తం బున్నది యందు నిలగ్నుండగు బేతాళుండున్న వాఁ డతని గొంచు ర మ్మతంబు మానంబునం గాని రాఁ డని పందిన నట చని యనేకవిహంగభుజాగ పిశాచ బహురాక్షస సతతనివాసం బగు నమ్మహామహీరురంబు డగ్గటి తదీయశాఖావసక్తావన తచరణుండు నవలంబమానహస్తంబు ను నధోముఖుండు ను నగు నాహూత ప్రముఖుం జూచి.

౧౯

సీ తరువైక్లి కాళులతగు లూక్కుపంతలోఁ జేతులుపట్టినం జేతు లూడ్చి మఱియుఁ గాళ్యం బట్టి మొలవ్వె నాతనిమెడమీఁదనిమి కొనిపుడమి కుటికి బంటున కుచిత మా పనికిఁ బంపక భిక్షుగుండు పీరుఁగుమోఁగఁగోరిపనిచె ననిమాటఁగాఁ బిశాచాగ్రేసరుండు మీఁదికెగసి యెప్పటియట్లతగిలియుండ భూవరుండు మోసపోయితి నని తాను, మీఁది కేగి వీఁపుమీఁదఁ బెట్టి కొనుచు డిగ్గి యేమియు ను బల్లు నోడుచుఁ, గడలివచ్చెఁగార్యకారవమున.

క. ఆయెడ బేతాళుండు జన, నాయకుఁ బరికించి వేడి నరవర భార

వ్యాయామము మఱచి సుఖో, సాయంబునఁ దెరువు జరుగునని కథఁజెప్పె.

వ. అది యెట్లనిన.

౨౦

గీ. అఖలలోకవిదిత మైన కాశీపురం, బునఁ బ్రతాపముకుటుం డనఁగ రాజ కలఁడు వాని కిష్టకాంత సోమప్రభ, యనఁగఁ గలదు పేరు సార్థముగను.

క. ఆదంపతులకు సుతుండు ప్ర, మోదాకృతిఁ బుట్టి వజ్రముకుటుం డనంగా మేదినిఁ బరఁగుచునన్నఁగ, శ్రీదనరారంగ మరునిచెలుపు వహించె.

౨౧

క. ఆరాజసుతుండు బుద్ధిశ, రీరుండచును త్రిసుతుండు ప్రియశఖుండుగ నా నారూపవినోదముల వి, హరంబులు నలుపుదు స్తహావ్యసనం దై.

౨౨

ఉ. ఇష్టసఖుండుఁ దా నడవికేగి మృగంబుల వేటలాడుచుం

గ్నిష్టశరీరుడై కొలని క్రేవ జలార్థము చేరి కన్యకా

స్పృష్టికి నాద్యలో యనెను చెల్వలు*గొల్వఁగఁ దారకాంతర

స్పృష్టహిమాంశురేఖ కిది సాటియనం బాడఁగాంచె న్నొక్కతె.

౨౩

*గొల్వగ నొప్పుచుం గళా, స్పృష్టహిమాంశురేఖకిది సాటియనందగు కొప్పుఁ గన్గొనె.

చ. అనువుగ బాహుశోచనకుచాన్యకశ్చ జ్ఞానివద్భివారు తేం
 డని బిసమీనచక్రనలినాఘము నీళ్ళు ముంచి వచ్చి శో
 ధన మొనరించి చేకొను విధంబున సంబురుహాకరంబు పొం
 *తను విహరించు బాలికయు ధారుణినాథతనూజుఁ జూచినన్. ౨౭

క. ఇరువురమాపుల మదనుఁడు, శరములుగాఁజేసి పులకసముదయ మొదవన్
 సరి నయ్యిరువురమవములఁ, గరఁగించె ప్రేమరసము గడఁగుకొనంగన్.

ఉ. అంబురుహాక్షి యప్పుడు ప్రియంబున నొడలగల్వి పూవుగ
 ర్ణంబునఁ జేర్చి, దంతశిఖరంబుల ముట్టచేటి, పాదప
 ద్ధంబునఁ బెట్టి, వక్షయున దాపి, మనోగతి లక్షణంబు వ
 స్త్రంబునఁ దోచకుండఁ, జెలికజ్జెలు గొల్పంగ నేగె నూరికిన్. ౨౮

క. ఇటనాతురుఁడై వచ్చును, ముట్టుకు పి, గుఱుఁగు దన్నుఁ గొల్పంగఁబురికా
 డట నరుదెంచియు నొకచెఱ, గట నుండె దెలియరాని కనుబేటమునన్.

వ ఇట్లాకన్నియ నామగ్రామ జన్మప్రేమాతిశయంబు లెఱుంగమి మిగులఁ బొగు
 లుచు దాని తగులు వగల నొగులు చున్న రాజకుమారుం దెలుపకుండుట
 బుద్ధిగా దని బుద్ధిశరీరుండు డగ్గటి నీ కింతచింతయేల విను మాకోమలి తల
 మీఁదియుత్పలంబు కర్ణంబుచూ జేర్చుకొనుట కర్ణోత్పలుం డనురాజుగలఁ,
 డది దంతఘృతంబు సేయుట దంతమట్టుకుం డనం దస్తంత్రి గలం, డది పద
 పద్మాంబున మోపుటం బేరు పద్మావతి యగు, నది హృదయాంబున నత్తుట
 నీవ హృదయేశ్వరుండ, వని నూచించె వక్రజే నిశ్చయించితి నాకర్ణోత్ప
 లుండు కుంతలదేశం బేలుచుండు నని విందుము. ౩౦

ఉ. ఆతనిమంత్రికూతు ధవదంగనగా నొనరించువాడ ర
 మ్మా తలపోత లేల యని మానవనాథతనూజుఁ గొంచు న
 స్వీతనిగూఢ వేషముల నేగుచుఁ గుంతలకంబు చేరి మా
 ిగ్రాతిథివృత్తి నొక్కజె గృహంబున నిల్చి యుచు కన్పడుచున్. ౩౧

౮. ఈపురం బేలురా జెవ్వఁ డాతని మంత్రియెవ్వఁ డాతనికూతు రెవ్వరొక్కా
 యితయు నెఱుంగుదువే యని యడిగిన నురీశ్వరుండు కర్ణోత్పలుండు
 తస్తంత్రివర్షుండు దంతఘట్టకుండు తత్తనయ పద్మావతి యనఁగఁ గలదు
 దానికి నే నిష్టదాసి నై వర్తింతు నని యడి చెప్పిన నాత్మఁ బొంగి

*కనిలిచియున్న బాలికయు. †కుజరమునన్ ‡కుంతలదేశం §నేగికిరింగపురంబునాచ్చి
 1 గ్రామరవృత్తి.

మంత్రిపుత్రుడు తనమాట సిక్కువమైన, నతని నూటగించి యదియ యటకు
దూతిగాఁగ మొదలుదొరకొని తమరాక, చెప్పిపుచ్చి రపుడు చెలియకడకు.

క. అది చని యొక రాకొమరుడు, సుదతీ సీతలఁ పెఱింగి † సుగుణత యొందం
గదియఁ జనుదెంచి సమ్మద, మొదవఁగ నాయుట పడిసి యున్నాఁ డనినఁ.

వ. అది విని గూఢ భావం బేర్పడకుండ దానిని భర్జించి రోషమువంబునం గర్హు
ర మలయజ సాంద్రంబు లగు రెండుచేతుల దాని రెండుచెక్కులం దనపది
వేళ్లు నంటవేసిన నది భిన్నవదనయై తిరిగి చనుదెంచి తత్త్వతాపమానంబు
సూపిన నారాకొమరుం డింక నాశ లే దని యుప్పురనినం దత్సహచరుం
డగు బుద్ధిశరీరుం డి ల్లనియె.

3గ

సీ. చింతింప కింక దీని చెక్కులఁ దెల్లని పదిలేఖలుగ వేసి పంపు టరయ
నిదిశుక్లపక్ష మీపదిదిసంబులఁ బుచ్చి ర మ్మని చెప్పట నమ్ము మనుచుఁ
దెలిపి యాపదిదిసంబులఁ బుచ్చి యాదాసఁ బ్రార్థించి యెప్పటియట్ల కనుప
నది తొంటిక్రియ మాటలాడఁగాఁ గుంకుమనూతెడి సఖఁ బిల్చినోమిఁద
దీని నడుపు మనుచుఁదెగి మూఁడువేళ్లువే, యించివెడలనడిచెవంచనమున
మిగిడివచ్చి కుంకుమద్రవాంకితములొ, పెట్టు సూపె నది యభీష్టమమర. 3౩

గీ. చూచి యాస లేమిఁజాకురుఁబొందుచు, చచ్చుటొప్పు ననుచువెచ్చునూర్పు
పజ్రముకుటుఁ బొగల వెల దన లెత్తిఖుఁ, దాస గలుగఁ దెలిపి దాసిఁ బిలిచి.

వ. ఆకిన్నియ రజస్వల యై యుండఁబాలుఁ గావున నెఱ్ఱగా నీమూఁడు వేట్లు
వే యించు త్రొలం ది నీమూఁడు దిసంబులుం గడపి యింక నొక్క తోయంబె
యరుగవలయు నని పెడకొసిన నది యుం గ్రమంబున నాలుగవనాఁడు
కిన్యకాసౌధంబునకుం జని మిగడి వచ్చి.

3౪

మ. నగుమో మొప్పఁగి నెఱిమాట పనుచు న్నన్నాదరింపంగ నే
నుఁగు తద్వళి మదిం చి కంబము వెని న్నుగ్రాడి యెఱెంచిన
నొగనల న్నడిలంగరా దనుచు సంభోజాక్షి పీఠంబుపై
డిగజాట న్ననుఁ ద్రాటఁ గట్టి పడిచెన్ డెదంబు బిట్టల్లఁగాన్.

3౫

క. అనవుడు తన్నారంబునఁ, జనుదెమ్మనుటయ్యె ననుచు జనపతిసుతునిం
గొనిచని యాపీఠముపై, నసిపె నెరిసి మీఁదివార లటు చేడుకొనఁ.

౪౦

† కుందెరి మొదవఁ - కుగుణతిమనఁ. ‡ కుక్కుచుఁ బొక్కుచు.

శా. ఆసాధా. తరశీమ రత్నమయశర్యంకంబుపై నుండి త

ద్వానీలోకకృతోకచారుఁ డగుచుం దాంబూల పుష్పాను లు

ల్లాసం బంది చెలంగి కైకొనుచు బాల నిగ్గుదేటు బరీ

హాసా క్రిం బరికించి రాకొమరుఁ డేకాంతంబునం బ్రోడయె.

౪౧

క. తలఁపునకంటెం గడు నగ్గల మగుతమకమున బాలఁ గాఁగిట నడి మైఁ

బులకలు మొలవగఁదలకొని, చులుకగరతిసుఖముఁ చవులుచూపుచుఁగ వసెన్.

ఉ. ఈగతిఁ బెక్కునాళ్ళు సుఖయించుచు నుండి విదేశభూమిలో

నేగతి నున్నవాఁడొ తన యిష్టసఖుం డని యిచ్చలోనఁ జని

తాగతుఁ డైన దీనికిఁ గతం బిట నేటిది చెప్పు మన్న నా

త్తాగమనంబుఁ దన్నతియు నాతని యున్నియఁ జెప్పినేర్పడన్.

౪౩

క. అది నని నీకాపుఁడు నా, వృద్ధయస్థితి యెఱుఁగు బాణఁ డీక్రియ దానీ

సదనమున నొగులుచుండఁగ, నది యేలా చెప్ప వాతఁ డాపుఁడు గాఁడా.

క. అతనికి విం దొనరింపం, జతురుఁడు నను మెచ్చుఁ బాయసముఁ బక్వాన్నా

న్వితముగఘృతముంగొనిచని, యతిముదమునఁ బెట్టియింటికరుదెప్పునుచున్.

సీ. ఆపదార్థములు రయమున సమకూర్చి యాత్రాడువెంటనే యనుచు నతఁడు

చనిదాసిగృహమునఁదనయిష్టసఖుఁగాంచి బాలిక యిదె ఁందుకనిచె ననిన

నకట నాయ్కుండఁ జెప్పక యుండవైతీవి తమమీఁది చిత్రంబు దరలుఁ గాన

సతు లిష్టచెలికాసి నైతురె నాకును వివిమువె ట్టిది దొడ్డ విందువనిచె

జాచుమనుచునతఁడు శునకంబునకుఁబెట్టె, నదియుఁదినుటతడవెయవనిఁగూలె

నెదిరివారిచిత్ర మెజిఁగి వర్తిం చెడు, వారికేల కీడు పచ్చు నురక.

౪౬

వ. ఇట్లు దృష్టాంతంబు చూపి నీవింక గూఢంబున నేగి యతనికి భోజనంబు

వెట్టితి నని చెప్పి మధుపానమత్ర యగు నమృతకాశినికి లోదొడ గోరు

నాట మూఁడు పోటులు వరుసం బొడిచి వాదభూషణమ్ము గొని రమ్మిటఁ

గార్యంబు చూచుకొంద మని యసెసిన నతఁడు సని యాక్రమం బొనరించి

యందియఁ గొని పచ్చిన.

౪౭

ఉ. అక్షడ మాని తత్పురి యుపాంతమున స్తననంబులోన గో

రిక్కుఁడు మీసనాథుఁడు ధరం జరియించుచు విశ్రమార్థ మై

యిక్కిడ నిట్టినారొ యన నెద్దటు నుద్ధతి సిద్ధవేషు లై

యొక్కమతంబు గట్టకొని యుండిరి శూలము కేలఁ గూలఁగన్.

౪౮

- క. ఒకనాఁ డటు కర్ణోత్పలు,నికొడుకు మృతుఁడైన నెఱిగి నీలివిదుఁడుమం
త్రికుమారుఁడు నృపసుతుచే,తికి నూపుర మిచ్చి సంతఁ ద్రిప్పఁగఁబనిచెన్.
- క. అమైద నని చూపుము తెగ, నమ్మకు మఱి దీనిజాడ లడిగిన నీది
త్రమ్మనఁ గలఁగక నా కీ, సొమ్మిచ్చెను గురుఁ డటంచుఁ జూపుము నన్నున్.
- సీ. అనవుడు నాఁగాక యని పురంబున కేగి యంగడి నమ్మజూపంగ నొకతె
మనసావ సొమ్మని మంత్రికిఁ జెప్పిన నాతఁడు సొమ్ముతో నతనిఁ బట్టి
వృధివీశుముందఁజఁ బెట్టినఁ గలుషించి చెప్పరా యిది యెట్లు చేరె ననిన
నే మ్రుచ్చుఁగాను మీ కీజాడఁ జెప్పెద బంటుల నా వెంటఁ బనుపు మనుచుఁ
గొందతారకులనుదోడ కొనుచువచ్చి, నాకుసొమ్మిచ్చెనీగురునాథుఁడనుచుఁ
జూప వారలుమదిఁ గడుఁజోద్యమంది,యట్టి వేషంబునకుసంశయంబునొంది.
- క. ఓగురునాయక యీ సొ,మ్మేగతి నినుఁ జేరెఁ జెప్పనేతె మ్మనినన్
జోగులము మేము మాకట, రాఁగూడదు గాన రాజ రమ్మనుఁ డిటకున్.
- క. అతనికిఁ జెప్పెద మనవుడు, నతివేగమ యేగి వార లటు వినిపింకన్
క్షీణపతియును మతి నతిని, స్థితుఁ డై చను దెంచి కవటసిద్ధునిమ్రోలన్.
- క. వినతుఁడై యున్న యాతని, గనుఁగొని నీవీట దంతఘట్టకుసుత డా
కిని యె యీమసనములో,నను రాత్రులు దిరుగు నది దిగంబర యగుచున్.
- క. ఈరాత్రి నీకుమారుని, మారిమసఁగినట్లు చంపి మలయఁగ నేనా
ఘోరాశిశూలనిహతిఁద,దూరుస్థలి నొంచి చరణ మొడియఁగ నెగనెన్.
- క. కాలు విదిర్చిన నందియ, కీలెడలిసఁ బుచ్చుకొంటి క్షీణినాయక యే
స్త్రీలను జంకరు గావున, నాలలనను వెడలననుపు మంతియ చాలున్. ౧౬
- క. అనవుడు వెరఁగంది భయం,బున మంత్రితనూజసాధమున కంగనల
బనిచి తొడవైఁద్రిశూలం, బునఁ బొడిచిన యట్టులున్న*పోటులుదెలిసెన్.
- గీ. తెలిసి శోకరోషకలుషుఁడై యారాజ, మగిడి పురికి నేగి మంత్రికూఁతు
దయ్యమనుచుఁ బ్రజలుదలఁకఁగా వెడలఁగొ,ట్టించెఁజూడనిదికడిందియనుచు.
- కా. ఆకన్యామని దుఃఖమూలమునఁ బ్రాణాంత్యంబు చింతింపఁగా
నాకాశీపురరాజపుత్రకుఁడు వ్యక్తాకారుఁడై తనన
శ్లోకం బార్చుచు †వెడ్డజోగిఁ దనయిష్టుంఁగా నెఱింగించి య
స్తోత్రం బొ నిజరాజ్యముం దెలుపుచుం దోడ్పఁచు నేగం బ్రియన్. ౧౭

*భూపతిశిలన్ †వెడ్డజోగి.

- క. తదనంతరంబ యొక నా,ల్లుదినములకు దంతఘట్టకుఁడు సతియును దా
మదిఁ #గూఁతుశోకదహనము, పొదివినఁబరలోకమునకుఁబోయెం బెలుచఁగ.
- క. ఆపాదము గడవటఁ గా, శీవతిపుత్రుండో యతనిచెలికాఁడో యీ
భూపాలుఁడో వీరలలో, నేపురుషుండోమఁ జెప్ప మెఱిగినకొలఁదిగ.
- సీ. ఎఱిగి చెప్పకయున్న నిప్పుడే నీతల పది వ్రక్కలై పడు నిది నిజంబు
కావునఁ జెప్పమా నావుడు నిక నూరకుంట మోసం బని యుర్విభుఁడు
కామాతురుం డాచుఁ బ్రేమరాకొమరుండు తనపనిఁగాఁజేసికొనుటతగవు
సచివసూనుఁడు నిజస్వామి కార్యమునకు మర్తంబుసేయుట ధర్మపథము
తలవరులచేత చానివర్తనము లెల్ల, మొదలఁచెలియక యదినిజంబుగఁదలంచి
చేసెఁగావునదుఁతంబుచెందుఁ బ్రభుని, రాష్ట్రకృత మైనపాపంబురాజుఁబొందు.
- క. అనవుడు బేతాళుఁడు నె, మ్మనమునఁ గొనియాడి యతని మానత్యాగం
బున నిలువక యెగసి రయం, బునఁ జని తరుశాఖఁ దగిలెఁ బూర్వస్థితితోగ.
- వ. ఇట్లు విడిపించుకొని పోయిన. ౬౪
- క. ఆనరపతి క్రమ్మఱఁ జని, పీఠుఁగు క్రియ వీఁపురూఁదఁ బెట్టుకొని చనం
గా నొకకథనెవమున న, మ్మానము విడిపించి యతఁడు మగుడం బాతఁగ.
- వ. ఇట్లు మొదలికథంబోలె సారెసారెకుం గథలు చెప్పి మఱుఁగులైన సదుత్త
రంబు లందుచుం బరికించుచు నిరువదియేనుమాఱులుదాఁక రాకపోకలనల
యించి యతనివివేకంబునకు స్థిరోద్యోగంబునకుం బరిణమించి బేతాళుండు
మే లొనగూర్చుం దలంచి. ౬౬
- క. సరనాథ సర్వలక్షణ, పరిపూర్ణుడ వంచు నిన్ను బలిసేయ మదిం
బరికించి కవటభిక్షుకుఁ, డరుదుగ ననుఁ దోడితేర ననువుట గంటె. ౬౭
- గీ. నన్నుఁగొంచు నేగ నిన్నునుసాష్టాంగ, మెఱుఁగుమనినమ్రొక్క నెఱుఁగఁదొల్లి
నేఁడు నిన్నుఁ జూచి నేర్చెద నిప్పుడు, మ్రొక్కిచూపు మనుము మోసపోక.
- క. ఇటు మ్రొక్కుమనుచుఁ జాఁగినఁ, దటుకున నడిదమున వాని తల ద్రెంచి సము
త్తట మగు ననలములో నొ, క్కట వైపుము సిద్ధులెల్ల క్షగతివడునీకుఁగ.
- చ. అనవుడు నట్ల యియ్యకొని యాతని మూఁపునఁ బెట్టుకొంచు దె
చ్చిన మది మెచ్చి వాఁడు మును సెప్పిన రీతిని మ్రొక్కుమన్న నే

రనిక్రియఁబల్లిన న్నటి ధరం బ్రణమిల్లిన వానిమ స్తకం

బనువునఁ ద్రొంది పావకున కాహుతిగా నొనరించి సిద్ధుఁ డై. 20

గీ. ఆత్మరక్షణాభ్యుఁ డగువాని నటువేల్పు, నంత భూతవాభుఁ డతని మెచ్చి
యెప్పుడైనఁ దలఁపు మేవచ్చి నిల్వెద, సిద్ధు లెనిమిదియును జెందుననియె.

క. సుర లటు పేర్చొని విద్యాధరరాజ్యము గలుగనొనఁగి తద్గుణముల క
చ్చెరు వందుచు నేగిరి భూవరుఁడును బేతాళుననిపి వచ్చెం బురికి.*

శా. ఈసామర్థ్యము నేర్చుఁ దెంపు నణిమాధీశత్వము న్లేక నీ
కీసింహాసన మెక్కు టానె మదిలో నీక్షిపు నూ యన్న ను
ల్లాసం బెల్లఁ దొఱంగి తద్గుణగణాఞ్జాఘాపము డౌచు ల
జ్ఞానంగవ్యథఁ గ్రమ్ముట జనియె భోజయ్యై యభుఁ సింటికి. 23

— ముప్పది రెండవబాష్పకథ. —

క. తదనంతరంబ యా ముప్పదిరెండవబాష్పయ్యెరఁ బద మిడు మని స
మ్మదమున నిఁకఁబల్లెఁడునని, చుదిలోపలఁదలఁచియతఁడుమఱునాఁడెలమి.

క. సన్ననిహృదయా రాధితుఁ, జన్మార్చి గృహవిశేషు శేషాధరణు
న్న న్నభమదగజశేసరి, జన్మజరామృత్యురహితు సర్వేశ్వరుని. 24

క. డొదంబునఁ దలఁపుచు నం, క్రందనమణిపీఠమెక్కఁ గడఁగెడునెడ నా
కందువ నిలిచిన బాష్ప వె, నం దిన్నని నగవుతోడ జనపతిఁ బలికి. 25

చ. వలదన నేల యిట్టి దురవస్థలఁ బొందఁగ నేల నీకు భూ
తలమున విక్రమార్హుగతి ధర్మము సత్యము సాహసంబు ని
శ్చలముగ నిల్ప లేని మరుజ ప్రభుఁ డీదెస మెట్టఁజూచినం
దలఁపులు నిష్ఫలంబు లగుఁ దత్త్వ మెఱుంగని బుద్ధి నిన్నిట. 26

చ. అతని గుణక్రమం బెఱుంగు మయ్య భుజాబలభీమసేనుఁ డా
తతరణకౌశలార్జునుఁడు ధర్మయధిష్ఠిరుఁ డార్తరక్షణ
చ్యుతుఁడు కృపాదిలీపుఁ డనిసూదనభార్గవుఁ డధర్మబోధవా
క్పతి విభవామరేంద్రుఁ డనఁగా నత డజ్జయినీపురంబున. 27

చ. క్రతువు లనేకము ల్పడిపి గౌరవ మేర్పడ నుర్వి సప్రసం
తతులును నిల్చి వేదనిఁదంబులు విప్రగృహంబులందు నం

*ఈకందమునకు చూటుగా, వ. అనిన నట్లు విక్రమార్హుండు సంకల్పసిద్ధుండయ్యెగావున-
అని యొక ప్రతిపాఁ గలదు.

తతముఁ జెలంగ దీను లలివాసముల న్నగదంగ ధర్మసం

గతి మెఱయించె రాజసవికారము లెవ్వముఁ జెందకుండఁగఁ. ౭౯

చ. కఱపులపే రడంచి యుదకంబుల నెప్పుడు నర్లవాక్యతిం

జెఱుపులు నిండియుండఁ దమసీచులఁ దప్పక నాల్గుబాతులుం

దఱచుగ ధర్మము ల్మెఱపఁ*ద స్థరజాతుల నప్రమత్తత

న్మెఱయఁగనీక సజ్జనులు మెచ్చఁగ శాశ్వతకీర్తికాముఁ డై. ౮౦

ఉ. అంబుజమిత్రు నంశ మని యార్జులు సన్నుతి సేయఁగా సము

ద్రంబులు నాల్గుమేర లగు ధారుణి యంతయు నేలుచుం బ్రతా

వంబున రాజు లెల్లఁ దన పంపు చరింపుచుఁ గొల్వఁ గార్యఖ

డ్గంబుల వైరులం దునిమె గట్టిగ సత్యము నిల్పుకోడికిఁ. ౮౧

సీ. సత్త్వంబుననె మహాశ్చర్యంబుగా గెల్చి వసుధేశులను వాత్సవశులఁ జేసి

వరరత్నకనకాది వస్తువు లన్నియుఁ దనసొమ్ముగాఁ జేసికొని యతండు

హయమేధములు మొదలైన యాగములందుఁగూడి దేవతలెల్లఁదోడుపడఁగ

బడుగులు వేడినఁ బ్రాణంబు లైనను వంచింప కొనఁగెడు వ్రతము వట్టి

పర్వదిక్కులందుఁ జాటించి యధులఁ, గూడఁ దిగిచి వారు గోరినట్లు

యూళ్ళు నర్థమును యథోచితంబుగ నిచ్చి, శాసనంబుగాఁగ శక మొనర్చె.

వ. భువిలో నభూతపూర్వంబు నద్భుతంబు నగుకృత్యంబు శకం బనంబుఁ

దొల్లి జరుగు శ్రీరామశకంబు యుధిష్ఠిరశకంబు నగాంచి నిజశకంబు నిల్విన

నందానందాది సంవత్సరాద్యమ్మున విక్రమార్చశకంబై చతుర్లక్షజ్యోతి

శ్శాస్త్రగతిప్రవర్తకం బయ్యె ౮౩

గీ. నడుమ శాలివాహనశకంబు గలిగియుఁ, జెడక యుత్తరమునఁ బుడమిలోన

నెన్నిచూడఁ బదియు నెనిమిదివేలేడు, లతనిశకము రూఢివలరఁగలదు. ౮౪

క. ఈపాటి మహిమ గుణములు, నీపాలం గలిగె నేని నేఁ డెక్కు వృథా

టోవంబులు వల దని యో, త్కౌపాలక నిన్ను మాన్పఁ జలమో ఫలమో.

క. అని చెప్పి మఱియు నాతని, మన మలరఁగఁ బలికె నిన్నిమాటలు మానే

ర్చున సతనిమహిమకొలఁది, స్వీకరించితి మింతెకాక నీవల్పుడవా.

క. సరనారాయణులనఁగాఁ, బరఁగెడు హరిమూర్తు లుద్వి ఫల్గానదామో

దరులై పుట్టిరి నాఁ డా, నరుఁ డతఁడై పుట్టివాఁడు సరవరతిలకా. ౮౭

- క. ఈకలియుగమున విద్యల, శేకడఁ జేపట్టు లేమి యెఱిగి పలికి నా
 యీకామిని వినిపించిన, నాకనులభవుండు నెప్పె నచ్యుతుతోడఁ. ౮౮
- *గీ. అచ్యుతుండువిద్యలైశ్వర్యమునఁగాని, మెఱయవరుచుఁజెప్పి యెఱుకగలుగ
 నరునిఁ బుట్టఁ బంచ నరపతిత్వము గోరి, యతఁడు నవని నీవయై జవించె.
- క. నరునకు నారాయణునకు, నరయఁగ భేదంబు లేను హరి యొక్కఁడు న
 య్యిరువురయౌ పగుఁ గావున, వెరవుగఁ బరికింప నీవ విష్ణుఁడ వనఘా.
- క. ఈపుణ్యనిఁదినుఁ జూచిన, శాసావధి గలిగెఁ గల్పమం బడఁగెఁ గులో
 ద్దీపక ! “నావిష్ణుఁ పృథివీకతి” యనుకీర్తి నీకు విహితం బయ్యెన్. ౯౦
- చ. అన విని చోద్యమంది వసుధాధిపుఁ డప్పటి శాపకారణం
 బొనరఁగఁ జెప్ప మెవ్వ రని యుత్సుకుఁడై తను వేడినం గ్రమం
 బున నది క్రమ్మటం బలికె భోజనృపాలక ! పార్యతీసభ
 జనులము నేము దేవి కనుసన్నల డగ్గటి కొల్తు మెవ్వఁడు. ౯౨
- క. ఒకనాఁ జేమును నయ్యం, బికయును విశ్రాంతి కేగి శుకపికభృంగ
 ప్రకరవఱిలోపకర మగు, నొకవనమున విరులు గోయుచున్నడ వేడ్కన్.
- సీ. కన్నుల విని గాలిఁ జెన్నొందు నందియ యడుగుఁడమ్మికి బెకఁగడరఁజేయ
 నందిని నుతికించు పెందోలు హొంబట్టుకైవడి నునుపారఁ గానెనోసి
 తలఁచినయంత నె వలపులఁ దలకొల్పు వెలిపూత మేనెల్లఁ గలయఁబూసి
 జక్తవకవ శెదురెక్కుడౌ రేవెలుఁ గెలమిలో జవలవై వెలుఁగుచుండ
 విసముమెడనుండియునుదీప్తి వెలికిఁదోఁపఁ, గేలశూలంబుఘటిపతిలీల మెఱయ
 మిండజంగ మైయామంచుఁగొండకూతు, నెదుటికరుదెంచెమ్ముక్తంటిచదురులాఁడు
- క. ఆచందము గనుపట్టం, జూచిన యావేళ మనసిజఁడు మమ్ముఁ దెగం
 జూచి తనకమ్మఁదూపుల, మాచిత్తములెల్లఁ గరఁచె మానము లెడలన్.
- క. పులకించె జెక్తు లలికం, బుల లేజెమ రొత్తై నధరముల నద రొదవెన్
 వలువల గనయము లూడెం, బలుకమఱచియుఁటిమేముప్రతిమలమూర్ఛిన్.
- క. ఆరతి నయ్యంబిక మా, చేతోగతు లెఱిగి కనలి చెలిమికి వెలిగా
 భూతలమునఁ ‡బుత్తతు లై, చైతన్యము లుడుగుఁ డనుచు శాపంబిచ్చెన్.

* అచ్యుతుండ విద్యలైశ్వర్యమునఁగాని, మెఱయవరుచుఁ జెప్పి యెఱుకగలిగి

యైవనిబుట్టఁబంచ నాహరియవుడు నీ, వైజనించినాఁ డవనిపాల.

‡ దీప్తి † బలకఁగ్మముంటిక్కును ‡ యతికలై.

ఉ. ఆక్రియ శాప మిచ్చిన భయంబున నందట మాత్మ లజ్జ ర
త్రాక్రియసన్నిపాత ముడుగంబు కైవడిఁ గామవిక్రియో
పక్రమ మానడం దెలిసి పార్వతికిఁ బ్రణమిల్లి తల్లి మా
శ్రీక్రియ శాపమోక్ష మగు నింత దలంచుట మాతృకృత్యమే! ౯౮

మ. అనుచుం బ్రాహ్మణ చేసిన నివిని కృపాయత్తాత్మయై మీరు కాం
చనపాంచాలికలై జనించుఁ డొక ప్రస్తావంబునం బుణ్యవ
ర్తనునిం జెప్పఁగ వాక్యసిద్ధి యగుఁ దత్తాలంబు మీశాపమో
చనమాఁ బొందని వీడుకొల్పిన మనస్తాపంబునం బిచ్ఛుట. ౯౯

వ. ఒక్కమాతే భూలోకంబునకు రానోడి, మాసంప్రాప్తన విశ్వకర్మనిర్మితం బగు
నయ్యింద్రసింహాసనంబున నట్లుండి వదంపడి భూమికి వచ్చి యాముత్యమ
నాయకు గుణకథనార్థ మై నిన్నిన్నిమాటులు వారిందితిమి. నాపేరు శృం
గారతిలక యనం బరఁగు, వీరలు జయము ను, విజయయు, మలయావ
తియు, ననంగసంజీవనియు ను, గంధర్వసేన యుఁ, బ్రభావతియు, సుప్ర
భయు, సంభోగనిధియు, సుధద్రయుఁ, జుద్రికయు, గురంగనయనయు,
ననంగధ్వజయు, నిందువదనయు, విలాసరసికయుఁ, గోమలియు, సౌందర్య
వతియు, లావణ్యవతియు, లజ్జావతియు, నిందుమతియు, జనమోహినియును,
విద్వాధరియు, హరిమధ్యయు, సుఖప్రదాయినియుఁ, బ్రబోధవతియు, మల
యవతియు, హంసగమనయు, నంగసుందరియు, సుశ్రీయుఁ, జతురీకయు,
వామాంగియుఁ, దలోదరియు, *నను పేరులు గలవారని యెఱుఁగు మిట్టి
మేమును- ౧౦౦

క. బొమ్మల మై యాచుణిపీఠమ్మున బహుకాలముండి డస్పితి మని చి
త్తమ్ములఁ బాగులఁగ మాభాగ్యమ్మున నీతోడ మాట లాడంగలిగె.

క. కష్టంబు వీడ నీకేయిష్టం బది వేడు మిప్పు డిచ్చెద మనిన
సాష్టాంగ మెరఁగి భోజుఁడు, హృష్టుండై పలికె వారిహృదయము లలర.

క. మీకృప సంపద లన్నియు, నా కుండగ నేమి ప్రార్థనము భవదీయా
లోకము గలిగెను బుణ్యశ్లోకుండ నైయుండఁ గంటి గోకులు వొగడ.

క. అని వినయోక్తులు వలికినఁ, గొనియాడుచు నిలిచి రాజకుంజర సీచే
సిన యుపకారమునకు నే, మని ప్రత్యుపకృతి యొనర్ప న్నర్హము మాకు.

* మనోహరియు, మానవతియు, పద్మపాణియు, నీలకేణి, కుకవాణియు, పులిన్మనోహరియు,
నిరుపయము నను పేరులు ప్రత్యుపకారములలో నున్నవి. వీనినికేర్పిన 32 నట మించినవి.

- చ. సకలకళాప్రవీణుడవు సజ్జనరక్షణదక్షిణుండ వం
ధకరిపుభక్తికీలుడవు దానవిసోదిని సర్వభావభా
వకుండవు విష్ణుమూర్తిని దిచానిశముం గనిపాతకార్థిగా
యకనుతిశాలి పుర్వీపతి వల్పుడవా భువి భోజభూవరా! ౧౦౧
- శా. నీ కేవాంఛయు లేకయున్న వినుమా ని న్నెవ్వఁ డీక్షిందినఁ
మాకిష్టంబు సరస్వతీవిభవ మామర్త్యుండు వేపాండు, వా
క్పాఘండ్ల విలసిల్లఁ జేసెదము భూపాలాగ్రణీ నీయశం
బాకల్పంబుగ నొప్పుఁగాత జననోకానంద మై సాంద్ర మై. ౧౦౨
- సీ. కన్ను లయ్యును బండికన్నులయ్యును జంద్రసూర్యలెవ్వనికడసాంపుగనిరి
సుతుండయ్యరథముపైసూతుండయ్యునుసురశ్రేష్ఠుండెవ్వనికడశ్రేష్ఠుండయ్యఁ
దల్పంబునయ్య నాకల్పంబు నయ్య నాగేంద్రుండెవ్వనికడ నన్నబడియె
బదమయ్య మస్తకాస్పదమయ్య నాకాశమధ్య మెవ్వనికడ మహిమకైకై
నట్టి యుభయమూర్తి హరిహరనాథుండు, దేవదేవుండెవ్వరైన మగుచు
నెరయఁ బ్రోచుఁగాత నీకొల్వువారల, భూజనేంద్రభూజభోజరాజ. ౧౦౩
- క. పర్యాప్తంబుగఁ గథ లీ, మర్యాద నిస్సన్నయట్టి మా నవునకు నా
దార్యంబును దెగువయుగాం, భీర్యమ్మును బ్రియమునయముఁ బెంపునహించుక
మ. అని దీవించి యుమాసఖిజనులు దివ్యాకారసంపత్తి సాం
పున నాకాశమున నైఱుంగులక్రియం బొల్పరునుల్లాసవం
జనితప్రౌఢవచోఽలాసముల నాశ్చర్యంబు రెట్టింప నా
జనులెల్లం దముఁ జూడఁగాఁ జనిరి భోజశ్రేష్ఠు నగ్గించుచుక. ౧౦౪
- శా. భోజేంద్రుండును నైక్తరామి హృదయాంభోజంబులోఁ గాంచి ని
ర్వాజం బైవిలసిల్లు యత్నమున ఓదవృత్తిన్నిధి దానిపైఁ
దేజోమూర్తిఁ ద్రిలోకవంద్యుని *మహాదేవు న్నను నిల్పి త
త్పూజాలభి వరప్రసాదమహిమ భూమండలం బేలఁగక. ౧౦౫
- శా. సద్యోనిర్ణయ వాదులు సురసులు †సంగీతకావ్యక్రియా
విద్యావంతు లనంతశిల్పరచనావిజ్ఞానులు సుగర్వసం
కద్యోగ ప్రథమానకీర్తియుతులు నృపమానునోరంజనా
హృద్యాకారులఁ బుణ్యవరరులు నై యేపారి రుద్రీజనుల్. ౧౦౬

* మహాదేవునివృత్తిని. మహాదేవుం డగన్నిల్పి † సంగీతకావ్యక్రియా.

మ. అనుచుం జెప్పిన నద్రిజాత మిగులఁ హన్సించి యోదేవ యే
నును బూర్వంబునఁ గొంత వింటిఁ బదక న్నూత్న ప్రసంగంబున
నివ్వనింపాగతి నేఁడు విస్తరముగా వింటి న్నహాపరుఁ డా
తనిసామర్థ్యము నీప్రసాదమునఁ జిత్రం బయ్యె మృత్యుంజయూ. ౧౧౨

క. *నాకోరిన కథలెల్లను, నేకతమునఁ దెలియ నానతిచ్చితి దేవా
యీకలియుగవ్యంతం, బీకథలు ప్రసిద్ధి కైక్కు నిట నీకరుణా. ౧౧౩

మ. ‡అని యారీతి నుమామహేశులకు సాంద్రానందసంధానమై
విననిం పై కవిసమృత ప్రకృత మై విద్వన్మనఃసద్ద జే
వన మై పావన మై మహాసనకథాద్వాత్రింశి కర్ణామృతం
బన నెల్లప్పుడుఁ జెలుఁగార భువలో నాచంద్రతారార్థా మై ౧౧౪

శా. అంభోరాశిజలప్రపూర్ణ విహృతివ్యాసకచిత్రాంబుజం
గుంభీనంభవముఖ్యనర్వమునివాగ్గుంధస్తతారంభుని
జంభారాశిసమీ హితాయనమహాస్తంభాంతసంసూత సం
రంభాటోపవిదారితావివరుఁ బ్రహ్లాదప్రతిష్ఠాపరుఁ. ౧౧౫

శా. బాణాగరముఖాభీరక్షణగుణప్రార్భు యుద్ధక్రియా
క్షీణోపేంద్రసుహృత్వకృత్యుని దృఢాంగీకారసన్దానిగీ
ర్వాణాధీశ సమర్చితాంఘ్రియుగళు న్వామాంగవిన్యస్తశ
ర్వాణీమగ్నమనోంబుజం ద్రిభువనావప్తంభుని శంభుని. ౧౧౬

మాలిని. నవహిమకరజూటా నందితామర్త్యకూటా
జవనవృషభవాహా శింఖచక్రాంక దేహా
ధవళనిజశరీరా దానవధ్వంసకారా
శివమురరిపురూపా శివదృష్టస్వరూపా. ౧౧౭

గద్యము. ఇదిరాయగజగంధవారణ వెరిమండలిక భేక ఫణింద్ర వీర ఘోటవిభాళ
కళింగ దేశసిద్ధామధామ త్యాగ నాగార్జున కర్ణాట ద్రవి శాంధ్ర మహారాష్ట్ర
భూపాలరూపనూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలిపురవరాధీశ్వర వెల
నాఁటికృష్ణీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకౌటని వెన్నయామాత్య పాత్ర హరి
తనగోత్ర సకలసుకపిత్త కసవరాజతనూజ గోవరాజ విరచితం బయిన
సింహాసనద్వాత్రింశికయనుకావ్య బునందు బేతాళహరణంబును, బద్ధావతి
యితిహాసంబును, పిక్రమార్కుని యష్టప్రసిద్ధిసంసిద్ధియుఁడన్నహాసామర్థ్యంబును,
బొమ్మలకాపాగమనమోక్షప్రకారంబునుదదీయ నిజస్వరూపప్రాప్తియానన్నది
సర్వంబును ద్వాదశకాశ్వాసము.

* నాకోరినకోలఁదనియీ, ‡ అనుచుఁ బూర్వకమునఁ గావున సరేఁబ్రాకందసంధానమై
ద్రిభువనవ్యాపారకాలినిని.

